

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Reglement van Orde

mei 2014

Inhoudsopgave

REGLEMENT VAN ORDE VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL.....	6
HANDLEIDING BIJ DE VERSCHILLENDE MOGELIJKHEDEN DIE EEN COMMISSIE TER BESCHIKKING STAAN IN HET KADER VAN DE BEHANDELING VAN EEN WETSVORSTEL	42
REGELING FINANCIËLE ONDERSTEUNING FRACTIES TWEDE KAMER.....	57
REGELING GROTE PROJECTEN	80
REGLEMENT VOOR DE COMMISSIE VOOR DE VERZOEKSCRIFTEN EN DE BURGERINITIATIEVEN	88
REGELING PARLEMENTAIR EN EXTERN ONDERZOEK	92
PROCEDUREREGELING PARLEMENTAIRE INSTEMMING VERDRAG VAN LISSABON (HET VERDRAG BETREFFENDE DE WERKING VAN DE EUROPESE UNIE)	107
PROCEDUREREGELING VOOR DE BEHANDELING DOOR DE KAMER VAN WETGEVENDE VORSTELLEN VAN DE EUROPESE UNIE IN HET KADER VAN HET PARLEMENTAIR BEHANDELVOORBEHOUD EN IN HET KADER VAN DE TOETSING OP ASPECTEN VAN EUROPESE RECHTSGRONDSLAG, SUBSIDIARITEITEN.....	110
TIJDELIJKE REGELING EXTERN ONDERZOEK TEN BEHOEVE VAN INITIATIEFWETSVORSTELLEN	114
REGLEMENT VOOR DE DIENST VERSLAG EN REDACTIE.....	126
REGLEMENT VOOR DE GRIFFIE VOOR DE INTERPARLEMENTAIRE BETREKKINGEN DER STATEN-GENERAAL	129
PROTOCOL VAN AFSPRAKEN OVER ONDERZOEKEN TWEDE KAMER.....	132
REGLEMENT VAN ORDE VAN DE VERENIGDE VERGADERING.....	136
WET MINISTERIËLE VERANTWOORDELIJKHEID	147
WET OP DE PARLEMENTAIRE ENQUÊTE 2008.....	152
BESLUIT TOT INSTELLING VAN EEN REGULIER OVERLEG TUSSEN HET MANAGEMENTTEAM VAN DE TWEDE KAMER EN DE FRACTIEORGANISATIES	164
REGELING VERTROUWELIJKE STUKKEN	168
TREFWOORDENREGISTER REGLEMENT VAN ORDE.....	173

Inhoudsopgave Reglement van Orde

REGLEMENT VAN ORDE VAN DE TWEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL..... 6

HOOFDSTUK I. BEGRIPSBEPALINGEN.....	8
Artikel 1. Begripsbepalingen.....	8
HOOFDSTUK II. BEGIN EN EINDE VAN HET LIDMAATSCHAP	8
Artikel 2. Toelating leden	8
Artikel 3. Verlies van het lidmaatschap	8
HOOFDSTUK III. DE VOORZITTER, DE ONDERVOORZITTERS EN HET PRESIDIUM	8
Artikel 4. Benoeming van een Voorzitter	8
Artikel 5. Benoeming ondervoorzitters	9
Artikel 6. Taak van de Voorzitter	9
Artikel 7. Bijwonen commissievergaderingen door de Voorzitter	9
Artikel 8. Waarneming voorzitterschap.....	9
Artikel 9. Presidium	9
HOOFDSTUK IV. DE RAMING.....	10
Artikel 10. Raming; beheer geldelijke middelen.....	10
HOOFDSTUK V. DE FRACTIES	10
Artikel 11. Samenstelling fracties	10
Artikel 12. Ontstaan nieuwe fracties	10
HOOFDSTUK VI. PERSONEEL.....	10
Artikel 13. De Griffier en het overige personeel.....	10
Artikel 14. Leiding ambtelijke organisatie; archiefzorg en -beheer	11
HOOFDSTUK VII. DE COMMISSIES.....	11
<i>Paragraaf 1. Algemene bepalingen .....</i>	<i>11</i>
Artikel 15. Instelling commissies; bijstand.....	11
<i>Paragraaf 2. Vaste commissies, algemene commissies en tijdelijke commissies .....</i>	<i>11</i>
Artikel 16. Vaste commissies	11
Artikel 17. Algemene commissies	11
Artikel 17a. Themacommissies	11
Artikel 18. Tijdelijke commissies.....	12
<i>Paragraaf 3. Overige commissies .....</i>	<i>12</i>
Artikel 19. De commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven	12
Artikel 20. De commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	12
Artikel 21. De commissie voor de Werkwijze	12
Artikel 21a. De commissie voor de Rijksuitgaven	12
Artikel 22. De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	13
Artikel 22a. Commissies van advies	13
<i>Paragraaf 3a. Gemengde commissies .....</i>	<i>13</i>
Artikel 23. Het onderhouden van interparlementaire betrekkingen.....	13
Artikel 24. Gemengde commissie van beroep voor de Dienst Verslag en Redactie	13
<i>Paragraaf 3b. Interparlementair Koninkrijksoverleg .....</i>	<i>13</i>
Artikel 24a. Interparlementair Koninkrijksoverleg	13
<i>Paragraaf 4. De leden en de voorzitter.....</i>	<i>14</i>
Artikel 25. De commissieleden	14
Artikel 26. De commissievoorzitter	14
<i>Paragraaf 5. Bevoegdheden .....</i>	<i>14</i>
Artikel 27. Bevoegdheden van commissies	14
Artikel 28. Vormen van mondeling overleg	14
Artikel 29. Hoorzittingen	15
Artikel 30. Colleges van advies	15
Artikel 31. Grote projecten.....	15
<i>Paragraaf 6. Verslagen .....</i>	<i>15</i>
Artikel 32. Verslagen	15
<i>Paragraaf 7. Commissievergaderingen .....</i>	<i>15</i>
Artikel 33. Tijdstippen van bijeenkomen	15

Artikel 34. Bijwonen vergaderingen	16
Artikel 35. Voorzitterschap	16
Artikel 36. Besluitvorming	16
Artikel 37. Openbaarheid commissievergaderingen	16
Artikel 38	16
<i>Paragraaf 8. Vormen van mondeling overleg</i>	16
Artikel 39. Wetgevingsoverleg.....	17
Artikel 39a. Begrotingsoverleg	17
Artikel 40. Notaoverleg.....	17
Artikel 41. Algemeen overleg	17
Artikel 42. Mondeling overleg met rijksambtenaren.....	17
Artikel 43. Plenaire behandeling na begrotingsoverleg.....	17
Artikel 44	17
Artikel 44a. Plenaire behandeling na algemeen overleg (tweeminutendebat)	17
Artikel 45. Samenloop vergaderingen	18
HOOFDSTUK VIII. DE PLENAIRE VERGADERING	18
<i>Paragraaf 1. Algemene bepalingen</i>	<i>18</i>
Artikel 46. Bijeenroeping	18
Artikel 47. Schorsing of sluiting van de vergadering.....	18
Artikel 48. Presentielijst.....	18
Artikel 49. Quorum	18
Artikel 50. Ontbreken van quorum.....	18
Artikel 51. Zitplaatsen.....	19
Artikel 52. Spreekplaats.....	19
Artikel 53. Ingekomen stukken.....	19
<i>Paragraaf 2. Regeling van werkzaamheden</i>	<i>19</i>
Artikel 54. Regeling van werkzaamheden	19
<i>Paragraaf 2a. Het dertigledendebat</i>	<i>20</i>
Artikel 54a. Het dertigledendebat	20
<i>Paragraaf 2b. Rapportage over interparlementaire vergaderingen</i>	<i>20</i>
Artikel 54b. Rapportage over interparlementaire vergaderingen	20
<i>Paragraaf 3. De beraadslaging</i>	<i>20</i>
Artikel 55. Spreken in de vergadering	20
Artikel 55a. Deelname aan de beraadslaging van in Nederland gekozen leden van het Europees Parlement	20
Artikel 56. Persoonlijk feit; voorstel van orde	20
Artikel 57. Interrupties	21
Artikel 58. Waarschuwing; terugneming van woorden	21
Artikel 59. Ontneming van het woord	21
Artikel 60. Uitsluiting van de vergadering	21
Artikel 61	21
Artikel 62. Geen beroep op de Kamer	21
Artikel 63. Aantal malen dat een lid het woord voert	21
Artikel 64. Maximumspreektijd	22
Artikel 65. Ophouden met spreken	22
Artikel 66. Indienen moties	22
Artikel 67. Sluiting van de beraadslaging.....	22
Artikel 68. Sluiting van de beraadslaging op een bepaald tijdstip	22
<i>Paragraaf 4. Stemming over zaken</i>	<i>22</i>
Artikel 69. Nemen van een besluit; stemming	22
Artikel 70. Hoofdelijke stemming	23
Artikel 71. Vergissingen bij stemmingen	23
Artikel 72. Staken van stemmen.....	23
Artikel 73. Stemverklaring	23
<i>Paragraaf 5. Stemming over personen</i>	<i>24</i>
Artikel 74. Stemopneming bij stemming over personen	24
Artikel 75. Invulling van de stembriefjes	24
Artikel 76. Minder stembriefjes dan quorum	24
Artikel 77. Ongeldige stemmen	24
Artikel 78. Nietige stemming	24
Artikel 79. Vrije stemming	24

Artikel 80. Derde stemming.....	24
Artikel 81. Vierde stemming.....	25
Artikel 82. Tussenstemming.....	25
Artikel 83. Staken van stemmen.....	25
Artikel 84. Niet in de Grondwet vermelde keuzen.....	25
Artikel 85. Keuze van personen door de commissies.....	25
Artikel 86. Aanbieding aan de Koning.....	25
<i>Paragraaf 6. Slotbepalingen.....</i>	<i>25</i>
Artikel 87. Officieel verslag en Handelingen.....	25
Artikel 88.....	26
Artikel 89. Verslag of notulen van een vergadering met gesloten deuren.....	26
HOOFDSTUK IX. BEHANDELING VOORSTELLEN VAN (RIJKS)WET, INITIATIEFVOORSTELLEN VAN (RIJKS)WET, ANDERE IN HANDEN VAN EEN COMMISSIE GESTELDE STUKKEN EN VERDRAGEN.....	26
<i>Paragraaf 1. Voorstellen van wet.....</i>	<i>26</i>
Artikel 90. Inhandenstelling.....	26
Artikel 91. Debat op hoofdlijnen.....	26
Artikel 92. Wetgevingsrapport.....	26
Artikel 93. Inzenden van opmerkingen (inbreng).....	26
Artikel 93a. Rapporteur.....	27
Artikel 94. Verslag.....	27
Artikel 95. Termijnen.....	27
Artikel 96. Indienen amendementen.....	27
Artikel 97. Toelaatbaarheid amendementen.....	27
Artikel 98. Wijzigen en intrekken van amendementen.....	28
Artikel 99. Subamendementen.....	28
Artikel 100. Overnemen van amendementen.....	28
Artikel 101. Algemene beraadslaging in twee termijnen; artikelsgewijze behandeling.....	28
Artikel 102. Behandeling voorstel van wet en artikelsgewijze behandeling in wetgevingsoverleg.....	28
Artikel 103. Volgorde van stemmen; vervallen van amendementen.....	29
Artikel 104. Eindstemming over het voorstel van wet.....	29
Artikel 105. Tweede lezing.....	29
Artikel 106. Verandering van volgnummers, aanhalingen, e.d.....	29
Artikel 107. Verzending van voorstel van wet naar Eerste Kamer.....	29
Artikel 108. Terugzending van verworpen voorstel van wet.....	29
<i>Paragraaf 2. Voorstellen van Rijkswet.....</i>	<i>30</i>
Artikel 109. Algemene regel.....	30
Artikel 110. Schriftelijke voorbereiding.....	30
Artikel 111. Stellen van een termijn.....	30
Artikel 112. Verslag van het vertegenwoordigende lichaam.....	30
Artikel 113. Aanneming met minder dan drie vijfden van de stemmen.....	30
<i>Paragraaf 3. Initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet.....</i>	<i>30</i>
Artikel 114. Inzenden van initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet.....	30
Artikel 115. Horen Afdeling advisering van de Raad van State.....	31
Artikel 116. Wijze van behandeling initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet.....	31
Artikel 117. Verzending van initiatiefvoorstel van (Rijks)wet naar Eerste Kamer.....	31
Artikel 118. Verdediging in de Eerste Kamer.....	31
<i>Paragraaf 4. Andere in handen van een commissie gestelde stukken.....</i>	<i>31</i>
Artikel 119. Inhandenstelling.....	31
Artikel 120. Debat op hoofdlijnen over in handen gestelde stukken.....	32
Artikel 121. Inzenden van opmerkingen (inbreng).....	32
Artikel 121a. Rapporteur over een ander in handen gesteld stuk.....	32
Artikel 122. Termijnen.....	32
Artikel 123. Notaoverleg.....	32
<i>Paragraaf 5. Verdragen.....</i>	<i>33</i>
Artikel 124. Verdrag ter stilzwijgende goedkeuring.....	33
Artikel 125. Uitspreken van de wens door de Kamer zelf.....	33
Artikel 126. Uitspreken van de wens namens de Kamer door de Voorzitter.....	33
Artikel 127. Uitspreken van de wens door dertig leden.....	33
Artikel 128. Uitspreken van de wens door de Gevolmachtigde Minister.....	33
Artikel 129. Toetreding tot en opzegging van een verdrag.....	34

<i>Paragraaf 6. Kennisgeving van de wens tot regeling bij wet</i>	34
Artikel 130. Kennisgeving van de wens tot regeling bij wet	34
Artikel 130a. Uitspreken van de wens door de Kamer zelf.....	34
Artikel 130b. Uitspreken van de wens namens de Kamer door de Voorzitter	34
Artikel 130c. Uitspreken van de wens door dertig leden	34
HOOFDSTUK X. VERZOEKSCHRIFTEN	35
Artikel 131. Behandeling van de conclusies van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	35
Artikel 132. Minister besluit geen gevolg te geven aan besluit; inhandenstelling	35
HOOFDSTUK XA. BURGERINITIATIEF.....	35
Artikel 132a. Burgerinitiatief	35
HOOFDSTUK XI. HET VRAGEN VAN INLICHTINGEN AAN DE REGERING.....	36
<i>Paragraaf 1. De interpellatie</i>	36
Artikel 133. De interpellatie	36
<i>Paragraaf 2. Schriftelijke vragen</i>	36
Artikel 134. Indienen schriftelijke vragen	36
Artikel 135. Beantwoording schriftelijke vragen	36
<i>Paragraaf 3. Het mondelinge vragenuur</i>	37
Artikel 136. Het mondelinge vragenuur	37
Artikel 137	37
Artikel 138. Volgorde vragenstellers en spreektijden.....	37
Artikel 139. Geen moties; einde vragenuur.....	37
HOOFDSTUK XIA. KABINETS(IN)FORMATIE.....	37
Artikel 139a. Aanwijzing van kabinets(in)formateur(s)	38
Artikel 139b. Vragen van inlichtingen aan kabinets(in)formateur(s).....	38
HOOFDSTUK XII. PARLEMENTAIRE ENQUETE EN ANDER (PARLEMENTAIR) ONDERZOEK	38
Artikel 140. Regeling parlementair en extern onderzoek.....	38
Artikel 141. Enquêtecommissie	38
Artikel 142. Tijdelijke commissie	38
HOOFDSTUK XIIA. GEHEIMHOUDING BIJ VERGADERINGEN MET GESLOTEN DEUREN	38
Artikel 143. Geheimhouding besloten commissievergadering.....	38
Artikel 144. Geheimhouding plenaire vergadering met gesloten deuren	39
Artikel 145. Schending van de geheimhouding	39
HOOFDSTUK XIIB. VERTROUWELIJKE STUKKEN	39
Artikel 146. Vertrouwelijke stukken	39
Artikel 147. Schending van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk	39
Artikelen 148 en 149	40
HOOFDSTUK XIIC. REGISTERS	40
Artikel 150a. Registers.....	40
HOOFDSTUK XIII. DE PUBLICATIE VAN STUKKEN	40
Artikel 151. Publicatie van stukken	40
HOOFDSTUK XIV. BEZOEKERS EN TOEHOORDERS	40
Artikel 152. Bezoekers en toehoorders	40
HOOFDSTUK XV. SLOTBEPALINGEN.....	41
Artikel 153. Herziening van het Reglement.....	41
Artikel 154. Afwijking van het Reglement	41
Artikel 155. Inwerkingtreding.....	41

REGLEMENT VAN ORDE VAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL

Vastgesteld in de vergadering van 22 juni 1993 (Kamerstukken II 1991/92 en 1992/93, 22590, handelingen II 1992/93, nrs. 31 en 33)

Nadien gewijzigd:

24160 (12 december 1995), art. 21a
25118 (10 februari 1998), art. 4, 17, 44a
25118, (17 februari 1998), art. 139a
25440 (10 februari 1998), art. 10
25441 (10 februari 1998), art. 4
27283 (3 oktober 2000), art. 69
27741 (5 juli 2001), art. 2, 4, 10, 13, 14, 61, 70
28042 (18 oktober 2001), art. 139a
28071 (13 november 2001), art. 51
28166 (20 december 2001), art. 30
28289 (25 april 2002), art. 1, 29, 87, 89, 141, 150, 151
28452 (4 juli 2002), art. 13, 16
28633 (15 april 2003), art. 150a
28821 (15 april 2003), art. 14, 148, opschrift hfdst. XIII
28822 (15 april 2003), art. 17a, 90
29380 (27 januari 2004), art. 150a
29263 (31 maart 2004), art. 46, 54, 54a, 54b, 57, 133
29264 (31 maart 2004), art. 27, 28, 29, 32, 39, 39a, 40, 41, 43, 44, 45, 64
29265 (31 maart 2004), art. 91, 93a, 119, 130
29266 (31 maart 2004), art. 135
29267 (31 maart 2004), art. 136, 137, 138, 139
29489 (20 april 2004; iwtr. 1 mei 2004), art. 24
30140 (7 februari 2006), art. 20, 132a
30181 (7 februari 2006), art. 150a
30351 (22 juni 2006), art. 31
30446 (23 februari 2006), art. 39, 40, 90, 119
30619 t/m 30629 en 30631 (29 juni 2006), art. 22, 22a, 34, 50, 71, 119, 120, 121a, 124, 130 t/m 130c, 133, 153
31297 (11 december 2007), art. 121a
31299 (11 december 2007), art. 55a
31312 (20 december 2007), art. 9
31313 (20 december 2007), art. 13
31298 (15 januari 2008), art. 37
31417 (24 april 2008), art. 135
31470 (3 juni 2008), art. 24a
31019 (3 juli 2008), art. 140 t/m 142
31517 (3 juli 2008), art. 23
31995 (6 oktober 2009), art. 116
32199 (10 november 2009), art. 24, 28, 34, 40, 41, 44a, 45, 123
32055 (18 februari 2010), art. 4, 8, 13, 15, 21, opschrift par. 3a, 24, 31, 32, 35, 48, 53, 62, 70, 87, 89, 114, 120, 121, 124, 130, 131, 132a, 153, 155
30698 (20 april 2010), art. 139a
32391 (1 juli 2010), art. 37, 38, 58, 59, 88, 89, 143 t/m 147, 151

Reglement van Orde van de Tweede Kamer

32571 (14 december 2010), art. 16, 51, 111, 114, 124 t/m 128

32572 (14 december 2010), art. 51, opschrift hfst. IX, opschrift hfdst. IX, par. 3, art. 116, 117, 154

32743 (28 april 2011), art. 54a

33040 (24 november 2011), art. 136, 138

33111 (13 december 2011), art. 44a

32759 (27 maart 2012), art. 139a

33588 (28 maart 2013), opschrift hfst. VII, paragraaf 3b, art. 24a

33909 (17 april 2014), art. 1b, 2 lid 1 en 2, 3 lid 2, 9 lid 4, 15 lid 2, 19 lid 2, 21a lid 2, 23, 34 lid 3, 43 lid 2, 46 lid 1, 53 lid 1, 64, 65, 102, 103 lid 1, 114 lid 1, 2 en 3, 115 lid 1 en 2, 116 lid 1 en 2, 118, 131 lid 1, 132

HOOFDSTUK I. BEGRIPSBEPALINGEN

Artikel 1. Begripsbepalingen

Waar in dit Reglement sprake is van:

- a. de Voorzitter, wordt daarmee de Voorzitter van de Kamer bedoeld;
- b. de ministers, worden daaronder mede de staatssecretarissen begrepen;
- c. stukken, worden daarmee bedoeld bescheiden in de zin van de Archiefwet 1995;
- d. drukken, wordt daaronder mede begrepen plaatsing op het internet.

HOOFDSTUK II. BEGIN EN EINDE VAN HET LIDMAATSCHAP

Artikel 2. Toelating leden

1. Elk nieuw benoemd lid doet van zijn verkiezing blijken door overlegging van de bij de wet voorgeschreven stukken.
2. De geloofsbrieven en daarop betrekking hebbende stukken worden bij de griffie ter inzage gelegd van de leden.
3. Over de toelating van leden die benoemd zijn verklaard na periodieke aftreding of ontbinding besluit, voor zover mogelijk, de Kamer in oude samenstelling.

Artikel 3. Verlies van het lidmaatschap

1. Indien een lid het oordeel van de Voorzitter dat dit lid heeft opgehouden lid te zijn, wegens hetzij het niet bezitten van een van de vereisten voor het lidmaatschap hetzij het vervullen van een met het lidmaatschap onverenigbare betrekking, aan het oordeel van de Kamer onderwerpt, doet de Kamer over de zaak geen uitspraak dan nadat een daartoe door haar uit haar midden benoemde commissie van onderzoek verslag heeft uitgebracht. De commissie hoort het desbetreffende lid, indien die de wens daartoe te kennen geeft.
2. Met betrekking tot een lid van het Europees Parlement is het eerste lid van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK III. DE VOORZITTER, DE ONDERVOORZITTERS EN HET PRESIDIUM

Artikel 4. Benoeming van een Voorzitter

1. In de laatste vergadering van de Kamer in de oude zitting, stelt deze een ontwerp vast voor een profielschets van de nieuw te benoemen Voorzitter. In de eerste vergadering van de nieuwe zitting beslist de Kamer over dit ontwerp. Vervolgens geeft de tijdelijk Voorzitter de gelegenheid tot het stellen van kandidaten voor de vervulling van de vacature en gaat de Kamer over tot de benoeming van een Voorzitter.
2. Zolang in een nieuwe zitting geen Voorzitter is benoemd, treedt een oud-Voorzitter als tijdelijk Voorzitter op, waarbij de laatstafgetredene voorrang heeft. Bij ontstentenis van een oud-Voorzitter treedt als tijdelijk Voorzitter op de laatst afgetreden oud-ondervoorzitter; bij aanwezigheid van twee of meer gelijktijdig afgetreden oud-ondervoorzitters wordt hun rangorde in het Presidium, waarin zij gelijktijdig zitting hadden, in acht genomen. Bij ontstentenis van een oud-ondervoorzitter treedt het lid dat het langst in de Kamer zitting heeft als tijdelijk Voorzitter op; bij gelijke zittingsduur gaat het oudste lid in leeftijd voor.

3. Bij het tussentijds openvallen van het voorzitterschap stelt de Kamer hiervoor zo spoedig mogelijk een profielschets vast. Vervolgens geeft de tijdelijk Voorzitter de gelegenheid tot het stellen van kandidaten voor het vervullen van de vacature en gaat de Kamer over tot benoeming van een Voorzitter.

4. Zolang bij het tussentijds openvallen van het voorzitterschap geen Voorzitter is benoemd, treedt een ondervoorzitter als tijdelijk Voorzitter op, waarbij de rangorde in het Presidium in acht wordt genomen. Bij ontstentenis van een ondervoorzitter treedt als tijdelijk Voorzitter op de laatst afgetreden oud-Voorzitter waarbij de laatstafgetredene voorrang heeft. Bij ontstentenis van een oud-Voorzitter treedt als tijdelijk Voorzitter op de laatst afgetreden oud-ondervoorzitter; bij aanwezigheid van twee of meer gelijktijdig afgetreden oud-ondervoorzitters wordt hun rangorde in het Presidium, waarin zij gelijktijdig zitting hadden, in acht genomen. Bij ontstentenis van een oud-ondervoorzitter treedt het lid dat het langst in de Kamer zitting heeft als tijdelijk Voorzitter op; bij gelijke zittingsduur gaat het oudste lid in leeftijd voor.

Artikel 5. Benoeming ondervoorzitters

De Kamer benoemt na iedere voorzittersbenoeming een door haar te bepalen aantal ondervoorzitters, van wie de rangorde wordt bepaald door de volgorde van hun benoemingen.

Artikel 6. Taak van de Voorzitter

De taak van de Voorzitter bestaat voornamelijk in:

- a. het leiden van de werkzaamheden van de Kamer en van die van het Presidium;
- b. het doen naleven van het Reglement van Orde;
- c. het uitvoeren van door de Kamer genomen besluiten;
- d. het vertegenwoordigen van de Kamer.

Artikel 7. Bijwonen commissievergaderingen door de Voorzitter

De Voorzitter is bevoegd de vergaderingen van elke commissie bij te wonen.

Artikel 8. Waarneming voorzitterschap

1. Indien de Voorzitter niet beschikbaar is, wordt het voorzitterschap waargenomen door een van de ondervoorzitters overeenkomstig de in artikel 5 genoemde rangorde.

2. Is de Voorzitter noch een van de ondervoorzitters beschikbaar, dan wordt de Voorzitter vervangen overeenkomstig de regeling in artikel 4, tweede lid.

3. Een waarnemend Voorzitter heeft dezelfde taken en bevoegdheden als de Voorzitter.

Artikel 9. Presidium

1. De Voorzitter en de ondervoorzitters vormen samen het Presidium. De Voorzitter benoemt voor ieder lid van het Presidium een plaatsvervanger die bij afwezigheid van het desbetreffende lid in zijn plaats de vergadering van het Presidium bijwoont. De Kamer kan deze benoeming aan zich houden.

2. Het Presidium kan geen besluiten nemen, indien niet meer dan de helft van zijn leden of hun plaatsvervangers aanwezig is; bij staken van stemmen beslist de Voorzitter.

3. Andere leden kunnen door de Voorzitter worden uitgenodigd aan de vergaderingen van het Presidium deel te nemen; dezen hebben een adviserende stem.

4. Het Presidium kan een of meer commissies van advies instellen die, behoudens in zeer spoedeisende gevallen, met betrekking tot onderdelen van zijn taak moeten worden gehoord, voordat het ten aanzien van die onderdelen besluiten neemt.

5. Het Presidium wordt bijgestaan door de Griffier en de directeuren.

HOOFDSTUK IV. DE RAMING

Artikel 10. Raming; beheer geldelijke middelen

1. Het Presidium maakt jaarlijks de raming van de in het volgende jaar voor de Kamer benodigde uitgaven op en zendt deze tijdig aan de Kamer ter vaststelling en aan de betrokken minister.

2. De Griffier is, namens de Voorzitter, belast met het begrotingsbeheer van de Kamer. De bevoegdheden, voortkomend uit dit beheer, kunnen geheel of gedeeltelijk worden gemandateerd.

3. Bij afzonderlijk op voordracht van het Presidium door de Kamer vast te stellen reglement worden regels gesteld voor het toekennen van geldelijke middelen aan fracties en voor het beheer van die middelen door fracties.

HOOFDSTUK V. DE FRACTIES

Artikel 11. Samenstelling fracties

1. De leden, die door het centraal stembureau op dezelfde lijst verkozen zijn verklaard, worden bij de aanvang van de zitting als één fractie beschouwd. Is onder een lijstnummer slechts één lid verkozen, dan wordt dit lid als een afzonderlijke fractie beschouwd.

2. Van veranderingen die nadien in de samenstelling van een fractie optreden, doet deze fractie mededeling aan de Voorzitter.

3. Elke fractie doet van de samenstelling van haar bestuur mededeling aan de Voorzitter.

Artikel 12. Ontstaan nieuwe fracties

1. Vindt in een fractie een splitsing plaats die leidt tot de vorming van een of meer nieuwe fracties, dan worden de financiële tegemoetkomingen van de daarbij betrokken fracties vastgesteld op de bedragen die worden gevonden door de tegemoetkoming, welke aan de ongesplitste fractie zou toekomen, te verdelen naar evenredigheid van de aantallen bij de splitsing betrokken leden.

2. Ontstaat een nieuwe fractie door samenvoeging, dan kan de tegemoetkoming van de nieuwgevormde fractie niet groter zijn dan de tegemoetkoming die toekomt aan een fractie van gelijke grootte als bedoeld in artikel 11, eerste lid.

3. Teneinde voldoening aan verplichtingen die tegenover de medewerkers van de oorspronkelijke fractie bestaan, mogelijk te maken, kan het Presidium, in afwijking van het eerste en tweede lid, een tijdelijke regeling treffen.

HOOFDSTUK VI. PERSONEEL

Artikel 13. De Griffier en het overige personeel

1. De Kamer benoemt de Griffier en ontslaat deze.

2. Het Presidium is belast met het uitoefenen van de overige rechtspositionele bevoegdheden ten aanzien van de Griffier.
3. Het Presidium benoemt de directeuren en ontslaat dezen.
4. De Griffier is belast met het uitoefenen van de overige rechtspositionele bevoegdheden ten aanzien van de directeuren en de plaatsvervangend griffiers.
5. De overige ambtenaren worden door de Griffier aangesteld, dan wel ontslagen.
6. De Griffier kan mandaat verlenen tot het uitoefenen van zijn bevoegdheden ingevolge het vierde en vijfde lid.

Artikel 14. Leiding ambtelijke organisatie; archiefzorg en -beheer

1. De Griffier heeft de leiding van de ambtelijke organisatie. Het Presidium oefent hierop toezicht uit.
2. De Griffier is, namens de Kamer, belast met het beheer van de archieven van de Kamer.
3. De Griffier kan mandaat verlenen tot het uitoefenen van zijn bevoegdheden ingevolge het eerste en het tweede lid.

HOOFDSTUK VII. DE COMMISSIES

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 15. Instelling commissies; bijstand

1. De Kamer stelt de commissies in die door de bepalingen van dit Reglement worden voorgeschreven.
2. Elke commissie wordt bijgestaan door de Griffier of een door de Griffier aangewezen plaatsvervangende griffier, alsmede door een of meer andere door de Griffier aangewezen ambtenaren van de Kamer.

Paragraaf 2. Vaste commissies, algemene commissies en tijdelijke commissies

Artikel 16. Vaste commissies

De Kamer kent een vaste commissie voor ieder ministerie, met uitzondering van het ministerie van Algemene Zaken. Tevens kent de Kamer vaste commissies voor Europese Zaken en voor Koninkrijksrelaties.

Artikel 17. Algemene commissies

1. De Kamer kan algemene commissies instellen voor onderwerpen die van bijzonder belang zijn voor de uitoefening van haar taken dan wel vrijwel alle ministeries aangaan.
2. Een algemene commissie wordt ingesteld voor de duur van een zitting.
3. De Kamer kan ook andere commissies belasten met de behandeling van dergelijke onderwerpen.

Artikel 17a. Themacommissies

1. De Kamer kan themacommissies instellen voor onderwerpen van groot maatschappelijk belang die niet specifiek één ministerie aangaan.
2. Een themacommissie wordt ingesteld maximaal voor de duur van een zitting.

Artikel 18. Tijdelijke commissies

1. De Kamer kan tijdelijke commissies instellen voor specifieke onderwerpen.
2. Het instellingsbesluit van een tijdelijke commissie bevat in ieder geval:
  - a. een nauwkeurige omschrijving van het onderwerp waarover de commissie de Kamer dient te rapporteren;
  - b. de termijn waarvoor de commissie wordt ingesteld.
3. De in het tweede lid, onderdeel b, bedoelde termijn kan op verzoek van de commissie door de Kamer worden verlengd.

Paragraaf 3. Overige commissies

Artikel 19. De commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven

1. Er is een commissie voor het onderzoek van de Geloofsbrieven. Zij brengt de Kamer schriftelijk of mondeling verslag uit over de toelating van de leden en, zo nodig, over het verloop van de verkiezingen en de vaststelling van de uitslag.
2. Het eerste lid is van overeenkomstige toepassing op de tot lid van het Europees Parlement benoemd verklaarden.

Artikel 20. De commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven

1. Er is een commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven, waarvan de werkwijze bij afzonderlijk door de Kamer vast te stellen reglement wordt geregeld.
2. Zij is belast met het uitbrengen van verslag over alle door de Kamer of een commissie van de Kamer in haar handen gestelde verzoekschriften en burgerinitiatieven. Zij is tevens belast met het uitbrengen van verslag over onderzoeksrapporten van de Nationale ombudsman, indien daartoe aanleiding is.
3. De commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven toetst of een burgerinitiatief voldoet aan de ontvankelijkheidscriteria, genoemd in artikel 132a, en aan de vormvereisten, vastgesteld in het in het eerste lid bedoelde reglement.
4. Elk verslag over een verzoekschrift en een burgerinitiatief bevat een duidelijke conclusie of een behandelingsvoorstel.
5. De commissie is bevoegd mondeling of schriftelijk in overleg te treden met de regering en de Nationale ombudsman.
6. De commissie kan aan een vaste of algemene commissie verzoeken haar van advies te dienen of namens haar een onderzoek in te stellen en daaromtrent aan haar verslag uit te brengen, waarna zijzelf aan de Kamer verslag uitbrengt.

Artikel 21. De commissie voor de Werkwijze

Er is een commissie voor de Werkwijze die desgevraagd of eigener beweging de Kamer adviseert over de werkwijze van de Kamer en dit Reglement.

Artikel 21a. De commissie voor de Rijksuitgaven

1. Er is een commissie voor de Rijksuitgaven. Zij is belast met de behandeling van aangelegenheden van rechtmatigheid en doelmatigheid van besteding van collectieve middelen, alsmede met de voorlichting, advisering en ondersteuning van de Kamer en de commissies bij de uitoefening van het budgetrecht en de financiële controle. Deze voorlichting, advisering en ondersteuning strekken zich behalve tot de begrotingsstukken, uit tot door de Kamer aangewezen grote projecten en tot de

budgettaire en comptabele aspecten van beleidsvoornemens en -beslissingen van de regering.

2. Rapporten van de Algemene Rekenkamer en regeringsstukken van comptabele aard worden direct in handen van de commissie gesteld. De Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter kunnen nader besluiten een dergelijk stuk mede in handen van een andere commissie te stellen; artikel 119, vierde lid, is van overeenkomstige toepassing.

3. Over een voorstel aan de Kamer, de Algemene Rekenkamer te verzoeken een onderzoek in te stellen, wordt niet beslist dan na advies van de commissie.

Artikel 22. De commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

1. Er is een commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten.

2. In afwijking van het bepaalde in artikel 25, eerste lid, zijn lid van deze commissie de voorzitters van de fracties, als bedoeld in artikel 11, eerste lid. De Voorzitter benoemt de leden van de commissie.

Artikel 22a. Commissies van advies

Het Presidium kan ten behoeve van zijn eigen werkzaamheden commissies van advies instellen.

Paragraaf 3a. Gemengde commissies

Artikel 23. Het onderhouden van interparlementaire betrekkingen

1. Bij afzonderlijk reglement, vast te stellen door de beide Kamers der Staten-Generaal, wordt de instelling van een griffie voor de interparlementaire betrekkingen geregeld.

2. De inhoudelijke aansturing van de dienstverlening aan beide Kamers en de verschillende delegaties wordt verzorgd door een bij genoemd reglement in te stellen gemengde commissie. De gemengde commissie adviseert de Voorzitters en de leden van beide Kamers over interparlementaire aangelegenheden.

Artikel 24. Gemengde commissie van beroep voor de Dienst Verslag en Redactie

1. Bij afzonderlijk reglement, vast te stellen door de beide kamers der Staten-Generaal, worden de zorg voor de Dienst Verslag en Redactie, de taakuitoefening met betrekking tot stenografische en beknopte verslagen, de openbaarmaking van het verslag van het verhandelde in de vergaderingen der Staten-Generaal alsmede de bewaartermijnen geregeld.

2. De bevoegdheid om in het door de Dienst geleverde verslag wijzigingen aan te brengen of aangebrachte wijzigingen ongedaan te maken wordt uitgeoefend door de bij genoemd reglement in te stellen gemengde commissie van beroep voor de Dienst Verslag en Redactie.

Paragraaf 3b. Interparlementair Koninkrijksoverleg

Artikel 24a. Interparlementair Koninkrijksoverleg

Indien het Interparlementair Koninkrijksoverleg plaatsvindt onder voorzitterschap van een lid van de Tweede Kamer dan wel zijn plaatsvervanger, is dit Reglement van toepassing, tenzij een van de deelnemende commissies daar tevoren bezwaar tegen heeft gemaakt.

Paragraaf 4. De leden en de voorzitter

Artikel 25. De commissieleden

1. De Voorzitter bepaalt uit hoeveel leden een commissie zal bestaan. De Kamer kan anders besluiten.

2. De Voorzitter benoemt de leden en, voor zover hij dit wenselijk acht, plaatsvervangende leden.

3. Ontheffing van het lidmaatschap of plaatsvervangend lidmaatschap kan op verzoek door de Voorzitter worden verleend. In de hierdoor ontstane en in alle andere vacatures voorziet de Voorzitter.

4. De leden en de plaatsvervangende leden van commissies, met uitzondering van die van algemene commissies, worden bij de aanvang van elke zitting opnieuw benoemd. Totdat deze benoemingen zijn geschied blijven de in de vorige zitting bestaande commissies voortbestaan in de oude samenstelling.

Artikel 26. De commissievoorzitter

1. De eerste vergadering van een nieuw ingestelde commissie heeft op uitnodiging en onder leiding van de Voorzitter plaats. In deze vergadering benoemt de commissie uit haar midden een voorzitter, die met de leiding van de verdere werkzaamheden is belast, en een ondervoorzitter.

2. Na de in artikel 25, vierde lid, bedoelde nieuwe samenstelling van een commissie en bij het tussentijds openvallen van het voorzitterschap of het ondervoorzitterschap van een commissie wordt opnieuw in het voorzitterschap of het ondervoorzitterschap voorzien in een daartoe bijeengeroepen vergadering.

3. De keuze van de voorzitter en van de ondervoorzitter wordt aan de Kamer medegedeeld.

4. Bij ontstentenis of verhindering van de voorzitter wordt deze vervangen door de ondervoorzitter of anders door het lid dat het langst in de Kamer zitting heeft. Bij gelijke zittingsduur gaat het oudste lid in leeftijd voor.

Paragraaf 5. Bevoegdheden

Artikel 27. Bevoegdheden van commissies

Voor een goede vervulling van haar taken is een commissie in ieder geval bevoegd:

a. zich tot een minister te wenden ter verkrijging van alle stukken waarvan zij de kennisneming nodig acht;

b. mondeling of schriftelijk in overleg te treden met een minister;

c. tot het beleggen van rondetafelgesprekken;

d. tot het houden van hoorzittingen;

e. tot het afleggen van werkbezoeken;

f. zich te laten voorlichten door colleges van advies;

g. externe deskundigen in te schakelen;

h. de Kamer voor te stellen een groot project aan te wijzen.

Artikel 28. Vormen van mondeling overleg

Een mondeling overleg met een minister kan:

a. betrekking hebben op een in handen van een commissie gesteld voorstel van wet (wetgevingsoverleg);

- b. betrekking hebben op een in handen van een commissie gestelde begroting dan wel onderdeel daarvan (begrotingsoverleg);
- c. betrekking hebben op een ander in handen van een commissie gesteld stuk (notaoverleg);
- d. gericht zijn op het geregeld van gedachten wisselen over het algemeen beleid (algemeen overleg).

Artikel 29. Hoorzittingen

- 1. Van het houden van een hoorzitting wordt mededeling gedaan aan de leden van de Kamer en op het internet.
- 2. Wil een commissie rijksambtenaren horen, dan nodigt zij hen door tussenkomst van de desbetreffende minister uit.

Artikel 30. Colleges van advies

- 1. De leden kunnen voorstellen om advies te vragen aan externe adviescolleges als bedoeld in artikel 17 van de Kaderwet adviescolleges. Een zodanig voorstel wordt aan een commissie van de Kamer gericht.
- 2. De commissie zendt het voorstel met haar advies aan het Presidium. Het Presidium legt het voorstel voorzien van het advies van de commissie en zijn eigen advies voor aan de Kamer.
- 3. De Kamer besluit over het voorstel.

Artikel 31. Grote projecten

Bij afzonderlijke regeling, vast te stellen door de Kamer, worden voorschriften gegeven over grote projecten.

Paragraaf 6. Verslagen

Artikel 32. Verslagen

- 1. Een commissie brengt aan de Kamer verslag uit omtrent de in haar handen gestelde stukken. Deze verslagen bevatten zo beknopt mogelijk hetgeen op het stuk betrekking heeft. De commissie is bevoegd datgene weg te laten, wat zij niet ter zake acht.
- 2. De Kamer kan besluiten dat een commissie over in haar handen gestelde stukken, die naar het oordeel van de commissie niet in het openbaar kunnen worden behandeld, geen verslag hoeft uit te brengen.
- 3. Een commissie brengt in ieder geval verslag uit van door haar gevoerd openbaar mondeling overleg met een minister.
- 4. Alle door een commissie uit te brengen verslagen worden opgesteld onder verantwoordelijkheid van de griffier van de commissie.

Paragraaf 7. Commissievergaderingen

Artikel 33. Tijdstippen van bijeenkomen

- 1. De commissie komt op door haar zelf te bepalen tijdstippen bijeen. Heeft zij hieromtrent geen besluit genomen, dan bepaalt haar voorzitter deze tijdstippen.
- 2. De voorzitter roept haar in ieder geval binnen een redelijke tijd bijeen zo dikwijls hetzij de regering, hetzij een vierde van haar leden onder opgave van redenen de wens daartoe te kennen geeft.

Artikel 34. Bijwonen vergaderingen

1. Leden en plaatsvervangende leden van een commissie hebben toegang tot al haar vergaderingen.
2. Tot een wetgevingsoverleg, een begrotingsoverleg en een notaoverleg hebben alle leden van de Kamer toegang. Zij hebben het recht aan de beraadslaging deel te nemen.
3. Een commissie kan een of meer leden van de Kamer, die lid noch plaatsvervangend lid van de commissie zijn, op hun verzoek toestemming verlenen een andere commissievergadering dan bedoeld in het tweede lid bij te wonen; in dat geval is het desbetreffende lid bevoegd aan de beraadslaging deel te nemen.

Artikel 35. Voorzitterschap

1. De voorzitter van een commissievergadering heeft dezelfde bevoegdheden als aan de Voorzitter van een vergadering van de Kamer toekomen, met dien verstande dat een uitsluiting ingevolge artikel 60 slechts geldt voor de openbare vergaderingen van die commissie gedurende de dag waarop de uitsluiting plaats heeft.
2. Een gezamenlijke vergadering van twee of meer commissies wordt voorgezeten door de commissievoorzitter, die het langst in de Kamer zitting heeft. Bij gelijke zittingsduur gaat het oudste lid in leeftijd voor.

Artikel 36. Besluitvorming

1. Besluiten worden alleen door de leden van de commissie genomen, met dien verstande dat bij ontstentenis of afwezigheid van een lid zijn plaatsvervanger zijn bevoegdheden uitoefent.
2. Besluiten in een gezamenlijke vergadering van twee of meer commissies worden door elk van de commissies afzonderlijk genomen. Indien de besluiten niet gelijklopend zijn beslist zo nodig de Kamer.
3. De commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven kan geen besluit nemen, indien niet meer dan de helft van haar leden of hun plaatsvervangers aanwezig zijn.

Artikel 37. Openbaarheid commissievergaderingen

1. De vergaderingen van commissies zijn openbaar. De Kamer kan besluiten dat vergaderingen van een bepaalde commissie besloten mogen zijn.
2. Een commissie kan besluiten dat een procedurevergadering, of een gedeelte daarvan, besloten zal zijn.
3. Een commissie kan besluiten een besloten vergadering te houden op voorstel van een lid van de commissie of een minister. Wordt het voorstel gedaan tijdens een openbare vergadering, dan worden de deuren gesloten tot over het voorstel is beslist.
4. Een besloten commissievergadering kan alleen worden gehouden in het gebouw van de Kamer. De leden die deelnemen aan een besloten commissievergadering dienen in de vergaderzaal in persoon aanwezig te zijn. In geval van bijzondere omstandigheden kan de Voorzitter besluiten dat van de vorige twee volzinnen mag worden afgeweken.

Artikel 38

[Vervallen]

Paragraaf 8. Vormen van mondeling overleg

Artikel 39. Wetgevingsoverleg

1. Voor het houden van een wetgevingsoverleg heeft een commissie toestemming van de Kamer nodig. De Kamer besluit op voorstel van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter.

2. De commissie is niet bevoegd te besluiten tot maximumspreektijden bij wetgevingsoverleg. Wel kan de commissie beslissen dat leden die aan het overleg willen deelnemen de door hen gewenste spreektijd tevoren opgeven.

3. Van een wetgevingsoverleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.

4. Tijdens een wetgevingsoverleg kunnen moties worden ingediend. Artikel 66 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 39a. Begrotingsoverleg

1. Elke commissie kan over de in haar handen gestelde begroting(en) een begrotingsoverleg houden.

2. Van het begrotingsoverleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.

3. Tijdens een begrotingsoverleg kunnen moties worden ingediend. Artikel 66 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 40. Notaoverleg

1. Een commissie kan over een in haar handen gesteld stuk een notaoverleg houden.

2. Van een notaoverleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.

3. Tijdens een notaoverleg kunnen moties worden ingediend. Artikel 66 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 41. Algemeen overleg

1. Een commissie kan over zaken die betrekking hebben op het haar betreffende beleidsterrein een algemeen overleg houden.

2. De agenda van een algemeen overleg wordt tevoren door een commissie vastgesteld en meegedeeld op het internet.

3. Van een algemeen overleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.

Artikel 42. Mondeling overleg met rijksambtenaren

In een mondeling overleg kunnen met instemming van de desbetreffende minister inlichtingen worden verschaft door daartoe door de minister aangewezen ambtenaren.

Artikel 43. Plenaire behandeling na begrotingsoverleg

1. Voor de plenaire afronding van het begrotingsoverleg stelt de Kamer een maximumspreektijd per fractie vast.

2. De stemmingen over alle begrotingswetsvoorstellen en de bij die wetsvoorstellen ingediende amendementen vinden in samenhang plaats, bij voorkeur in één week.

Artikel 44

[Vervallen]

Artikel 44a. Plenaire behandeling na algemeen overleg (tweeminutendebat)

1. De beraadslaging over een verslag van een algemeen overleg wordt alleen geopend indien een lid naar aanleiding van dat overleg een motie wenst in te dienen.
2. In afwijking van artikel 63, eerste lid, voert elk lid slechts eenmaal het woord.
3. In afwijking van artikel 64 bedraagt de maximumspreektijd per fractie twee minuten, met inbegrip van de benodigde tijd voor de indiening van moties.

Artikel 45. Samenloop vergaderingen

1. De dagen en uren waarop een overleg met stenografisch verslag als bedoeld in de artikelen 39, 39a en 40 zal worden gehouden, worden door de Voorzitter vastgesteld.
2. Er worden niet meer dan twee overleggen als bedoeld in het eerste lid tegelijk gehouden. Op tijdstippen waarop een vergadering van de Kamer wordt gehouden, kan slechts één overleg als bedoeld in het eerste lid worden gehouden.

HOOFDSTUK VIII. DE PLENAIRE VERGADERING

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 46. Bijeenroeping

1. De Voorzitter roept de vergadering bijeen zo dikwijls hij dit nodig oordeelt. Voorts roept hij de vergadering binnen een redelijke termijn bijeen als dit door dertig leden schriftelijk, onder opgave van redenen, is verzocht, dan wel indien de regering de wens daartoe, onder opgave van redenen, te kennen geeft.
2. Indien het Presidium algemene richtlijnen heeft vastgesteld voor de dagen en uren waarop de Kamer doorgaans zal bijeenkomen houdt de Voorzitter daarmee zoveel mogelijk rekening.
3. De Kamer kan ook zelf besluiten op welke dag en welk uur zij weer bijeen zal komen, doch de Voorzitter blijft dan vrij in geval van onvoorziene omstandigheden de Kamer tegen een eerder of later tijdstip bijeen te roepen.
4. Voor elke vergadering worden de leden tijdig schriftelijk opgeroepen. Is dit niet mogelijk, dan kan de oproeping op andere wijze plaatsvinden. De oproeping vermeldt de te behandelen onderwerpen.

Artikel 47. Schorsing of sluiting van de vergadering

1. De Voorzitter kan de vergadering schorsen of sluiten, indien hij dit met het oog op de loop van werkzaamheden of ter handhaving van de orde wenselijk acht.
2. Tot het voortzetten van de vergadering na 23.00 uur wordt een besluit van de Kamer vereist.

Artikel 48. Presentielijst

Ieder aanwezig lid tekent voor het begin van de vergadering de presentielijst. De lijst blijft op de tafel van de Griffier liggen voor ondertekening door later komende leden.

Artikel 49. Quorum

De Voorzitter opent de vergadering indien op het uur van bijeenroeping de presentielijst door meer dan de helft van het aantal zitting hebbende leden is getekend.

Artikel 50. Ontbreken van quorum

1. Indien op of kort na het uur van bijeenroeping het vereiste aantal leden niet tegenwoordig is, opent de Voorzitter de bijeenkomst en kan hij namen van de afwezige leden laten oplezen. Hij kan kennis geven van ingekomen stukken. Daarna stelt hij de vergadering tot een later tijdstip uit.

2. De namen van zowel de aanwezige als de afwezige leden worden in het officieel verslag van de Handelingen van de Kamer opgenomen; voor wat betreft de afwezige leden onder vermelding van de opgegeven redenen van verhindering.

Artikel 51. Zitplaatsen

1. Elk lid heeft een voor hem bestemde zitplaats in de vergaderzaal. Het Presidium wijst deze zitplaats aan. Het Presidium kan ook aan een fractie een bepaalde groep zitplaatsen aanwijzen en de verdeling daarvan aan de fractie overlaten.

2. Indien de Voorzitter het verzoekt nemen de leden hun zitplaatsen in.

3. Het Presidium zorgt dat voor de bijzondere gedelegeerden van de vertegenwoordigende lichamen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten zitplaatsen beschikbaar zijn.

4. Het Presidium zorgt verder dat voor de ministers en personen die zij hebben aangewezen om zich in de vergadering te doen bijstaan, alsmede voor de Gevolmachtigde Ministers, zitplaatsen beschikbaar zijn.

5. Het Presidium kan zitplaatsen toekennen aan andere personen die door de Kamer zijn uitgenodigd.

Artikel 52. Spreekplaats

Ieder lid spreekt staande, tenzij de Voorzitter hem verlof geeft zittende te spreken, en van de spreekplaats, tenzij de Voorzitter toestaat, dat hij van een andere plaats spreekt.

Artikel 53. Ingekomen stukken

1. Alle sedert de laatste vergadering ingekomen stukken worden opgenomen in een lijst die gedurende de vergadering op de tafel van de Griffier ter inzage ligt. In deze lijst doet de Voorzitter voorstellen over de wijze van behandeling daarvan. De voorstellen zijn aan het einde van de vergadering aangenomen tenzij voordien door een lid bezwaar is gemaakt tegen een voorstel; in dat geval wordt over het desbetreffende voorstel door de Kamer beslist. De lijst en de voorstellen worden in het officieel verslag opgenomen.

2. De Voorzitter blijft bevoegd van die stukken welke hij daartoe belangrijk genoeg acht, in de vergadering mededeling te doen.

3. De Voorzitter kan ongetekende, onbegrijpelijke en beledigende stukken zonder nadere mededeling terzijde leggen.

Paragraaf 2. Regeling van werkzaamheden

Artikel 54. Regeling van werkzaamheden

1. De Kamer regelt haar werkzaamheden hetzij op voorstel van de Voorzitter, hetzij op dat van een lid.

2. Regeling van werkzaamheden vindt in het algemeen plaats bij de aanvang van de vergadering; de Voorzitter kan weigeren op andere tijdstippen een regeling van werkzaamheden aan de orde te stellen. Indien de Voorzitter voornemens is voorstellen tot regeling van werkzaamheden te doen, doet hij dit op de oproeping voor de vergadering vermelden, tenzij daartoe in verband met de vereiste spoed geen gelegenheid heeft bestaan.

3. Een lid dat voornemens is bij de regeling van werkzaamheden te vragen om een brief van de regering moet hiervoor tevoren de toestemming verkrijgen van de Voorzitter.

Paragraaf 2a. Het dertigledendebat

Artikel 54a. Het dertigledendebat

1. Een dertigledendebat wordt gehouden indien een verzoek daartoe wordt gesteund door ten minste dertig leden.

2. Het verzoek geschiedt bij de regeling van werkzaamheden onder aanduiding van het onderwerp van het dertigledendebat.

3. De Voorzitter bepaalt de dag waarop het dertigledendebat wordt gehouden.

Paragraaf 2b. Rapportage over interparlementaire vergaderingen

Artikel 54b. Rapportage over interparlementaire vergaderingen

De voorzitters van delegaties die hebben deelgenomen aan internationale interparlementaire vergaderingen rapporteren schriftelijk aan de Kamer over hun bevindingen.

Paragraaf 3. De beraadslaging

Artikel 55. Spreken in de vergadering

1. Geen lid voert het woord dan na het aan de Voorzitter gevraagd en van hem verkregen te hebben. De Voorzitter verleent het woord in de volgorde, waarin het is gevraagd, tenzij de Kamer anders besluit. De leden kunnen zich als spreker op de daartoe bestemde sprekerslijst laten inschrijven zodra de Voorzitter heeft medegedeeld voornemens te zijn het onderwerp aan de orde te stellen, dan wel de Kamer, al dan niet onder voorbehoud, heeft besloten het onderwerp aan de orde te stellen.

2. Indien ministers, personen die zij hebben aangewezen om zich in de vergadering te doen bijstaan, de Gevolmachtigde Ministers of de bijzondere gedelegeerden het woord verlangen, verleent de Voorzitter dit niet dan nadat de spreker die aan het woord is zijn rede heeft beëindigd.

3. Indien de Voorzitter het woord wil voeren over het onderwerp dat aan de orde is, tenzij dit nodig is voor de uitvoering van de hem opgedragen taak, verlaat hij de voorzittersstoel. Hij neemt die niet weer in zolang het onderwerp aan de orde is.

Artikel 55a. Deelname aan de beraadslaging van in Nederland gekozen leden van het Europees Parlement

1. De Kamer kan besluiten dat in Nederland gekozen leden van het Europees Parlement worden uitgenodigd om inlichtingen te verstrekken en daartoe deel te nemen aan de beraadslaging over een aan de orde gesteld onderwerp.

2. De Voorzitter wijst de zitplaats van deze leden aan.

3. De Voorzitter bepaalt de plaats op de sprekerslijst van deze leden.

4. De Kamer kan maximumspreektijden voor de bijdrage van deze leden vaststellen.

5. Artikel 57 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 56. Persoonlijk feit; voorstel van orde

1. De volgorde van de sprekers kan worden verbroken, wanneer een lid het woord vraagt over een persoonlijk feit of over de orde.

2. De Voorzitter verleent het woord voor een persoonlijk feit niet dan na een voorlopige aanduiding van dat feit. De beslissing of iets een persoonlijk feit vormt berust bij de Voorzitter.

3. Een voorstel van orde kan worden gedaan hetzij door de Voorzitter, hetzij door een lid.

Artikel 57. Interrupties

De Voorzitter kan interrupties toelaten. Deze dienen te bestaan uit korte opmerkingen of vragen zonder inleiding.

Artikel 58. Waarschuwing; terugneming van woorden

1. Indien een spreker van het onderwerp in beraadslaging afwijkt, roept de Voorzitter hem tot de behandeling van het onderwerp terug.

2. Indien een lid of een minister beledigende uitdrukkingen gebruikt, de orde verstoort, de geheimhouding niet in acht neemt als bedoeld in hoofdstuk XIIA, de vertrouwelijkheid niet in acht neemt als bedoeld in hoofdstuk XIIB of instemming betuigt met dan wel aanspoort tot onwettige handelingen, wordt hij door de Voorzitter vermaand en in de gelegenheid gesteld de woorden die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen.

Artikel 59. Ontneming van het woord

1. Wanneer een spreker van de gelegenheid, bedoeld in artikel 58, tweede lid, geen gebruik maakt dan wel voortgaat van het onderwerp af te wijken, beledigende uitdrukkingen te gebruiken, de orde te verstoren, de geheimhouding niet in acht te nemen als bedoeld in hoofdstuk XIIA, de vertrouwelijkheid niet in acht te nemen als bedoeld in hoofdstuk XIIB of instemming te betuigen met dan wel aan te sporen tot onwettige handelingen, kan de Voorzitter hem het woord ontnemen.

2. In de vergadering waarin een lid het woord is ontnomen, mag dat lid niet meer aan de beraadslaging over het in behandeling zijnde onderwerp deelnemen.

Artikel 60. Uitsluiting van de vergadering

De Voorzitter kan een spreker op wie artikel 59 is toegepast en ieder ander lid dat zich schuldig maakt aan gedragingen als in dat artikel zijn bedoeld, uitsluiten van de verdere bijwoning van de vergadering op de dag waarop de uitsluiting plaats heeft.

Artikel 61

[Vervallen]

Artikel 62. Geen beroep op de Kamer

Van de beslissingen ingevolge de artikelen 58 tot en met 60 door de Voorzitter genomen, is beroep op de Kamer niet toegelaten.

Artikel 63. Aantal malen dat een lid het woord voert

1. Geen lid voert meer dan twee maal en evenmin na afloop van de tweede termijn het woord over hetzelfde onderwerp, tenzij de Kamer hem hiertoe verlof geeft.

2. Bij de bepaling, hoeveel maal een lid over hetzelfde onderwerp heeft gesproken, wordt niet meegerekend het spreken over een persoonlijk feit of over een voorstel van orde.

Artikel 64. Maximumspreektijd

Onverminderd artikel 43, eerste lid, kan de Kamer voor de behandeling van een onderwerp maximumspreektijden vaststellen per fractie met inachtneming van de omvang van de fracties, en voor de ministers. Daarbij kan tevens worden bepaald dat de beraadslaging zal worden beperkt tot één termijn.

Artikel 65. Ophouden met spreken

Zodra de voor de redevoeringen of de stemverklaringen gestelde maximumspreektijd is verstreken, verzoekt de Voorzitter de spreker met spreken op te houden. Deze geeft terstond aan dit verzoek gevolg.

Artikel 66. Indienen moties

1. Een lid dat het woord voert kan daarbij moties over het in behandeling zijnde onderwerp indienen. Zulk een motie moet kort en duidelijk geformuleerd, op schrift gebracht en door de voorsteller ondertekend zijn; zij kan alleen in behandeling komen indien zij door ten minste vier andere leden wordt mede ondertekend of ondersteund.

2. Tenzij de Kamer hiertoe verlof geeft, wordt een motie niet gedurende de eerste termijn ingediend. Indiening in eerste termijn is in elk geval mogelijk, indien de beraadslaging betreft een verslag van een mondeling overleg.

3. De tekst van een motie wordt door de indiener voorgelezen.

4. De behandeling van moties vindt plaats tegelijk met de beraadslaging over het in behandeling zijnde onderwerp, tenzij de Kamer besluit haar later te doen geschieden.

Artikel 67. Sluiting van de beraadslaging

1. Wanneer niemand meer het woord verlangt, sluit de Voorzitter de beraadslaging.

2. Wanneer de Voorzitter van oordeel is, dat het onderwerp van verschillende zijden voldoende is belicht, kan hij in afwijking van het eerste lid aan de Kamer voorstellen de beraadslaging van de zijde van de Kamer eerder te sluiten. Over dit voorstel wordt niet beraadslaagd.

3. De sluiting van de beraadslaging van de zijde van de Kamer kan op dezelfde grond ook worden voorgesteld door een in de vergaderzaal aanwezig lid. Het voorstel mag niet worden toegelicht en er wordt niet over beraadslaagd.

Artikel 68. Sluiting van de beraadslaging op een bepaald tijdstip

Op voorstel van de Voorzitter of van een in de vergaderzaal aanwezig lid kan de Kamer ook besluiten, dat de beraadslaging van de zijde van de Kamer over een onderwerp op een in dat voorstel te vermelden tijdstip zal worden gesloten. Over dit voorstel wordt niet beraadslaagd. Wordt het aangenomen, dan heeft de Voorzitter de bevoegdheid de nog beschikbare tijd naar billijkheid te verdelen.

Paragraaf 4. Stemming over zaken

Artikel 69. Nemen van een besluit; stemming

1. Nadat de beraadslaging is gesloten, gaat de Kamer zo nodig over tot het nemen van een besluit.

2. De stemming over moties kan worden aangehouden; heeft zij niet plaatsgevonden in de eerste vergadering twee maanden na het besluit tot aanhouden – recessen niet meegerekend – dan wordt de motie geacht te zijn vervallen. De Kamer kan anders besluiten.

3. Stemming geschiedt door handopsteken.

4. Een stemming kan achterwege blijven indien geen van de leden daarom vraagt. In dat geval stelt de Voorzitter voor het besluit zonder stemming te nemen. Evenwel kunnen in de vergaderzaal aanwezige leden aantekening vragen, dat zij geacht willen worden te hebben tegengestemd; in dat geval wordt het besluit geacht met de stemmen van de overige leden te zijn genomen.

Artikel 70. Hoofdelijke stemming

1. In afwijking van artikel 69, derde lid, vindt hoofdelijke stemming plaats indien een lid daar om vraagt.

2. Hoofdelijke stemming vindt eveneens plaats, wanneer naar het oordeel van een lid de stemverhouding bij een stemming bij handopsteken niet duidelijk is; tot zulk een hoofdelijke stemming kan niet worden overgegaan, wanneer de uitslag van de stemming bij handopsteken is vastgesteld.

3. Voor de hoofdelijke stemming wordt door het lot beslist, bij welk nummer van de presentielijst zij een aanvang zal nemen.

4. Bij hoofdelijke stemming brengt ieder lid mondeling zijn stem uit met het woord "voor" of het woord "tegen".

5. Indien bij hoofdelijke stemming blijkt, dat het voor de opening van de vergadering vereiste aantal leden niet meer aanwezig is, kan de Voorzitter hetzij de vergadering voor enige tijd schorsen en haar indien bij heropening weer voldoende leden aanwezig blijken te zijn voortzetten, hetzij de vergadering sluiten en tegen een later tijdstip een nieuwe vergadering bijeenroepen.

Artikel 71. Vergissingen bij stemmingen

1. Heeft een lid zich tijdens een hoofdelijke stemming bij het uitbrengen van zijn stem vergist, dan kan hij deze vergissing herstellen voordat het volgende lid heeft gestemd. Bemerkt hij zijn vergissing eerst later, dan kan hij na afloop van de stemming wel aantekening vragen, dat hij zich heeft vergist; in de uitslag van de stemming brengt dit echter geen verandering.

2. Heeft een lid zich tijdens het stemmen bij handopsteken vergist, dan kan hij deze vergissing slechts herstellen tot de Voorzitter de uitslag heeft vastgesteld. Bemerkt hij zijn vergissing eerst later, dan kan hij na afloop van de stemming wel aantekening vragen, dat hij zich heeft vergist; in de uitslag van de stemming brengt dit echter geen verandering.

Artikel 72. Staken van stemmen

1. Bij staken van stemmen is, indien de vergadering voltallig is, het voorstel niet aangenomen.

2. Is de vergadering niet voltallig, dan wordt het nemen van het besluit tot een volgende vergadering uitgesteld. Staken de stemmen opnieuw, dan is het voorstel niet aangenomen.

Artikel 73. Stemverklaring

1. Na de stemming kunnen stemverklaringen worden afgelegd.
2. De Voorzitter kan toelaten, dat stemverklaringen worden afgelegd na de sluiting der beraadslaging, doch dan onmiddellijk voorafgaande aan de stemming. In dat geval kan na een afgelegde stemverklaring de beraadslaging niet worden heropend.
3. Een stemverklaring mag niet langer duren dan twee minuten.

Paragraaf 5. Stemming over personen

Artikel 74. Stemopneming bij stemming over personen

Stemming over personen voor benoemingen, voordrachten of keuzen geschiedt met stembriefjes, welke in een bus worden geworpen. Bij zulk een stemming benoemt de Voorzitter vier leden tot stemopnemers. Nadat de eerstbenoemde stemopnemer het getal van de in de bus gevonden stembriefjes en de Voorzitter dat van de aanwezige leden hebben opgegeven, maakt de eerstbenoemde stemopnemer de uitslag bekend.

Artikel 75. Invulling van de stembriefjes

Voor iedere kandidaat afzonderlijk wordt een stembriefje ingevuld, dat een duidelijke aanwijzing van de persoon moet bevatten. In geval van twijfel beslist de Kamer.

Artikel 76. Minder stembriefjes dan quorum

Indien het getal van de in de bus gevonden stembriefjes minder bedraagt dan het voor de opening van de vergadering vereiste aantal leden dan is artikel 70, vijfde lid, van overeenkomstige toepassing.

Artikel 77. Ongeldige stemmen

Niet of niet behoorlijk ingevulde stembriefjes tellen voor de bepaling van de meerderheid niet mee.

Artikel 78. Nietige stemming

De stemming is nietig:

- a. indien het getal van de in de bus gevonden stembriefjes groter is dan dat van de leden die de presentielijst hebben getekend en dit verschil van invloed heeft kunnen zijn op de uitslag;
- b. indien het getal van de behoorlijk ingevulde stembriefjes minder bedraagt dan het voor de opening van de vergadering vereiste aantal leden.

Artikel 79. Vrije stemming

De eerste stemming is vrij. Wanneer niemand bij deze eerste stemming de volstrekte meerderheid behaalt, vindt een tweede, eveneens vrije stemming plaats.

Artikel 80. Derde stemming

Indien ook bij de tweede stemming niemand de volstrekte meerderheid verkrijgt, heeft een derde stemming plaats, nu tussen de vier personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd. Zijn bij de tweede stemming slechts op drie of vier personen stemmen uitgebracht, dan vindt de derde stemming plaats tussen de twee personen, op wie het hoogste aantal stemmen is uitgebracht.

Artikel 81. Vierde stemming

Wanneer ook bij de derde stemming geen volstreekte meerderheid wordt verkregen, heeft een vierde stemming plaats tussen de twee personen, die bij de derde stemming de meeste stemmen op zich hebben verenigd.

Artikel 82. Tussenstemming

Indien bij de tweede of derde stemming niet is uitgemaakt tussen wie moet worden overgestemd, heeft er nog een tussenstemming plaats om hierover te beslissen.

Artikel 83. Staken van stemmen

1. Indien bij een tussenstemming of bij een stemming tussen twee personen de stemmen staken, beslist het lot.

2. Om deze beslissing tot stand te brengen worden de vereiste naambriefjes, behoorlijk toegevouwen, door een der stemopnemers in de bus geworpen en door een andere stemopnemer een voor een uitgetrokken en voorgelezen. De persoon, op het eerstuitgetrokken naambriefje vermeld, is de gekozene.

Artikel 84. Niet in de Grondwet vermelde keuzen

Betreft het benoemingen, voordrachten of keuzen, die niet in de Grondwet zijn vermeld, dan kan de Kamer in een bijzonder geval daarvoor andere regels doen gelden.

Artikel 85. Keuze van personen door de commissies

De keuze van personen door de commissies vindt op dezelfde wijze plaats als die door de Kamer, met dien verstande, dat bij de derde stemming de keuze gaat tussen de twee personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen hebben verkregen.

Artikel 86. Aanbieding aan de Koning

De Voorzitter draagt zorg, dat de voordrachten van personen van wie de benoeming geschiedt bij koninklijk besluit mondeling of schriftelijk aan de Koning worden aangeboden.

Paragraaf 6. Slotbepalingen

Artikel 87. Officieel verslag en Handelingen

1. De Griffier draagt zorg dat van elke vergadering en van elke bijeenkomst bedoeld in artikel 50 een stenografisch verslag (Handelingen) van de gehouden beraadslaging wordt gemaakt. Op dit verslag is het in artikel 24, eerste lid, bedoelde reglement van toepassing.

2. De Griffier draagt zorg, dat van elke vergadering en van elke bijeenkomst bedoeld in artikel 50 een officieel verslag wordt gemaakt. Dit verslag behelst in elk geval de namen van de leden die tegenwoordig waren en van hen die zich bij de stemmingen voor of tegen verklaarden, een beknopte opgave van de inhoud van alle ingekomen stukken, en alle door de Kamer of door de Voorzitter genomen besluiten. Het officieel verslag wordt vastgesteld door de Voorzitter en de Griffier, ten bewijze daarvan door hen ondertekend, en in het centraal archief van de Tweede Kamer bewaard.

3. Indien ministers of de personen die hen in de vergadering bijstaan, gedurende de openbare beraadslaging gestelde vragen voor de sluiting van de beraadslaging deels

schriftelijk, deels mondeling beantwoorden, worden de schriftelijke antwoorden opgenomen in een bijlage bij het verslag van de vergadering, waarin de overige vragen mondeling werden beantwoord.

Artikel 88

[Vervallen]

Artikel 89. Verslag of notulen van een vergadering met gesloten deuren

1. De Kamer kan besluiten, dat in een vergadering met gesloten deuren medewerkers van de Dienst Verslag en Redactie aanwezig mogen zijn. In dat geval wordt van het verhandelde overeenkomstig de daarvoor geldende regels een stenografisch verslag gemaakt, dat echter, tenzij de Kamer dadelijk of later anders besluit, niet wordt gedrukt, doch in het centraal archief van de Tweede Kamer achter slot wordt bewaard, tenzij de Kamer anders besluit.

2. Heeft de Kamer niet besloten, dat medewerkers van de Dienst Verslag en Redactie aanwezig mogen zijn, dan maakt de Griffier notulen. Deze worden dadelijk of in een volgende vergadering met gesloten deuren gelezen en aan goedkeuring onderworpen. Behalve hetgeen in artikel 87, tweede lid, tweede volzin, is vermeld, behelzen deze notulen een beknopt verslag van de beraadslagingen. Zij worden in het centraal archief van de Tweede Kamer achter slot bewaard, tenzij de Kamer anders besluit.

HOOFDSTUK IX. BEHANDELING VOORSTELLEN VAN (RIJKS)WET, INITIATIEFVOORSTELLEN VAN (RIJKS)WET, ANDERE IN HANDEN VAN EEN COMMISSIE GESTELDE STUKKEN EN VERDRAGEN

Paragraaf 1. Voorstellen van wet

Artikel 90. Inhandenstelling

1. Voorstellen van wet worden door de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter in handen van een vaste of algemene commissie gesteld.

2. Het besluit wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk ter kennis van de leden gebracht. Is het besluit niet met eenparigheid van stemmen genomen, dan wordt daaraan geen uitvoering gegeven voordat daarvan mededeling is gedaan in een openbare vergadering van de Kamer. Bij die mededeling kan de Kamer anders besluiten. Een voorstel hiertoe kan door ieder lid worden gedaan.

Artikel 91. Debat op hoofdlijnen

De Kamer kan op voorstel van de commissie besluiten dat de beraadslaging in het algemeen over een voorstel van wet zal geschieden voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang wordt gemaakt.

Artikel 92. Wetgevingsrapport

1. Voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang is gemaakt, adviseert de griffier van de commissie over de vraag of het wenselijk is dat over dat voorstel een wetgevingsrapport wordt uitgebracht.

2. Een wetgevingsrapport wordt opgesteld door de griffier van de commissie.

Artikel 93. Inzenden van opmerkingen (inbreng)

1. De leden van de Kamer zijn bevoegd binnen een door de commissie te bepalen termijn schriftelijk hun opmerkingen omtrent een voorstel van wet aan haar in te zenden. Van de gestelde termijn wordt mededeling gedaan aan de leden van de Kamer.

2. De commissie stelt de in het eerste lid bedoelde termijn vast binnen veertien dagen nadat het voorstel van wet in haar handen is gesteld.

3. De commissie kan besluiten dat de opmerkingen van de leden van de Kamer, behalve langs de in het eerste lid voorziene schriftelijke weg, zullen worden ingebracht in een voor alle leden van de Kamer toegankelijke vergadering. In een in de eerste volzin bedoelde vergadering is elk lid van de Kamer bevoegd aan de beraadslaging deel te nemen.

Artikel 93a. Rapporteur

Een commissie kan een van haar leden benoemen tot rapporteur over een in haar handen gesteld wetsvoorstel.

Artikel 94. Verslag

1. De commissie brengt een verslag uit waaruit blijkt dat zij de behandeling in een openbare vergadering van de Kamer, al dan niet onder voorbehoud, voldoende voorbereid acht.

2. Een verslag wordt dadelijk gedrukt, aan de leden rondgedeeld en aan de regering toegezonden. Bijlagen bij verslagen worden eveneens gedrukt en rondgedeeld, tenzij de commissie bepaalt, dat ze ter inzage zullen worden gelegd. Zijn de bijlagen van vertrouwelijke aard, dan worden ze ter vertrouwelijke inzage van de leden gelegd.

3. Na ontvangst van de nota naar aanleiding van het verslag kan de commissie besluiten een nader verslag uit te brengen.

Artikel 95. Termijnen

1. Nadat een voorstel van wet in handen van een commissie is gesteld, kan het Presidium een termijn vaststellen waarbinnen die commissie haar verslag vaststelt.

2. Indien de commissie binnen de bepaalde tijd niet gereed kan zijn, vraagt zij verlenging van de termijn. Hierover wordt door het Presidium beslist. Deze beslissing wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk ter kennis van de leden van de Kamer gebracht. Tevens wordt daarvan mededeling gedaan in een openbare vergadering van de Kamer. Is de beslissing niet met eenparigheid van stemmen genomen, dan kan bij die mededeling de Kamer anders besluiten. Een voorstel hiertoe kan door ieder lid worden gedaan. Is een termijn eenmaal door het Presidium verlengd, dan kan een verdere verlenging alleen door de Kamer worden toegestaan, tenzij de Kamer tot nadere bijeenroeping is uiteengegaan, in welk geval het Presidium een verdere verlenging kan toestaan.

3. Mocht de commissie in gebreke zijn gebleven binnen de daarvoor gestelde termijn verslag uit te brengen, dan kan de Kamer de beraadslaging openen zonder dat een verslag is uitgebracht.

Artikel 96. Indienen amendementen

1. Vanaf het tijdstip dat een voorstel van wet in handen van een commissie is gesteld staat het ieder lid vrij amendementen, voorzien van een beknopte toelichting, in te dienen.

2. Een amendement wordt met de meeste spoed vermenigvuldigd en rondgedeeld.

Artikel 97. Toelaatbaarheid amendementen

1. Een amendement is ontoelaatbaar, indien het een strekking heeft, tegengesteld aan die van het voorstel van wet, of indien er tussen de materie van het amendement en die van het voorstel geen rechtstreeks verband bestaat.

2. Een amendement wordt geacht toelaatbaar te zijn zolang de Kamer het niet ontoelaatbaar heeft verklaard. Een daartoe strekkend voorstel kan, zo nodig met onderbreking van de orde, worden gedaan hetzij door de Voorzitter, hetzij door een van de leden.

Artikel 98. Wijzigen en intrekken van amendementen

De eerste ondertekenaar is bevoegd in het amendement veranderingen aan te brengen. De eerste ondertekenaar is ook bevoegd het amendement in te trekken, doch indien de beraadslaging gesloten is alleen met toestemming van de Kamer.

Artikel 99. Subamendementen

De regels die voor amendementen gelden zijn ook van toepassing op voorstellen tot wijziging van door een ander lid ingediende amendementen.

Artikel 100. Overnemen van amendementen

1. De Voorzitter deelt tijdens de beraadslaging over een voorstel van wet mee dat een amendement is overgenomen indien:

a. de minister te kennen geeft zich met de inhoud van een ingediend amendement te kunnen verenigen; en

b. de Voorzitter zich ervan heeft overtuigd dat geen van de in de vergaderzaal aanwezige leden zich tegen het overnemen van het amendement verzet.

2. Een overgenomen amendement is vanaf het tijdstip van de in het eerste lid bedoelde mededeling onderdeel van het voorstel van wet; het maakt geen afzonderlijk onderwerp van de beraadslaging meer uit.

3. Tijdens een wetgevingsoverleg kan een amendement niet worden overgenomen.

Artikel 101. Algemene beraadslaging in twee termijnen; artikelsgewijze behandeling

1. De algemene beraadslaging over een voorstel van wet vindt plaats in twee termijnen.

2. De Kamer kan besluiten na de algemene beraadslaging een voor een in hun volgorde de afzonderlijke artikelen en de daarop voorgestelde amendementen en tenslotte de beweegreden van het voorstel in behandeling te nemen.

3. De Kamer kan tot een andere wijze van behandeling besluiten.

Artikel 102. Behandeling voorstel van wet en artikelsgewijze behandeling in wetgevingsoverleg

1. De Kamer kan op voorstel van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter, de commissie gehoord, besluiten:

a. dat, onverminderd het bepaalde in artikel 91, over een voorstel van wet een wetgevingsoverleg wordt gehouden voordat het in een vergadering van de Kamer aan de orde komt;

b. dat, na de algemene beraadslaging over een voorstel van wet, de beraadslaging over de afzonderlijke artikelen en de beweegreden van dat voorstel in een wetgevingsoverleg plaatsvindt.

2. In een wetgevingsoverleg als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, worden de artikelen van een voorstel van wet en de daarop ingediende amendementen op dezelfde wijze behandeld als voor de behandeling van artikelen en amendementen in de vergadering van de Kamer is voorgeschreven.

Artikel 103. Volgorde van stemmen; vervallen van amendementen

1. Bij het stemmen over een artikel onderscheidenlijk de beweegreden en over de daarop voorgestelde amendementen wordt de volgende volgorde in acht genomen: eerst wordt gestemd over de subamendementen, daarna over de amendementen en ten slotte over het artikel of de beweegreden.

2. Van amendementen op eenzelfde gedeelte van het wetsvoorstel komt het amendement met de verste strekking het eerst in stemming. Bij geschil hierover beslist de Kamer.

3. De Kamer kan besluiten dat over onderdelen van een amendement, van een artikel, of van de beweegreden afzonderlijk zal worden gestemd.

4. De Kamer kan beslissen dat amendementen door het aanbrengen van andere wijzigingen als vervallen moeten worden beschouwd.

Artikel 104. Eindstemming over het voorstel van wet

Nadat over alle artikelen en over de beweegreden is gestemd, vindt de eindstemming over het voorstel in zijn geheel plaats.

Artikel 105. Tweede lezing

1. Indien het voorstel van wet in de loop van de beraadslaging of ten gevolge van de stemmingen wijziging heeft ondergaan, kan de Kamer besluiten de eindstemming tot een volgende vergadering uit te stellen.

2. In die tussentijd kunnen wijzigingen worden voorgesteld die noodzakelijk zijn geworden door nog voor de stemming aangebrachte en door ten gevolge van de stemming aangebrachte wijzigingen; ook kunnen deze voorstellen strekken tot het herstellen van kennelijke vergissingen. De voorstellen bedoeld in de eerste volzin kunnen worden gedaan door de regering en door de desbetreffende commissie.

3. Over de aldus voorgestelde wijzigingen wordt onmiddellijk gestemd, tenzij zij de Kamer aanleiding geven tot heropening van de beraadslaging.

Artikel 106. Verandering van volgnummers, aanhalingen, e.d.

1. Verandering van het volgnummer van artikelen, van artikelleden of van gedeelten daarvan, nodig geworden door wijzigingen die in een voorstel van wet zijn gebracht, en veranderingen in de verwijzing naar artikelen, naar artikelleden of naar gedeelten daarvan, die het gevolg daarvan zijn, worden door de Voorzitter aangebracht.

2. De Kamer kan besluiten de in het eerste lid bedoelde veranderingen geheel of gedeeltelijk achterwege te laten.

Artikel 107. Verzending van voorstel van wet naar Eerste Kamer

De Voorzitter zendt een aangenomen voorstel van wet door naar de Voorzitter van de Eerste Kamer met het volgende formulier: "De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt bijgaand door haar aangenomen wetsvoorstel aan de Eerste Kamer".

Artikel 108. Terugzending van verworpen voorstel van wet

De Voorzitter zendt een verworpen voorstel van wet, door of vanwege de Koning ingediend, terug naar de Koning met het volgende formulier: "De Tweede Kamer der Staten-Generaal heeft het hierbij wederom gaande wetsvoorstel verworpen".

Paragraaf 2. Voorstellen van Rijkswet

Artikel 109. Algemene regel

De behandeling van voorstellen van Rijkswet geschiedt op dezelfde wijze als die van andere voorstellen van wet, doch met inachtneming van de volgende bijzondere regels.

Artikel 110. Schriftelijke voorbereiding

De voorbereiding van de openbare beraadslaging in de Kamer over een voorstel van Rijkswet geschiedt langs schriftelijke weg.

Artikel 111. Stellen van een termijn

Voorstellen tot het bepalen van een termijn waarbinnen het vertegenwoordigende lichaam van Aruba, Curaçao of Sint Maarten bevoegd is over een voorstel van Rijkswet schriftelijk verslag uit te brengen, en voorstellen om aan de regering te verzoeken zulk een termijn te stellen, moeten in een vergadering van de Kamer worden gedaan hetzij door de Voorzitter, hetzij door een van de leden.

Artikel 112. Verslag van het vertegenwoordigende lichaam

Het schriftelijke verslag van het vertegenwoordigende lichaam wordt gedrukt, aan de leden rondgedeeld en aan de regering toegezonden.

Artikel 113. Aanneming met minder dan drie vijfden van de stemmen

Indien de Kamer, nadat de Gevolmachtigde Minister onderscheidenlijk de bijzondere gedelegeerde zich tegen het voorstel heeft verklaard, dit aanneemt met een geringere meerderheid dan drie vijfden van het aantal der uitgebrachte stemmen, zendt de Voorzitter het aangenomen voorstel niet aan de Eerste Kamer, doch geeft hij van deze aanneming kennis aan de minister-president. Deelt deze mede, dat het voorstel wordt gehandhaafd, dan zendt de Voorzitter het alsnog aan de Eerste Kamer.

Paragraaf 3. Initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet

Artikel 114. Inzenden van initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet

1. Een of meer leden kunnen als initiatiefnemers een voorstel van wet of van Rijkswet bij de Kamer aanhangig maken door dit schriftelijk en ondertekend aan de Voorzitter te zenden.

2. Een door leden aanhangig gemaakt voorstel van Rijkswet wordt door de Voorzitter dadelijk na ontvangst aan de vertegenwoordigende lichamen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten gezonden.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op de inzending en doorzending van de voorstellen van de Gevolmachtigde Minister van Aruba, Curaçao of Sint Maarten, bedoeld in artikel 15, derde lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.

Artikel 115. Horen Afdeling advisering van de Raad van State

1. De Kamer hoort de Afdeling advisering van de Raad van State voordat zij een door leden aanhangig gemaakt voorstel van wet of van Rijkswet in behandeling neemt.

2. De Kamer kan de Afdeling advisering van de Raad van State voorts horen omtrent de in het eerste lid bedoelde voorstellen, nadat deze in behandeling zijn genomen. Een daartoe strekkend voorstel kan, zo nodig met doorbreking van de orde, door een lid worden gedaan tot aan het tijdstip van de eindstemming over het voorstel van wet in zijn geheel.

Artikel 116. Wijze van behandeling initiatiefvoorstellen van (Rijks)wet

1. Door leden aanhangig gemaakte voorstellen van wet of van Rijkswet worden op dezelfde wijze behandeld als door of vanwege de Koning ingediende voorstellen van wet of van Rijkswet, met dien verstande dat overal waar sprake is van het optreden van een minister, de initiatiefnemers in diens plaats optreden, en zij niet aan het onderzoek van het voorstel kunnen deelnemen.

2. De initiatiefnemers kunnen zich in de vergadering van de commissies en van de Kamer doen bijstaan door ten hoogste vier door hen daartoe aangewezen personen.

3. Als ministers bij de behandeling in de Kamer het woord verlangen, krijgen zij dit na de initiatiefnemers, tenzij de Kamer anders besluit.

Artikel 117. Verzending van initiatiefvoorstel van (Rijks)wet naar Eerste Kamer

De Voorzitter zendt een aangenomen voorstel van wet of van Rijkswet, door een of meer leden aanhangig gemaakt, door naar de Voorzitter van de Eerste Kamer met het volgende formulier: "De Tweede Kamer der Staten-Generaal zendt bijgaand door haar aangenomen wetsvoorstel aan de Eerste Kamer. Zij heeft ..... opgedragen het voorstel in die Kamer te verdedigen".

Artikel 118. Verdediging in de Eerste Kamer

Tenzij de Kamer anders besluit, wordt de verdediging, bedoeld in artikel 85 van de Grondwet, opgedragen aan de initiatiefnemers.

Paragraaf 4. Andere in handen van een commissie gestelde stukken

Artikel 119. Inhandenstelling

1. De Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter kunnen besluiten andere stukken dan een voorstel van wet in handen van een commissie te stellen. Deze andere stukken kunnen afkomstig zijn van het kabinet dan wel van één of meer leden.

2. Voordat de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter besluiten een stuk als bedoeld in het eerste lid in handen van een commissie te stellen, onderzoeken zij of dat stuk wordt voorafgegaan door een aparte paragraaf met duidelijke beslispunten en een paragraaf met de financiële consequenties.

3. De Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter kunnen aan de Kamer voorstellen een stuk aan de regering dan wel de leden van wie het stuk afkomstig is terug te zenden om alsnog te worden voorzien van de in het tweede lid bedoelde beslispunten.

4. Een besluit tot inhandenstelling wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk ter kennis van de leden gebracht. Is het besluit niet met eenparigheid van stemmen genomen, dan wordt daaraan geen uitvoering gegeven voordat daarvan mededeling is gedaan in een

openbare vergadering van de Kamer. Bij die mededeling kan de Kamer anders besluiten. Een voorstel hiertoe kan door ieder lid worden gedaan.

5. Blijft een besluit van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter achterwege, dan kan ieder lid in een openbare vergadering de Kamer een voorstel doen het stuk in handen van een commissie te stellen.

Artikel 120. Debat op hoofdlijnen over in handen gestelde stukken

De Kamer kan op voorstel van de commissie besluiten dat de beraadslaging in het algemeen over een in handen van een commissie gesteld stuk zal geschieden voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang is gemaakt.

Artikel 121. Inzenden van opmerkingen (inbreng)

1. De leden van de Kamer zijn bevoegd binnen een door de commissie te bepalen termijn schriftelijk hun opmerkingen omtrent een in handen van een commissie gesteld stuk aan haar in te zenden. Van de gestelde termijn wordt mededeling gedaan aan de leden van de Kamer.

2. De commissie stelt de in het eerste lid bedoelde termijn vast binnen veertien dagen nadat het stuk in haar handen is gesteld.

3. De commissie kan besluiten dat de opmerkingen van de leden van de Kamer, behalve langs de in het eerste lid voorziene schriftelijke weg, zullen worden ingebracht in een voor alle leden van de Kamer toegankelijke vergadering. In een in de eerste volzin bedoelde vergadering is elk lid van de Kamer bevoegd aan de beraadslaging deel te nemen.

Artikel 121a. Rapporteur over een ander in handen gesteld stuk

Een commissie kan een van haar leden benoemen tot rapporteur over een ander in haar handen gesteld stuk.

Artikel 122. Termijnen

1. Nadat het stuk in handen van een commissie is gesteld, kan het Presidium een termijn vaststellen waarbinnen die commissie haar verslag of haar lijst van vragen vaststelt.

2. Indien de commissie binnen de bepaalde tijd niet gereed kan zijn, vraagt zij verlenging van de termijn. Hierover wordt door het Presidium beslist. Deze beslissing wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk ter kennis van de leden van de Kamer gebracht. Tevens wordt daarvan mededeling gedaan in een openbare vergadering van de Kamer. Is de beslissing niet met eenparigheid van stemmen genomen, dan kan bij die mededeling de Kamer anders besluiten. Een voorstel hiertoe kan door ieder lid worden gedaan. Is een termijn eenmaal door het Presidium verlengd, dan kan een verdere verlenging alleen door de Kamer worden toegestaan, tenzij de Kamer tot nadere bijeenroeping uiteengegaan is, in welk geval het Presidium een verdere verlenging kan toestaan.

3. Mocht de commissie in gebreke gebleven zijn binnen de daarvoor gestelde termijn een verslag of lijst van vragen uit te brengen, dan kan de Kamer de beraadslaging openen zonder dat een verslag of lijst van vragen is uitgebracht.

Artikel 123. Notaoverleg

Over een in handen van een commissie gesteld stuk kan een notaoverleg worden gehouden.

Paragraaf 5. Verdragen

Artikel 124. Verdrag ter stilzwijgende goedkeuring

1. Zodra een verdrag ter stilzwijgende goedkeuring aan de Kamer wordt overgelegd, tekent de Griffier op de begeleidende brief de dag van ontvangst aan en de dag, waarop de wens, dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring der Staten-Generaal zal worden onderworpen, uiterlijk te kennen kan worden gegeven. Hij draagt zorg, dat de begeleidende brief met de genoemde aantekening onverwijld aan de leden wordt rondgedeeld en, indien het een verdrag betreft, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, aan de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers wordt toegezonden. Als eerste dag van de van toepassing zijnde termijn in de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen geldt de dag na die van ontvangst van het overgelegde verdrag.

2. De wens kan te kennen worden gegeven door of namens de Kamer of door ten minste dertig leden. Betreft het een verdrag, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, dan kan de wens ook door de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers te kennen worden gegeven.

Artikel 125. Uitspreken van de wens door de Kamer zelf

1. Indien de Kamer besluit de bedoelde wens te kennen te geven, doet de Voorzitter hiervan onverwijld mededeling aan de Minister van Buitenlandse Zaken en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer. Betreft het een verdrag, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, dan doet de Voorzitter deze mededeling tevens aan de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers.

2. Een voorstel tot het te kennen geven van deze wens moet in een vergadering van de Kamer worden gedaan hetzij door de Voorzitter, hetzij door een van de leden.

3. Verkrijgt zulk een voorstel geen meerderheid, doch verklaren ten minste dertig leden zich daarvoor, dan vindt artikel 127 toepassing.

Artikel 126. Uitspreken van de wens namens de Kamer door de Voorzitter

De wens, dat het verdrag aan de uitdrukkelijke goedkeuring van de Staten-Generaal zal worden onderworpen, kan namens de Kamer door de Voorzitter te kennen worden gegeven. Alvorens hiertoe te besluiten, raadpleegt hij zo mogelijk de daarvoor in aanmerking komende commissie of commissies. Hij geeft de wens te kennen aan de Minister van Buitenlandse Zaken en deelt onverwijld aan de Kamer en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer mede, op welk tijdstip hij dit heeft gedaan. Betreft het een verdrag, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, dan doet de Voorzitter deze mededeling tevens aan de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers.

Artikel 127. Uitspreken van de wens door dertig leden

Indien dertig of meer leden de bedoelde wens te kennen willen geven, doen zij dit door schriftelijke mededeling aan de Voorzitter, die hiervan onverwijld kennis geeft aan de Minister van Buitenlandse Zaken. De Voorzitter deelt onverwijld aan de Kamer en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer en, indien het een verdrag betreft, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, tevens aan de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers mede, door welke leden de wens te kennen is gegeven en op welk tijdstip hij hiervan aan de Minister van Buitenlandse Zaken kennis heeft gegeven.

Artikel 128. Uitspreken van de wens door de Gevolmachtigde Minister

1. Indien de Gevolmachtigde Minister de bedoelde wens door tussenkomst van de Voorzitter te kennen geeft, geeft deze hiervan onverwijld kennis aan de Kamer, de Voorzitter van de Eerste Kamer en de Minister van Buitenlandse Zaken. Bij de kennisgeving aan de Kamer en de Voorzitter van de Eerste Kamer doet hij voorts mededeling van het tijdstip van de kennisgeving aan de Minister van Buitenlandse Zaken. Indien de Gevolmachtigde Minister de bedoelde wens te kennen geeft, doet de Voorzitter, zodra hij dit verneemt, hiervan onverwijld mededeling aan de Kamer.

2. Betreft een voorstel, als bedoeld in artikel 125, een verdrag, dat Aruba, Curaçao of Sint Maarten raakt, dan worden de desbetreffende Gevolmachtigde Ministers in de gelegenheid gesteld de mondelinge behandeling van dat voorstel bij te wonen en daarbij zodanige voorlichting aan de Kamer te verstrekken als zij gewenst oordelen.

Artikel 129. Toetreding tot en opzegging van een verdrag

Indien aan de Staten-Generaal mededeling wordt gedaan van het voornemen tot toetreding tot of opzegging van een verdrag, vindt het bepaalde in de artikelen 124 tot en met 128 overeenkomstig toepassing.

Paragraaf 6. Kennisgeving van de wens tot regeling bij wet

Artikel 130. Kennisgeving van de wens tot regeling bij wet

1. In gevallen waarin de wens te kennen wordt gegeven dat het onderwerp dan wel de inwerkingtreding van een overgelegd (ontwerp) besluit bij wet wordt geregeld, tekent de Griffier op de begeleidende brief de dag van ontvangst aan en de dag, waarop de wens uiterlijk te kennen kan worden gegeven. Hij draagt zorg, dat de begeleidende brief met de genoemde aantekening onverwijld wordt gepubliceerd. Als eerste dag van de termijn die van toepassing is op het overgelegde (ontwerp)besluit, geldt de dag na die van ontvangst.

2. De procedure, bedoeld in het eerste lid, vindt eveneens toepassing wanneer de wens te kennen kan worden gegeven dat inlichtingen worden ontvangen of dat overleg wordt gewenst.

Artikel 130a. Uitspreken van de wens door de Kamer zelf

1. Indien de Kamer besluit de bedoelde wens te kennen te geven, doet de Voorzitter hiervan onverwijld mededeling aan de desbetreffende minister en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer.

2. Een voorstel tot het te kennen geven van deze wens moet in een vergadering van de Kamer worden gedaan hetzij door de Voorzitter, hetzij door een van de leden.

Artikel 130b. Uitspreken van de wens namens de Kamer door de Voorzitter

De wens dat regeling bij wet plaats heeft kan namens de Kamer door de Voorzitter te kennen worden gegeven. Alvorens hiertoe te besluiten, raadpleegt hij zo mogelijk de daarvoor in aanmerking komende commissie of commissies. Hij doet van het te kennen geven van de wens onverwijld mededeling aan de Kamer, aan de desbetreffende minister en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer.

Artikel 130c. Uitspreken van de wens door dertig leden

Indien dertig of meer leden de bedoelde wens te kennen willen geven, doen zij dit door schriftelijke mededeling aan de Voorzitter, die hiervan onverwijld kennis geeft aan de Kamer, aan de desbetreffende minister en aan de Voorzitter van de Eerste Kamer.

HOOFDSTUK X. VERZOEKSCRIFTEN

Artikel 131. Behandeling van de conclusies van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven

1. Bij de openbare behandeling van de door de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven voorgestelde conclusies kan ieder lid amendementen op deze conclusies voorstellen. Op deze voorstellen zijn de bepalingen omtrent amendementen op voorstellen van wet van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat ook amendementen, waarvan de strekking tegengesteld is aan die van de conclusies van de commissie, toelaatbaar zijn.

2. Verwerpt de Kamer de voorgestelde conclusies zonder daarvoor andere in de plaats te stellen, dan worden de stukken in handen van een tijdelijke commissie gesteld of, indien de conclusies reeds door een tijdelijke commissie waren voorgesteld, in handen van een nieuwe tijdelijke commissie, die daaromtrent nader aan de Kamer verslag zal moeten uitbrengen.

Artikel 132. Minister besluit geen gevolg te geven aan besluit; inhandenstelling

Indien de Kamer zich heeft verenigd met de conclusies in een verslag van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven, waarbij een minister wordt uitgenodigd iets te doen of na te laten en de minister bij brief te kennen heeft gegeven daaraan geen gevolg te geven, wordt deze brief in handen gesteld van de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven, die aan de Kamer kan voorstellen dit stuk met de onder haar berustende stukken te stellen in handen van een vaste of een algemene commissie, ten einde daarover dan nader aan de Kamer verslag uit te brengen.

HOOFDSTUK XA. BURGERINITIATIEF

Artikel 132a. Burgerinitiatief

1. Het burgerinitiatief is een voorstel om een onderwerp voor behandeling door de Kamer voor te dragen en is gericht op de vervaardiging, wijziging of intrekking van een wettelijke regeling dan wel op het te voeren regeringsbeleid.

2. Het burgerinitiatief kan niet betreffen:

- a. een aangelegenheid van een decentrale overheid;
- b. een vraag over, klacht of bezwaar tegen het regeringsbeleid;
- c. een onderwerp waarover korter dan twee jaar voor indiening van het burgerinitiatief door de Kamer een besluit is genomen, behoudens in het geval van substantiële en voldoende concrete nieuwe feiten of omstandigheden die ten tijde van de beraadslaging over het onderwerp in de Kamer niet bekend waren;
- d. belastingen en begrotingen;
- e. zaken die in strijd zijn met de Grondwet en de goede zeden.

3. In het reglement, bedoeld in artikel 20, eerste lid, kunnen nadere voorwaarden worden gesteld.

4. De initiatiefnemer kan verzocht worden een toelichting te geven op zijn burgerinitiatief.
5. De Kamer neemt ten aanzien van elk geagendeerd burgerinitiatief een besluit.

HOOFDSTUK XI. HET VRAGEN VAN INLICHTINGEN AAN DE REGERING

Paragraaf 1. De interpellatie

Artikel 133. De interpellatie

1. Indien een lid over een onderwerp dat vreemd is aan de orde van de dag inlichtingen van een of meer ministers verlangt, kan hij, onder aanduiding van de voornaamste punten waarover hij vragen wil stellen, aan de Kamer verlof vragen tot het houden van een interpellatie. Zulk een verlof wordt mondeling gevraagd bij gelegenheid van een regeling van werkzaamheden. De Voorzitter kan ook op een ander tijdstip het aanvragen van een interpellatie toestaan.

2. De Kamer verleent het verlof indien het verzoek tot het houden van interpellatie wordt gesteund door ten minste dertig leden.

3. Wanneer de Kamer het gevraagde verlof verleent, bepaalt zij hetzij dadelijk, hetzij later, een dag, waarop de interpellatie zal worden gehouden. De daarbij betrokken minister wordt uitgenodigd op de bepaalde dag in de vergadering tegenwoordig te zijn. Indien de zaak zeer veel spoed vereist en de minister tegenwoordig is, kan de Kamer besluiten, dat de interpellatie dadelijk wordt gehouden. De minister geeft dan, indien hem dit mogelijk is, dadelijk de gevraagde inlichtingen; is hem dit niet mogelijk, dan stelt de Kamer de verdere behandeling tot een later tijdstip uit.

4. De interpellant doet, tenzij de interpellatie dadelijk wordt gehouden, de Voorzitter zo spoedig mogelijk schriftelijk weten, welke vragen hij bij de interpellatie zal stellen. Deze zendt ze aan de daarbij betrokken minister door, tenzij bij hem, wegens vorm of inhoud van de vragen, daartegen overwegend bezwaar bestaat. Doorgezonden vragen brengt de Voorzitter ter kennis van de leden, en maakt deze openbaar.

5. Bij een interpellatie voert de interpellant niet meer dan twee malen en een ander lid niet meer dan eenmaal het woord, tenzij de Kamer hiertoe verlof geeft.

Paragraaf 2. Schriftelijke vragen

Artikel 134. Indienen schriftelijke vragen

1. Het lid dat schriftelijk vragen wil stellen aan een of meer ministers dient deze vragen bij de Voorzitter in. De vragen dienen kort en duidelijk geformuleerd te zijn.

2. De Voorzitter zendt de vragen aan de desbetreffende minister, tenzij bij hem wegens vorm of inhoud van de vragen daartegen overwegend bezwaar bestaat. De Voorzitter brengt de doorgezonden vragen ter kennis van de leden en maakt deze openbaar.

Artikel 135. Beantwoording schriftelijke vragen

1. Indien de minister niet in staat is de vragen binnen drie weken te beantwoorden laat hij dit de Voorzitter onder opgave van redenen weten.

2. De Griffier is belast met de publicatie elke drie maanden van een overzicht van de vragen die langer dan zes weken op beantwoording wachten.

3. De vragen worden met de schriftelijke antwoorden opgenomen in het Aangangsel van de Handelingen.

Paragraaf 3. Het mondelinge vragenuur

Artikel 136. Het mondelinge vragenuur

1. Het mondelinge vragenuur vindt plaats op dinsdag aan het begin van de vergadering. De ministers zijn op dit tijdstip steeds beschikbaar behoudens verplichtingen die naar het oordeel van de Voorzitter voor moeten gaan.

2. Een lid kan ten hoogste één onderwerp aanmelden waarover hij tijdens het mondelinge vragenuur vragen wil stellen. Het lid meldt het onderwerp schriftelijk bij de Voorzitter aan uiterlijk dinsdag 12.00 uur. De aanmelding kan niet eerder geschieden dan donderdag 12.00 uur in de voorgaande week dan wel, indien dit later is, direct na sluiting van de laatste vergadering in de voorgaande week.

3. De Voorzitter beslist over welke van de aangemelde onderwerpen binnen het vragenuur vragen worden gesteld.

4. De Kamer kan in een bijzonder geval voor het mondeling vragenuur ook een ander tijdstip vaststellen. De Voorzitter bepaalt dan het tijdstip waarop het onderwerp van de vragen bij hem dient te zijn aangemeld.

5. De Voorzitter nodigt de desbetreffende ministers uit voor het vragenuur, waarbij hij mededeling doet van het onderwerp van de vragen. Vervolgens maakt de Voorzitter het onderwerp van de vragen openbaar.

Artikel 137

[Vervallen]

Artikel 138. Volgorde vragenstellers en spreektijden

1. De Voorzitter bepaalt de volgorde waarin de onderwerpen tijdens het vragenuur aan de orde worden gesteld.

2. Bij het aan de orde komen van een onderwerp wordt het lid dat het onderwerp heeft aangemeld, de vragensteller, eerst voor ten hoogste twee minuten het woord verleend om over dit onderwerp aan een minister vragen te stellen en een toelichting te geven. De minister wordt voor ten hoogste twee minuten het woord verleend om de vragen te beantwoorden.

3. De vragensteller krijgt na de beantwoording opnieuw het woord voor ten hoogste twee minuten om aan de minister aanvullende vragen te stellen. De minister wordt voor ten hoogste een minuut per vraag het woord verleend om de vragen te beantwoorden.

4. Vervolgens kan de Voorzitter aan andere leden, ieder voor ten hoogste een halve minuut per vraag, het woord verlenen om aan de minister vragen te stellen over hetzelfde onderwerp. De minister wordt voor ten hoogste een halve minuut per vraag het woord verleend om de vragen te beantwoorden.

5. Tijdens het vragenuur zijn interrupties niet toegestaan, en kunnen de leden van een fractie gezamenlijk ten hoogste tweemaal een vraag als bedoeld in het vierde lid stellen.

Artikel 139. Geen moties; einde vragenuur

1. Tijdens het vragenuur kan geen verlov gevraagd worden tot het houden van een interpellatie, noch kunnen moties worden ingediend.

2. Onderwerpen die aan het einde van het vragenuur nog niet aan de orde zijn gekomen, komen te vervallen.

HOOFDSTUK XIA. KABINETS(IN)FORMATIE

Artikel 139a. Aanwijzing van kabinets(in)formateur(s)

1. Onverwijld na de installatie van een nieuw verkozen Tweede Kamer, maar uiterlijk een week na de installatie, beraadslaagt de Kamer in plenaire zitting over de verkiezingsuitslag. Het doel van de beraadslaging is een of meer informateurs onderscheidenlijk formateurs te benoemen en de door hen uit te voeren opdracht vast te stellen. Indien dat doel niet in de desbetreffende vergadering kan worden bereikt, besluit de Kamer daarover in een volgende vergadering, zo spoedig als dat mogelijk is.

2. Indien een informatieopdracht wordt afgerond, formuleert de Kamer in beginsel binnen een week na de dag van afronding een formatieopdracht, en wijst zij voor de uitvoering daarvan een of meer formateurs aan.

3. Indien de aangewezen informateurs of formateurs hun opdracht teruggeven, formuleert de Kamer in beginsel binnen een week na de dag van teruggave een nieuwe opdracht, en wijst zij voor de uitvoering daarvan een of meer informateurs onderscheidenlijk formateurs aan.

4. Na een tussentijdse val van het kabinet kan de Kamer beraadslagen over de wenselijkheid of richting van een nieuwe kabinetsformatie. Het eerste tot en met het derde lid zijn van overeenkomstige toepassing.

Artikel 139b. Vragen van inlichtingen aan kabinets(in)formateur(s)

De Kamer kan na afronding van een opdracht tot kabinets(in)formatie besluiten om een formateur of informateur dan wel formateurs of informateurs uit te nodigen om over het verloop van die kabinets(in)formatie inlichtingen te verschaffen.

HOOFDSTUK XII. PARLEMENTAIRE ENQUETE EN ANDER (PARLEMENTAIR) ONDERZOEK

Artikel 140. Regeling parlementair en extern onderzoek

Bij afzonderlijke regeling, vast te stellen door de Kamer, worden voorschriften gegeven over de besluitvorming betreffende de totstandkoming van en betreffende andere onderwerpen met betrekking tot:

- a. parlementair onderzoek middels een parlementaire enquête of door een tijdelijke commissie, en
- b. extern onderzoek.

Artikel 141. Enquêtecommissie

Een parlementaire enquête wordt uitgevoerd door een hiervoor in te stellen commissie uit de Kamer, de enquêtecommissie.

Artikel 142. Tijdelijke commissie

Ander parlementair onderzoek dan bedoeld in artikel 141 wordt uitgevoerd door een hiervoor in te stellen commissie uit de Kamer, de tijdelijke commissie.

HOOFDSTUK XIIA. GEHEIMHOUDING BIJ VERGADERINGEN MET GESLOTEN DEUREN

Artikel 143. Geheimhouding besloten commissievergadering

1. Ten aanzien van de gedachtewisseling in een besloten commissievergadering wordt geheimhouding in acht genomen, met uitzondering van hetgeen de commissie in haar verslag vermeldt.

2. De geheimhouding wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen totdat de commissie haar opheft.

3. De geheimhouding kan door de commissie in een besloten commissievergadering worden opgeheven.

Artikel 144. Geheimhouding plenaire vergadering met gesloten deuren

1. Ten aanzien van de gedachtewisseling in een plenaire vergadering met gesloten deuren wordt geheimhouding in acht genomen.

2. De geheimhouding wordt door hen die bij de behandeling aanwezig waren en allen die van het behandelde of de stukken kennis dragen, in acht genomen totdat de Kamer haar opheft.

3. De geheimhouding kan door de Kamer, met gesloten deuren vergaderend, worden opgeheven.

Artikel 145. Schending van de geheimhouding

1. Het Presidium kan de Kamer voorstellen om een lid, dat de geheimhouding, bedoeld in de artikelen 143 en 144, niet in acht neemt, voor ten hoogste één maand uit te sluiten van alle vergaderingen van één of meer commissies.

2. Het Presidium kan de Kamer eveneens voorstellen om een lid, als bedoeld in het eerste lid, voor ten hoogste de verdere duur van de zitting uit te sluiten van de kennisneming van vertrouwelijke stukken.

3. Een voorstel als bedoeld in het eerste en tweede lid wordt niet gedaan dan nadat het Presidium het betrokken lid in de gelegenheid heeft gesteld te worden gehoord.

4. Een voorstel als bedoeld in het eerste en tweede lid wordt in stemming gebracht bij de aanvang van de eerste vergadering na de dag waarop het Presidium tot het doen van het voorstel heeft besloten. Over dit voorstel wordt niet beraadslaagd.

5. Een besluit van de Kamer ingevolge dit artikel wordt door de Voorzitter onverwijld ter kennis gebracht van het betrokken lid.

HOOFDSTUK XIIB. VERTROUWELIJKE STUKKEN

Artikel 146. Vertrouwelijke stukken

1. De vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk wordt door een ieder in acht genomen.

2. Ter griffie wordt een register bijgehouden van bij de Kamer dan wel bij de commissies ingekomen vertrouwelijke stukken.

3. Bij afzonderlijke regeling, vast te stellen door de Kamer, worden voorschriften gegeven omtrent de aanwijzing en de behandeling van vertrouwelijke stukken. In ieder geval worden in deze regeling voorschriften gegeven over het registreren, het ter inzage leggen, het inzien, het verspreiden en het vermenigvuldigen van vertrouwelijke stukken.

Artikel 147. Schending van de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk

In het geval een lid de vertrouwelijkheid ten aanzien van de inhoud van een vertrouwelijk stuk niet in acht neemt, is artikel 145 van overeenkomstige toepassing.

Artikelen 148 en 149

[Vervallen]

HOOFDSTUK XIIC. REGISTERS

Artikel 150a. Registers

1. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden hun nevenactiviteiten en de (te verwachten) inkomsten uit hun nevenactiviteiten vermelden, uiterlijk één week na aanvaarding daarvan. Onder inkomsten wordt verstaan: loon in de zin van artikel 9 van de Wet op de loonbelasting 1964, verminderd met de eindheffingsbestanddelen, bedoeld in artikel 31 van die wet of winst uit onderneming in de zin van afdeling 3.2 van de Wet inkomstenbelasting 2001. Op uiterlijk 1 april na ieder kalenderjaar waarin de inkomsten zijn genoten vermelden de leden opnieuw hun inkomsten over dat kalenderjaar.

2. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden hun buitenlandse reizen op uitnodiging van derden vermelden, uiterlijk één week na terugkeer in Nederland.

3. Ter griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden de door hen ontvangen geschenken met een hogere waarde dan 50 euro vermelden, uiterlijk één week na ontvangst van het geschenk.

4. De drie registers liggen voor een ieder ter inzage.

5. De Griffier is belast met de publicatie, twee maal per jaar, van de opgaven in het register voor de nevenfuncties.

HOOFDSTUK XIII. DE PUBLICATIE VAN STUKKEN

Artikel 151. Publicatie van stukken

1. Alle tussen regering en Kamer gewisselde stukken worden voor zover mogelijk terstond digitaal gepubliceerd, tenzij een stuk als vertrouwelijk stuk wordt aangemerkt.

2. Deze stukken worden ook op andere wijze vermenigvuldigd zodra de Kamer dit nodig acht.

HOOFDSTUK XIV. BEZOEKERS EN TOEHOORDERS

Artikel 152. Bezoekers en toehoorders

1. Het Presidium kan regels stellen voor de toelating van bezoekers tot het gebouw van de Kamer en in het bijzonder van toehoorders tot de tribunes. Deze regels mogen het beginsel van de openbaarheid van de vergadering van de Kamer, met uitzondering van die welke overeenkomstig dit Reglement met gesloten deuren worden gehouden, niet aantasten.

2. Alle tekenen van goed- of afkeuring zijn aan de toehoorders verboden. De Voorzitter zorgt voor de handhaving van dit verbod en voor de bewaring van behoorlijke stilte. Hij kan bij overtreding degene, die de orde stoort of gestoord heeft, doen vertrekken en desnoods alle toehoorders of allen die zich op een bepaalde tribune bevinden doen verwijderen.

3. De toehoorders zijn verplicht de aanwijzingen van het personeel van de Kamer en van het toezichthoudend personeel van de politie op te volgen. Bij overtreding hiervan heeft de Voorzitter de bevoegdheden bedoeld in het tweede lid.

HOOFDSTUK XV. SLOTBEPALINGEN

Artikel 153. Herziening van het Reglement

1. Ieder lid kan schriftelijk voorstellen een of meer bepalingen van het Reglement te herzien.

2. Ook een commissie kan zodanig voorstel indienen, mits dit het gevoelen van de meerderheid van het aantal leden waaruit zij bestaat weergeeft. Zulk een voorstel wordt ondertekend door de leden van de commissie die zich daar vóór hebben verklaard.

3. Op de voorstellen bedoeld in het eerste en tweede lid zijn de bepalingen betreffende door leden aanhangig gemaakte voorstellen van wet van toepassing. Indien ze van eenvoudige aard zijn, kan de Kamer echter bepalen, dat ze zonder vooronderzoek in openbare behandeling komen.

4. De beraadslaging over een wijzigingsvoorstel van de Commissie voor de Werkwijze, dat naar het oordeel van het Presidium niet van eenvoudige aard is, wordt voorbereid door een verslag van de commissie. Dit verslag bevat alle binnen een door de Commissie voor de Werkwijze vast te stellen termijn van ten minste veertien dagen door een of meer leden aan de commissie toegezonden schriftelijke opmerkingen en vragen, alsmede de daarop door de commissie opgestelde antwoorden.

5. Neemt de Kamer een voorstel tot herziening aan, dan treedt dit onmiddellijk in werking, tenzij de Kamer anders besluit.

Artikel 154. Afwijking van het Reglement

De Kamer kan te allen tijde besluiten van de bepalingen van dit Reglement af te wijken, indien geen der leden zich daartegen verzet en indien de afwijking niet in strijd is met het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden, de Grondwet of een andere wet.

Artikel 155. Inwerkingtreding

Dit Reglement treedt in werking met ingang van de dag waarop na de eerstvolgende verkiezingen de nieuw gekozen Kamer voor de eerste maal samenkomt.¹

---

¹ In werking getreden met ingang van 17 mei 1994.

**HANDLEIDING BIJ DE VERSCHILLENDE MOGELIJKHEDEN
DIE EEN COMMISSIE TER BESCHIKKING STAAN IN HET
KADER VAN DE BEHANDELING VAN EEN WETSVOORSTEL**

1. Inleiding

Deze handleiding is een hulpmiddel bij de voorbereiding van procedurebeslissingen in het kader van het voorbereidend onderzoek van een wetsvoorstel.

2. Uitgangspunten

1. Het voorbereidend onderzoek van een wetsvoorstel verloopt zoveel mogelijk routinematig. Dit scheidt vanuit plannings-oogpunt voor de individuele leden, de commissie, de Kamer, de regering én voor belanghebbenden duidelijkheid. Afwijkingen van die routine worden gemotiveerd.
2. Het wetgevingstraject is niet langer dan nodig is. Vrijwel zonder uitzondering vergt gebruik van een instrument extra tijd. Een cumulatieve toepassing van alle instrumenten leidt zelfs tot een in de meeste gevallen onaanvaardbaar lang wetgevingstraject. Instrumenten worden kritisch gebruikt.
3. Politieke overwegingen prevaleren. De aanwezigheid van indicaties of contra-indicaties voor het gebruik van een bepaald instrument leidt niet automatisch tot een beslissing. Indien een commissie besluit een bepaald instrument te gebruiken, dienen bij de hantering van dat instrument wel zekere vormvereisten in acht genomen te worden.

3. Instrumenten

3.1 Algemeen

De instrumenten die in het voorbereidend onderzoek een rol kunnen spelen zijn de volgende:

- a. hoofdlijnen debat
- b. verzoek om commentaar
- c. rondetafelgesprek
- d. hoorzitting
- e. mondeling overleg met rijksambtenaren (briefing)
- f. inschakeling officiële adviescolleges
- g. overig extern advies
- h. beknopt wetgevingsrapport
- i. uitgebreid wetgevingsrapport
- j. rapporteur
- k. inbrengvergadering
- l. verslag
- m. nader verslag
- n. wetgevingsoverleg

Met uitzondering van het verslag (een zogenaamd blanco verslag daaronder begrepen), is geen van de instrumenten dwingend voorgeschreven. Zij worden ook niet alle in het Reglement van Orde genoemd. Over het gebruik van sommige instrumenten beslist alleen de commissie die met het voorbereidend onderzoek is belast; over het gebruik van andere beslist de Kamer op voorstel of na advies van de commissie. Alle instrumenten vergen tijd; sommige kunnen bovendien alleen volgtijdelijk gebruikt worden. Indien de commissie besloten heeft tot een zo spoedig mogelijke behandeling van een wetsvoorstel, is dit streven een algemene contra-indicatie voor het gebruik van bepaalde instrumenten. Deze algemene contra-indicatie zal niet steeds bij elk instrument herhaald worden.

3.2 Routine

Handleiding behandeling wetsvoorstel

Het voorbereidend onderzoek van een wetsvoorstel bestaat routinematig alleen uit een verslag. De gebruikelijke vorm is de weergave van opvattingen, vragen en opmerkingen van leden. Door een blanco verslag uit te brengen of het verslag van een wetgevingsoverleg aan te merken als verslag van het voorbereidend onderzoek kan de commissie echter ook verslag uitbrengen.

Een uitgebreid wetgevingsrapport, wetgevingsoverleg en inbrengvergadering zijn afwijkingen van de routine en vergen dus een speciaal besluit. Hoofdlijnendebat en rapporteur zullen alleen onder specifieke omstandigheden voorkomen.

3.3.a Hoofdlijnendebat

Een hoofdlijnendebat is een plenair debat over een wetsvoorstel vóórdat de commissie, die met het voorbereidend onderzoek van dat wetsvoorstel is belast, met dat onderzoek aanvangt. Formeel is een hoofdlijnendebat dus géén onderdeel van het voorbereidend onderzoek.

Reglementaire bepalingen

Artikel 91

De Kamer kan op voorstel van de commissie besluiten dat de beraadslaging in het algemeen over een voorstel van wet zal geschieden voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang wordt gemaakt.

Wanneer

Een hoofdlijnendebat wordt gevoerd als er behoefte bestaat om snel vast te stellen of er al dan niet voldoende steun in de Kamer is te verwachten voor een belangrijk, politiek gevoelig wetsvoorstel of voor belangrijke onderdelen daarvan. Die behoefte zal over het algemeen bestaan indien voldoende steun ernstig betwijfeld wordt en de verdere behandeling van het wetsvoorstel, zoals het voorligt, weinig zinvol dreigt te zijn.

Samenhang met andere instrumenten

Het hoofdlijnendebat gaat altijd vooraf aan verdere procedurebeslissingen en dus aan het gebruik van andere instrumenten, zoals bijvoorbeeld een externe adviesaanvraag. Als de Kamer zelf een adviescollege wil raadplegen dan kan dat tot uitdrukking komen in het hoofdlijnendebat.

3.3.b Verzoek om commentaar

De commissie kan eenieder, die daartoe behoefte voelt uitnodigen schriftelijk commentaar op een wetsvoorstel in te zenden.

Reglementaire bepalingen

Geen.

Wanneer

- Het wetsvoorstel heeft ingrijpende gevolgen voor de burger in het algemeen of voor een specifieke groep burgers.

Handleiding behandeling wetsvoorstel

- Het wetsvoorstel heeft betrekking op een bijzondere materie, waarover de mening van beroepshalve betrokkenen van belang is.

Wanneer niet

- Vóór of rond de datum van indiening van het wetsvoorstel zijn reeds vele commentaren spontaan toegezonden.
- De commissie heeft op voorhand een duidelijk beeld van wiens of wier commentaar zij kennis wil nemen. In dat geval kan zij overwegen af te zien van een algemene oproep en te besluiten tot een gericht verzoek om commentaar en/of tot het horen van de aangeduide kring van personen.

Vormvereisten

Een algemene oproep tot commentaar wordt geplaatst in de Nederlandse Staatscourant en vermeldt in ieder geval: de volledige titel van het wetsvoorstel en het nummer waaronder het gedrukt is, de termijn waarbinnen gelegenheid tot inzending wordt gegeven en de wijze van adressering.

Een gerichte oproep tot commentaar wordt gezonden aan de aangeduide kring van personen en bevat in ieder geval dezelfde gegevens.

Voor beide oproepen geldt dat een redelijke inzendtermijn minimaal drie weken beslaat, gerekend vanaf de datum van plaatsing of verzending.

Samenhang met andere instrumenten

Indien de commissie tot een oproep besluit, gaat de termijn die zij vaststelt voor het inzenden van bijdragen aan het verslag over het wetsvoorstel pas in na de in de oproep genoemde termijn. Een oproep is immers alleen zinvol en behoorlijk wanneer eerst na de ontvangst van de commentaren een verslag wordt uitgebracht. Indien de commissie zich voorbehoudt na ontvangst van de commentaren een hoorzitting te houden, is het raadzaam enkele weken extra in te calculeren bij de termijn voor het verslag. Omdat de commissie reglementair twee weken na de inhandenstelling van het wetsvoorstel de inbrenghetermijn dient te hebben vastgesteld (artikel 93, tweede lid), vergt de combinatie van oproep en hoorzitting goede planning.

3.3.c Rondetafelgesprek

Het rondetafelgesprek is een variant op de hoorzitting (hierna onder 3.3.d) waarbij leden, externe betrokkenen, deskundigen en soms ook ambtenaren met elkaar van gedachte wisselen over een bepaald onderwerp.

3.3.d Hoorzitting

Openbare vergadering waarin een commissie personen en/of organisaties hoort.

Reglementaire bepalingen

Artikel 29.

1. Van het houden van een hoorzitting wordt mededeling gedaan aan de leden van de Kamer en op het internet.
2. Wil een commissie rijksambtenaren horen, dan nodigt zij hen door tussenkomst van de desbetreffende minister uit.

Handleiding behandeling wetsvoorstel

3.3.e Mondeling overleg met rijksambtenaren(briefing)

De commissie kan zich over technische aspecten van een wetsvoorstel doen voorlichten door rijksambtenaren. Voor dit overleg wordt wel eens de kortere aanduiding "briefing" gebruikt.

Reglementaire bepalingen

Artikel 42

In een mondeling overleg kunnen met instemming van de desbetreffende minister inlichtingen worden verschaft door daartoe door de minister aangewezen ambtenaren.

De bepaling laat in het midden of dit overleg ook gevoerd kan worden over een aanhangig wetsvoorstel en of de bewindspersoon zelf aanwezig zal zijn. Het kan worden verondersteld dat het eerste is toegestaan en het tweede niet hoeft.

Wanneer

In de commissie is geconstateerd dat behoefte bestaat aan nadere voorlichting over technische of technisch-inhoudelijke aspecten van het wetsvoorstel én dat de nadere vragen zeer belastend kunnen zijn voor het verslag of het wetgevingsoverleg.

Vormvereisten

Toestemming van de betrokken bewindspersoon, langs schriftelijke weg verkregen, is vereist. Bij verzelfstandigde rijksdiensten moet de bewindspersoon tenminste tevoren zijn geïnformeerd. Indien aan het overleg een besloten karakter wordt gegeven, is een uitdrukkelijk besluit van de commissie vereist (artikel 37).

Samenhang met andere instrumenten

Het overleg kan in beginsel in elk stadium van het voorbereidend onderzoek plaatsvinden, doch, indien het plaatsvindt ter ontlasting daarvan, vóór verslag of wetgevingsoverleg. In dat geval zal de termijn voor het verslag eerst na het overleg aanvangen.

3.3.f Inschakeling officiële adviescolleges

De commissie kan zich over een wetsvoorstel of onderdelen daarvan laten voorlichten door adviescolleges.

Reglementaire bepalingen

Artikel 27

Voor een goede vervulling van haar taken is een commissie in ieder geval bevoegd:

...

f. zich te laten voorlichten door colleges van advies;

...

Artikel 30

Handleiding behandeling wetsvoorstel

1. De leden kunnen voorstellen om advies te vragen aan externe adviescolleges als bedoeld in artikel 17 van de Kaderwet adviescolleges. Een zodanig voorstel wordt aan een commissie van de Kamer gericht.

2. De commissie zendt het voorstel met haar advies aan het Presidium. Het Presidium legt het voorstel voorzien van het advies van de commissie en zijn eigen advies vooraan de Kamer.

3. De Kamer besluit over het voorstel.

Wanneer

Eén of meer adviescolleges hebben bij het wetsvoorstel advies uitgebracht, welk advies op belangrijke onderdelen niet door de regering is gevolgd.

Wanneer niet

Indien door een college in het geheel geen advies is uitgebracht, is het raadzamer, indien dat bevreemding heeft gewekt, de regering te vragen naar de reden daarvan en eventueel uit te nodigen alsnog een adviesaanvraag te doen uitgaan. Dit zou overigens een aanzienlijke vertraging van het wetgevingsproces betekenen.

Vormvereisten

- Op grond van het reeds vermelde artikel 30 zal in de daarin genoemde gevallen langs schriftelijke weg toestemming van een bewindspersoon vereist zijn. In voorkomende gevallen zal eerst vastgesteld moeten worden of het om een adviescollege van de regering handelt.
- Indien het horen mondeling geschiedt, zal over de beslotenheid van het gesprek een nadrukkelijk besluit genomen moeten worden (artikel 37).

Samenhang met andere instrumenten

Over het algemeen zal gelden dat het schriftelijk of mondeling horen van een adviescollege vóór het uitbrengen van het verslag plaatsvindt, zodat de termijn voor het verslag eerst na het horen aanvangt.

Het mondeling of schriftelijk horen van een adviescollege is te onderscheiden van een hoorzitting respectievelijk een oproep tot commentaar, omdat het doorgaans zal handelen om adviezen die reeds vóór de conceptie van het wetsvoorstel aan de regering zijn uitgebracht.

3.3.g Overig extern advies

De commissie kan een externe deskundige verzoeken aan haar advies uit te brengen over een wetsvoorstel of een onderdeel daarvan.

Reglementaire bepalingen

Artikel 27

Voor een goede vervulling van haar taken is een commissie in ieder geval bevoegd:

...

g. externe deskundigen in te schakelen;

...

Handleiding behandeling wetsvoorstel

In het reglement is niet expliciet geregeld of en hoe het besluit van een commissie, om aan een externe deskundige advies te vragen, dient te worden vertaald in een voorstel aan de Kamer. Deze vertaling is onvermijdelijk in verband met eventuele budgettaire gevolgen. Aangezien het beheer van de geldelijke middelen aan het Presidium is opgedragen (artikel 10, tweede lid), zal de commissie in samenwerking met het Onderzoeks- en Verificatie Bureau van de Kamer (OVB) dat college moeten verzoeken de middelen ter beschikking te stellen. Soms zijn deskundigen bereid advies uit te brengen zonder kosten of honorarium in rekening te brengen. In dat geval is de commissie geheel autonoom.

Wanneer

Het advies van een externe deskundige wordt alleen ingewonnen indien verwacht mag worden dat een gericht verzoek om commentaar niet het gewenste effect sorteert. Een gericht verzoek vraagt immers uitsluitend aan de geadresseerde of deze zelf aanleiding ziet tot commentaar. Een adviesaanvraag is minder vrijblijvend, het uit te brengen advies voorziet immers in een duidelijke behoefte van de commissie.

Wanneer niet

Aangezien een externe deskundige een ruime termijn moet worden gegund en wellicht de formulering van de adviesaanvraag de commissie voor afwegingen zal stellen, is dit instrument niet geschikt wanneer de commissie zichzelf onder tijdsdruk heeft geplaatst.

Vormvereisten

- een uitgewerkte adviesaanvraag;
- advies en samenwerking met het OVB
- daar waar de comptabele regels dit vereisen, moet méér dan één offerte worden gevraagd;
- een raming van de middelen;
- een verzoek aan het Presidium de geraamde middelen ter beschikking te stellen;
- een neerslag van wat met de deskundige is overeengekomen over honorarium en termijn.

Samenhang met andere instrumenten

Een extern advies bepaalt mede de inbreng van de leden bij het verslag en wordt ontvangen vóór het vaststellen van het verslag. Wanneer een commissie niet uitsluit dat het uitgebrachte advies integraal in het verslag wordt opgenomen, is een inbrengvergadering geïndiceerd. De externe adviesprocedure kan parallel lopen met bijvoorbeeld een hoorzitting, oproep tot commentaar en het horen van ambtenaren of adviescolleges, maar kan ook juist daarna gestart worden wanneer de behoefte duidelijk gerezen is.

Een externe adviesprocedure laat zich moeilijk combineren met het gebruik van het instrument rapporteur, tenzij de rapporteur eerst na de ontvangst van het advies de werkzaamheden aan mag vangen.

3.3.h beknopt wetgevingsrapport

In een beknopt wetgevingsrapport wordt een wetsvoorstel op enkele vaste punten getoetst. Het advies van de Raad van State (voor zover niet door de regering gevolgd), de inwerkingtreding en overgangsrecht, EU-regelgeving op het terrein van het wetsvoorstel en delegatiebepalingen passeren de revue. Bij de verschillende toetspunten wordt ook gekeken naar conformiteit met de zogenoemde Aanwijzingen voor de

Handleiding behandeling wetsvoorstel

regelgeving (vastgesteld bij Besluit van de minister-president d.d. 18 november 1992). Elk beknopt wetgevingsrapport wordt afgesloten met een advies over de wenselijkheid van een uitgebreid wetgevingsrapport (hierna onder 3.3 i). Wetgevingsrapporten worden opgesteld door de (adjunct-)griffier van de commissie, die andere ambtenaren van de Kamer daarbij kan betrekken.

Reglementaire bepalingen

Artikel 92

1. Voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang is gemaakt, adviseert de griffier van de commissie over de vraag of het wenselijk is dat over dat voorstel een wetgevingsrapport wordt uitgebracht.

2. Een wetgevingsrapport wordt opgesteld door de griffier van de commissie.

Tijdens de eerste procedurevergadering over een wetsvoorstel zal dus een advies van de griffier in de vorm van het beknopte wetgevingsrapport voorhanden zijn, waarna de commissie beslist of een uitgebreid wetgevingsrapport gewenst is.

3.3.i Uitgebreid wetgevingsrapport

Anders dan een beknopt wetgevingsrapport dat gelijktijdig met de eerste agendering van een wetsvoorstel in de procedure vergadering beschikbaar is, zal een uitgebreid wetgevingsrapport alleen op uitdrukkelijk verzoek van de commissie worden opgesteld. Een uitgebreid wetgevingsrapport bevat een nadere analyse van inhoudelijke knelpunten uit het wetsvoorstel.

Reglementaire bepalingen

Artikel 92

1. Voordat met het onderzoek door de commissie een aanvang is gemaakt, adviseert de griffier van de commissie over de vraag of het wenselijk is dat over dat voorstel een wetgevingsrapport wordt uitgebracht.

2. Een wetgevingsrapport wordt opgesteld door de griffier van de commissie.

Tijdens de eerste procedurevergadering over een wetsvoorstel zal een advies van de griffier in de vorm van het beknopte wetgevingsrapport voorhanden zijn, waarna de commissie beslist of een uitgebreid wetgevingsrapport gewenst is.

Samenhang met andere instrumenten

- Een uitgebreid wetgevingsrapport wordt uitgebracht vóórdat het verslag wordt vastgesteld; dit betekent dat er bij voorkeur zowel tijd tussen het uitbrengen van het wetgevingsrapport en de inbrengdatum moet worden gepland dat de leden het wetgevingsrapport kunnen bestuderen;
- het opstellen van het rapport kan geschieden onafhankelijk van de uitkomst van het gebruik van andere instrumenten, zoals een hoorzitting of het inwinnen van adviezen en commentaren;
- de commissie kan bepalen, op het moment dat zij tot het doen opstellen van een uitgebreid wetgevingsrapport besluit, dat in een inbrengvergadering de inhoud van het rapport aan de orde zal komen, met het oog op het verslag;
- indien de commissie tevens besloten heeft een rapporteur te benoemen, zal het uitgebreide wetgevingsrapport deel uitmaken van het verslag van de rapporteur;

Handleiding behandeling wetsvoorstel

- indien het uitgebreide wetgevingsrapport wordt uitgebracht naar aanleiding van een nota van wijziging, kan de commissie bepalen dat in een inbrengvergadering de inhoud van het rapport aan de orde zal komen, met het oog op een nader verslag.

3.3.j Rapporteur

De commissie kan één van haar leden benoemen tot rapporteur over een wetsvoorstel of onderdelen daarvan.

Reglementaire bepalingen

Artikel 93a

Een commissie kan een van haar leden benoemen tot rapporteur over een in haar handen gesteld wetsvoorstel.

Wanneer

Een rapporteur kan een zinvolle en tegelijkertijd neutrale bijdrage leveren aan het voorbereidend onderzoek wanneer het gaat om min of meer omvangrijke, maar politiek minder gevoelige wetsvoorstellen.

Vormvereisten

De rapporteur krijgt de opdracht te rapporteren aan de commissie, hetzij over het wetsvoorstel in zijn geheel hetzij over aangeduide onderdelen daarvan, binnen een bepaalde termijn, een en ander op te nemen in de besluitenlijst van de commissie.

Samenhang met andere instrumenten

Een rapporteur brengt in ieder geval verslag uit aan de commissie voordat zijzelf verslag uitbrengt over het wetsvoorstel. Het is aan de rapporteur zelf te bepalen, met inachtneming van de gegunde termijn, in hoeverre met eventuele ingezonden commentaren of hoorzittingen rekening gehouden wordt. Indien ook tot een wetgevingsrapport is besloten, wordt het wetgevingsrapport in het verslag van de rapporteur geïncorporeerd. Een inbrengvergadering lijkt geïndiceerd om te bepalen of en in hoeverre het verslag van de rapporteur overgaat in het verslag van de commissie.

3.3.k Inbrengvergadering

Een inbrengvergadering is een vergadering van de commissie ter bepaling van hetgeen in haar verslag (of nader verslag) over dat wetsvoorstel zal worden opgenomen.

Reglementaire bepalingen

Artikel 93, derde lid

De commissie kan besluiten dat de opmerkingen van de leden van de Kamer, behalve langs de in het eerste lid voorziene schriftelijke weg, zullen worden ingebracht in een voor alle leden van de Kamer toegankelijke vergadering. In een in de eerste volzin bedoelde vergadering is elk lid van de Kamer bevoegd aan de beraadslaging deel te nemen.

Handleiding behandeling wetsvoorstel

Deze bepaling laat in het midden of de commissie in de inbrengvergadering haar verslag ook kan vaststellen. Dit zou inhouden dat uitsluitend hetgeen in die vergadering naar voren wordt gebracht en door de commissie wordt toegelaten, in het verslag wordt opgenomen. De commissie kan echter ook besluiten om daarnaast in het verslag op te nemen hetgeen langs schriftelijke weg naar voren is gebracht.

Wanneer

Een inbrengvergadering kan geïndiceerd zijn wanneer bijvoorbeeld sprake is van een rapporteur, om te bepalen of en in hoeverre het rapport tevens verslag van de commissie over het wetsvoorstel is.

Vormvereisten

Indien de commissie aan de inbrengvergadering een besloten karakter wil geven, is daartoe een uitdrukkelijk besluit vereist (artikel 37).

Samenhang met andere instrumenten

Een inbrengvergadering vindt plaats na het verstrijken van de termijn waarbinnen bijdragen aan het (nader) verslag over het wetsvoorstel kunnen worden ingediend. Om te verhinderen dat leden zich gedwongen voelen in elk geval een schriftelijke bijdrage in te zenden, is het raadzaam dat de commissie op hetzelfde moment, waarop zij de genoemde termijn bepaalt, beslist of zij een inbrengvergadering zal houden; in dat geval zou dat besluit bij de mededeling aan de leden over de inbrengtermijn kunnen worden vermeld. In sommige gevallen echter zal pas na ontvangst van de bijdragen de behoefte aan een inbrengvergadering rijzen.

3.3.1 Verslag

Een verslag is de schriftelijke weergave van de bevindingen, hoofdzakelijk in de vorm van vragen en opmerkingen, van de commissie naar aanleiding van haar onderzoek van een wetsvoorstel. Hoewel het formeel een verslag aan de Kamer is, wordt het rechtstreeks, zonder tussenkomst van de Kamer zelf, aan de regering toegezonden, die met een nota naar aanleiding van het verslag reageert, tenzij de commissie geen aanleiding heeft gezien tot vragen en opmerkingen en een zogenaamd blanco verslag heeft uitgebracht.

Reglementaire bepalingen

Artikel 32

1. Een commissie brengt aan de Kamer verslag uit omtrent de in haar handen gestelde stukken. Deze verslagen bevatten zo beknopt mogelijk hetgeen op het stuk betrekking heeft. De commissie is bevoegd datgene weg te laten, wat zij niet ter zake acht.

2. ...

3. ...

4. Alle door een commissie uit te brengen verslagen worden opgesteld onder verantwoordelijkheid van de griffier van de commissie.

Artikel 93

Handleiding behandeling wetsvoorstel

1. De leden van de Kamer zijn bevoegd binnen een door de commissie te bepalen termijn schriftelijk hun opmerkingen omtrent een voorstel van wet aan haar in te zenden. Van de gestelde termijn wordt mededeling gedaan aan de leden van de Kamer.
2. De commissie stelt de in het eerste lid bedoelde termijn vast binnen veertien dagen nadat het voorstel van wet in haar handen is gesteld.
3. ...

Artikel 94

1. De commissie brengt een verslag uit waaruit blijkt dat zij de behandeling in een openbare vergadering van de Kamer, al dan niet onder voorbehoud, voldoende voorbereid acht.
2. Een verslag wordt dadelijk gedrukt, aan de leden rondgedeeld en aan de regering toegezonden. Bijlagen bij verslagen worden eveneens gedrukt en rondgedeeld, tenzij de commissie bepaalt, dat ze ter inzage zullen worden gelegd. Zijn de bijlagen van vertrouwelijke aard, dan worden ze ter vertrouwelijke inzage van de leden gelegd.
3. ....

Artikel 95

1. Nadat een voorstel van wet in handen van een commissie is gesteld, kan het Presidium een termijn vaststellen waarbinnen die commissie haar verslag vaststelt.
2. Indien de commissie binnen de bepaalde tijd niet gereed kan zijn, vraagt zij verlenging van de termijn. Hierover wordt door het Presidium beslist. Deze beslissing wordt zo spoedig mogelijk schriftelijk ter kennis van de leden van de Kamer gebracht. Tevens wordt daarvan mededeling gedaan in een openbare vergadering van de Kamer. Is de beslissing niet met eenparigheid van stemmen genomen, dan kan bij die mededeling de Kamer anders besluiten. Een voorstel hiertoe kan door ieder lid worden gedaan. Is een termijn eenmaal door het Presidium verlengd, dan kan een verdere verlenging alleen door de Kamer worden toegestaan, tenzij de Kamer tot nadere bijeenroeping is uiteengegaan, in welk geval het Presidium een verdere verlenging kan toestaan.
3. Mocht de commissie in gebreke zijn gebleven binnen de daarvoor gestelde termijn verslag uit te brengen, dan kan de Kamer de beraadslaging openen zonder dat een verslag is uitgebracht.

Wanneer

Een verslag over een wetsvoorstel is het enige instrument dat dwingend wordt voorgeschreven, een blanco verslag hierbij aangemerkt als een verslag. De uitzonderingsbepaling van artikel 95, derde lid, laat voor de commissie het dwingende karakter onverlet, omdat dat artikellid juist wordt toegepast wanneer de commissie in gebreke blijft.

Vormvereisten

- De inbrengtermijn wordt aan alle leden der Kamer schriftelijk medegedeeld (artikel 93, eerste lid);
- op het verslag wordt als vaststellingsdatum aangemerkt de dag waarop de griffier de opstelling van het verslag afsluit;
- de commissie geeft in het verslag aan of zij de openbare beraadslaging voldoende voorbereid acht dan wel onder welke voorwaarden dat het geval zal zijn (artikel 94, eerste lid). Indien de commissie de mogelijkheid van een nader verslag uitdrukkelijk open wil laten, zal dus een voorbehoud moeten worden gemaakt.

Samenhang met andere instrumenten

Handleiding behandeling wetsvoorstel

Het verslag is in beginsel de afsluiting van het voorbereidend onderzoek (strekking van het meergenoemde eerste lid van artikel 94). Het is dan ook logisch om andere instrumenten (op nader verslag en wetgevingsoverleg na) te gebruiken voordat het verslag wordt uitgebracht. Een wetgevingsrapport of het verslag van een rapporteur kan in het verslag geïncorporeerd worden. Een inbrenghvergadering kan aan de vaststelling van het verslag voorafgaan of het moment zijn waarop het wordt vastgesteld.

3.3.m Nader verslag

Een nader verslag bevat de vragen en opmerkingen waar de commissie aanleiding toe ziet na kennismaking van de nota naar aanleiding van het verslag. Een nader verslag wordt door de regering beantwoord met een nota naar aanleiding van het nader verslag.

Reglementaire bepalingen

Artikel 94

1. ...
2. ...
3. Na ontvangst van de nota naar aanleiding van het verslag kan de commissie besluiten een nader verslag uit te brengen.

Wanneer

Het nader verslag wordt uitgebracht indien de nota naar aanleiding van het verslag, al dan niet vergezeld van een nota van wijziging, daartoe aanleiding geeft. Als de Regering een wetsvoorstel niet aanzienlijk heeft gewijzigd, verdient het houden van een wetgevingsoverleg de voorkeur boven het nader verslag.

Vormvereisten

- De inbrenghtermijn wordt aan alle leden der Kamer schriftelijk medegedeeld;
- op het nader verslag wordt als vaststellingsdatum aangemerkt de dag waarop de griffier de opstelling van het nader verslag afsluit.

Samenhang met andere instrumenten

Zeker wanneer tot een nader verslag is besloten op grond van een nota van wijziging, kunnen in beginsel verschillende instrumenten (al dan niet opnieuw) worden toegepast in de fase tussen de ontvangst van de nota naar aanleiding van het verslag en het uitbrengen van het nader verslag. Duidelijk is echter wel dat het nader verslag althans van de zijde van de commissie alleen nog gevolgd kan worden door een wetgevingsoverleg. Indien opnieuw gebruik gemaakt wordt van een wetgevingsrapport of een rapporteur, is het raadzaam om dan te spreken van een nader wetgevingsrapport of nader verslag van de rapporteur, tenzij deze in het nader verslag worden geïncorporeerd.

3.3.n Wetgevingsoverleg

Een wetgevingsoverleg is een mondeling overleg met de regering over een voorstel van wet.

Reglementaire bepalingen

Artikel 28

- Een mondeling overleg met een minister kan:
- a. betrekking hebben op een in handen van een commissie gesteld voorstel van wet (wetgevingsoverleg);
  - b. ...
  - c. ...
  - d. ...

Artikel 39

1. Voor het houden van een wetgevingsoverleg heeft een commissie toestemming van de Kamer nodig. De Kamer besluit op voorstel van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter.
2. De commissie is niet bevoegd te besluiten tot maximumspreektijden bij wetgevingsoverleg. Wel kan de commissie beslissen dat leden die aan het overleg willen deelnemen de door hen gewenste spreektijd tevoren opgeven.
3. Van een wetgevingsoverleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.
4. Tijdens een wetgevingsoverleg kunnen moties worden ingediend. Artikel 66 is van overeenkomstige toepassing.

Artikel 45

1. De dagen en uren waarop een overleg met stenografisch verslag als bedoeld in de artikelen 39, 39a en 40 zal worden gehouden, worden door de Voorzitter vastgesteld.
2. Er worden niet meer dan twee overleggen als bedoeld in het eerste lid tegelijk gehouden. Op tijdstippen waarop een vergadering van de Kamer wordt gehouden, kan slechts één overleg als bedoeld in het eerste lid worden gehouden.

Artikel 102

1. De Kamer kan op voorstel van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter, de commissie gehoord, besluiten:
  - a. dat, onverminderd het bepaalde in artikel 91, over een voorstel van wet een wetgevingsoverleg wordt gehouden voordat het in een vergadering van de Kamer aan de orde komt;
  - b. dat, na de algemene beraadslaging over een voorstel van wet, de beraadslaging over de afzonderlijke artikelen en de beweegreden van dat voorstel in een wetgevingsoverleg plaatsvindt.
2. In een wetgevingsoverleg als bedoeld in het eerste lid, onderdeel b, worden de artikelen van een voorstel van wet en de daarop ingediende amendementen op dezelfde wijze behandeld als voor de behandeling van artikelen en amendementen in de vergadering van de Kamer is voorgeschreven.

Niet uitdrukkelijk bepaald is dat een wetgevingsoverleg altijd een openbaar mondeling overleg is. Het karakter van het overleg brengt dit echter mee.

Wanneer

Een wetgevingsoverleg is geïndiceerd wanneer een wetsvoorstel veel technische en specialistische elementen bevat en/of veel artikelen en amendementen telt, en is bedoeld ter ontlasting van het plenaire debat over het wetsvoorstel zonder geheel in de plaats te treden daarvan, hoewel dat niet is uitgesloten.

Vormvereisten

- Het verzoek tot het houden van een wetgevingsoverleg wordt door tussenkomst van de Griffie aan de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter voorgelegd (art. 39, eerste lid);
- dat voorstel kan mede bevatten een verzoek aan de Voorzitter te bepalen dat het wetgevingsoverleg op een aangeduid tijdstip zal plaatsvinden;
- op voorstel van de Voorzitter en de eerste en tweede ondervoorzitter besluit de Kamer.

Samenhang met andere instrumenten

Het is duidelijk dat het wetgevingsoverleg kort vóór of kort na de openbare beraadslaging over het wetsvoorstel plaatsvindt en daarom zelfs eerder tot de openbare beraadslaging kan worden gerekend (een openbaar mondeling overleg waaraan elk lid der Kamer kan deelnemen) dan tot het voorbereidend onderzoek.

Het is niet geheel uitgesloten dat het verloop van het overleg leidt tot een nota van wijziging, doch omdat het wetgevingsoverleg meer technisch dan politiek van aard is, is het onwaarschijnlijk dat de commissie alsnog of wederom een instrument zal willen toepassen.

4. Procedures en planning

4.1 Procedures

In grote lijnen zal een commissie met betrekking tot het voorbereidend onderzoek van een wetsvoorstel in haar eerste vergadering beslissingen moeten nemen over:

- de wenselijkheid van een hoofdlijnen debat; indien ongewenst/onnodig;
- de wenselijkheid van toepassing van bepaalde instrumenten;
- de inbrengdatum voor het verslag, in het licht van de vorige beslissingen, en, indien mogelijk,
- de wenselijkheid van een inbreng- en vaststellingsvergadering voor het verslag,
- de wenselijkheid op voorhand van een algemeen voorbehoud ten aanzien van de afsluiting van het voorbereidend onderzoek.

De tweede vergadering kan derhalve een inbrengvergadering zijn.

Een derde vergadering vindt plaats na ommekomst van de nota naar aanleiding van het verslag en een eventuele nota van wijziging en zal moeten leiden tot beslissingen over:

- het al of niet aanvragen van een wetgevingsoverleg
- het wederom of alsnog toepassen van andere instrumenten en eventueel
- de inbrengdatum voor het nader verslag, in het licht van de vorige beslissingen, en, indien mogelijk, de wenselijkheid van een inbrengvergadering voor het nader verslag.

4.2 Advies van de griffier

De griffier van de commissie zal ten behoeve van de eerste procedurevergadering een beknopt wetgevingsrapport opstellen en daarin ook adviseren over de wenselijkheid en de mogelijke inhoud van een uitgebreid wetgevingsrapport. Daarnaast kan de griffier adviseren over de toepassing van politiek minder gevoelige instrumenten als een oproep tot commentaar en een uitnodiging voor een rondetafelgesprek. Van de griffier mag ook

verwacht worden dat hij adviseert over instrumenten als het hoofdlijndebat of de rapporteur, hoewel de keuze uiteindelijk vooral door politieke overwegingen gedragen zal worden. Omdat de toepassing van instrumenten als de briefing door ambtenaren en externe advisering vooral voort zal komen uit nadere behoefte aan informatie van de commissieleden, is het niet voor de hand liggend dat de griffier daarover op voorhand adviseert.

4.3 Planning

Elke procedurebeslissing van de commissie heeft gevolgen voor de planning van het (verdere verloop van) het voorbereidend onderzoek. Het toepassen van een instrument vergt tijd en heeft invloed op het moment waarop een ander instrument kan worden toegepast. Ten aanzien van de termijnen die gehanteerd moeten worden zijn echter niet eenvoudig minima en maxima te stellen. Politieke overwegingen maar ook de omvang van het wetsvoorstel zullen bepalen welk tijdschema de commissie zichzelf oplegt. Voorzitter en griffier zullen beslissingen van de commissie moeten vertalen in een behandelingsschema. Indien dat schema sterk afwijkt van de routine, is het raadzaam na de eerste procedurevergadering dat schema in de besluitenlijst op te nemen.

REGELING FINANCIËLE ONDERSTEUNING FRACTIES TWEDE KAMER

Vastgesteld in de vergadering van 29 mei 1997 (Kamerstukken II, 23686, nrs. 6, 10H, 15 en 16)

Nadien gewijzigd:

Kamerstukken II, 23686, nr. 18 (7 november 2000), art. 3 en 6

Kamerstukken II, 23686, nr. 19H (3 juli 2001), art. 7

Kamerstukken II, 23686, nr. 21 (11 december 2007), art. 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9 en 10

Kamerstukken II, 23686, nr. 22 (28 januari 2014)

Artikel 1 Definities

1. Presidium: het Presidium bedoeld in artikel 9, eerste lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer.

Fracties: een fractie als bedoeld in artikel 11, eerste lid, en artikel 12, eerste en tweede lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

2. Stichting: een rechtspersoon als bedoeld in Titel 6 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, opgericht ten behoeve van een fractie overeenkomstig de modelstatuten behorend bij deze Regeling.

3. De statuten van de stichting zoals op te nemen in de akte van oprichting, evenals wijziging van deze statuten, behoeven de goedkeuring van het Presidium. Het Presidium is te allen tijde bevoegd tot wijziging van de modelstatuten. Bij wijziging van de modelstatuten bepaalt het Presidium wat de gevolgen zijn van de wijziging van de modelstatuten voor de statuten van reeds opgerichte stichtingen, met dien verstande dat een stichting verplicht is de statuten te wijzigen overeenkomstig de modelstatuten indien het Presidium daartoe besluit bij de wijziging van de modelstatuten.

4. Bijdrage: de financiële middelen, berekend overeenkomstig artikel 2, lid 1, die elk kalenderjaar worden verstrekt aan een stichting ten behoeve van de bijbehorende fractie.

5. Verantwoording: de staat van baten en lasten, inclusief de opbouw van de egalisereserve, opgesteld overeenkomstig het verantwoordingsmodel behorend bij deze Regeling.

6. Controleverklaring: de verklaring van een accountant bij de verantwoording van een stichting over de ontvangen bijdrage, opgesteld overeenkomstig het verantwoordingsmodel behorend bij deze Regeling.

7. Auditdienst Rijk: de controlerend accountant bedoeld in artikel 66, eerste lid, van de Comptabiliteitswet belast met de wettelijke controle van de verantwoording van de Staten-Generaal.

Artikel 2 Berekening bijdrage en hoogte zetelbedrag

1. Elke fractie is jaarlijks gerechtigd tot een bijdrage. Deze bijdrage bestaat uit een bedrag per zetel (zetelbedrag) vermenigvuldigd met het aantal zetels (zeteltal) van de bijbehorende fractie.

Het zetelbedrag wordt gesteld op eenmaal loonschaal 6 (Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren) inclusief overhead en eenmaal loonschaal 10 (Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren) inclusief overhead overeenkomstig de tarieven opgenomen in de Handleiding Overheidstarieven die jaarlijks wordt vastgesteld.

2. Over een gedeelte van een kalenderjaar wordt de bijdrage naar rato berekend; dit gebeurt per dag.

3. Het zetelbedrag wordt jaarlijks herzien overeenkomstig de nieuw vastgestelde tarieven.

4. Het zeteltal van een fractie met minder dan zes leden wordt voor de toepassing van het eerste lid vermeerderd met één.

5. Het zeteltal van een fractie met meer dan vijf maar minder dan elf leden wordt voor de toepassing van het eerste lid vermeerderd met een half.

Artikel 3 Bestemming bijdrage

1. De aan elke stichting verstrekte bijdrage is bestemd ter dekking van de personele en materiële kosten of uitgaven van de bijbehorende fractie in een kalenderjaar, met als doel het functioneren van de fractie te bevorderen door de fractie in staat te stellen de daarvoor naar haar redelijk oordeel noodzakelijke activiteiten te ontplooiën, medewerkers aan te stellen en de daarmee gemoeide uitgaven te laten bekostigen door de stichting.

2. De bijdrage die aan de stichting is verstrekt, mag niet gebruikt worden ter bekostiging van uitgaven waarvoor:

- a. de leden van de fractie een vergoeding (kunnen) ontvangen ingevolge de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer, of
- b. politieke partijen een vergoeding kunnen ontvangen ingevolge de Wet financiering politieke partijen.

Artikel 4 Bevoorschotting

1. De bijdrage wordt in principe in twaalf maandelijkse termijnen overgemaakt aan de stichting.

Artikel 5 Egalisatiereserve

1. Elke stichting is bevoegd een eigen egalisatiereserve aan te houden voor toekomstige uitgaven als bedoeld in artikel 3 ten behoeve van de bijbehorende fractie.

2. De egalisatiereserve mag niet groter zijn dan 5 miljoen euro (€5.000.000,00). Bij een overschrijding wordt het verschil door de stichting betaald aan de Tweede Kamer. Het Presidium kan voormeld verschil verrekenen met de in artikel 4, lid 1, bedoelde voorschotbetalingen als bedoeld in artikel 4, lid 1.

3. Indien een fractie als gevolg van verkiezingen ophoudt te bestaan, wordt de bestaande egalisatiereserve door de bijbehorende stichting gebruikt voor het afwikkelen van lopende verplichtingen. Het restant wordt door de bijbehorende stichting teruggestort naar de Tweede Kamer.

4. De egalisatiereserve bestaat uit vrij opneembare tegoeden bij een te goeder naam en faam bekend staande bancaire of financiële instelling met een vergunning van de Nederlandsche Bank (DNB).

Artikel 6 Wijziging van bijdrage door verkiezingen

1. Indien het zeteltal van een fractie door verkiezingen wijzigt, gaat de verandering van de bijdrage in:

- a. bij vermindering van het zeteltal: op de eerste dag van de dertiende maand na de eerste vergadering van de nieuw gekozen Kamer;
- b. bij toeneming van het zeteltal: op de eerste dag van de kalendermaand waarin de eerste vergadering van de nieuw gekozen Kamer plaatsvindt.

2. Indien een fractie als gevolg van verkiezingen ophoudt te bestaan, vervalt de bijdrage aan de bijbehorende stichting op de op de eerste dag van de zesde kalendermaand na de eerste vergadering van de nieuw gekozen Kamer.

3. Indien een fractie als gevolg van verkiezingen nieuw in de Kamer komt, ontvangt de bijbehorende stichting vanaf de verkiezingsdatum de bijdrage.

Artikel 7 Wijziging van bijdrage bij splitsing of samenvoeging

1. Bij splitsing van een fractie bedraagt de gezamenlijke bijdrage van de betrokken stichtingen niet meer dan de bijdrage van de stichting behorend bij de oorspronkelijke fractie. De verdeling van de oorspronkelijke bijdrage tussen de betrokken stichtingen geschiedt naar evenredigheid van het zeteltal van elk van de betrokken fracties.

2. In de statuten van de stichting is bepaald hoe de egalisatiereserve en de materiële vaste activa worden verdeeld bij splitsing van de fractie.

3. Ontstaat een nieuwe fractie door samenvoeging van fracties, dan is de bijdrage aan de stichting behorende bij de nieuwgevormde fractie gelijk aan de bijdragen aan de stichtingen behorende bij de oorspronkelijke fracties.

Artikel 8 Indienen verantwoording

1. Het bestuur van een stichting dient voor 1 april van elk jaar in bij het Presidium een ondertekende verantwoording ter zake de bestemming in het voorgaande kalenderjaar van de bijdrage. Deze verantwoording wordt voorzien van een controleverklaring omtrent de getrouwheid en de rechtmatigheid van de verantwoording, van een door het bestuur van de stichting benoemde registeraccountant of een accountant administratieconsulent in de zin van artikel 393, Boek 2, van het Burgerlijk Wetboek.

2. De Auditdienst Rijk kan op eigen initiatief de accountant als bedoeld in lid 1 verzoeken inzicht te bieden in zijn controlewerkzaamheden. De accountant verleent zijn medewerking hieraan en stelt, conform artikel 67 van de Comptabiliteitswet 2001, alle relevante documentatie ter beschikking van de Auditdienst Rijk.

Artikel 9 Definitief vaststellen bijdrage

1. Het Presidium stelt voor 1 juli van elk jaar de definitieve bijdrage vast over het voorafgaande kalenderjaar overeenkomstig artikel 2. Bij de definitieve vaststelling wordt toegepast de Handleiding Overheidstarieven van het voorgaande kalenderjaar. Indien de in artikel 4, lid 1, bedoelde voorschotbetalingen over een kalenderjaar tezamen meer bedragen dan de definitieve bijdrage, dan wordt het verschil -- ter keuze van het Presidium --:

- a. in mindering gebracht op de bijdrage van het lopende kalenderjaar, dan wel
- b. teruggevorderd van de stichting.

Het Presidium kan voormeld verschil verrekenen met de in artikel 4, lid 1, bedoelde voorschotbetalingen.

Indien de in artikel 4, lid 1, bedoelde voorschotbetalingen over een kalenderjaar tezamen minder bedragen dan de definitieve bijdrage, dan wordt het verschil betaald aan de stichting.

2. Uitgaven van de stichting ten behoeve van de bijbehorende fractie die niet passen binnen het doel van de bijdrage als bedoeld in artikel 3, worden -- ter keuze van het Presidium --:

- a. in mindering gebracht op de bijdrage van het lopende kalenderjaar, dan wel
- b. teruggevorderd van de stichting.

Het Presidium kan de bedragen corresponderend met voormelde uitgaven verrekenen met de voorschotbetalingen als bedoeld in artikel 4, lid 1.

3. Uitgaven die niet voor een bijdrage in aanmerking komen, mogen niet ten laste van de egalatiereserve worden gebracht.

Artikel 10 Openbaarmaking definitieve bijdrage

1. Het Presidium zendt na vaststelling van de definitieve bijdrage de door het bestuur van elke stichting opgestelde verantwoording, voorzien van de controleverklaring, aan de Kamer.

2. De stukken bedoeld in lid 1 zijn openbaar.

Artikel 11 Uitvoering Regeling

1. De directeur Bedrijfsvoering, Financiën en Personeel en Organisatie van de Tweede Kamer is namens het Presidium verantwoordelijk voor de uitvoering van de Regeling.

Artikel 12 Overgangsbepaling trekkingsrechten

1. De per fractie opgebouwde trekkingsrechten worden gesteld op de eindstand per 31 december van het jaar voorafgaand aan het jaar waarop de nieuwe Regeling van kracht

wordt. De trekkingsrechten dienen ter dekking van de uitgaven als genoemd in artikel 3, eerste lid.

2. De trekkingsrechten blijven na verkiezingen beschikbaar voor de fractie die onder dezelfde naam terugkeert, dan wel voor de fractie die naar het oordeel van het Presidium als rechtsoptvolger daarvan kan worden beschouwd.

3. De trekkingsrechten mogen niet worden aangewend voor verhoging van de egalisatiereserve, tevens mag in een jaar geen beroep worden gedaan op de trekkingsrechten terwijl tegelijkertijd de egalisatiereserve groeit.

Artikel 13 Inwerkingtreding

1. De Regeling treedt in werking op 1 januari 2014.

Toelichting bij de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer 2014

Inleiding

Ter bespreking treft u een voorstel aan voor de modernisering van de huidige Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer, hierna de Regeling. Met het voorstel tot modernisering wordt recht gedaan aan de wens tot vereenvoudiging van de berekeningsgrondslag en de controle op de rechtmatigheid van de uitgaven, de verruiming van de bestedingsvrijheid van de fracties c.q. stichting en een grotere transparantie door middel van een openbare verantwoording. Daarnaast biedt de nieuwe Regeling de fracties de mogelijkheid beter in te spelen op de consequenties van schommelingen in het zeteltal als gevolg van verkiezingen.

De huidige Regeling, die is ingevoerd in 2006, is in de basis een goede regeling die de fracties in staat stelt om zonder bemoeienis van derden eigen medewerkers aan te stellen en de eigen onafhankelijke ondersteuning vorm te geven. Echter, in de afgelopen jaren is gebleken dat de huidige Regeling onvoldoende aansluit bij politieke en maatschappelijke ontwikkelingen en in de uitvoering tijdrovend en niet eenvoudig is; politieke en maatschappelijke ontwikkelingen zoals sterke fluctuaties in zeteltal door een minder stabiele achterban of de behoefte aan openbaarheid over de besteding van publieke middelen.

Omdat de huidige Regeling niet voorziet in spelregels wat betreft een openbare verantwoording, heeft een aantal fracties zelf gekozen voor het publiceren van het jaarverslag.

Dat de Regeling tijdrovend en niet eenvoudig uit te voeren is, blijkt uit de opbouw van de berekening van het zetelbedrag en de uitgebreide jurisprudentie op basis van uitspraken van het Presidium over het al dan niet subsidiabel zijn van bepaalde uitgaven.

Op basis van deze wensen en ontwikkelingen is in 2011 besloten, de huidige Regeling te herzien. Voor u ligt een toekomstbestendige Regeling die rekening houdt met onzekere factoren, de maatschappelijke verantwoordelijkheid van Kamerleden en fracties en een deugdelijk begrotingsbeheer.

Werkwijze

Sinds een aantal jaren bestaat er een periodiek overleg tussen het Managementteam van de Tweede Kamer en de ambtelijk secretarissen van de fracties. Dit overleg fungeert in voorkomende gevallen als een voorportaal van het Presidium. In dit overleg worden veel zaken besproken en voorbereid. Het overleg raakt vraagstukken op het terrein van IT en andere facilitaire zaken. Ook logistieke aspecten rond de inrichting van de

accountantscontrole worden in dit overleg besproken. Naar aanleiding hiervan is het voorstel gedaan om gezamenlijk te kijken naar de mogelijkheden van modernisering van de bestaande Regeling. Uiteindelijk is gekozen voor een werkgroep. Alle fracties zijn in staat gesteld te participeren in deze werkgroep. De werkgroep bestaat uit de volgende leden:

P.H.E. Heijkoop (D66)*
I.C.M. Kuivenhoven-Broeders (VVD)*
C.S. Lubbers (PvdA)
E.J. de Lanoy (CDA)
F. Thiadens (PVV)*
A.C. den Dopper (Auditdienst Rijk)*
P.S. van der Vet (stafdienst FEZ)
S.J. Oostlander (stafdienst FEZ)

De werkgroep heeft een aantal malen overleg gevoerd, waarbij de bestaande knelpunten zijn geïnterviewd en andere aandachtspunten benoemd. Verder zijn alle ambtelijk secretarissen van de niet aan de werkgroep deelnemende fracties benaderd voor een interview. Op basis van beknopte notities zijn de verschillende deelonderwerpen ieder afzonderlijk besproken. Daarbij zijn steeds verschillende varianten uitgewerkt. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in voorliggend voorstel. De leden met de toevoeging * zijn vanaf voorjaar 2013 aangeschoven bij de werkgroep.

Uitgangspunten

De uitgangspunten die zijn gehanteerd, zijn benoemd in een startnotitie. In deze startnotitie zijn drie belangrijke richtingen aangegeven.

1. Het verruimen van de bestedingsvrijheid van fracties binnen de wettelijke kaders. Een belangrijk criterium bij de beoordeling van de uitgaven is dat deze het functioneren van de fractie ten goede komen. Dit levert regelmatig discussie op tussen fractie en controlerend accountant en daardoor ook in het Presidium. Om deze discussie tot een minimum te beperken, wordt de vrijheid om zelf te bepalen wat goed is voor het functioneren, verruimd. De verruiming van de bestedingsvrijheid wordt gekoppeld aan de verplichting tot een openbare en transparante verslaglegging. De door de fractie opgestelde financiële verantwoording (conform vastgesteld model) voorzien van de controleverklaring van de accountant wordt openbaar gemaakt.
2. Het verruimen van de mogelijkheden om in te spelen op schommelingen in zeteltal als gevolg van verkiezingen. Een belangrijke reden de Regeling te wijzigen, is de wens van fracties om meer financiële ruimte te krijgen waardoor schommeling in zeteltal is op te vangen en de fractie als een goed werkgever van het personeel kan opereren. Grote electorale verschuivingen en regelmatig tussentijdse verkiezingen, zoals zichtbaar in het laatste decennium, hebben grote gevolgen voor fractieorganisaties. Schommelingen in zeteltal werken ook door naar de personele ondersteuning van de fracties. Bij een forse daling van het zeteltal, ontkomt de fractie er vaak niet aan om personeel af te laten vloeien (al dan niet door gedwongen ontslag). In de nieuwe Regeling wordt daaraan tegemoet gekomen door de optie om zelf reserves op te bouwen te introduceren. Zo beschikken fracties op termijn over meer financiële slagkracht om hun verplichtingen jegens hun medewerkers na te komen. Aan de hoogte van deze reserve is een maximum gesteld en wordt onder bepaalde voorwaarden aangehouden.
3. Het vereenvoudigen van de berekening van het zetelbedrag en de controlewerkzaamheden.

De berekeningsgrondslag van het zetelbedrag is vereenvoudigd door aansluiting te zoeken bij een standaardtarief waarin loon- en prijscomponenten zijn meegenomen. De hoogte van de bijdrage blijft ongewijzigd.

Verder is beoogd, de controlelast te verminderen door de verantwoordelijkheid voor de controle in handen te leggen van door de afzonderlijke fracties te kiezen accountants. In het Presidium vindt finale besluitvorming plaats op basis van de afgegeven controleverklaring van deze accountant bij de verantwoording van de fractie. Het Presidium hoeft niet meer te besluiten over punten zoals de kosten voor drukwerk en verspreiding van uitgevoerd onderzoek of informatiebladen.

Een belangrijk aanvullend uitgangspunt is dat de gehele herziening budgettair-neutraal moet plaatsvinden en dat het begrotingsbeheer op termijn stabiel is. Dat laatste aspect wordt gerealiseerd door het zelf opbouwen van een reserve door de fracties. Een geheel stabiel begrotingsbeheer wordt pas gerealiseerd als de fracties op termijn de opgebouwde trekkingsrechten hebben gebruikt.

Verruimen bestedingsvrijheid en openbare verantwoording

De nieuwe Regeling is op een drietal onderdelen aangepast om zowel het verruimen van de bestedingsvrijheid van de fractie als het openbaar maken van de verantwoording mogelijk te maken. Het betreft de rechtsvorm, het normenkader en de voorwaarden om tot publicatie over te gaan.

Rechtsvorm

Fracties wordt gevraagd een stichting op te richten. Met ingang van 2006 is in de Regeling de bepaling opgenomen dat de fractie een stichting of andere vorm van rechtspersoon dient op te richten, waaraan de financiële bijdrage wordt overgemaakt. De mogelijkheid om te kiezen voor een rechtspersoon, anders dan een stichting, verdwijnt. Vanuit het oogpunt van transparantie en vereenvoudiging wordt voorgesteld alle fracties een stichting te laten oprichten. Voor deze stichting zijn modelstatuten opgesteld in overleg met de Landsadvocaat. Met deze stichting ontstaat ook voor het Presidium een duidelijke verantwoordelijke subsidieontvanger. De stichting is verantwoordelijk voor het rechtmatig beheer van de ontvangen gelden en legt daarover ook verantwoording af in het jaarverslag. De stichting is zelf verantwoordelijk voor het laten controleren van de verantwoording. Voor het verkrijgen van de bijdrage is een goedkeurend oordeel van een accountant vereist. Deze accountant wordt door de stichting benoemd. Dat is anders dan nu het geval is. Op dit moment is de controle in handen van een accountant die door het Presidium wordt benoemd. Die constructie verdwijnt. Bij grotere vrijheid en grotere verantwoordelijkheid, uitgangspunten van deze Regeling, hoort de verantwoordelijkheid zelf de controle te laten uitvoeren.

Het stichtingsbestuur bestaat uit leden van de fractie. Overigens mogen ook niet-fractieleden lid worden van dit bestuur. Dat is onvermijdelijk, zeker voor de kleine of heel kleine fracties.

Normenkader

De bijdrage mag volgens de huidige Regeling niet worden gebruikt ter bekostiging van: uitgaven in strijd met wettelijke bepalingen; betalingen aan politieke partijen dan wel met politieke partijen verbonden instellingen dan wel natuurlijke personen anders dan ter vergoeding van prestaties (diensten en/of goederen) geleverd ten behoeve van de fractie op basis van een gespecificeerde, reële declaratie; giften;

uitgaven welke dienen bestreden te worden uit vergoedingen die de leden ingevolge de Wet op de schadeloosstelling toekomen;
kantoor- en werkruimte buiten het Kamergebouw anders dan incidenteel.

Bij twijfel omtrent de aanvaardbaarheid van uitgaven in de zin van de onderhavige Regeling besluit het Presidium. Het staat de fracties vrij het Presidium omtrent de aanvaardbaarheid van uitgaven een prealabel advies te vragen. Deze constructie is in de loop der jaren onwerkbaar gebleken. Doordat veelal niet duidelijk is wat wel en niet bekostigd mag worden uit de Regeling, is uitgebreide maar ook complexe jurisprudentie ontstaan op basis waarvan het Presidium tot een oordeel komt. Veel fracties besluiten uitgaven niet meer voor een oordeel aan het Presidium voor te leggen. Men wil gedoe voorkomen, maar doet zichzelf mogelijk tekort. Omgekeerd komt het voor dat in het Presidium uitputtend overleg wordt gevoerd over de rechtmatigheid van heel kleine uitgaven, soms minder dan €100. Dit is niet erg efficiënt en kan eenvoudiger. In de nieuwe Regeling zijn de bestedingsmogelijkheden voor fracties verruimd.

In essentie geldt in de nieuwe Regeling de gedachte dat het normenkader waaraan wordt getoetst, beperkt blijft tot samenloop met de Wet financiering politieke partijen en de Wet op de schadeloosstelling. Uitgaven van een fractie worden als niet subsidiabel aangemerkt als deze uitgaven, op grond van een van beide genoemde wetten, ten laste van de partij of het individuele Kamerlid zijn terug te brengen. Als voorbeeld: verkiezingscampagnes mogen niet bekostigd worden uit de fractiekostenregeling. Ook reiskosten van leden mogen niet vergoed worden uit de fractiekostenregeling.

Openbaarheid

In de Regeling wordt gekozen voor openbaarmaking van de verantwoording. Er is op dit moment niets geregeld omtrent de openbaarheid van de verantwoordingen van de fracties. In de afgelopen periode heeft een aantal fracties eigenstandig besloten tot publicatie van gegevens. Gezien de maatschappelijke discussie over transparantie en openbare verantwoording van overheidsmiddelen is het goed om daarover concrete afspraken te maken. Daar waar fracties grotere vrijheid krijgen bij besteding van de gelden past een grotere verantwoordelijkheid. Dit is een verandering ten opzichte van de eerdere werkwijze. Het vraagstuk van openbaarheid en transparantie krijgt de laatste jaren veel aandacht. Overheidsinformatie moet zo veel mogelijk openbaar zijn. De Tweede Kamer gaat mee in deze beweging. Dat is zichtbaar in het op internet streamen van alle openbare plenaire en commissievergaderingen en in het op internet ter beschikking stellen van documenten en procesinformatie over wetgeving en andere overleggen. De beweging naar meer inzicht in de werkwijze en besluitvorming in de Tweede Kamer is niet nieuw. Al vele jaren zijn bijvoorbeeld de procedurevergaderingen openbaar. De verantwoordinginformatie over de Tweede Kamer is al sinds jaar en dag openbaar en maakt onderdeel uit van de jaarverslagen van het Rijk, die op de derde woensdag in mei aan de Kamer worden aangeboden. Nu wordt voorgesteld de laatste stap te zetten en ook de verantwoording van de fracties openbaar te maken.

De Tweede Kamer valt niet onder de Wet openbaarheid bestuur. Daar is voor ooit gekozen teneinde de besluitvorming tussen en binnen de fracties niet te verstoren. Deze argumentatie is nog steeds geldig. Een onbeperkte en onvoorwaardelijke toegang tot de gegevens van de afzonderlijke fracties wordt niet beoogd. Een fractie hoeft niet te publiceren welke opleiding een medewerker heeft gevolgd of welk extern advies de fractie heeft gevraagd. In een vastgesteld verantwoordingsmodel zijn de minimale vereisten voor de in te dienen verantwoording vastgelegd. Dit model maakt onderdeel uit van de Regeling. De informatie wordt zichtbaar op een geaggregeerd niveau. Het staat fracties overigens vrij zelf te kiezen voor een verdergaande rapportage. De fracties bieden hun verantwoording, voorzien van een controleverklaring van hun accountant,

aan het Presidium aan. Het Presidium biedt deze stukken na definitieve vaststelling aan de Tweede Kamer aan. Op dat moment wordt de verantwoording openbaar.

Verruimen mogelijkheid in te spelen op schommeling in zeteltal bij verkiezingen
In de huidige Regeling is een tweetal voorzieningen opgenomen om schommelingen in zeteltal op te vangen. Het betreft ten eerste de voorziening dat bij krimpen van het zeteltal de fractie nog twaalf maanden lang het budget gebaseerd op het oude zeteltal behoudt en ten tweede de mogelijkheid tot reserveren in de vorm van trekkingsrechten (garantieverplichting). Met name de laatste voorziening wordt met het oog op een stabiel begrotingsbeheer voor de toekomst, ongewenst geacht. In dat kader wordt in de nieuwe Regeling de mogelijkheid tot het zelf aanhouden van reserves geïntroduceerd en wordt de opbouw van de trekkingsrechten bevroren.

Trekkingsrechten (garantieverplichting)

De fracties mogen nu niet zelf sparen of reserves opbouwen. De behoefte om bijvoorbeeld kort voor of na de verkiezingen te kunnen beschikken over extra gelden wordt ondervangen door de zogeheten trekkingsrechten. Bij de trekkingsrechten is er voor de fracties de mogelijkheid gecreëerd om extra middelen te putten uit de begroting van de Tweede Kamer. De trekkingsrechten worden gevoed uit de onderuitputting van de fracties. Met andere woorden: wanneer een fractie in een bepaald jaar niet alle middelen benut waarop zij recht heeft, wordt het restant toegevoegd aan het trekkingsrecht van die betreffende fractie. De benutting van de gelden uit de trekkingsrechten valt binnen de regels van de Regeling. In 2013 is het totaal aan trekkingsrechten van alle fracties tezamen opgelopen tot een bedrag van ruim 10 miljoen euro. Hoewel de volledige en gelijktijdige uitputting van deze trekkingsrechten wellicht wat hypothetisch is, is een dergelijk financieel risico binnen de totale begroting van de Tweede Kamer minder wenselijk. In de nieuwe Regeling zullen de huidige trekkingsrechten niet meer worden opgebouwd. In plaats daarvan wordt de fracties de gelegenheid geboden een eigen egalisatiereserve op te bouwen.

De bestaande afspraken rond de trekkingsrechten worden gerespecteerd. Dat wil zeggen dat deze rechten blijven bestaan, maar er zal geen opbouw meer plaatsvinden. Fracties mogen een beroep blijven doen op de trekkingsrechten. De trekkingsrechten mogen niet worden gebruikt voor de verhoging van de egalisatiereserve. Daarnaast mag een fractie geen registergoederen aankopen uit de trekkingsrechten. Door het opnemen van middelen uit de trekkingsrechten zullen de trekkingsrechten op termijn dalen tot nul. Het overhevelen van de trekkingsrechten naar de egalisatiereserve is ook besproken, maar van de hand gewezen. Voor het contant maken van alleen administratief bestaand geld ontbreken de financiële middelen.

De egalisatiereserve

De fracties worden in staat gesteld om hun eigen reserves op te bouwen via de eerder genoemde egalisatiereserve. Voor de besteding van deze middelen gelden dezelfde regels als voor de reguliere bijdrage. De voeding van de egalisatiereserve kan plaatsvinden uit de onderuitputting op het toegekende budget. Het toepassen van dezelfde regels betekent in de praktijk een grotere bestedingsvrijheid voor de fracties dan nu het geval is. Er zijn twee specifieke punten voor de egalisatiereserve. Deze reserve moet worden aangehouden in de vorm van vrij opneembare tegoeden bij een door de Nederlandsche Bank erkende bancaire of financiële instelling. Het geld moet direct inzetbaar zijn en mag dus niet meerjarig vastzitten in bijvoorbeeld obligaties. De reserve moet immers gebruikt kunnen worden voor het afwickelen van verplichtingen die samenhangen met wisselingen in omvang van de fractieondersteuning. Het aanhouden van de egalisatiereserve bij een door de Nederlandsche Bank erkende bancaire of

financiële instelling behoeft geen toelichting. Tweede punt betreft de hoogte van de egaliseringsreserve. De ruimte om reserves op te bouwen is verruimd ten opzichte van de afspraken rond de trekkingsrechten. De egaliseringsreserve mag niet groter zijn dan 5 miljoen euro per fractie. De verwachting is dat dit voldoende moet zijn voor fracties om juist de grote wisseling in zetels en de personele gevolgen daarvan op te vangen. Bij de trekkingsrechten was dit beperkt tot een trekkingsrecht niet groter dan de totale subsidie in een halfjaar. Deze verruiming is gecreëerd om voldoende flexibiliteit in te bouwen voor het opvangen van gevolgen van verkiezingen, ook wanneer deze kort na elkaar plaatsvinden.

Voldoende reserves

Naar de mening van de opstellers van de Regeling biedt het voorstel voldoende armslag voor de fracties. Er is voorzien in drie constructies voor het opvangen van tussentijdse verkiezingen en fluctuaties in zetelaantallen. Zo wordt de afspraak gehandhaafd dat een fractie nog een jaar het oude subsidiebedrag ontvangt in het geval van zetelverlies, nog geruime tijd trekkingsrechten blijven bestaan en een egaliseringsreserve mag worden opgebouwd.

Alleen de vertegenwoordiger van D66 in de werkgroep maakt bezwaar tegen de voorgestelde hoogte van egaliseringsreserve. Zij staat op het standpunt dat een egaliseringsreserve met een maximale hoogte van eenmaal de jaarsubsidie in het voorgaande jaar toereikend moet zijn. Het handhaven van de oude trekkingsrechten vindt zij bezwaarlijk omdat hierdoor bij groot zetelverlies een ongelijkwaardigheid bestaat qua beschikbare reserve voor partijen van gelijke grootte. Naar de mening van de vertegenwoordiger van D66 is dat een groot verschil met de huidige Regeling. De overige vertegenwoordigers zijn van mening dat juist deze keuze recht doet aan de doelstellingen van de aanpassing van de fractiekostenregeling, met name de doelstelling dat fracties in de toekomst met zelf gespaarde reserves grote zetelfluctuaties zelf kunnen opvangen.

Volgorde gebruik trekkingsrechten en egaliseringsreserve

Om gelijkheid tussen de fracties van diverse grootte op het punt van de trekkingsrechten te realiseren, geldt de afspraak dat eerst de trekkingsrechten worden aangewend en daarna pas de egaliseringsreserve.

Extra ondersteuning voor kleine fracties

Een belangrijk onderdeel van het politieke landschap in de Tweede Kamer is diversiteit en pluriformiteit. Kleine en heel kleine fracties maken al decennialang deel uit van de Tweede Kamer. De fractiekostenregeling kent al vanaf het begin een voorziening voor kleine fracties. Afhankelijk van het zeteltal ontvangt een kleine fractie een extra bedrag. Het zeteltal waarop de hoogte van bijdrage wordt vastgesteld, wordt, fictief, met één zetel verhoogd voor fracties met minder dan zes leden. Voor fracties met minder dan elf leden komt daar dan nog een halve fictieve zetel bij. Op deze wijze worden ook kleinere fracties in staat gesteld adequate fractieondersteuning in te richten. In de nieuwe Regeling wordt aan deze voorziening niet getornd. De ondersteuning, ook voor kleine fracties, blijft ongewijzigd.

Vereenvoudiging berekening zetelbedrag en controlewerkzaamheden

Het zetelbedrag is in de loop der jaren opgebouwd uit verschillende componenten om de personele en (bepaalde categorieën van) materiële uitgaven te dekken. Om de berekening te vereenvoudigen is aansluiting gezocht bij een standaardtarief dat de

rijksoverheid hanteert om kosten door te belasten aan derden. In dit tarief wordt rekening gehouden met normen voor personeel, materieel en overhead.

Ook de controleketen is opnieuw beoordeeld. De werkgroep is tot de conclusie gekomen dat, hoewel de huidige werkwijze ook voordelen heeft, vereenvoudiging wenselijk is. Die vereenvoudiging wordt gevonden in het laten controleren van de verantwoording door een door de stichting zelf aangestelde accountant.

Financiële consequenties

Een van de uitgangspunten van de vereenvoudiging en aanpassingen van de fractiekostenregeling betrof budgetneutraliteit. Een aanpassing mocht niet resulteren in verhoging van de uitgaven ten behoeve van de fracties. Tegelijkertijd is ook geen besparing beoogd. De aanpassing van de Regeling staat los van de inspanningsverplichting uit de recente regeerakkoorden. Deze inspanningsverplichting uit het kabinet-Rutte I loopt op tot een structurele korting van 6%. Deze is al meerjarig verwerkt in de budgetten en staat los van de nu voorliggende wijziging van de Regeling. Bij het bepalen van de berekeningsgrondslag is gezocht naar een formule die ook tijdsbestendig is, in die zin dat jaarlijkse een wijziging wordt doorgevoerd om loon- of prijscompensatie te verrekenen. Deze eenvoudige en tijdsbestendige toepasbaarheid is gevonden in het gebruik van de HAFIR-tarieven. Dit is een tariefsystematiek die binnen de rijksdienst wordt gehanteerd voor het bepalen van kostprijzen en doorbelastingen. Deze tarieven worden jaarlijks geïndexeerd.

Zetelbedrag

Bij het opstellen van de Regeling is gestreefd naar vereenvoudiging. De berekening van de hoogte van de subsidie is complex. Fracties krijgen een bedrag per zetel. Voor fracties kleiner dan zes, respectievelijk elf zetels, is er een extra bijdrage. Het zetelbedrag kent een complexe opbouw. Het zetelbedrag wordt nu historisch opgebouwd. In de loop der jaren zijn daarop uitbreidingen gekomen voor bepaalde materiële uitgaven en bijvoorbeeld als uitkomst van de zelfreflectie. Bij de opbouw van het zetelbedrag wordt rekening gehouden met de werkgeverslasten. Het zetelbedrag voor het komende jaar is meestal eind november/begin december bekend. Veel fracties vinden dat in verband met het opstellen van de begroting een te laat moment. Het nieuwe zetelbedrag moet eenvoudig zijn te berekenen en voor november bekend zijn bij de fracties. Als oplossing is gekozen voor een regeling om de opbouw van het zetelbedrag aan laten sluiten bij de tarieven voor overheidspersoneel (Handleiding Overheidstarieven). Deze zogeheten HAFIR-tarieven worden binnen de rijksdienst breed gebruikt en worden jaarlijks geïndexeerd voor zowel werkgevers- als werknemerslasten. Het nieuwe zetelbedrag is opgebouwd uit één keer het tarief behorend bij schaal 6 en één keer het tarief behorend bij schaal 10. De som hiervan komt bijna volledig overeen met het huidige zetelbedrag, maar is eenvoudiger te bepalen. Het HAFIR-tarief gaat uit van een gemiddelde in de loonschaal en er wordt rekening gehouden met een opslag voor overhead. Het staat fracties overigens vrij om medewerkers in andere schalen dan schaal 6 en schaal 10 aan te stellen.

Specifieke aandachtspunten

Een specifiek aspect dat in de Regeling wordt uitgewerkt, is het feit dat leden zich kunnen afsplitsen van een fractie of dat leden of fracties kunnen gaan samenwerken of fuseren.

Afsplitsing

Momenteel is de afspraak dat bij splitsing van een fractie aan de betrokken fracties tezamen niet meer bijdragen worden verleend, dan het voor de oorspronkelijke fractie geldende maximumbedrag dat wordt verdeeld naar evenredigheid van de aantallen bij de splitsing betrokken leden. Om voldoening aan de verplichtingen van de oude ongesplitste fractie mogelijk te maken, kan het Presidium een tijdelijke verhoging toestaan. Deze afspraken blijven ongewijzigd. Afsplitsingen zijn onderdeel van het politieke landschap in Nederland. In de Regeling is niet beoogd, afsplitsingen onmogelijk te maken. Een extra financiële prikkel is echter ook niet beoogd. De afspraak dat kleine fracties extra middelen krijgen, geldt niet bij een afsplitsing.

Trekkingsrechten en/of egalisatiereserve bij afsplitsen

De egalisatiereserve die is opgebouwd, is van de eigendom van de fractie. Bij afsplitsing ontstaat niet automatisch recht op een evenredig deel van de egalisatiereserve. Fracties wordt gevraagd daar zelf onderling afspraken over te maken in de stichtingsakte.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1 Definities

In dit artikel worden de in de Regeling gebruikte definities omschreven. De omschrijvingen volgen die uit het Reglement van Orde van de Tweede Kamer. Ook wordt de stichting nader gedefinieerd. Van fracties wordt verlangd dat zij een stichting oprichten. Deze stichting is de rechtspersoon aan wie de bijdrage wordt verstrekt. Veel fracties kennen momenteel al de vorm van een stichting, maar niet alle fracties en tot op heden was het ook niet verplicht. Vanuit een oogpunt van uniformiteit en vergelijkbaarheid wordt van iedere fractie verlangd dat er een stichting wordt opgericht. Voor deze stichting zijn modelstatuten opgesteld die zijn opgenomen in een bijlage bij deze Regeling. Deze modelstatuten worden voorgeschreven, ook voor fracties die nu al werken met een stichting. Een aanpassing van deze statuten is noodzakelijk. Het stichtingsbestuur bestaat uit leden van de fractie, maar ook anderen kunnen lid worden van het stichtingsbestuur. Vooral kleine fracties hebben aangegeven hier behoefte aan te hebben.

Artikel 2 Berekening bijdrage en hoogte zetelbedrag

Dit artikel regelt de hoogte van de totale bijdrage. Deze wordt bepaald door het zeteltal maal het zetelbedrag. De berekeningswijze is sterk vereenvoudigd. Was het zetelbedrag in het verleden een samenraapsel van wijzigingen en aanvullingen, nu is een eenvoudige formule gekozen. Er wordt aangesloten bij de binnen de rijksoverheid gehanteerde systematiek van de BBRA-schalen. Deze systematiek wordt ook gehanteerd bij de bepaling van de hoogte van de schadeloosstelling. In de Handleiding Overheidstarieven wordt de hoogte jaarlijks geïndexeerd voor loon- en prijscompensatie.

In de Handleiding worden gemiddelde uurtarieven per salarisschaal gepresenteerd. Het gaat hierbij om uurtarieven en salarisschalen volgens het Bezoldigingsbesluit Burgerlijke Rijksambtenaren (BBRA). De uurtarieven zijn berekend op basis van de gemiddelde salariskosten en gemiddelde overheadkosten (incl. huisvestingskosten) binnen de rijksoverheid. Er vindt jaarlijks indexatie plaats op basis van een prognose. Het HAFIR-tarief voor het komende jaar wordt in oktober vastgesteld. Dat maakt het in beginsel mogelijk dat ook het zetelbedrag voor het komende jaar al in oktober aan de fracties gemeld kan worden.

Fracties zijn niet gehouden medewerkers in schaal 6 respectievelijk schaal 10 aan te stellen. Deze verdeling is alleen gekozen voor de berekening van de hoogte van het zetelbedrag. Het staat fracties vrij om de bijdrage naar eigen keuze in te zetten.

De bepalingen in artikel 2 omtrent de toekenning van extra middelen voor fracties met minder dan zes dan wel minder dan elf leden zijn niet gewijzigd.

Een van de uitgangspunten bij het opstellen van deze Regeling was de budgetneutraliteit. Er is niet beoogd, een verhoging van de bijdrage te bewerkstelligen. De uitkomst van de gekozen berekeningswijze geeft voor het overgrote deel eenzelfde uitkomst als de huidige berekening. Er is sprake van een kleine stijging. Deze is bedoeld om de kosten te dekken voor de accountantscontrole. Deze kosten komen in de toekomst voor rekening van de afzonderlijke stichtingen.

Artikel 3 Bestemming bijdrage

In artikel 3 worden de kaders geschetst waarbinnen de bijdrage die de fracties ontvangen, kan worden besteed. De beoogde verruiming van de besteding krijgt vorm in dit artikel. De Regeling raakt twee andere regelingen expliciet. Dat betreft de Wet op de schadeloosstelling en de Wet financiering politieke partijen. Het is niet toegelaten om de middelen die fracties ontvangen uit de Regeling financiële ondersteuning fracties aan te wenden voor onkostenvergoedingen, beloningen of andere bijdragen aan individuele leden. Daarin wordt immers al voorzien door de vergoedingen die leden ontvangen uit hoofde van de Wet op de schadeloosstelling. Hetzelfde geldt voor bijdragen aan politieke partijen of aan activiteiten van politieke partijen. Deze zijn niet toegestaan.

Daarnaast mag voornoemde bijdrage niet worden aangewend voor uitgaven die niet ten doel hebben het bevorderen van het goed functioneren van de fractie, maar worden gebruikt ten behoeve van politieke partijen of bewegingen. Laatstgenoemde uitgaven kunnen, los van de eigen financiële middelen van deze politieke partijen of bewegingen, uitsluitend worden bestreden uit de bijdrage op grond van de Wet financiering politieke partijen met de daarbij gestelde voorwaarden en mogen dus niet ten laste van het fractiebudget worden gebracht.

De bijdrage heeft tot doel het functioneren van de fractie te bevorderen. Het is aan de fractie om te bepalen of een uitgave bijdraagt aan het functioneren van de fractie. In de huidige Regeling is dat oordeel uiteindelijk bij het Presidium van de Tweede Kamer. Die werkwijze wordt losgelaten. De fractie bepaalt zelf hoe zij de middelen aanwendt. Van de fractie wordt vervolgens wel gevraagd een verantwoording op te stellen en deze verantwoording vergezeld te laten gaan van een controleverklaring van een door de door fractie hiertoe opgerichte stichting. De verantwoording wordt uiteindelijk openbaar.

Artikel 4 Bevoorschotting

Zoals ook nu geschiedt, worden de fracties maandelijks bevoorschot. De voorschotten worden in twaalf termijnen betaald aan de stichting. Er is niet bepaald dat extra voorschotten niet toegelaten zijn, dan wel dat incidenteel een hoger voorschot wordt betaald. Dat kan bijvoorbeeld wenselijk zijn bij het betalen van vakantiegeld. Wanneer een fractie vraagt om een extra voorschot, kan dit ook in toekomst worden gerealiseerd. Uiteraard kan de totale jaarlijkse bijdrage hierdoor niet groter worden.

Artikel 5 Egalisatiereserve

In het algemene deel van deze memorie van toelichting, wordt al ingegaan op de egalisatiereserve. Specifieke aandachtspunten voor de artikelsgewijze toelichting zijn er niet. De opstellers van de Regeling hebben overwogen over te gaan tot het verplichten

van het zogeheten schatkistbankieren. Gelet op de hoogte van de reserves die een individuele fractiestichting mag aanhouden, wordt deze verplichting als te zwaar en te belastend gezien.

De hoogte van de reserve wordt gemaximeerd. Ten opzichte van de bestaande Regeling is er sprake van een verruiming van de reservevorming. Dat past binnen het uitgangspunt om de fracties meer verantwoordelijkheid en meer vrijheid te geven. Een grotere reserve maakt het voor fracties mogelijk om lopende verplichtingen, ook bij forse krimp in het zetelaantal, zorgvuldig af te ronden.

Voor de begroting van de Tweede Kamer zijn egalisatiesreserves bij fracties te prevaleren boven trekkingsrechten binnen de eigen begroting. De egalisatiereserve is in beheer bij de fractie, dit in tegenstelling tot de trekkingsrechten die rusten binnen de begroting van de Tweede Kamer. Trekkingsrechten zijn niet-bestaand geld. De Tweede Kamer beschikt niet over een rekening met daarop vele miljoenen aan reserves. De trekkingsrechten geven het recht om in het verleden niet opgenomen bijdragen alsnog te gelde te maken. Wanneer een fractie een beroep doet op een trekkingsrecht, zal de Tweede Kamer daarvoor middelen vrij moeten maken. Dit kan ten koste gaan van andere activiteiten, zeker wanneer meerdere fracties tegelijkertijd een trekkingsrecht uitoefenen. In de praktijk heeft een dergelijke situatie zich overigens nog nooit voorgedaan.

De begroting van de Tweede Kamer is ingericht zoals omschreven in de Comptabiliteitswet en vormgegeven binnen het zogeheten kas-verplichtingenstelsel. Binnen dit stelsel is de opbouw van reserves niet toegestaan. De trekkingsrechten zijn geen echte reserves, maar vormen wel een financieel risico binnen de begroting van de Tweede Kamer. Het is ook om die reden dat de geleidelijke afbouw van de trekkingsrechten en de opbouw van de egalisatiereserve de voorkeur geniet.

Artikel 6 wijzigingen door verkiezingen

Wijzigingen in het zeteltal hebben effect op de hoogte van de totale bijdrage die een fractie ontvangt. De Regeling voorziet echter in een 'schokdemper'. Een groeiende fractie ontvangt per direct het nieuwe, hogere, bedrag. Een krimpende fractie houdt nog een jaar het oude, hogere, zetelbedrag. Deze bepaling bestaat in de oude en de nieuwe Regeling en is ongewijzigd gebleven.

Artikel 7 Splitsing of samenvoeging fractie

Ook artikel 7 is in de strekking ongewijzigd ten opzichte van het verleden. Beoogd is om geen financieel gewin te creëren in het geval van een afsplitsing van een fractie. Omdat de mogelijkheid ontstaat een eigen egalisatiereserve op te bouwen, wordt verlangd dat in de statuten van de stichting een bepaling wordt opgenomen over de verdeling van de egalisatiereserve in het geval van splitsing.

Nieuw is de bepaling over de samenvoeging. Een dergelijke bepaling bestond in het verleden niet. Het leek de indieners netter wel een dergelijke bepaling op te nemen.

Artikel 8 Indienen verantwoording

In dit artikel wordt de eerder beschreven openbaar verantwoording geregeld. Er is een modelverantwoording opgesteld waarin de onderwerpen worden genoemd die minimaal moeten worden benoemd in de verantwoording. Het staat een fractie vrij om meer gegevens op te nemen in de verantwoording.

Artikel 8 regelt tevens de onderlinge afstemming tussen de door de fractie aangestelde accountant en de Auditdienst Rijk.

Artikel 9 Definitief vaststellen bijdrage

Het Presidium verstrekt de bijdrage en is ook uiteindelijk verantwoordelijk voor de definitieve vaststelling van de bijdrage. Hij doet dit op basis van de verantwoording opgesteld door de stichting en het bijgevoegde oordeel van accountant van de stichting. Lange en detailrijke discussies in het Presidium worden voorkomen. Wanneer de accountant een verklaring omtrent de rechtmatigheid van de uitgaven uitgevoerd conform controleprotocol afgeeft, kan het Presidium overgaan tot definitief vaststellen van de bijdrage.

Artikel 10 Openbaarmaking definitieve bijdrage

In dit artikel wordt de openbaarmaking van de afzonderlijke verantwoordingen van de stichtingen geregeld. De verantwoordelijkheid om dit te doen ligt bij het Presidium. De gedachte is dat dit in beginsel gezamenlijk gebeurt door middel van één aanbiedingsbrief.

Artikel 11 Uitvoering Regeling

Het Presidium geeft het mandaat voor de uitvoering van de Regeling aan de directeur Bedrijfsvoering, Financiën en Personeel en Organisatie van de Tweede Kamer. In de vorige Regeling was de uitvoering opgedragen aan de stafdienst FEZ. Gelet op het mandaat in de relatie tussen Presidium en de bovengenoemde directeur wordt het correcter geacht wanneer de laatstgenoemde formeel wordt belast met de uitvoering. Alleen hij kan ook door het Presidium worden aangesproken op aspecten van de uitvoering. De genoemde directeur kan, zoals ook nu al gebeurt, de voorkomende werkzaamheden opdragen aan zijn medewerkers.

Artikel 12 Overgangsbepalingen trekkingsrechten

De trekkingsrechten blijven in hun oude vorm bestaan en worden niet contant gemaakt. Wel worden ze niet meer opgebouwd. Daarmee is de verwachting dat de trekkingsrechten op termijn zullen krimpen. Een tijdpad voor afbouw is niet opgesteld. De afbouw hangt samen met eventuele behoeften aan extra middelen als gevolg van toekomstige verkiezingen. Dergelijke bedragen en eventuele verkiezingen zijn niet voorzienbaar.

Artikel 13 Inwerkingtreding

Voorzien op 1 januari 2014, eventueel met terugwerkende kracht.

Model verantwoording staat van baten en lasten fractiekosten jaar X

Ontvangen financiële bijdrage € A

Personeelskosten

Salarissen	€.....
Werkgeverslasten	€.....
Overige personeelskosten	€.....

Totaal personeelskosten €.....

Organisatie/Bureaunkosten €.....

<u>Fractiekosten</u>	€.....	
<u>Gemeenschappelijke kosten met partij</u>	€.....	
<u>Overige kosten</u>	€.....	
Totale kosten jaar X		€ B
Overschot of tekort (A -/- B)		€ C

Opbouw egalisereserve

Stand reserve jaar X-1	€ D
Overschot of tekort jaar X	€ C
Stand reserve jaar X (D +/- C)	€ E

Afbouw trekkingsrechten

Stand trekkingsrechten jaar X-1	€ F
Tekort jaar X	€ C
Stand trekkingsrechten jaar X	€ G

Modelstatuten

OPRICHTING

van de stichting:

Stichting Ondersteuning Tweede Kamerfractie **,
met zetel in de gemeente 's-Gravenhage

Heden, ** tweeduizend **, is voor mij, mr. Frank Jan Oranje, notaris te 's-Gravenhage, verschenen:

**.

De comparant heeft verklaard een stichting op te richten met de volgende statuten:
STATUTEN.

Naam en zetel.

Artikel 1.

- 1.1. De stichting draagt de naam: Stichting Ondersteuning Tweede Kamerfractie **.
- 1.2. Zij heeft haar zetel in de gemeente 's-Gravenhage.

Doel.

Artikel 2.

De stichting heeft – met inachtneming van het bepaalde in artikel 3 – ten doel:

- a. het in dienst nemen van personeelsleden ter ondersteuning van de Tweede Kamerfractie van ** ('de Fractie'), zowel op het organisatorisch-, beleids- en administratief gebied. Met Tweede Kamerfractie wordt in deze statuten bedoeld een fractie als bedoeld in artikel 11, eerste lid en artikel 12, eerste en tweede lid van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

b. het verwerven van apparatuur welke noodzakelijk zijn ter ondersteuning van het functioneren van de Fractie en de onder a genoemde personeelsleden;

c. het vaststellen van salarissen en andere arbeidsvoorwaarden voor de onder a genoemde personeelsleden,

en voorts al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.

Vermogen.

Artikel 3.

3.1. Het vermogen van de stichting wordt gevormd door:

a. bijdragen van het Rijk, waaronder de bijdrage als bedoeld in artikel 1 van de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer, welke jaarlijkse bijdrage is bestemd ter dekking van de personele en materiële kosten of uitgaven van de Fractie in een kalenderjaar, met als doel het goede functioneren van de Fractie te bevorderen door de Fractie in staat te stellen de daarvoor naar haar redelijk oordeel noodzakelijke activiteiten te ontplooiën, medewerkers aan te stellen en de daarmee gemoeide uitgaven te laten bekostigen door de stichting;

b. hetgeen wordt verkregen door erfstellingen en legaten, met dien verstande dat erfstellingen niet anders kunnen worden aanvaard dan onder het voorrecht van boedelbeschrijving;

c. andere baten,

met dien verstande dat de stichting geen actieve handelingen zal verrichten dan wel activiteiten zal ontplooiën die (mede) ten doel hebben haar vermogen te doen toenemen.

3.2. Het vermogen van de stichting mag niet gebruikt worden ter bekostiging van uitgaven waarvoor:

a. de leden van de Fractie een vergoeding (kunnen) ontvangen ingevolge de Wet schadeloosstelling leden Tweede Kamer; of

b. politieke partijen een vergoeding (kunnen) ontvangen ingevolge de Wet financiering politieke partijen.

Bestuur: samenstelling, benoeming en defungeren.

Artikel 4.

4.1. Het bestuur van de stichting bestaat uit een door het bestuur vast te stellen aantal van ten minste drie natuurlijke personen. Een niet-voltallig bestuur behoudt zijn bevoegdheden. In ontstane vacatures wordt zo spoedig mogelijk voorzien.

4.2. Tot bestuurder kunnen slechts worden benoemd leden van de Fractie. Het Presidium als bedoeld in artikel 9, eerste lid van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer (het 'Presidium') kan voor iedere afzonderlijke benoeming ontheffing verlenen van deze kwaliteitseis. Deze ontheffing wordt in elk geval verleend indien de Fractie uit minder dan drie (3) leden bestaat.

4.3. Indien het Presidium ontheffing verleent van de kwaliteitseis als bedoeld in artikel 4.2, dan geldt dat:

a. als bestuurder van de stichting niet kunnen worden benoemd de echtgeno(o)t(e), geregistreerd partner en/of bloed- en aanverwant tot en met de vierde graad van een van de bestuurders. Onder echtgenoot wordt voor de toepassing van dit artikel 4.3 onder a ook verstaan de ongehuwde persoon waarmee een bestuurder een notarieel samenlevingscontract is aangegaan, dan wel, met wie hij staat ingeschreven op hetzelfde woonadres in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens;

b. een beoogd bestuurder, niet zijnde een lid van de Fractie, slechts benoemd kan worden indien hij/zij aan het Presidium een verklaring omtrent het gedrag (VOG) overlegt als bedoeld in artikel 28 Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens, zonder welke verklaring de beoogd bestuurder niet kan worden benoemd.

4.4. De bestuurders worden – met inachtneming van artikel 4.2 en, voor zover toepasselijk, artikel 4.3 – benoemd door het bestuur, met dien verstande dat het Presidium wordt geraadpleegd over elke voorgenomen benoeming van een natuurlijke persoon tot bestuurder.

4.5. Het bestuur wijst uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester aan, dan wel in de plaats van de beide laatsten een secretaris-penningmeester.

4.6. Bestuurders worden benoemd voor de tijd van ten hoogste vier jaren en treden af volgens een door het bestuur vast te stellen rooster van aftreden; een volgens het rooster aftredende bestuurder is onmiddellijk herbenoembaar. De in een tussentijdse vacature benoemde neemt op het rooster van aftreden de plaats in van degene in wiens vacature hij werd benoemd.

4.7. Een bestuurder defungeert:

- a. door zijn overlijden;
- b. doordat hij failliet wordt verklaard, surseance van betaling aanvraagt of verzoekt om toepassing van de schuldsaneringsregeling als bedoeld in de Faillissementswet, dan wel een daaraan gelijk te stellen wettelijke regeling naar buitenlands recht die op de betreffende bestuurder van toepassing is;
- c. door zijn ondercuratelestelling of doordat hij anderszins het vrije beheer over zijn vermogen verliest;
- d. door zijn vrijwillig aftreden, al dan niet volgens het in artikel 4.6 bedoelde rooster;
- e. door zijn ontslag, verleend door de rechtbank in de gevallen in de wet voorzien;
- f. door zijn ontslag, verleend door het bestuur om gewichtige redenen;
- g. doordat hij geen lid meer is van de Fractie, anders dan doordat de Fractie ophoudt te bestaan;
- h. door het niet langer voldoen aan de in artikel 4.3 onder a gestelde kwaliteit.

4.8. De bestuurder van wie het ontslag als in artikel 4.7 onder f aan de orde is, heeft het recht de desbetreffende vergadering(en) van het bestuur bij te wonen en aldaar het woord te voeren. Hij wordt niet meegerekend bij de bepaling van het aantal aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders en heeft bovendien niet het recht zijn stem uit te brengen ter zake van zijn geagendeerde ontslag. De tweede volzin van dit lid vindt evenwel geen toepassing indien het bestuur op dat moment slechts uit twee bestuurders bestaat.

4.9. Een besluit tot ontslag als bedoeld in artikel 4.7 onder f, behoeft ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen in een vergadering van het bestuur waarin ten minste twee derden van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Is in een vergadering van het bestuur niet ten minste twee derden van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd, dan wordt een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering, in welke tweede vergadering rechtsgeldig omtrent dit ontslag kan worden besloten met een meerderheid van ten minste twee derden van de uitgebrachte stemmen, mits in deze vergadering ten minste de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit tot dit ontslag kan worden genomen in een vergadering waarin slechts de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd behoeft te zijn.

4.10. In geval van ontstentenis of belet van een of meer bestuurders, berust het bestuur tijdelijk bij de overblijvende bestuurders. In geval van ontstentenis of belet van alle bestuurders of de enig bestuurder, berust het bestuur tijdelijk bij een of meer door het Presidium – voor zover mogelijk in overleg met de Fractie – aan te wijzen personen. Bestuur: taak en bevoegdheden.

Artikel 5.

5.1. Het bestuur is belast met het besturen van de stichting.

5.2. Het bestuur is niet bevoegd te besluiten tot het aangaan van overeenkomsten tot verkrijging, vervreemding en bezwaring van registergoederen, en tot het aangaan van overeenkomsten waarbij de stichting zich als borg of hoofdelijk medeschuldenaar verbindt, zich voor een derde sterk maakt of zich tot zekerheidstelling voor een schuld van een ander verbindt en tot vertegenwoordiging van de stichting ter zake van deze handelingen.

5.3. Bestuurders ontvangen voor de door hen in die hoedanigheid voor de stichting verrichte werkzaamheden geen beloning, middellijk noch onmiddellijk. Onder beloning wordt niet verstaan:

- a. een redelijke, niet bovenmatige vergoeding voor de ten behoeve van de stichting gemaakte kosten;
- b. een niet bovenmatig vacatiegeld, met dien verstande dat bestuurders die tevens lid zijn van de Fractie geen recht hebben op een vacatiegeld.

Bestuur: vertegenwoordiging.

Artikel 6.

6.1. Het bestuur vertegenwoordigt de stichting.

6.2. De bevoegdheid tot vertegenwoordiging komt mede toe aan de voorzitter tezamen met de secretaris of de penningmeester dan wel, indien beide laatstbedoelde functies in één persoon zijn verenigd, tezamen met de secretaris-penningmeester.

6.3. Het bestuur kan besluiten tot het verlenen van volmacht aan een of meer bestuurders, alsook aan derden, om de stichting binnen de grenzen van die volmacht te vertegenwoordigen.

Bestuur: vergaderingen.

Artikel 7.

7.1. Vergaderingen van het bestuur worden gehouden zo dikwijls de voorzitter of ten minste twee van de overige bestuurders een vergadering bijeenroepen, doch ten minste eenmaal per jaar.

7.2. De bijeenroeping van de vergaderingen van het bestuur geschiedt schriftelijk door de in artikel 7.1 bedoelde personen, dan wel namens deze door de secretaris van het bestuur op een termijn van ten minste zeven dagen, onder opgave van de te behandelen onderwerpen.

7.3. De vergaderingen van het bestuur worden gehouden ter plaatse binnen Nederland, te bepalen door degene die de vergadering bijeenriep dan wel deed bijeenroepen. Indien werd gehandeld in strijd met het hiervoor in dit lid bepaalde, kan het bestuur niettemin rechtsgeldige besluiten nemen, mits de ter vergadering afwezige bestuurders vóór het tijdstip van de vergadering schriftelijk hebben verklaard zich niet tegen de besluitvorming te verzetten.

7.4. Toegang tot de vergaderingen van het bestuur hebben de bestuurders en degenen die daartoe door het bestuur zijn uitgenodigd.

7.5. Een bestuurder is bevoegd zich ter vergadering te doen vertegenwoordigen door een medebestuurder. De volmacht hiertoe dient schriftelijk te zijn verleend. Aan de eis van schriftelijkheid van de volmacht wordt voldaan indien de volmacht elektronisch is vastgelegd. De volmacht tot vertegenwoordiging werkt niet privaatief. Een bestuurder kan slechts één medebestuurder ter vergadering vertegenwoordigen.

7.6. Vergaderingen kunnen voorts op afstand worden gehouden met toepassing van elektronische communicatiemiddelen waaronder begrepen een conference call of een videoconferentie, mits iedere bestuurder via het elektronisch communicatiemiddel kan worden geïdentificeerd, rechtstreeks kan kennisnemen van de verhandelingen ter vergadering en kan deelnemen aan de beraadslaging.

7.7. De voorzitter leidt de vergaderingen van het bestuur. Bij zijn afwezigheid voorziet de vergadering zelf in haar leiding; tot dat ogenblik wordt het voorzitterschap waargenomen door de ter vergadering aanwezige bestuurder die het langst als zodanig fungeert.

Bestuur: besluitvorming.

Artikel 8.

8.1. De voorzitter van de vergadering bepaalt de wijze waarop de stemmingen in de vergadering worden gehouden, met dien verstande dat op verzoek van een of meer bestuurders stemmingen over personen schriftelijk geschieden.

8.2. Voor zover in deze statuten geen grotere meerderheid is voorgeschreven, worden alle besluiten van het bestuur genomen met volstreekte meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

8.3. Iedere bestuurder is bevoegd tot het uitbrengen van één stem. Blanco stemmen worden geacht niet te zijn uitgebracht. Bij staking van stemmen over zaken is het voorstel verworpen. Staken de stemmen bij verkiezing van personen, dan beslist het lot. Indien bij verkiezing tussen meer dan twee personen door niemand van hen een volstreckte meerderheid is verkregen, wordt herstemd tussen de twee personen die het grootste aantal stemmen kregen, zo nodig na tussenstemming.

8.4. Tenzij in deze statuten anders wordt bepaald, kan het bestuur slechts geldige besluiten nemen in een vergadering waarin ten minste de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Is in een vergadering minder dan de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd, dan wordt een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering, in welke tweede vergadering ongeacht het aantal aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders rechtsgeldig kan worden besloten omtrent de onderwerpen welke in de eerste vergadering op de agenda waren geplaatst doch waarover in die vergadering bij ontbreken van het quorum niet kon worden besloten. Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit kan worden genomen onafhankelijk van het aantal ter vergadering aanwezige of vertegenwoordigde bestuurders.

8.5. Het door de voorzitter van de vergadering ter vergadering uitgesproken oordeel omtrent de uitslag van een stemming is beslissend. Hetzelfde geldt voor de inhoud van een genomen besluit, voor zover werd gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel. Wordt onmiddellijk na het uitspreken van het oordeel van de voorzitter de juistheid daarvan betwist, dan vindt een nieuwe stemming plaats, indien de meerderheid van de vergadering of, indien de oorspronkelijke stemming niet hoofdelijk of schriftelijk geschiedde, een stemgerechtigde aanwezige dit verlangt. Door deze nieuwe stemming vervallen de rechtsgevolgen van de oorspronkelijke stemming.

8.6. Van het verhandelde in de vergaderingen van het bestuur worden door de secretaris of door de daartoe door de voorzitter van de vergadering aangewezen persoon notulen gehouden. De notulen worden vastgesteld in dezelfde of in de eerstvolgende vergadering en worden ten blijke daarvan door de voorzitter en de notulist van die vergadering ondertekend.

8.7. Het bestuur kan ook op andere wijze dan in vergadering besluiten nemen, mits alle bestuurders in de gelegenheid worden gesteld hun stem uit te brengen en zij allen schriftelijk hebben verklaard zich niet tegen deze wijze van besluitvorming te verzetten. Een besluit is alsdan genomen zodra de vereiste meerderheid van alle bestuurders zich schriftelijk vóór het voorstel heeft verklaard. Van een buiten vergadering genomen besluit wordt door de secretaris van het bestuur een relaas opgemaakt, dat in de eerstvolgende vergadering wordt vastgesteld en ten blijke daarvan door de voorzitter en de notulist van die vergadering wordt ondertekend. Het aldus vastgestelde relaas wordt tezamen met de in de eerste zin van artikel 8.7 bedoelde stukken bij de notulen gevoegd.

Egalisatiereserve.

Artikel 9.

9.1. Het bestuur is bevoegd een egalisatiereserve te vormen met inachtneming van het bepaalde in de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer.

9.2. Het verschil tussen de gerealiseerde baten en de gerealiseerde lasten van de activiteiten van de stichting komt ten gunste onderscheidenlijk ten laste van de egalisatiereserve.

9.3. De van de egalisatiereserve genoten rente wordt aan de egalisatiereserve toegevoegd.

9.4. De egalisatiereserve mag niet het bedrag overschrijden zoals opgenomen in de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer. Bij een overschrijding als bedoeld in de vorige volzin, is de stichting het verschil verschuldigd aan het Rijk en wordt dat onverwijld door de stichting betaald overeenkomstig het bepaalde in de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer.

9.5. De egalisatiereserve wordt aangehouden bij een te goeder naam en faam bekend staande bancaire of financiële instelling met een vergunning van De Nederlandsche Bank (DNB) en dient vrij opneembaar te zijn.

9.6. Bij splitsing van de fractie in de zin van artikel 12 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden de materiële vaste activa en de egalisatiereserve verdeeld naar evenredigheid (het aantal leden van de Fractie dat zich afsplitst naar een andere (nieuwe) fractie in verhouding tot het aantal leden van de Fractie voor splitsing). Het aldus berekende, evenredige bedrag wordt onverwijld door de stichting betaald aan de betrokken stichting(en) van de betrokken fractie(s) en verantwoord als materiële vaste activa respectievelijk egalisatiereserve.

Boekjaar en jaarstukken.

Artikel 10.

10.1. Het boekjaar van de stichting valt samen met het kalenderjaar.

10.2. Het bestuur is verplicht van de vermogenstoestand van de stichting en van alles betreffende de werkzaamheden van de stichting, naar de eisen die voortvloeien uit deze werkzaamheden, op zodanige wijze een administratie te voeren en de daartoe behorende boeken, bescheiden en andere gegevensdragers op zodanige wijze te bewaren, dat daaruit te allen tijde de rechten en verplichtingen van de stichting kunnen worden gekend.

10.3. Het bestuur is verplicht jaarlijks binnen drie (3) maanden na afloop van het boekjaar de balans en de staat van baten en lasten van de stichting te maken en op papier te stellen. Het bestuur zal, alvorens tot de vaststelling van de balans en de staat van baten en lasten over te gaan, deze stukken doen onderzoeken door een registeraccountant of een accountant administratieconsulent in de zin van artikel 393 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek die is aangewezen door het bestuur. Deze deskundige brengt omtrent zijn onderzoek verslag uit aan het bestuur en geeft de uitslag van zijn onderzoek weer in een controleverklaring omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid van de in de vorige volzin bedoelde stukken. De balans, de staat van baten en lasten en de verantwoording voldoen in elk geval aan het hieromtrent bepaalde in de Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer. Bij de aanstelling van voormelde accountant door het bestuur bedingt het bestuur dat de accountant aan de Auditdienst Rijk als bedoeld in artikel 67 van de Comptabiliteitswet 2001 alle informatie verschafft die hij verlangt en voor de uitoefening van zijn controlewerkzaamheden nodig acht.

10.4. Na vaststelling van de balans en de staat van baten en lasten door het bestuur worden deze stukken door het bestuur, vergezeld van het verslag van de accountant en de controleverklaring omtrent de getrouwheid en de rechtmatigheid, toegezonden aan het Presidium.

10.5. Het bestuur is verplicht de in de voorgaande leden bedoelde boeken, bescheiden en andere gegevensdragers gedurende zeven jaar te bewaren.

Reglementen.

Artikel 11.

11.1. Het bestuur is bevoegd reglementen, waarin nadere regels worden gegeven over het functioneren van de stichting en haar bestuur, vast te stellen, te wijzigen of op te heffen.

11.2. Op de vaststelling, wijziging en opheffing van reglementen is het bepaalde in artikel 12.2 en artikel 12.3, van overeenkomstige toepassing.

Statutenwijziging.

Artikel 12.

12.1. Het bestuur is bevoegd de statuten te wijzigen. Het besluit tot statutenwijziging is onderworpen aan de voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de Fractie en van het Presidium.

12.2. Een besluit van het bestuur tot statutenwijziging behoeft een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen in een vergadering van het bestuur waarin ten minste twee derden van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Is in een vergadering van het bestuur waarin een besluit tot statutenwijziging aan de orde is

voormeld quorum niet aanwezig, dan wordt een tweede vergadering bijeengeroepen, te houden niet eerder dan twee en niet later dan vier weken na de eerste vergadering, in welke tweede vergadering rechtsgeldig kan worden besloten met een meerderheid van twee derden van de uitgebrachte stemmen, mits in deze vergadering ten minste de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd is. Bij de oproeping tot de tweede vergadering moet worden vermeld dat en waarom een besluit tot statutenwijziging kan worden genomen in een vergadering waarin slechts de helft van de bestuurders aanwezig of vertegenwoordigd behoeft te zijn. Het bepaalde in artikel 8.4, tweede volzin, van deze statuten is op een besluit tot statutenwijziging niet van toepassing.

12.3. Bij de oproeping tot de vergadering waarin een voorstel tot statutenwijziging zal worden gedaan, dient zulks steeds te worden vermeld. Tevens dient een afschrift van het voorstel, bevattende de woordelijke tekst van de voorgestelde wijziging, bij de oproeping te worden gevoegd. De termijn van de oproeping bedraagt in dit geval ten minste twee weken.

12.4. Een statutenwijziging treedt eerst in werking nadat daarvan een notariële akte is opgemaakt. Iedere bestuurder is bevoegd deze akte te doen verlijden.

12.5. De bestuurders zijn verplicht een authentiek afschrift van de wijziging en de gewijzigde statuten neer te leggen ten kantore van het handelsregister.

Ontbinding en vereffening.

Artikel 13.

13.1. Het bestuur is bevoegd de stichting te ontbinden, met dien verstande dat in geval de Fractie ophoudt te bestaan ook het Presidium bevoegd is tot ontbinding van de stichting te besluiten, in welk geval – in afwijking van artikel 13.3 – het Presidium de vereffenaars van het vermogen van de stichting benoemt.

13.2. Op het besluit van het bestuur tot ontbinding is het bepaalde in artikel 12.1, artikel 12.2 en artikel 12.3 van overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat de goedkeuring van de Fractie niet is vereist indien deze heeft opgehouden te bestaan.

13.3. Voor zover de rechter geen andere vereffenaars heeft benoemd, worden de bestuurders vereffenaars van het vermogen van de ontbonden stichting.

13.4. De vereffenaars doen aan het handelsregister opgaaf van de ontbinding alsmede van hun optreden als zodanig en van de gegevens over henzelf die van een bestuurder worden verlangd.

13.5. Het overschot na vereffening komt toe aan het Rijk onder de verplichting dit overschot te doen toekomen aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. In het besluit tot ontbinding wordt tevens aangewezen een bewaarder voor de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden stichting.

13.6. Na de ontbinding blijft de stichting voortbestaan voor zover dit tot de vereffening van haar vermogen nodig is. Gedurende de vereffening blijven de bepalingen van deze statuten zoveel mogelijk van kracht. In stukken en aankondigingen die van haar uitgaan, moeten aan de naam van de stichting worden toegevoegd de woorden "in liquidatie".

13.7. Na afloop van de vereffening blijven de boeken, bescheiden en andere gegevensdragers van de ontbonden stichting gedurende zeven jaren nadat de stichting heeft opgehouden te bestaan onder berusting van de door het bestuur in zijn ontbindingsbesluit aangewezen bewaarder. Deze persoon is gehouden binnen acht dagen na het ingaan van zijn bewaarplicht zijn aanwijzing alsook zijn naam en adres ter inschrijving op te geven aan het handelsregister.

Slotbepaling.

Artikel 14.

14.1. Voor de eerste maal wordt het bestuur bij deze akte benoemd.

14.2. Het eerste boekjaar van de stichting eindigt op **.

EINDE STATUTEN.

Slotverklaring.

Ten slotte heeft de comparant verklaard dat bij deze oprichting worden benoemd tot bestuurders van de stichting in de achter hun naam vermelde functie:

Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer

1. **, wonende te (**) **, **, geboren te ** op **: voorzitter;
  2. **, wonende te (**) **, **, geboren te ** op **: [secretaris] [secretaris-penningmeester];
  3. **, wonende te (**) **, **, geboren te ** op **: [penningmeester] [bestuurder];
  4. [OPTIONEEL ALS MEER DAN 3 BESTUURDERS] **.
- Slot akte.

REGELING GROTE PROJECTEN

Vastgesteld in de vergadering van 22 juni 2006 (Kamerstukken II, 30351)

HOOFDSTUK I. BEGRIPSBEPALINGEN

Artikel 1. Begripsbepalingen

Waar in deze regeling sprake is van:

- a. de commissie, wordt daarmee de commissie bedoeld die een voorstel doet tot aanwijzing van een groot project, dan wel de commissie die ingevolge artikel 31, tweede lid van het Reglement van Orde wordt belast met de uitvoering;
- b. de minister, wordt daarmee de eerstverantwoordelijke dan wel coördinerende bewindspersoon voor het groot project bedoeld;
- c. de Voorzitter, wordt daarmee de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bedoeld;
- d. een accountantsrapport, wordt bedoeld een rapport dat specifiek in het kader van deze regeling periodiek wordt opgesteld ten behoeve van de Tweede Kamer;
- e. een audit, wordt bedoeld alle overige vormen van onderzoek, niet zijnde het in onderdeel d genoemde accountantsrapport, die betrekking hebben op een groot project of een aspect daarvan en die relevant worden geacht voor een adequate sturing of beheersing van het project door de minister, of de besluitvorming over, dan wel de controle op het groot project door de Tweede Kamer.

HOOFDSTUK II. AANWIJZING GROOT PROJECT

Artikel 2. Voorstel tot aanwijzing groot project

1. Commissies kunnen op elk moment voorstellen aan de Tweede Kamer doen tot aanwijzing van een groot project.
2. De Kamer kan besluiten tot aanwijzing van een groot project indien zij van mening is dat haar controlerende taak vereist dat meer toegesneden informatie, periodiek te verstrekken, noodzakelijk is, beargumenteerd op basis van de volgende overwegingen:
  - a. er is sprake van een niet routinematige, grootschalige en in de tijd begrensde activiteit;
  - b. het Rijk draagt alleen of grotendeels de verantwoordelijkheid voor het project;
  - c. er zijn substantiële financiële gevolgen en/of aanmerkelijke uitvoeringsrisico's aan het project verbonden;
  - d. er zijn belangrijke gevolgen voor de samenleving of de rijksdienst aan verbonden;
  - e. er is sprake van toepassing van nieuwe technologieën of financieringsconstructies;
  - f. er is sprake van een in organisatorisch opzicht complex besturings- en uitvoeringsproces.

Artikel 3. Advisering bij aanwijzing groot project

1. Voordat een commissie aan de Tweede Kamer een voorstel doet tot aanwijzing van een groot project, vraagt zij advies aan de commissie voor de Rijksuitgaven.
2. Indien de commissie voor de Rijksuitgaven zelf een voorstel overweegt tot aanwijzing van een groot project en dit project tot het werkterrein van een andere commissie behoort, vraagt zij aan de betrokken commissie advies over het voorgenomen voorstel.

Artikel 4. Toezending voorstel en advies aan de Voorzitter

De commissie zendt het voorstel tot aanwijzing van een groot project, vergezeld van het uitgebrachte advies, aan de Voorzitter.

Artikel 5. Mededeling besluit tot aanwijzing groot project

De Voorzitter deelt het besluit van de Tweede Kamer tot aanwijzing van een groot project onverwijld aan de minister mede. Daarbij meldt de Voorzitter tevens welke commissie met de uitvoering wordt belast.

HOOFDSTUK III. UITVOERING VAN DE PARLEMENTAIRE CONTROLE OP EEN GROOT PROJECT

Artikel 6. Verantwoordelijke commissie

De commissie die is belast met de uitvoering is verantwoordelijk voor het vaststellen van de in artikel 9 genoemde uitgangspunten en vervolgens voor de controle op het aangewezen groot project.

Artikel 7. Advies over uitvoering regeling

1. De commissie voor de Rijksuitgaven adviseert de commissie over de uitvoering van de regeling.
2. Deze adviezen kunnen betrekking hebben op:
  - a. de toepassing van deze regeling;
  - b. de volledigheid van de overgelegde informatie aan de hand van de afgesproken informatie-eisen;
  - c. de toereikendheid van de overgelegde informatie;
  - d. de comptabele, financieel-economische en budgettaire aspecten van de overgelegde informatie;
  - e. de wijze van behandelen van de voortgangsrapportages door de commissie.

Artikel 8. Rapporteur groot project

1. Indien een groot project is aangewezen besluit de commissie over benoeming van een rapporteur.
2. De commissie bepaalt de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de rapporteur en legt deze schriftelijk vast.
3. Aan de Voorzitter en aan de minister wordt mededeling gedaan van de benoeming en van het bepaalde in het tweede lid.

HOOFDSTUK IV. DE AANVANG VAN EEN GROOT PROJECT

Artikel 9. Uitgangspunten voor parlementaire controle

1. De commissie stelt na de aanwijzing tot groot project een notitie op over de uitgangspunten voor de parlementaire controle op het groot project. Tot deze uitgangspunten behoren in ieder geval:
  - a. de duur van de grootprojectstatus;
  - b. de verwerking van het project in de Rijksbegroting;
  - c. aanwijzingen over de inrichting van de voortgangsrapportages, voorzover afwijkend van of aanvullend op hetgeen in artikel 12 is bepaald;
  - d. aanwijzingen over de op te stellen accountantsrapporten, voorzover afwijkend van of aanvullend op hetgeen in artikel 13 is bepaald;
  - e. frequentie en verschijningsstijdstip van voortgangsrapportages en accountantsrapporten.

2. De in het eerste lid genoemde uitgangspunten worden besproken in een overleg van de commissie met de minister.

3. De minister legt de aldus besproken uitgangspunten neer in de op te stellen basisrapportage. Deze uitgangspunten gelden voor de duur van het groot project, tenzij deze, overeenkomstig artikel 11, worden herzien op basis van veranderde omstandigheden. De basisrapportage wordt zo spoedig mogelijk aan de commissie uitgebracht.

4. De basisrapportage vormt het startdocument van de parlementaire controle op het groot project.

5. Voortgangsrapportages worden ten minste eenmaal per half jaar uitgebracht.

6. Accountantsrapporten worden ten minste eenmaal per jaar uitgebracht.

7. Onverminderd hetgeen in het eerste lid onder e. is bepaald, ontvangt de Tweede Kamer een voortgangsrapportage of een accountantsrapport uiterlijk 3 maanden na de peildatum van de desbetreffende rapportages.

HOOFDSTUK V. INFORMATIEVOORZIENING

Artikel 10. Aanwijzingen voor de basisrapportage

1. De informatie in de basisrapportage omvat in ieder geval:

- a. de doelstelling(en) van het project;
- b. een overzicht van de besluitvormingsmomenten en de betrokkenheid van de Tweede Kamer daarbij;
- c. de reikwijdte van het project;
- d. de planning van het project;
- e. de financiën van het project;
- f. de aan het project verbonden risico's;
- g. de wijze waarop het project zal worden beheerst en beheerd;
- h. alle overige informatie die het project raakt, middellijk en onmiddellijk, en waarvan redelijkerwijs kan worden verondersteld dat deze informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de controlerende taak van de Tweede Kamer.

2. Bij de uitwerking van bovengenoemde categorieën dient, indien en voorzover van toepassing, in ieder geval ingegaan te worden op:

- a. de probleemanalyse die aan het project ten grondslag ligt;
- b. de (besluitvormings)procedure die wordt gevolgd ter verwezenlijking van het project, de voorziene planning van te nemen beslissingen die van wezenlijk belang zijn voor voortzetting van het project en de formele positie die de Tweede Kamer daarbij heeft;
- c. de toetsbaarheid van de doelstellingen van het project, de gekozen middelen om de doelstellingen te verwezenlijken, de motivering voor de gekozen oplossing, de uitgangspunten en vooronderstellingen voor verwezenlijking (waaronder eventueel te voeren flankerend beleid) en eventuele raakpunten met andere activiteiten;
- d. de procedure en het tijdstip voor het verrichten van tussentijdse evaluatie(s) over de voortgang van het project;
- e. de kostenraming van het project en de wijze waarop de geraamde bedragen tot stand gekomen zijn;
- f. de wijze van financiering van de investerings- en uitvoeringskosten; indien van toepassing wordt daarbij ook aandacht besteed aan publiek-private samenwerking en de wijze van contractering;
- g. de budgettaire inpassing van het groot project in de rijksbegroting, de voorziene budgettaire dekking en afspraken over compensatie van eventuele overschrijdingen;
- h. een beschrijving van de bij de projectvoorbereiding onderzochte alternatieven, met inbegrip van een financiële onderbouwing en risicoanalyses van deze alternatieven, alsmede de motivering waarom deze alternatieven zijn afgefallen;

i. de adviezen van externe deskundigen over de onderscheiden aspecten van het voorstel.

j. een uiteenzetting op hoofdlijnen van hoe het project georganiseerd is en hoe het beheerst en beheerd zal worden, waarbij aandacht besteed wordt aan de opzet van de bestuurlijke informatievoorziening, de opzet van de administratieve organisatie en de opzet van het systeem van interne controle.

3. Daarenboven gelden de volgende uitgangspunten:

a. de basisrapportage dient de situatie te beschrijven bij ongewijzigd beleid (nulmeting), op een zodanige wijze dat effectmeting na verwezenlijking van het project mogelijk is;

b. doelstellingen worden specifiek, meetbaar, realistisch en tijdgebonden geformuleerd;

c. bij een groot project wordt altijd een kosten-batenanalyse opgesteld;

d. bij een groot project wordt altijd een risicoanalyse opgesteld, waarin duidelijk wordt gemaakt welke mogelijke risico's aan het project verbonden zijn, wat de (financiële) gevolgen van de geïdentificeerde risico's kunnen zijn en hoe deze beheerst zullen worden.

4. Naast de basisrapportage ontvangt de Tweede Kamer tevens een rapport van de departementale auditdienst of van een openbaar accountantskantoor met een oordeel over in ieder geval:

a. de kwaliteit en de volledigheid van de in de basisrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;

b. de toegepaste calculatiemethoden en risicoanalyses;

c. het realiteitsgehalte van de financiering en de budgettaire inpassing;

d. het projectbeheer, waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de opzet van de bestuurlijke informatievoorziening, de kwaliteit van de opzet van de administratieve organisatie en de kwaliteit van de opzet van het systeem van interne controle.

Artikel 11. Actualiseren van afspraken en basisrapportage

1. Bij een groot project kunnen de volgende fasen van toepassing zijn:

a. initiatiefase;

b. uitwerkingsfase;

c. uitvoeringsfase;

d. realisatie-/exploitatiefase.

2. De in het eerste lid onder a en b genoemde fasen beslaan het besluitvormingstraject van een groot project; de onder c en d genoemde fasen beslaan het realisatietraject van een groot project.

3. Voor elk van deze fasen kunnen, in aanvulling op de in artikel 10 genoemde eisen, nadere of specifieke eisen gesteld worden aan de informatievoorziening van het groot project. Ook kunnen in elk van deze fasen specifieke eisen gesteld worden aan de te volgen procedure.

4. Indien een groot project wordt aangewezen in de initiatiefase of de uitwerkingsfase, kunnen de te maken afspraken en de op te stellen basisrapportage worden aangepast aan de mate van concreetheid die het project dan kent.

5. Zodra een project van de initiatiefase overgaat naar uitwerkingsfase en/of wanneer een project overgaat van de uitwerkingsfase naar de uitvoeringsfase kunnen de gemaakte afspraken en de basisrapportage worden geactualiseerd en zonodig worden aangepast of uitgebreid.

Artikel 12. Aanwijzingen voor de voortgangsrapportage

1. De informatie in de voortgangsrapportage is, indien en voorzover van toepassing, gericht op:

a. de ontwikkelingen van de doelstelling(en) van het project ten opzichte van de basisrapportage;

b. eventuele veranderingen in de voorziene (besluitvormings)procedure van het groot project en de betrokkenheid van de Tweede Kamer daarbij;

c. eventuele veranderingen in de reikwijdte van het project;

d. de ontwikkeling van de planning van het project;

e. de ontwikkeling van de financiën van het project;

f. de ontwikkelingen met betrekking tot de aan het project verbonden risico's;

g. de wijze waarop het project wordt beheerst en beheerd;

h. alle overige informatie die het project raakt, middellijk en onmiddellijk, en waarvan redelijkerwijs kan worden verondersteld dat deze informatie noodzakelijk is voor de uitoefening van de controlerende taak van de Tweede Kamer.

2. Wat betreft de informatie over de financiën van een groot project geldt dat:

a. in de voortgangsrapportage nadrukkelijk melding gemaakt wordt van dreigende kostenoverschrijdingen, met inbegrip van voorstellen voor vermijding dan wel beperking van overschrijdingen en de eventuele budgettaire inpassing ervan;

b. indien bij een groot project sprake is van aanbestedingen, in de voortgangsrapportages vermeld wordt wat de som van de aanbestedingsresultaten is;

c. indien in de projectbegroting een post «onvoorzien» is opgenomen, in iedere voortgangsrapportage inzicht gegeven wordt of, en zo ja waarvoor, deze is aangesproken en in hoeverre de post onvoorzien nog toereikend wordt geacht gegeven te op dat moment geldende inzichten;

d. de financiële informatie in de voortgangsrapportages gerelateerd moet kunnen worden aan informatie in de departementale begrotingsstukken;

e. de uitgaven, verplichtingen en ontvangsten die met het groot project gemoeid zijn, in beginsel op één afzonderlijk begrotingsartikel of artikelonderdeel worden geboekt en herkenbaar in de rijksbegroting zijn opgenomen.

3. Wat betreft de informatie over de beheersing en het beheer van een groot project wordt in de voortgangsrapportage melding gemaakt van belangrijke wijzigingen in de wijze van beheersing en het beheer van het project, de vormgeving van de projectorganisatie en de uitkomsten van relevante audits die op dit punt zijn uitgevoerd.

Artikel 13. Aanwijzingen voor het accountantsrapport

1. Bij voortgangsrapportages wordt periodiek, op basis van een nader te bepalen frequentie, doch ten minste één maal per jaar, een accountantsrapport gevoegd met een oordeel over de kwaliteit en volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in de voortgangsrapportage en over de beheersing en het beheer van het project.

2. Bij de beoordeling van de beheersing en het beheer van het project wordt in het bijzonder gekeken naar de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.

3. Het accountantsrapport wordt opgesteld door de departementale auditdienst of door een openbaar accountantskantoor.

4. Het accountantsrapport wordt als afzonderlijk document aan de Tweede Kamer gezonden, uiterlijk twee weken na verschijning van de voortgangsrapportage waarop het accountantsrapport betrekking heeft.

Artikel 14. Terugzendrecht van de commissie

Indien de commissie van oordeel is dat de geleverde informatie ontoereikend is, dan wel de kwaliteit van de geleverde informatie onvoldoende is, wordt de minister in staat gesteld binnen zeven werkdagen de ontbrekende of verbeterde informatie aan de Tweede Kamer te zenden.

HOOFDSTUK VI. BEËINDIGING GROOTPROJECTSTATUS

Artikel 15. Verzoek om eindevaluatie

1. Indien de commissie van mening is dat het groot project als beëindigd kan worden beschouwd, verzoekt zij de minister de eindevaluatie op te stellen.

2. Bij het opstellen van een eindevaluatie worden de in artikel 16 genoemde aanwijzingen gevolgd.

Artikel 16. Aanwijzingen voor de eindevaluatie

De eindevaluatie van een groot project omvat in ieder geval:

a. informatie over de vraag in welke mate de oorspronkelijke doelstellingen van het project zijn verwezenlijkt;

b. informatie over de vraag welke activiteiten daarvoor zijn verricht;

c. informatie over de vraag wat de kosten zijn geweest van het groot project;

d. informatie over de vraag in hoeverre de oorspronkelijke projectraming en projectplanning zijn gerealiseerd;

e. informatie over de wijze waarop risico's zijn onderkend en beheerst, alsmede een beschrijving van de (financiële) gevolgen van risico's die zich gedurende het project hebben gemanifesteerd;

f. informatie over de wijze waarop het project is beheerst en beheerd en informatie over hoe de projectorganisatie heeft gefunctioneerd;

g. indien van toepassing: informatie over het verloop van de publiek-private samenwerking, de private co-financiering, de exploitatie en de gehanteerde contracteringsstrategie;

h. een verklarende analyse van verschillen tussen de uitgangspunten uit de basisrapportage en de op dat moment actuele stand van zaken van het project, ten aanzien van de onder a t/m d genoemde aspecten.

Artikel 17. Voorstel tot beëindiging grootprojectstatus

1. eindevaluatie wordt besproken in een overleg tussen de commissie en de minister.

2. behandeling van de eindevaluatie kan de commissie een voorstel aan de Tweede Kamer doen tot beëindiging van de grootprojectstatus.

Artikel 18. Advisering over beëindiging grootprojectstatus

Voordat de commissie aan de Tweede Kamer een voorstel doet tot beëindiging van de grootprojectstatus, vraagt zij advies aan de commissie voor de Rijksuitgaven.

Artikel 19. Toezending voorstel en advies aan de Voorzitter

De verantwoordelijke commissie zendt een voorstel tot beëindiging van de grootprojectstatus, vergezeld van het uitgebrachte advies, aan de Voorzitter.

Artikel 20. Mededeling besluit tot beëindiging grootprojectstatus

De Voorzitter deelt een besluit van de Kamer tot beëindiging van de grootprojectstatus onverwijld aan de minister mede.

HOOFDSTUK VII. SLOTBEPALINGEN

Artikel 21. Werking en toepassing van de regeling

De commissie voor de Rijksuitgaven brengt jaarlijks op de derde woensdag in mei een verslag uit aan de Tweede Kamer over de werking en toepassing van deze regeling in het voorafgaande kalenderjaar.

Artikel 22. Regeling Grote Projecten

Deze regeling wordt aangehaald als "Regeling Grote Projecten".

REGLEMENT VOOR DE COMMISSIE VOOR DE VERZOEKSCHRIFTEN EN DE BURGERINITIATIEVEN

Vastgesteld in de vergadering van 31 januari 2006 (Kamerstukken II, 30140, nr. 13)

Artikel 1. Begripsbepalingen

In dit reglement wordt verstaan onder:

- a. Kamer, de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- b. commissie, de commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven uit de Kamer;
- c. verzoekschrift, een door de Kamer ingevolge artikel 20, tweede lid, van het Reglement van Orde in handen van de commissie gesteld geschrift;
- d. burgerinitiatief, een door de Kamer ingevolge artikel 20, tweede lid, van het Reglement van Orde in handen van de commissie gesteld burgerinitiatief, als bedoeld in Hoofdstuk XA van het Reglement van Orde;
- e. rapport, een door de ombudsman ingevolge artikel 27, eerste lid, van de Wet Nationale ombudsman opgesteld rapport waarover hij, op grond van artikel 28, derde lid, van die wet, de Kamer heeft ingelicht;
- f. overheid, openbare lichamen en hun organen, waaronder begrepen rechtspersonen, die, hetzij direct, hetzij indirect, geheel of gedeeltelijk worden geëxploiteerd voor rekening van een of meer publiekrechtelijke lichamen.

Artikel 2. Onderzoek

1. De commissie kan een onderzoek instellen naar aangelegenheden, aan de orde gesteld in verzoekschriften, betreffende de wijze, waarop de overheid haar taak vervult.
2. De commissie kan een onderzoek instellen naar aangelegenheden, aan de orde gesteld in burgerinitiatieven.
3. De commissie kan een onderzoek instellen naar de wijze waarop de overheid gevolgen verbindt aan rapporten. Zij kan besluiten een rapport in handen te stellen van een commissie uit de Kamer die daarvoor het meest aangewezen lijkt.
4. Het onderzoek, bedoeld in het eerste en derde lid, vindt plaats indien en voorzover voor het handelen of nalaten door de overheid een minister of staatssecretaris direct of indirect verantwoording aan de Staten-Generaal verschuldigd is.
5. De commissie kan in haar onderzoek mede betrekken de vraag of in bepaalde gevallen de overheid al dan niet een taak zal moeten gaan vervullen.

Artikel 3. Uitsluiting

Een onderzoek als bedoeld in artikel 2 strekt zich niet uit tot de taakvervulling van:

- a. de Kamers der Staten-Generaal en de leden en ambtenaren daarvan;
- b. de Raad van State en de leden en ambtenaren daarvan;
- c. de Algemene Rekenkamer en de leden en ambtenaren daarvan;
- d. de Nationale ombudsman en diens ambtenaren;
- e. de leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast;
- f. andere personen of leden van colleges, met rechtspraak of arbitrage belast.

Artikel 4. Verslag, jaarverslag

1. De commissie brengt ten aanzien van een verzoekschrift, burgerinitiatief of rapport verslag uit aan de Kamer, tenzij de commissie daartoe geen termen aanwezig acht.
2. Dit verslag bevat een voorstel aan de Kamer met de gronden waarop dit voorstel steunt; dit verslag wordt, indien van toepassing, aan de indiener van het verzoekschrift of het burgerinitiatief toegezonden.
3. De commissie kan een verzoekschrift of burgerinitiatief dat in overweging geeft de wet of een algemeen verbindende regeling voor te bereiden dan wel te wijzigen of een bepaalde beleidslijn te wijzigen, in handen stellen van een commissie uit de Kamer die daarvoor het meest lijkt aangewezen.

4. De commissie brengt voorts jaarlijks een verslag uit over haar werkzaamheden in het afgelopen vergaderjaar.
5. Elk verslag van de commissie wordt openbaar gemaakt.

Artikel 5. Beperkingen

1. De commissie doet aan de Kamer het voorstel niet te treden in verzoeken ondermeer, indien haar na onderzoek blijkt dat:
  - a. inwilliging in strijd zou zijn met de wet dan wel met wettig totstandgekomen algemeen verbindende regelingen;
  - b. enig of met administratieve rechtspraak belast college, over de in een verzoekschrift omschreven aangelegenheid een uitspraak heeft gedaan, dan wel indien adressant beroep heeft of had kunnen instellen op een zodanig college, doch nagelaten heeft dit te doen;
  - c. de Kroon, gehoord de Raad van State, ter zake van een door adressant omschreven aangelegenheid, uitspraak heeft gedaan, tenzij de Kroon contrair is gegaan;
  - d. adressant beroep heeft of had kunnen instellen op de Kroon, doch nagelaten heeft dit beroep in te stellen;
  - e. scheidsmannen ter zake van een door adressant omschreven aangelegenheid uitspraak hebben gedaan dan wel indien adressant beroep heeft of had kunnen instellen op scheidsmannen en nagelaten heeft dit beroep in te stellen;
  - f. het verzoek betreft een aangelegenheid van een mede-overheid.
2. De commissie kan in afwijking van het in het eerste lid bepaalde een voorstel aan de Kamer doen om wel te treden in een verzoek, indien uitzonderlijke omstandigheden dan wel aan het algemeen belang ontleende overwegingen haar daartoe aanleiding geven. Zodanig voorstel tot afwijking wordt in het geval, bedoeld in het eerste lid, onder f, niet gedaan, indien door het lagere publiekrechtelijke lichaam een regeling is getroffen voor een zo onpartijdig mogelijk onderzoek van verzoekschriften.
3. Indien haar zulks geraden voorkomt, licht de commissie adressant in over de voor hem openstaande rechtsmiddelen, voorzover die niet blijken uit de gronden, welk een voorstel aan de Kamer steunen.

Artikel 6. Terzijdelating

1. Indien een adressant c.q. initiatiefnemer, nadat de Kamer omtrent zijn verzoekschrift c.q. burgerinitiatief reeds een beslissing heeft genomen, opnieuw een verzoekschrift of burgerinitiatief indient, dat geen nieuwe feiten bevat of nieuwe gezichtspunten opent, kan de commissie dit laatste verzoekschrift of burgerinitiatief zonder daaraan gevolg te geven terzijde leggen. Adressant c.q. initiatiefnemer wordt hiervan schriftelijk in kennis gesteld.
2. Indien een verzoekschrift bij de Kamer wordt ingediend omtrent een aangelegenheid waaromtrent de Eerste Kamer reeds een beslissing heeft genomen naar aanleiding van een door adressant tot die Kamer gericht verzoekschrift of waaromtrent de Nationale ombudsman reeds een rapport heeft uitgebracht, neemt de commissie – tenzij zij van mening is dat het verzoekschrift nieuwe feiten bevat dan wel nieuwe gezichtpunten opent welke een nieuw onderzoek rechtvaardigen – dit verzoekschrift niet in behandeling. Adressant wordt hiervan schriftelijk op de hoogtegesteld.

Artikel 7. Rapporteur

De commissie kan ten aanzien van een verzoekschrift, burgerinitiatief of een rapport een of meer van haar leden benoemen tot lid-rapporteur.

Artikel 8. Inlichtingen

De commissie kan een afschrift van een verzoekschrift, burgerinitiatief of een rapport zenden aan de minister of staatssecretaris die daarvoor naar haar oordeel het meest in aanmerking komt met het verzoek om naar aanleiding daarvan inlichtingen te verstrekken.

Artikel 9. Vormvereisten met betrekking tot verzoekschriften

Om een verzoekschrift voor onderzoek door de commissie in aanmerking te doen komen, dient het verzoekschrift te bevatten:

- a. naam, adres, en handtekening van de verzoeker of diens gemachtigde;
- b. een uitzetting van de redenen welke tot de indiening van het verzoekschrift hebben geleid en van het belang dat een verzoeker heeft bij een onderzoek door de commissie.

Artikel 9a. Vormvereisten met betrekking tot burgerinitiatieven

Om een burgerinitiatief voor onderzoek door de commissie in aanmerking te doen komen, dient het burgerinitiatief te bevatten:

- a. naam, adres, geboortedatum en handtekening van een of meer natuurlijk personen;
- b. een bijlage waaruit blijkt dat ten minste 40 000 natuurlijke personen het voorstel steunen door bekendmaking van hun naam, geboortedatum en handtekening;
- c. een nauwkeurige omschrijving van het voorstel alsmede een nauwkeurige motivering daarvan.

Artikel 10. Bijzondere voorwaarden met betrekking tot burgerinitiatieven

Een burgerinitiatief komt slechts voor onderzoek door de commissie in aanmerking indien de personen bedoeld in het vorige artikel kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van de Kamer.

Artikel 11. Inwerkingtreding

Dit reglement treedt in werking op hetzelfde tijdstip waarop de wijziging van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de invoering van het burgerinitiatief (Kamerstukken II 2005/06, 30 140, nr. 12) in werking treedt.²

---

² In werking getreden op 1 mei 2006.

REGELING PARLEMENTAIR EN EXTERN ONDERZOEK

Vastgesteld in de vergadering van 3 juli 2008 (Kamerstukken II, 31019)

Hoofdstuk 1. Algemeen en definities

Artikel 1

1. In deze regeling wordt verstaan onder:
  - a. onderzoek: een onderzoek door of voor de Kamer op basis van een besluit door de Kamer,
  - b. parlementair onderzoek: onderzoek door de Kamer,
  - c. extern onderzoek: onderzoek voor de Kamer.
2. Er zijn vier vormen van onderzoek:
  - a. parlementair onderzoek door een enquêtemissie als bedoeld in de Wet op de parlementaire enquête 2008 en hoofdstuk XII van het Reglement van Orde,
  - b. parlementair onderzoek door een tijdelijke commissie als bedoeld in artikel 18 van het Reglement van Orde,
  - c. extern onderzoek in opdracht van de Kamer uitgevoerd door derden en
  - d. extern onderzoek op verzoek van de Kamer uitgevoerd door derden.

Artikel 2

Bij parlementair onderzoek draagt de Kamer verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het onderzoek. De Kamer legt de uitvoering van parlementair onderzoek in handen van een door de Kamer in te stellen enquêtemissie of tijdelijke commissie. Waar in deze regeling sprake is van een tijdelijke commissie wordt een tijdelijke commissie zonder enquêtebevoegdheden bedoeld.

Artikel 3

Bij extern onderzoek is de uitvoerder verantwoordelijk voor de uitvoering en de uitkomsten.

Hoofdstuk 2. Besluitvorming

Artikel 4

1. Door een of meer leden of een commissie wordt een onderzoeksvoorstel opgesteld.
2. Het onderzoeksvoorstel bevat in ieder geval:
  - a. de aanleiding voor het onderzoek,
  - b. een vastomlijnde onderzoeksvraag en een opsplitsing daarvan in deelvragen,
  - c. een indicatie van de kosten van het onderzoek,
  - d. een indicatie van de tijdsduur van het onderzoek,
  - e. een indicatie van de benodigde (ambtelijke) ondersteuning,
  - f. een onderbouwde keuze voor het in te zetten onderzoeksinstrument:
    - 1°. een in te stellen enquêtemissie als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder a,
    - 2°. een in te stellen tijdelijke commissie als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder b,
    - 3°. onderzoek voor de Kamer door derden als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder c.
    - 4°. onderzoek voor de Kamer door derden als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder d.
3. Het Presidium kan een aangenomen motie tot het doen van onderzoek aan de meest betrokken commissie(s) voorleggen voor een nadere invulling van een of meer van de in het tweede lid genoemde onderwerpen.

Artikel 5

Voor een voorstel om de Algemene Rekenkamer te verzoeken een onderzoek uit te voeren, geldt conform artikel 21a van het Reglement van Orde daarenboven dat eerst advies wordt gevraagd aan de commissie voor de Rijksuitgaven.

Artikel 6

Het onderzoeksvoorstel wordt aan het Presidium gezonden. Het Presidium behandelt het onderzoeksvoorstel en geeft de Kamer hierover advies.

Artikel 7

De Kamer besluit over het voorstel.

Hoofdstuk 3. Bevoegdheden en uitvoering

Artikel 8

Nadat de Kamer tot het instellen van een parlementair onderzoek heeft besloten, draagt zij de uitvoering op aan een in te stellen enquêtecommissie als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder a, dan wel een tijdelijke commissie als bedoeld in artikel 1, tweede lid, onder b. In beide gevallen wordt de commissie samengesteld conform artikel 25 van het Reglement van Orde. De benoeming van de voorzitter van de commissie vindt plaats conform artikel 26 van het Reglement van Orde.

Artikel 9

1. De bevoegdheden van een enquêtecommissie zijn omschreven in de Wet op de parlementaire enquête 2008.
2. De bevoegdheden van een tijdelijke commissie zijn de bevoegdheden genoemd in artikel 27 van het Reglement van Orde.
3. Bij onderzoek voor de Kamer door derden gelden geen bijzondere bevoegdheden.

Artikel 10

De tijdelijke commissie heeft de bevoegdheid hoorzittingen te houden conform artikel 27 van het Reglement van Orde. Rijksambtenaren worden conform artikel 29 van het Reglement van Orde uitgenodigd door tussenkomst van de desbetreffende minister. De tijdelijke commissie kan geen medewerking afdwingen van derden.

Artikel 11

Bij extern onderzoek kan een klankbordgroep van leden uit de meest betrokken commissie(s) worden ingesteld. De dagelijkse begeleiding van de uitvoerder is in handen van de Griffier van de Kamer.

Artikel 12

1. De tijdelijke commissie kan zich tot een minister wenden ter verkrijging van alle documenten waarvan zij de kennisneming nodig acht conform artikel 27 van het Reglement van Orde.
2. Bij extern onderzoek bestaan geen bevoegdheden inzake toegang tot informatie.

Artikel 13

1. Enquêtecommissies en tijdelijke commissies kunnen afspraken maken over de informatie-uitwisseling met de minister.
2. Afspraken over informatie-uitwisseling tussen de minister en uitvoerders van extern onderzoek worden zonodig neergelegd in een protocol tussen minister en Kamer.

Artikel 14

Er is geen voorrangsregeling van enquêteonderzoek en onderzoek door tijdelijke commissies in geval van samenloop met strafrechtelijk of bestuursrechtelijk onderzoek. Daar waar samenloop en afstemmingsproblemen zich voordoen worden afspraken gemaakt met de betrokken minister.

Hoofdstuk 4. Aanbieding en beëindiging

Artikel 15

1. Alle rapporten van parlementaire onderzoekscommissies worden aangeboden aan de Voorzitter van de Kamer.
2. Het Presidium stelt het rapport in handen van de meest betrokken commissie(s).
3. Extern onderzoek voor de Kamer door derden wordt direct aangeboden aan de meest betrokken commissie(s).

Artikel 16

Een tijdelijke commissie beëindigt haar werkzaamheden nadat de tijdelijke commissie aan de Kamer verantwoording heeft afgelegd over haar werkzaamheden. De Kamer heft de tijdelijke commissie vervolgens op.

Hoofdstuk 5. Archivering en toegankelijkheid van documenten

Artikel 17

1. De documenten die onder een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie berusten gaan met ingang van de dag waarop de commissie haar werkzaamheden beëindigt van rechtswege over op de Kamer.
2. Bij extern onderzoek berust de verantwoordelijkheid voor de archivering bij de uitvoerder, voor zover de Kamer geen aanspraak wenst te maken op de door derden in opdracht van de Kamer verzamelde documenten.

Artikel 18

1. Er wordt tot de dag waarop de tijdelijke commissie haar rapport aanbiedt aan de Kamer geen inzage gegeven in documenten die onder de commissie berusten tenzij de tijdelijke commissie anders besluit.
2. De tijdelijke commissie kan beperkingen stellen aan de openbaarheid van documenten die onder haar berusten.

Artikel 19

Bij extern onderzoek berust de verantwoordelijkheid voor de toegang tot het archief bij de uitvoerder met inachtneming van artikel 17 tweede lid 2.

Hoofdstuk 6. Slotbepaling

Artikel 20

Deze regeling wordt aangehaald als: Regeling parlementair en extern onderzoek.

TOELICHTING REGELING PARLEMENTAIR EN EXTERN ONDERZOEK

Inleiding

De Regeling parlementair en extern onderzoek vindt zijn grondslag in artikel 140 van het Reglement van Orde. In de Regeling parlementair en extern onderzoek wordt de besluitvormingsprocedure over de totstandkoming van onderzoek middels een parlementaire enquête, door een tijdelijke commissie en middels overige onderzoeksvormen, alsmede over hetgeen verder met het bedoelde onderzoek samenhangt, vastgelegd.

De Regeling parlementair en extern onderzoek dient ter vervanging van het Draaiboek onderzoek dat de Kamer vaststelde in 2001 (28 336, nr 8). Het vervangen van het draaiboek bleek nodig nadat Tweede en Eerste Kamer instemden met de nieuwe Wet op de parlementaire enquête 2008. Tegelijkertijd met de inwerkingtreding van de Wet op de parlementaire enquête 2008 zal de Regeling parlementair onderzoek inwerking treden. De nieuwe Wet op de parlementaire enquête 2008 maakt tevens een wijziging van het Reglement van Orde noodzakelijk. De wijziging is tevens aangegeven om de bestaande procedures tegen het licht te houden. Dit heeft geresulteerd in een vergaande verheldering en vereenvoudiging van de procedures.

Verschillende onderzoeksinstrumenten

Er zijn twee hoofdvormen van onderzoek te onderscheiden: onderzoek **door** de Kamer (parlementair onderzoek) en onderzoek **voor** de Kamer (extern onderzoek). De twee hoofdvormen kennen elk twee varianten, zodat de Kamer vier instrumenten voor onderzoek kent:

Onderzoeksvorm	Instrument
Parlementair onderzoek	Enquêtecommissie
	Tijdelijke commissie
Extern onderzoek	Onderzoek door derden in opdracht van de Kamer
	Onderzoek door derden op verzoek van de Kamer

Onderzoeksvormen

Onder parlementair onderzoek wordt verstaan:

een activiteit op basis van een besluit door de Kamer, op voorstel van één of meer leden tot vaststelling van een vraagstelling/onderzoeksopdracht, waarbij beantwoording van die vraag dan wel uitvoering van het onderzoek niet aan de regering wordt gevraagd en waarbij de Kamer de verantwoordelijkheid draagt voor de uitkomsten van het onderzoek.

Onder extern onderzoek wordt verstaan:

Vormen van onderzoek in opdracht van, of op verzoek van, de Kamer door derden, waarbij de Kamer geen verantwoordelijkheid draagt voor de uitkomsten. De uitvoerder is verantwoordelijk voor de uitkomsten van het onderzoek.

Het kenmerkende verschil tussen parlementair en extern onderzoek is derhalve gelegen in het feit dat bij parlementair onderzoek de Kamer het onderzoek in eigen beheer uitvoert en de verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering ervan. Bij extern onderzoek is dat de uitvoerder.

Parlementair onderzoek

Parlementair onderzoek kan verricht worden door een tijdelijke commissie of een enquêtecommissie. Wat de parlementaire enquête ten principale van ander parlementair onderzoek onderscheidt, is het feit dat een onderzoekscommissie bij een enquête over machtsmiddelen beschikt die zich niet alleen tot de overheid, maar ook tot de burger uitstrekken. Burgers zijn verplicht tot medewerking. Zo kunnen rechtspersonen verplicht worden onder ede verklaringen af te leggen, beschikt een enquêtecommissie over de

Regeling parlementair en extern onderzoek

mogelijkheid van toepassing van dwangmiddelen en bestaat de mogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van personen die medewerking weigeren.

Een enquêtecommissie is in feite ook een tijdelijke commissie. In deze regeling wordt consequent gesproken over een enquêtecommissie wanneer het gaat over een onderzoekscommissie uit de Kamer MET enquêtebevoegdheden. Er wordt gesproken over een tijdelijke commissie wanneer het gaat over onderzoekscommissie uit de Kamer ZONDER enquêtebevoegdheden.

Een onderzoek is pas een parlementair onderzoek wanneer de Kamer daartoe heeft besloten. Een commissie uit de Kamer kan dus niet eigenstandig besluiten tot het instellen van een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie.

Het Reglement van Orde en deze Regeling schrijven voor dat parlementair onderzoek wordt verricht door een daarvoor in te stellen commissie. Een vaste commissie kan niet worden belast met onderzoeksopdrachten. Een vaste commissie die een parlementair onderzoek uitvoert loopt nadrukkelijk het risico ook het eigen optreden in een bepaalde zaak te moeten onderzoeken. De commissie zou dan rechter worden in eigen zaak. Dit is ongewenst. Daarnaast spelen praktische bezwaren. Een vaste commissie kent veel leden. Het is een fictie te veronderstellen dat deze allemaal in gelijke mate kunnen participeren in onderzoeksactiviteiten zoals het houden van hoorzittingen. Wanneer een vaste commissie onderzoek verricht heeft, is er geen andere commissie die de verdere parlementaire behandeling van hun onderzoeksrapport ter hand kan nemen.

Een bijzondere situatie kan ontstaan wanneer de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten zou willen voorstellen een enquêtecommissie dan wel een tijdelijke commissie in te stellen. De toegang tot de zeer vertrouwelijke informatie die in deze commissie wordt besproken komt in de regel alleen de leden van deze commissie toe. Parlementair onderzoek naar de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zal door de aard van de zaak een dermate bijzonder karakter kennen dat voor ieder onderzoek maatwerkafspraken noodzakelijk zijn. Er is derhalve gekozen geen uitzonderingsbepaling te formuleren.

Een tijdelijke commissie of enquêtecommissie zal in de regel onderzoekswerkzaamheden uitbesteden. De beschikbare tijd en de specifieke deskundigheid bij de kamerleden schiet vaak tekort om alles zelf ter hand te nemen. Enquêtecommissies en tijdelijke commissies kunnen daarom beschikken over een eigen onderzoeksstaf en kunnen delen van het onderzoek door derden laten verrichten. Er is een belangrijk verschil met de variant van 'onderzoek voor de Kamer door derden'. Onderzoek dat voor een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie wordt verricht, geschiedt onder de verantwoordelijkheid van deze commissie. De enquêtecommissie of tijdelijke commissie is verantwoordelijk voor de totstandkoming en de inhoud van het onderzoek, inclusief de delen die zij door anderen hebben laten opstellen. Een hoogleraar, een wetenschappelijk instituut of een onderzoeksinstelling zal ook wanneer hij voor een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie werkt geen gebruik mogen maken van de bijzondere bevoegdheden. Deze bevoegdheden komen immers alleen de Kamer toe.

De aanbevelingen waarin parlementaire onderzoeken uitmonden, laten over het algemeen een brede variatie zien: van herziening van wetgeving tot het vergroten van het leervermogen. De aanbevelingen zijn doorgaans deels gericht op het oplossen van incidentele problemen en deels op het blootleggen en aanpakken van systematische, structurele oorzaken. Bij de betrokken departementen worden na een parlementair onderzoek verbeteracties in gang gezet. Meestal laten deze verbeteracties in eerste instantie dezelfde brede variatie zien. Het zijn echter vooral de maatregelen die eenvoudig te nemen zijn en sneller tot zichtbare resultaten leiden waar in tweede instantie de meeste energie in wordt gestoken. Voor alle aanbevelingen en verbetermaatregelen blijkt te gelden dat ze beter beklijven als de implementatie gevolgd

wordt door een evaluatie. In zo'n evaluatie moet niet alleen worden bekeken of de aanbevelingen zijn opgevolgd, maar ook wat de effectiviteit van de ingezette verbetermaatregelen is. Als aan deze voorwaarden is voldaan, wordt duurzaam leren van parlementair onderzoek bevorderd.

Extern onderzoek

Extern onderzoek kan verricht worden in opdracht van de Kamer of op verzoek van de Kamer.

In het geval van extern onderzoek dat in opdracht van de Kamer wordt verricht, vervult de Kamer de rol van opdrachtgever. Deze vorm van extern onderzoek geeft de Kamer mogelijkheden om zich in de verschillende stadia van het onderzoek actief op te stellen. Zo kan de Kamer zelf de onderzoeksopdracht voorschrijven en tot op zekere hoogte eisen stellen aan de vormgeving, opzet en tijdsplanning van het onderzoek. Het is bij dit type onderzoek gebruikelijk dat de onderzoeksopdracht middels een openbare offerteprocedure wordt aanbesteed. Onderzoek in opdracht wordt vaak uitgevoerd door gespecialiseerde onderzoeksbureaus in de private sector. Veelal wordt uit leden van de meest betrokken commissie(s) een klankbordgroep gevormd, die tijdens de uitvoering van het onderzoek contact onderhoudt met de onderzoekers.

In het geval van extern onderzoek dat op verzoek van de Kamer wordt verricht, vervult de Kamer de rol van vragende partij, die een derde partij verzoekt een bepaalde vraagstelling te onderzoeken. Deze vorm van extern onderzoek impliceert een relatief passieve rol van de Kamer bij het onderzoek. De uitvoerder is immers vrij om te bepalen of en hoe zij het onderzoeksverzoek van de Kamer uitvoert. Vormgeving, opzet en tijdsplanning van het onderzoek zijn aan de uitvoerder. Ingaan op een onderzoeksverzoek is vrijwillig, er is geen wettelijke verplichting de opdracht uit te voeren. Onderzoek in opdracht wordt vaak uitgevoerd door universiteiten, (semi-)publieke onderzoeksinstituten of instellingen met een wettelijke taak. Voorbeelden daarvan zijn onder andere: het CPB, het CBS, het SCP, de RPD, het RIVM en het Rathenau-instituut. Een bijzonder variant is verzoekonderzoek door de Algemene Rekenkamer. Dit wordt later toegelicht.

Wanneer de Kamer kiest voor onderzoek voor de Kamer door derden gelden geen bijzondere bevoegdheden. De bevoegdheden die een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie hebben staan niet ter beschikking van de uitvoerder van deze vorm van onderzoek. Dergelijke opdrachtnemers zijn zelf verantwoordelijk voor de totstandkoming en de inhoud van het onderzoek. Een hoogleraar, een wetenschappelijk instituut of een commerciële onderzoeksinstelling kan – uiteraard – gebruik maken van openbare bronnen en kan in voorkomende gevallen een beroep doen op de Wet Openbaarheid Bestuur.

Extern onderzoek voor de Kamer door derden kan een goed instrument zijn wanneer specifieke, vaak technische kennis, nodig is. Ook vanuit het karakter van het instrument kan gekozen worden voor dit instrument. Uitbesteden van onderzoek is een minder zwaarwichtig instrument dan een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie.

Voor het uitvoeren van onderzoek door derden voor de Kamer kan de Tweede Kamer beschikken over een onderzoeksbudget. Het onderzoeksbureau van de Tweede Kamer is belast met het beheer van deze gelden en is samen met het bureau inkoop door de Griffier belast met de uitvoering van het inkoopproces. De inkoopregels die gelden voor alle ambtelijke organisaties gelden ook voor de Tweede Kamer. Dit betekent dat in de regel meerdere offertes worden aangevraagd en de selectie geschiedt aan de hand van objectieve criteria. In voorkomende gevallen kan een Europese aanbestedingsprocedure noodzakelijk zijn. Het onderzoeksbureau van de Kamer selecteert de uitvoerder en legt

deze keuze voor aan de Griffier. Vooraf wordt getoetst bij de meest betrokken leden of de voorgestelde keuze wordt onderschreven.

De dagelijkse begeleiding van onderzoek door derden voor de Kamer is in handen van het onderzoeksbureau van de Tweede Kamer. Dit bureau bewaakt de voortgang en toetst de inhoudelijke kwaliteit van de werkzaamheden. Het onderzoeksbureau vormt het aanspreekpunt voor het onderzoek. Voor het goed verlopen van het onderzoek kan het instellen van een klankbordgroep wenselijk zijn. De klankbordgroep wordt samengesteld uit leden van de commissie die het onderzoeksvoorstel hebben opgesteld. De klankbordgroep heeft tot taak toelichting en duiding te verzorgen voor de onderzoekers op het onderzoeksvoorstel. De klankbordgroep heeft geen rol bij het formuleren van conclusies of aanbevelingen.

Verzoekonderzoek door de Algemene Rekenkamer

Een bijzondere vorm van onderzoek op verzoek van de Kamer is het verzoek tot onderzoek dat de Kamer op grond van artikel 21a van het Reglement van Orde kan doen aan de Algemene Rekenkamer. De Algemene Rekenkamer heeft bijzondere wettelijke bevoegdheden waar het de toegang betreft tot publieke en semi-publieke organisaties. Daarom kan het voor de Kamer opportuun zijn om de Algemene Rekenkamer te verzoeken bepaald onderzoek te laten verrichten vanwege de specifieke deskundigheid en/of bijzondere onderzoeksbevoegdheden die de Algemene Rekenkamer heeft. Zulks ook mede ter beoordeling van de commissie voor de Rijksuitgaven, die op grond van artikel 21a RvO ook een advies uitbrengt aan de Kamer bij een voornemen om de Algemene Rekenkamer te verzoeken onderzoek te doen. De Algemene Rekenkamer is een onafhankelijk Hoog College van Staat en bepaalt zelf of en hoe zij gehoor geeft aan een verzoek van de Kamer tot het uitvoeren van een onderzoek. De Algemene Rekenkamer is niet verplicht tot medewerking en indien zij een onderzoek uitvoert, gaat zij zelf over de invulling en de planning ervan. Hierbij hanteert de Algemene Rekenkamer binnen het onderzoeksproces haar eigen interne kwaliteitswaarborgen, waaronder het uitgebreide hoor- en wederhoor dat de Algemene Rekenkamer toepast op haar feitelijke onderzoeksbevindingen (ambtelijk hoor- en wederhoor) en de uiteindelijke conclusies en aanbevelingen (bestuurlijk hoor- en wederhoor met de minister). Dit betekent dat de betrokken bewindspersonen voor publicatie van het onderzoek op de hoogte worden gesteld van de conceptrapportage en vertrouwelijk reageren op de bevindingen en conclusies van het onderzoek. Deze reactie wordt door de Algemene Rekenkamer opgenomen in haar eindrapport aan de Kamer.

De werkgroep

In het verleden is een aantal malen onderzoek uitgevoerd door werkgroepen uit een vaste commissie. De werkgroep heeft geen van de bevoegdheden die toekomen aan een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie. De werkgroep wordt om die reden vaak gebruikt in het kader van een vooronderzoek. Zo kan een werkgroep bijvoorbeeld een verkenning uitvoeren van een bepaald onderwerp om vast te stellen of verder onderzoek (parlementair of extern) zinvol en nuttig kan zijn. Hierbij beperkt de werkgroep zich veelal tot analyse van bestaande documenten.

De werkgroep is evenwel in het verleden ook wel gebruikt als instrument om eigenstandig onderzoek te doen en daarover een onderzoeksrapport te publiceren. Werkgroepen ontplooiden daarbij soms ook activiteiten die derden raakten, zoals het opvragen van informatie bij derden of het horen van derden.

Deze wijze van het gebruik van de figuur van een werkgroep wordt afgeraden. Belangrijkste bezwaar tegen de werkgroep is dat deze niet beschikt over welke bevoegdheid dan ook. De bevoegdheden die een commissie toekomen (artikel 27 Reglement van Orde) komen niet toe aan een werkgroep. Een werkgroep mag geen stukken opvragen bij de minister of hoorzittingen houden. Als onderzoeksinstrument is

de werkgroep daardoor niet erg bruikbaar. Verder is er soms het probleem dat na aanbieding van het rapport van een werkgroep, er geen commissie is die het rapport kan bespreken. De leden uit de werkgroep zijn namelijk tevens lid van de betreffende commissie en moeten een inhoudelijk oordeel vellen over hun eigen werk. Dat verdient geen aanbeveling.

Het onderzoeksvoorstel

Een goed onderzoeksvoorstel vormt de basis van de besluitvorming in de plenaire vergadering. Het is om die reden dat in de regeling kwaliteitseisen worden geformuleerd waaraan een onderzoeksvoorstel moet voldoen. Immers, de kwaliteit van de besluitvorming kan worden verhoogd wanneer de onderzoeksvragen zorgvuldig zijn uitgewerkt en onderbouwd. Goede onderzoeksvragen maken duidelijk welk onderzoeksinstrument het meest geschikt is en maken een goede inschatting van benodigde tijd en kosten mogelijk.

In de meeste gevallen is een onderzoek door het parlement gericht op het trekken van lessen voor de toekomst. We onderscheiden drie vormen van leren. Leren kan ten eerste gericht zijn op het voorkomen van fouten. Dit gebeurt meestal naar aanleiding van incidenten. Een voorbeeld hiervan is leren hoe met bepaalde praktische en technische maatregelen fraude kan worden tegengegaan. Een tweede vorm van leren is gericht op het vinden van oplossingen voor meer structurele (beleids-)problemen. Een voorbeeld hiervan is het leerproces dat ten grondslag heeft gelegen aan de herziening van het stelsel van sociale zekerheid.

De derde vorm van leren die we onderscheiden, is gericht op de voortdurende ontwikkeling van nieuwe oplossingen. Een voorbeeld hiervan is het opzetten en onderhouden van een innovatiecentrum sociale zekerheid. Tussen deze vormen van leren kan een spanning bestaan: wanneer bijvoorbeeld veel energie wordt gestoken in het bestrijden van incidenten, kan de aandacht voor de (onderliggende) structurele problemen daaronder lijden. In dat geval heeft innovatie ook te lijden onder een gebrek aan aandacht. Bij het opstellen van het onderzoeksvoorstel is het wenselijk zich vooraf te beraden op de vraag wat men beoogt te leren van het onderzoek.

Het verdient aanbeveling een onderzoeksvoorstel in een commissie voor te bereiden en eerst dan voor te leggen aan de plenaire vergadering. Het komt regelmatig voor dat de Kamer het Presidium bij motie oproept een onderzoek te starten. Het Presidium kan bij aannahme van een dergelijke motie de meest betrokken commissie(s) verzoeken een nader voorstel uit te werken. Het uitgewerkte voorstel wordt dan aan de Kamer aangeboden voor besluitvorming.

Ambtelijke ondersteuning

In alle fasen van het onderzoeksproces is ambtelijke ondersteuning mogelijk. De griffier van de commissie en de medewerkers van het onderzoeksbureau van de Kamer kunnen ondersteuning bieden bij het opstellen van het onderzoeksvoorstel en dragen zorg voor de uitvoering en eventuele uitbesteding van onderzoek. Een lid met het voornemen een onderzoek te starten wordt geadviseerd in een zo vroeg mogelijk stadium contact op te nemen met het onderzoeksbureau van de Kamer om samen te komen tot zo scherp mogelijke onderzoeksvragen. Het tijdig scherp afbakenen van de onderzoeksvragen verhoogt de kwaliteit en bruikbaarheid van het uiteindelijke onderzoek.

Wanneer de Kamer besluit tot het instellen van een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie zal de Griffier van de Tweede Kamer een griffier aanwijzen voor deze commissie. Vanuit het onderzoeksbureau van de Tweede Kamer, maar ook vanuit andere dienstonderdelen, kan desgewenst ondersteuning worden verzorgd. De ondersteuning heeft betrekking op het uitwerken van het onderzoeksplan maar ook op facilitaire zaken zoals de huisvesting en vragen rond voorlichting en beveiliging. De ondersteuning is

beschikbaar in de opstartfase maar ook tijdens de uitvoering van het onderzoek. In de regel zal een enquêtemissie of tijdelijke commissie kunnen beschikken over een (beperkte) onderzoekstaf. Deze staf kan veel onderzoeksactiviteiten voorbereiden en uitvoeren. Daarnaast kunnen, zoals eerder beschreven, delen van het onderzoek worden uitbesteed.

De ambtelijke diensten van de Kamer werken met draaiboeken om parlementair onderzoek zorgvuldig en voorspoedig te laten verlopen.

De verhouding van parlementair onderzoek tot andere procedures

De samenloop van een parlementaire enquête of het onderzoek door een tijdelijke commissie met ander onderzoek is geen zeldzaamheid. Parlementair onderzoek en strafrechtelijke of bestuurlijke onderzoeken kunnen samenlopen en op hetzelfde thema betrekking hebben. Het gaat bij parlementair onderzoek immers vaak om maatschappelijke misstanden of grootschalige incidenten. Daarvoor bestaat ook vaak strafrechtelijke belangstelling. Ook kan het zijn dat er belangstelling is vanuit de hoek van een bestuurlijke toezichthouder. Een samenloop heeft zich regelmatig voorgedaan en zal zich in de toekomst blijven voordoen.

Het is alleen aan de Kamer om te bepalen of een parlementair onderzoek moet worden gehouden. De Kamer dient op basis van haar eigen verantwoordelijkheid zelf over de inzet van haar eigen instrumenten te oordelen. Dit neemt vanzelfsprekend niet weg dat de Kamer bij haar beslissing een enquête te houden of een tijdelijke commissie te belasten met een onderzoeksopdracht diverse belangen zal moeten afwegen. Het is niet bezwaarlijk vanwege de andersoortige functie van het strafproces indien naast een parlementair onderzoek een strafrechtelijk onderzoek plaatsvindt. Parlementair onderzoek strekt expliciet niet tot het vaststellen van schuld aan strafbare feiten of aansprakelijkheid. Parlementair onderzoek heeft derhalve een geheel andere functie dan een strafrechtelijke vervolging. Bij een strafrechtelijke vervolging staat immers juist de schuldvraag voorop. Het doel van het onderzoek is dus anders. Parlementair onderzoek is niet gericht op het ontstaan van rechtsgevolgen. Beide vormen van onderzoek kunnen daarom heel goed parallel naast elkaar plaatsvinden. Dat dit geen knelpunt behoeft te zijn bewijst de geschiedenis. Er is in het verleden vaak sprake geweest van samenloop van parlementair onderzoek of enquêteonderzoek enerzijds en justitieel of ander onderzoek anderzijds. Er zijn geen voorbeelden bekend waarin de samenloop van verschillende soorten onderzoek een belemmering heeft gevormd bij de waarheidsvinding. Ook zijn geen rechtszaken bekend waarbij de bewijslast niet rond kon komen door gebeurtenissen in of rond een parlementair onderzoek.

Om bovengenoemde redenen zijn in de Regeling geen bepalingen opgenomen over de verhouding tussen een parlementair onderzoek en ander onderzoek. De Kamer respectievelijk de enquêtemissie of de tijdelijke commissie zullen zich echter wel rekenschap moeten geven van de manier waarop zij met ander onderzoek omgaan. De Kamer moet immers oog hebben voor andere belangen van de Staat. Dat de regeling geen bepalingen bevat, betekent dus niet dat er in de praktijk geen afspraken moeten of kunnen worden gemaakt. De ervaring leert dat in de praktijk zich afstemmingsproblemen voordoen. De Kamer kan bijvoorbeeld behoefte hebben aan stukken die het openbaar ministerie onder zich heeft. Hierover worden in de praktijk in goed overleg protocollen afgesloten.

Tot openbaarmaking rapport geen inzagerecht

Enquêtemissies en tijdelijke commissies moeten, afgezien van de openbare verhoren en de hoorzittingen, voor de publicatie van hun rapport hun werk ongestoord en in stilte kunnen verrichten. Documenten dienen daarnaast altijd in hun context te worden gezien. Een bepaald document kan bijvoorbeeld aanleiding zijn tot een bepaalde conclusie, die

niet gedragen wordt door andere documenten, feiten of omstandigheden. Een afzonderlijk document kan derhalve een geheel eigen leven gaan leiden. Het is om deze redenen ongewenst indien voor de publicatie van het rapport onder de commissie berustende documenten door anderen ingezien kunnen worden. Daarom is in de regeling neergelegd dat voor de aanbieding van het rapport aan de Kamer niemand recht op inzage in of afschrift van onder de commissie berustende documenten heeft. Dit betekent dat alle stukken tot dit moment vertrouwelijk zijn. Ook in de afrondende fase van een enquête of tijdelijke commissie wordt vaak nog hard gewerkt aan het vervolmaken van het rapport. Het zou verstrend en vertragend werken indien een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie in die fase vragen van buitenstaanders zouden moeten beantwoorden.

Nadat het parlementair onderzoek aan de Kamer is aangeboden, worden alle documenten die onder de commissie berusten in beginsel openbaar en kan eenieder inzage in deze documenten krijgen. Het betreft hier een *passieve* openbaarheid: de commissie maakt de onder haar berustende documenten niet uit eigen beweging openbaar, maar derden hebben wel een recht op inzage. Ten aanzien van alle afzonderlijke documenten die de commissie bij haar onderzoek heeft gebruikt, beslist de commissie expliciet of deze al dan niet vertrouwelijk zijn. De stukken die niet vertrouwelijk zijn, mogen vervolgens door derden worden ingezien.

Onderzoek door derden voor de Kamer geschiedt geheel onder verantwoordelijkheid van deze derden. Dat betekent dat deze derde ook verantwoordelijk is voor de inzage in en het beheer van het onderzoeksarchief.

Evaluatie

De aanbevelingen waarin parlementaire onderzoeken uitmonden, laten over het algemeen een brede variatie zien: van herziening van wetgeving tot het vergroten van het leervermogen. De aanbevelingen zijn doorgaans deels gericht op het oplossen van incidentele problemen en deels op het blootleggen en aanpakken van systematische, structurele oorzaken.

De implementatie van verbetermaatregelen is niet het eindstation van een leerproces. Het volgen en onderhouden van eenmaal geïmplementeerde maatregelen is noodzakelijk. We bevelen aan dat de Kamer bij de implementatie momenten aanwijst waarop ze zal evalueren of de voorgenomen verbeteracties zijn ingezet, en of dit op een doeltreffende en doelmatige manier is gebeurd. Dit zou in elk geval één à anderhalf jaar na het verschijnen van het rapport van de onderzoeks- of enquêtecommissie moeten gebeuren.

Artikelsgewijze toelichting REGELING PARLEMENTAIR EN EXTERN ONDERZOEK

Artikel 1

Onder extern onderzoek op verzoek van de Kamer uitgevoerd door derden, wordt onder andere verstaan onderzoek op verzoek van de Kamer door de Algemene Rekenkamer conform artikel 21a van het Reglement van Orde.

Artikel 2

Onderzoek door de Kamer kan worden uitgevoerd door een enquêtecommissie of een tijdelijke commissie. Een enquêtecommissie is in feite ook een tijdelijke commissie maar wanneer in de Procedurereeling parlementair onderzoek over een tijdelijke commissie wordt gesproken betreft het een tijdelijke commissie zonder enquêtebevoegdheden.

Artikel 3

Onderzoek voor de Kamer uitgevoerd door derden is onderzoek in opdracht van, of op verzoek van, de Kamer. De Kamer is opdrachtgever of verzoekt om een onderzoek, maar is daarbij niet verantwoordelijk voor de uitvoering en uitkomsten van het onderzoek. Dat is de partij die het onderzoek uitvoert. Het uitbesteden van onderzoek aan commerciële partijen of wetenschappelijke instituten is een voorbeeld van onderzoek dat wordt uitgevoerd in opdracht van de Kamer. Onderzoek waartoe de Kamer, op grond van artikel 21a van het Reglement van Orde de Algemene Rekenkamer kan verzoeken, is een voorbeeld van onderzoek op verzoek van de Kamer.

Artikel 4

Dit artikel regelt de inhoudelijke vereisten waaraan een onderzoeksvoorstel moet voldoen. De kwaliteit van de besluitvorming kan worden verhoogd wanneer de onderzoeksvragen zorgvuldig zijn uitgewerkt en onderbouwd. Goede onderzoeksvragen maken duidelijk welk onderzoeksinstrument het meest geschikt is en maken een goede inschatting van benodigde tijd en kosten mogelijk.

Het Presidium kan in voorkomende gevallen een of meer (vaste) commissies vragen een onderzoeksvraag nader uit te werken. Dit verdient aanbeveling in het geval van een zogenoemde onderzoeksmotie: een motie die de Kamer oproept tot het doen van een onderzoek maar waarbij een nadere uitwerking nog ontbreekt.

Artikel 7

De Kamer kan debatteren over het onderzoeksvoorstel, wijzigingen aanbrengen, moties indienen en stemmingen houden.

Artikel 9

De bevoegdheden van een enquêtecommissie zijn omschreven in de Wet op de parlementaire enquête 2008. De bevoegdheden van een tijdelijke commissie zijn in beginsel de bevoegdheden zoals neergelegd in het Reglement van Orde, artikel 27, voor zover die bevoegdheden niet strijdig zijn met de opdracht en de werkwijze van een in vertrouwelijkheid en relatief onafhankelijk van de fracties opererende onderzoekscommissie. Het houden van een algemeen overleg door een enquêtecommissie is niet verboden maar is wel zeer uitzonderlijk.

Artikel 10

De Wet op de parlementaire enquête 2008 geeft een enquêtecommissie de bevoegdheid personen als getuigen of deskundigen te verhoren. Deze personen zijn verplicht medewerking te verlenen.

Artikel 11

De Griffier van de Kamer is verantwoordelijk voor de dagelijkse begeleiding van door de Kamer ingeschakelde onderzoekers. De Griffier heeft de bevoegdheid ambtenaren van de Kamer te belasten met deze taak. Voor het goed verlopen van het onderzoek kan het instellen van een klankbordgroep wenselijk zijn. De klankbordgroep wordt samengesteld uit leden van de commissie die het onderzoeksvoorstel hebben opgesteld. De klankbordgroep heeft tot taak toelichting en duiding te verzorgen voor de onderzoekers op het onderzoeksvoorstel. De klankbordgroep heeft geen rol bij het formuleren van conclusies of aanbevelingen.

Artikel 12 lid 1

De commissie kan ter verkrijging van inlichtingen een beroep doen op de inlichtingenplicht voor ministers en staatssecretarissen zoals vastgelegd in artikel 68 Grondwet.

Artikel 12 lid 2

Derden die voor de Tweede Kamer onderzoek verrichten hebben geen toegang tot vertrouwelijke informatie. In voorkomende gevallen zal de Tweede Kamer een aanbevelingsbrief op kunnen stellen om zo medewerking te bevorderen.

Artikel 13 lid 2

Zie hiervoor het protocol Staatscourant nr. 37, 2002.

Artikel 15

Onderzoek op verzoek van de Kamer verricht door de Algemene Rekenkamer wordt, evenals bij reguliere Algemene Rekenkamerrapporten, aangeboden aan de Voorzitter van de Tweede Kamer, die het veelal in handen stelt van de commissie voor de Rijksuitgaven.

Artikel 16

Het beëindigen van de werkzaamheden van een enquêtecommissie heeft plaats overeenkomstig artikel 34 van de Wet op de parlementaire enquête 2008.

Artikel 17

Een document is een schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat.

Artikel 18 en artikel 19

De omgang met de openbaarheid en vertrouwelijkheid van de gegevens, die berusten

Regeling parlementair en extern onderzoek

onder een enquêtecommissie, geschiedt overeenkomstig de Wet op de parlementaire enquête 2008.

Voor de inzage in het archief gelden de bepalingen zoals deze zijn vastgelegd in de interne archiefregels van de Kamer.

"JBZ-procedure"

**PROCEDUREREGELING PARLEMENTAIRE INSTEMMING
VERDRAG VAN LISSABON (HET VERDRAG BETREFFENDE
DE WERKING VAN DE EUROPESE UNIE)**

"JBZ-procedure"

In de Goedkeuringswet van het Verdrag van Lissabon (Stb. 2008, 301) is de bepaling opgenomen dat ontwerp-besluiten voortvloeiend uit de artikelen 77, derde lid, 87, derde lid, en 89 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie terstond aan de Staten-Generaal worden voorgelegd, voordat daarover besluitvorming plaatsvindt door de JBZ-Raad. Dit betreft ook artikel 81, lid 3 van genoemd Verdrag, voorzover het niet gaat om de tweede alinea van dat lid.

Instemming van beide Kamers der Staten-Generaal is vereist voordat de vertegenwoordiger van het Koninkrijk zijn medewerking kan verlenen aan de totstandkoming van een besluit (van de JBZ-Raad). Stilzwijgende instemming is verleend indien niet binnen vijftien dagen na overlegging van het ontwerp-besluit door of namens een van de Kamers de wens te kennen wordt gegeven dat het ontwerp-besluit de uitdrukkelijke instemming behoeft.

Hierop is de volgende procedure gebaseerd:

1. De aanbiedingsbrief bij één of meerdere ontwerp-besluiten wordt als kamerstuk gepubliceerd. Dit gebeurt onder een zogenaamd "dubbel nummer" of "Staten-Generaal-nummer": kamerstukken die zowel voor de Eerste als voor de Tweede Kamer relevant zijn. Op het kamerstuk wordt de termijn vermeld waarbinnen de kamers de wens te kennen kunnen geven dat het ontwerp-besluit de uitdrukkelijke instemming behoeft.
2. De ontwerp-besluiten worden in een procedurevergadering door de betrokken kamercommissies (vaste commissies voor Justitie en voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) besproken.
3. Er zijn nu drie mogelijkheden:
  - a. de commissie(s) doet/doen niets: na afloop van de termijn is stilzwijgende instemming verleend;
  - b. de commissie(s) besluit(en) tot een overleg met de regering om nadere informatie te verkrijgen. Dit gebeurt binnen de termijn van 15 dagen echter zonder de wens te kennen te geven tot uitdrukkelijke instemming. Dit laat uiteraard het recht van individuele leden onverlet bij de regeling van werkzaamheden alsnog om uitdrukkelijke instemming te verzoeken;
  - c. de commissie(s) stuurt/sturen de Voorzitter een brief met het verzoek aan de Kamer voor te stellen tot uitdrukkelijke instemming te besluiten.
4. In het geval vermeld onder 3c doet de Voorzitter tijdens de regeling van werkzaamheden de Kamer het volgende voorstel:
"Ik stel voor, overeenkomstig het verzoek van de commissie(s) voor ....., de wens uit te spreken dat het ontwerp-besluit ....., aangeboden bij brief van ..... (kamerstuk .....), de uitdrukkelijke instemming van de Kamer behoeft."
5. Vervolgens vindt er doorgaans over het ontwerp-besluit een overleg plaats tussen de betrokken kamercommissie(s) en de regering. Van het overleg wordt een stenografisch verslag gemaakt.
Aan het eind van het algemeen overleg concludeert de voorzitter of de commissie(s) de Voorzitter al dan niet zal/zullen verzoeken aan de Kamer voor te stellen tot uitdrukkelijke instemming te besluiten.
6. De uitkomst van het commissie-overleg wordt aan de Kamervoorzitter meegedeeld.
7. Eventueel kan er nu een plenair debat over het ontwerp-besluit plaatsvinden.

"JBZ-procedure"

8. Aan het slot van het plenaire debat, of – indien zodanig debat niet heeft plaatsgevonden – bij de regeling van de werkzaamheden doet de Voorzitter de Kamer het volgende voorstel:

"Ik stel voor, vast te stellen dat voor zover het deze Kamer betreft, instemming is verkregen met de ontwerp-besluiten, toegezonden bij de brief van de minister/staatssecretaris van ....., d.d. .. .. (kamerstuk .....)."

Indien niet zonder meer met één of meer ontwerp-besluiten kan worden ingestemd, is het uiteraard ook mogelijk dat die ontwerp-besluiten afzonderlijk in stemming worden gebracht.

**PROCEDUREREGELING VOOR DE BEHANDELING DOOR DE
KAMER VAN WETGEVENDE VOORSTELLEN VAN DE
EUROPESE UNIE IN HET KADER VAN HET PARLEMENTAIR
BEHANDELVOORBEHOUD EN IN HET KADER VAN DE
TOETSING OP ASPECTEN VAN EUROPESE
RECHTSGRONDSLAG, SUBSIDIARITEITEN**

Procedureregeling parlementair behandelvoorbehoud

In de Rijkswet tot de goedkeuring van het Verdrag van Lissabon (Stb. 2008 – 301) (hierna: de Goedkeuringswet) is in artikel 4 een procedure opgenomen voor het parlementair behandelvoorbehoud. Het uitgangspunt van het behandelvoorbehoud is het versterken c.q. entameren van het politieke debat in de Tweede Kamer over Europese wetgevende voorstellen, teneinde de eigenstandige oordeelsvorming van de Kamer te stimuleren en te faciliteren.

In genoemd artikel 4 van de Goedkeuringswet is bepaald dat elk van de beide Kamers der Staten-Generaal binnen twee maanden nadat het een voorstel voor een wetgevingshandeling, als bedoeld in artikel 2 van het Protocol betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie, heeft ontvangen, kan besluiten dat zij het voorstel van zodanig politiek belang acht dat zij over de behandeling daarvan op bijzondere wijze wenst te worden geïnformeerd. De Kamer stelt de regering daarvan schriftelijk in kennis, waarna de regering onverwijld na de mededeling hiervan een parlementair voorbehoud in de EU dient aan te tekenen in het kader van de voor de behandeling van het voorstel te volgen wetgevingsprocedure. Vervolgens zal binnen vier weken nadat de Kamer een parlementair behandelvoorbehoud heeft geplaatst, een overleg plaatsvinden met de regering over het bijzondere politieke belang van het voorstel, waarin tevens afspraken worden gemaakt over de wijze van informatieverstrekking door de regering, over het verloop van de onderhandelingen en van de wetgevingsprocedure en over eventueel vervolgoverleg.

De Goedkeuringswet bepaalt voorts dat deze procedure zal gelden voor alle wetgevende EU-voorstellen, behalve die waarvoor de instemmingsprocedure op het gebied van Justitie en Binnenlandse Zaken (JBZ) geldt; zie daarvoor de afzonderlijk vastgestelde procedureregeling.

Hierop is de volgende procedure gebaseerd:

1. Jaarlijks stelt de Kamer, overeenkomstig de punten 2 tot en met 4, een lijst vast van aangekondigde en voorgenomen wetgevende EU voorstellen, zijnde wetgevingshandelingen als bedoeld in artikel 2 van het Protocol betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie, welke is opgenomen bij het Verdrag van Lissabon. Deze lijst omvat:
  - a. voorstellen die de Kamer mogelijk van zodanig politiek belang acht dat zij, overeenkomstig de punten 5 tot en met 12, over de behandeling daarvan op bijzondere wijze wenst te worden geïnformeerd, en
  - b. voorstellen die de Kamer zal toetsen op de aspecten: Europese rechtsgrondslag, subsidiariteit en proportionaliteit.
2. Om te komen tot de onder 1 genoemde lijst wijzen de vaste commissies van de Kamer in hun respectieve procedurevergaderingen voorstellen aan uit de voorgenomen plannen en activiteiten van de Europese Commissie in haar jaarlijkse Wetgeving- en Werk Programma en, voor zover al beschikbaar, de aangekondigde voornemens van de EU-Voorzitterschappen. De vaste commissies geleiden de door hen aangewezen voorstellen door naar de vaste commissie voor Europese Zaken. De vaste commissie voor Europese Zaken stelt op basis daarvan een volledige lijst van wetgevende EU-voorstellen op. De vastgestelde lijst wordt door de vaste commissie voor Europese Zaken met de regering besproken in een notaoverleg, zo mogelijk voor 1 januari van het betreffende jaar.
3. Na het hierboven genoemde notaoverleg doet de vaste commissie voor Europese Zaken een voorstel aan de Kamer tot vaststelling van de volledige lijst van

wetgevende EU-voorstellen. De vastgestelde lijst wordt gepubliceerd en aan de regering gezonden.

4. Indien in de loop van het jaar nieuwe wetgevende EU-voorstellen worden ingediend, die niet op de vastgestelde lijst voorkomen, kunnen deze op voorstel van een vaste commissie en na kennisgeving door de betreffende vaste commissie aan de vaste commissie voor Europese Zaken in behandeling worden genomen.
5. Nadat de Kamer een wetgevend EU-voorstel (als bedoeld in artikel 2 van het Protocol betreffende de rol van de nationale parlementen in de Europese Unie), dat is opgenomen op de hierboven onder 1 genoemde lijst, dan wel is toegevoegd op basis van de hierboven onder 4 genoemde procedure, heeft ontvangen, onderzoekt de betreffende vaste commissie het EU-voorstel en stelt zij een oordeel op over:
  - a. de noodzaak een parlementair behandelvoorbehoud te plaatsen indien de vaste commissie besluit dat zij het voorstel van zodanig politiek belang acht dat zij over de behandeling daarvan op bijzondere wijze wenst te worden geïnformeerd;
  - b. de Europese rechtsgrondslag, subsidiariteit en proportionaliteit. De betreffende vaste commissie geleidt haar oordeel door naar de vaste commissie voor Europese Zaken, voor zover dat het parlementair behandelvoorbehoud betreft, en aan de commissie verantwoordelijk voor de toetsing op Europese rechtsgrondslag, subsidiariteit en proportionaliteit, voor zover dat laatstgenoemde aspecten betreft.
6. Bij wetgevende EU-voorstellen die commissieoverstijgend zijn, heeft de vaste commissie voor Europese Zaken een versterkte coördinerende rol, opdat de verschillende invalshoeken in voldoende mate worden betrokken bij de definitieve oordeelvorming van de Kamer. Daartoe kan de vaste commissie voor Europese Zaken aan de betreffende vaste commissie die het voortouw heeft, adviseren om ook andere vaste commissies bij de behandeling en oordeelsvorming te betrekken.
7. Na ontvangst door de vaste commissie voor Europese Zaken van het advies van de betreffende vaste commissie(s) een parlementair behandelvoorbehoud te plaatsen vanwege het politieke belang van het betreffende wetgevende EU-voorstel, geleidt de vaste commissie voor Europese Zaken – al dan niet na overleg of nadere bespreking met de betreffende vaste commissie(s) – het advies door ter besluitvorming door de Kamer.
8. De Kamer besluit over het ingediende advies om een parlementair behandelvoorbehoud aangaande een wetgevend EU-voorstel te laten maken. Op grond van artikel 4, eerste lid van de Goedkeuringswet dient de Kamer binnen 2 maanden na ontvangst van het wetgevend EU-voorstel een besluit te nemen.
9. Op grond van artikel 4, tweede lid van de Goedkeuringswet stelt de Kamer de regering schriftelijk in kennis van haar besluit, waarna de regering onverwijld na de mededeling hiervan een parlementair voorbehoud in de EU dient te maken in het kader van de voor de behandeling van het voorstel te volgen wetgevingsprocedure.
10. Vervolgens heeft op grond van artikel 4, derde lid van de Goedkeuringswet binnen vier weken nadat de Kamer het besluit heeft genomen een parlementair behandelvoorbehoud te plaatsen, een overleg plaats met de Regering over het bijzondere politieke belang van het voorstel, waarin tevens afspraken worden gemaakt over de wijze van informatieverstrekking door de regering, over het verloop van de onderhandelingen en van de wetgevingsprocedure en over eventueel vervolgoverleg.

Procedureregeling parlementair behandelvoorbehoud

11. Het overleg onder 10 heeft bij voorkeur plaats in de vorm van een algemeen overleg van de betreffende vaste commissie met de verantwoordelijke bewindspersoon. Indien een algemeen overleg wegens omstandigheden (zoals recesperiodes) niet mogelijk blijkt kan ook een andere vorm van overleg worden gekozen. De vaste commissie voor Europese Zaken verleent desgewenst op verzoek van de betreffende vaste commissie(s) ondersteunende en adviserende bijstand.
12. De tijdens dit overleg met de regering gemaakte afspraken worden schriftelijk vastgelegd en aan de regering ter kennis gebracht. Tevens wordt de vaste commissie voor Europese Zaken door de betreffende vaste commissie schriftelijk geïnformeerd over de uitkomsten van het overleg met de regering.
13. Deze procedureregeling laat de door het Reglement van Orde aan commissies en Leden toegekende bevoegdheden onverlet.
14. Na de afronding van dit overleg, als bedoeld in artikel 4, derde lid van de Goedkeuringswet, is de procedure van het parlementair behandelvoorbehoud formeel beëindigd.

**TIJDELIJKE REGELING EXTERN ONDERZOEK TEN
BEHOEVE VAN INITIATIEFWETSVOORSTELLEN**

Vastgesteld in de vergadering van 6 april 2010 (Kamerstukken II, 32355)

Artikel 1. Definities

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *accountant*: een accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken.
- b. *fractie*: een fractie als bedoeld in artikel 11, eerste lid, en artikel 12, eerste en tweede lid, van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- c. *Presidium*: het Presidium bedoeld in artikel 9 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- d. *extern onderzoek*: een onderzoek:
  - 1°. uitgevoerd door één of meer deskundigen op het te onderzoeken terrein;
  - 2°. in opdracht van één of meer leden, die deze opdracht op eigen naam hebben gegeven;
  - 3°. ten behoeve van een voorstel van wet door het lid of de leden, bedoeld in onderdeel 2°, aanhangig te maken als bedoeld in artikel 82, derde lid, van de Grondwet; en
  - 4°. dat binnen één jaar na het besluit van het Presidium, bedoeld in artikel 3, derde lid, wordt afgerond.

Artikel 2. Plafond en beperkingen

1. Het Presidium stelt aan het begin van het kalenderjaar het bedrag vast dat gedurende dat kalenderjaar ten hoogste beschikbaar is voor het vergoeden van de kosten van een extern onderzoek.
2. De vergoeding van de kosten of de vergoeding van een deel van de kosten voor één extern onderzoek bedraagt maximaal € 15.000,- .
3. De vergoeding wordt niet verstrekt voor:
  - a. uitgaven in strijd met wettelijke bepalingen;
  - b. betalingen aan politieke partijen en met politieke partijen verbonden instellingen;
  - c. betalingen aan met politieke partijen verbonden natuurlijke personen anders dan ter vergoeding van de kosten van een extern onderzoek op basis van een onderzoeksopdracht en een gespecificeerde, reële declaratie;
  - d. betalingen aan ambtenaren, medewerkers en stagiaires van fracties of de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
  - e. giften.

Artikel 3. Verzoek en besluitvorming

1. Ieder lid heeft het recht om, al dan niet gezamenlijk met één of meer andere leden:
  - a. op eigen naam één of meer deskundigen naar eigen keuze de opdracht te geven om een extern onderzoek te verrichten; en
  - b. het Presidium te verzoeken om de kosten of een deel van de kosten van het externe onderzoek te vergoeden.
2. Het verzoek wordt vergezeld van een onderzoeksvoorstel als bedoeld in artikel 4 aan het Presidium gezonden.
3. Het Presidium besluit binnen zes weken na ontvangst van verzoek en het onderzoeksvoorstel tot welk bedrag de kosten van het externe onderzoek worden vergoed aan het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld. Het bedrag, bedoeld in de vorige volzin, kan op nihil worden bepaald.

Artikel 4. Het onderzoeksvoorstel

1. Een onderzoeksvoorstel voor een extern onderzoek wordt opgesteld door één of meer leden.
2. Het onderzoeksvoorstel bevat in ieder geval:

- a. de aanleiding voor het externe onderzoek;
  - b. een vastomlijnde onderzoeksvraag en een opsplitsing daarvan in deelvragen;
  - c. een indicatie van de kosten van het externe onderzoek;
  - d. een indicatie van de tijdsduur van het externe onderzoek;
  - e. een onderbouwde keuze voor het in te zetten onderzoeksinstrument;
  - f. een indicatie van de benodigde ambtelijke ondersteuning van het Bureau Wetgeving en het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven; en
  - g. een indicatie van de benodigde ondersteuning van één of meer deskundigen.
3. Eén of meer leden kunnen het Bureau Wetgeving en het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven gezamenlijk om ondersteuning vragen bij het opstellen van het onderzoeksvoorstel.

Artikel 5. Dagelijkse begeleiding van het externe onderzoek

Bij een extern onderzoek is de dagelijkse begeleiding van de uitvoering in handen van het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet.

Artikel 6. Aanbieding van het externe onderzoek

Het externe onderzoek wordt direct aangeboden aan het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet.

Artikel 7. Declaratie van de kosten van het externe onderzoek

1. Het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld declareren binnen één jaar na het besluit van het Presidium, bedoeld in artikel 3, derde lid, de kosten van het externe onderzoek door middel van een gespecificeerd kostenoverzicht bij het Presidium, tenzij het bedrag neergelegd in dat besluit op nihil is bepaald.

2. Bij beëindiging van het Kamerlidmaatschap van het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld, worden door dit lid of deze leden de voor het externe onderzoek gemaakte kosten binnen zes weken na beëindiging van het Kamerlidmaatschap bij het Presidium gedeclareerd onder overlegging van een gespecificeerd kostenoverzicht. De vorige volzin is niet van toepassing:

- a. op het lid aan wie ingevolge artikel X van de Kieswet tijdelijk ontslag is verleend wegens zwangerschap en bevalling of ziekte; of,
- b. in het geval dat binnen zes weken na beëindiging van het Kamerlidmaatschap één of meer leden schriftelijk aan het Presidium te kennen hebben gegeven het externe onderzoek voort te zetten.

3. Het eerste en tweede lid zijn van overeenkomstige toepassing op het lid dat of de leden die schriftelijk aan het Presidium te kennen heeft of hebben gegeven het externe onderzoek te zullen voortzetten.

4. Het Presidium wijst een accountant aan om de volledigheid en rechtmatigheid van het gespecificeerde kostenoverzicht te onderzoeken. De accountant legt zijn bevindingen vast in een verklaring. De accountant doet hierbij tevens verslag over de vraag of de aard en omvang van het externe onderzoek voldoen aan de eisen van doelmatigheid.

5. Het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of heeft of hebben voortgezet geven medewerkers van de door het Presidium aangewezen accountant te allen tijde inzage in relevante stukken en verstrekt of verstrekken desgevraagd alle inlichtingen die nodig zijn voor de uitvoering van de taak van accountant.

Artikel 8. Vaststelling van de vergoeding na declaratie

1. Het Presidium stelt binnen zes weken na ontvangst van de verklaring en het verslag van de accountant, bedoeld in artikel 7, vierde lid, een vergoeding vast op het bedrag neergelegd in het besluit, bedoeld in artikel 3, derde lid.

2. In afwijking van het eerste lid kan het Presidium besluiten om het bedrag van de vergoeding, neergelegd in het besluit, bedoeld in artikel 3, derde lid, te verlagen en de vergoeding lager of op nihil vast te stellen, indien:

a. het bedrag van de gemaakte kosten lager is dan het bedrag van de vergoeding neergelegd in het besluit, bedoeld in artikel 3, derde lid;

b. uitgaven, betalingen of giften als bedoeld in artikel 2, derde lid, worden gedeclareerd; of,

c. de uitkomst van het onderzoek van de accountant daartoe aanleiding geeft.

3. Het tweede lid, onder c, is niet van toepassing voor zover naar het oordeel van het Presidium:

a. de tekortkomingen van bijzondere aard of geringe betekenis zijn; of

b. het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet, zich voldoende heeft of hebben ingespannen om de tekortkomingen op te heffen.

Artikel 9. Ambtshalve vaststelling van de vergoeding

1. Het Presidium stelt het bedrag van de vergoeding ambtshalve vast op nihil, indien:

a. het bedrag van de vergoeding neergelegd in het besluit, bedoeld in artikel 3, derde lid, nihil is;

b. het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld nalaten om de kosten te declareren binnen één jaar na het besluit van het Presidium, bedoeld in artikel 3, derde lid, of binnen zes weken na beëindiging van het Kamerlidmaatschap en het externe onderzoek niet is voortgezet als bedoeld in artikel 7, tweede lid, onder b;

c. het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voortgezet als bedoeld in artikel 7, tweede lid, onder b, nalaten om de kosten binnen één jaar na het besluit van het Presidium, bedoeld in artikel 3, derde lid, te declareren.

2. Het Presidium kan in verband met zwangerschap en bevalling, ziekte of bijzondere omstandigheden afwijken van de onderdelen b en c van het eerste lid en bepalen dat het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet als bedoeld in artikel 7, tweede lid, onder b, binnen een door het Presidium gestelde termijn alsnog de kosten van het externe onderzoek door middel van een gespecificeerd kostenoverzicht mogen declareren. Artikel 7, vierde en vijfde lid, en artikel 8 zijn van toepassing.

Artikel 10. Register

1. Op de Griffie wordt een register bijgehouden waarin de leden, uiterlijk één week nadat het Presidium een vergoeding heeft vastgesteld als bedoeld in artikel 8, opgave doen van:

a. de hoogte van de vergoeding;

b. de deskundige of deskundigen die het externe onderzoek heeft of hebben verricht; en

c. eventuele derden die een bijdrage hebben geleverd aan de financiering van het externe onderzoek.

2. Het register ligt voor een ieder ter inzage.

Artikel 11. Archivering

1. Bij extern onderzoek berust de verantwoordelijkheid voor de archivering bij de deskundige of deskundigen die het externe onderzoek heeft of hebben verricht, voor zover het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet geen aanspraak wenst of wensen te maken op de door de deskundige of deskundigen in opdracht van het lid of de leden verzamelde documenten.

2. Bij extern onderzoek berust de verantwoordelijkheid voor de toegang tot het archief bij de deskundige of deskundigen die het externe onderzoek heeft of hebben verricht met inachtneming van het eerste lid.

Artikel 12. Inwerkingtreding en vervallen

1. Deze regeling treedt in werking op 1 mei 2010.

2. Verzoeken om de kosten of een deel van de kosten van het externe onderzoek te vergoeden, bedoeld in artikel 3, tweede lid, kunnen tussen 1 mei 2010 en 1 mei 2012 aan het Presidium worden gezonden.

3. Deze regeling vervalt op het moment dat het Presidium, al dan niet ambtshalve, een vergoeding heeft vastgesteld als bedoeld in de artikelen 8 en 9 voor ieder verzoek om de kosten of een deel van de kosten van het externe onderzoek te vergoeden, bedoeld in artikel 3, tweede lid, en dat tussen 1 mei 2010 en 1 mei 2012 aan het Presidium is gezonden.

Toelichting

I . Algemeen deel

1. Inleiding

Indien een Kamerlid gebruik wil maken van zijn recht van initiatief heeft hij in de huidige parlementaire praktijk verschillende mogelijkheden tot zijn beschikking. Een initiatiefnemer kan ten eerste ondersteuning vragen bij het Bureau Wetgeving. Daarnaast kan de initiatiefnemer ook gebruik maken van de ambtelijke bijstand van een ministerie, welke doorgaans wordt gebruikt in het geval de materie van het initiatiefwetsvoorstel erg specialistisch is of wanneer er aanvullende feitelijke informatie benodigd is voor het schrijven van het initiatief waarover het Bureau Wetgeving niet kan beschikken. De ambtelijke bijstand door het ministerie kan echter niet gewenst zijn om politieke redenen. Ook komt het voor dat de ambtelijke bijstand door het ministerie niet toereikend is.

De Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen geeft een initiatiefnemer een nieuwe mogelijkheid. Een Kamerlid kan ten behoeve van een initiatiefwetsvoorstel met behulp van deze regeling een extern onderzoek laten verrichten. Een **extern onderzoek** is een onderzoek dat (1) in opdracht van het Kamerlid, (2) door één of meer deskundigen op het te onderzoeken terrein wordt uitgevoerd (3) ten behoeve van een initiatiefwetsvoorstel van dat Kamerlid en (4) dat binnen één jaar wordt afgerond en gedeclareerd na het besluit van het Presidium om (een deel van) de kosten van dit onderzoek te vergoeden. Een extern onderzoek kan zowel voorafgaand aan het aanhangig maken van een initiatiefwetsvoorstel worden verricht als gedurende de parlementaire behandeling van een reeds aanhangig gemaakt initiatiefwetsvoorstel. Het kan bijvoorbeeld gebeuren dat een initiatiefnemer pas na het aanhangig maken van een initiatiefwetsvoorstel tot de ontdekking komt dat nader extern onderzoek gewenst is. Een extern onderzoek hoeft niet te leiden tot het aanhangig maken van een initiatiefwetsvoorstel, de uitkomsten van een extern onderzoek kunnen ertoe leiden dat het niet opportuun wordt geacht om tot wetgeving te komen.

In de Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen is rekening gehouden met het individuele karakter van het recht van initiatief. Het recht van initiatief wordt immers ingevolge artikel 82 van de Grondwet aan individuele Kamerleden toegekend. Kamerleden kunnen er derhalve voor kiezen om individueel of gezamenlijk een extern onderzoek te laten verrichten. De Tijdelijke regeling extern heeft een declaratiestructuur. Dit betekent dat een voorschot op een vergoeding van de kosten van een extern onderzoek niet mogelijk is.

2. De declaratiestructuur van de Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen

De Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen heeft een declaratiestructuur met een drietal beslismomenten voor het Presidium.

Het eerste beslismoment

Het Presidium stelt aan het begin van ieder kalenderjaar een **plafond** vast, een bedrag dat in dat kalenderjaar beschikbaar is voor het vergoeden van de kosten van het externe onderzoek. Tijdens de Raming voor het jaar 2010 is aangegeven dat het plafond, dat voor het jaar 2010 vastgesteld wordt, ten laste komt van het onderzoeksbudget³. Het is aan het Presidium om te bepalen op welke wijze het beschikbare geld wordt verdeeld

---

³ *Handelingen II*, 31952, nr. 3, p. 7

over de verschillende verzoekers, met dien verstande dat de vergoeding van de kosten van één extern onderzoek maximaal € 15.000,- bedraagt. Deze vergoeding kan niet worden gebruikt voor de bekostiging van (extra) deskundigen waartoe de Kamerleden nu reeds toegang hebben, zoals medewerkers (van het wetenschappelijk bureau) van hun partij, fractiemedewerkers en kamerambtenaren. Ook dient verdeckte subsidiëring van politieke partijen te worden voorkomen. Dit is vooral van belang gezien het feit dat het Presidium zelf beslist over de verdeling van de gelden. In de regeling worden daarom een aantal uitgaven, betalingen of giften genoemd waarvoor de vergoeding niet mag worden verstrekt.

Het tweede beslismoment

Kamerleden die in aanmerking willen komen voor een vergoeding van een extern onderzoek dienen hiervoor een **verzoek vergezeld van een onderzoeksvoorstel** naar het Presidium te sturen. Dit onderzoeksvoorstel moet voldoen aan de inhoudelijke eisen die worden gesteld in de regeling. In het onderzoeksvoorstel dient onder andere een indicatie van de kosten van het externe onderzoek te worden opgenomen. Kamerleden kunnen voor het opstellen van het onderzoeksvoorstel ondersteuning vragen aan het Bureau Wetgeving en het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven gezamenlijk.

Binnen zes weken na ontvangst van een verzoek vergezeld van een onderzoeksvoorstel besluit het Presidium tot welk bedrag de kosten van het beoogde externe onderzoek vergoed zullen worden. Het Presidium kan besluiten slechts een deel van de kosten te vergoeden of de kosten niet te vergoeden. In het geval het Presidium bijvoorbeeld reeds meerdere besluiten tot vergoeding van de kosten van externe onderzoeken heeft genomen en er op het moment van het verzoek geen geld meer beschikbaar is voor het vergoeden van de kosten van externe onderzoeken, zal in het besluit van het Presidium het vergoedingsbedrag op nihil worden gesteld.

Het externe onderzoek wordt ten behoeve van een initiatiefwetsvoorstel van wet uitgevoerd door één of meer deskundigen op het te onderzoeken terrein die hiertoe van één of meer Kamerleden de opdracht gekregen. Kamerleden dienen deze onderzoeksopdracht op eigen naam te verstrekken en de kosten van het externe onderzoek in beginsel zelf te dragen. Een voorschot op de toegekende vergoeding is niet mogelijk. Dientengevolge zijn Kamerleden persoonlijk aansprakelijk voor eventuele en onverhoopte tekortkomingen. De dagelijkse begeleiding van een extern onderzoek ligt dan ook in handen van de Kamerleden zelf. Ook wordt het externe onderzoek door de deskundigen direct aangeboden aan de Kamerleden van wie zij de opdracht hebben gekregen. In beginsel bepalen de Kamerleden de openbaarheid van het onderzoek en tevens het tijdstip van openbaarmaking. Dit is in lijn met het individuele karakter van het recht van initiatief. Het kan bijvoorbeeld in verband met het nog op te stellen initiatiefwetsvoorstel niet opportuun zijn om een onderzoek dadelijk na afronding openbaar te maken. Kamerleden dienen dan ook met de deskundige(n) afspraken te maken over de openbaarheid van het externe onderzoek.

Een extern onderzoek dient binnen één jaar te worden afgerond in verband met de declaratietermijn.

Het derde beslismoment

Binnen één jaar nadat het Presidium besloten heeft tot welk bedrag de kosten van het externe onderzoek vergoed zullen worden, dienen Kamerleden die een extern onderzoek hebben voorgesteld de kosten hiervan bij het Presidium te declareren door middel van een gespecificeerd kostenoverzicht.

Hier zijn enkele uitzonderingen op. Kamerleden waarvan het Kamerlidmaatschap wordt beëindigd en die een extern onderzoek hebben voorgesteld dienen binnen zes weken na de beëindiging van hun Kamerlidmaatschap de kosten van het externe onderzoek te declareren. Indien het Kamerlid dit niet doet, vervalt de mogelijkheid van declaratie. Het zal derhalve kunnen voorkomen dat het externe onderzoek voortijdig wordt gestopt in verband met de beëindiging van een Kamerlidmaatschap. Het is denkbaar dat een ander

Kamerlid het externe onderzoek wenst voor te zetten. In dat geval kan dit Kamerlid een brief aan het Presidium sturen waarin hij te kennen geeft dat hij het externe onderzoek wenst voort te zetten. Dit dient binnen zes weken na de beëindiging van het Kamerlidmaatschap van het voormalige Kamerlid te gebeuren. Het Kamerlid dat het externe onderzoek voortzet krijgt alsdan de mogelijkheid om het externe onderzoek voort te zetten en de kosten daarvan te declareren. Deze declaratie moet gewoon worden gedaan binnen één jaar na het besluit van het Presidium over de hoogte van de vergoeding van de kosten van het betreffende externe onderzoek.

In het geval dat een Kamerlid tijdelijk ontslag is verleend in verband met zwangerschap en bevalling dan wel ziekte of bijzondere omstandigheden, kan het voorkomen dat de declaratie van een extern onderzoek of een voortgezet extern onderzoek niet tijdig kan worden gedaan. In dat geval kan het Presidium besluiten dat het Kamerlid binnen een door het Presidium gestelde termijn alsnog de kosten van het externe onderzoek mag declareren.

Het Presidium laat het kostenoverzicht vervolgens door een accountant of door de Stafdienst Financieel Economische Zaken controleren. De accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken legt de bevindingen van deze controle vast in een verklaring en doet hierbij tevens verslag over de vraag of de aard en omvang van het externe onderzoek voldoen aan de eisen van doelmatigheid. Deze verklaring wordt aan het Presidium gezonden.

Binnen zes weken na ontvangst van deze verklaring stelt het Presidium de vergoeding van de kosten van het externe onderzoek vast op het bedrag neergelegd in het Presidiumbesluit over de hoogte van de vergoeding van de kosten van het beoogde externe onderzoek.

Het Presidium stelt de vergoeding van de kosten van het externe onderzoek op een lager bedrag vast in het geval de gemaakte kosten voor het externe onderzoek lager zijn dan het bedrag neergelegd in het Presidiumbesluit over de hoogte van de vergoeding van de kosten van het beoogde externe onderzoek. Dit is ook het geval als er uitgaven, betalingen of giften worden gedeclareerd waarvoor de vergoeding niet mag worden verstrekt. Dit is eveneens het geval als het onderzoek van de accountant of van de Stafdienst Financieel Economische Zaken daartoe aanleiding geeft, tenzij de in de onderzoek geconstateerde tekortkomingen naar het oordeel van het Presidium van bijzondere aard of geringe betekenis zijn of de Kamerleden zich naar het oordeel van het Presidium voldoende hebben ingespannen om de geconstateerde tekortkomingen op te heffen.

Het Presidium stelt de vergoeding van de kosten van het externe onderzoek in een aantal gevallen ambtshalve vast op nihil. Namelijk in het geval het bedrag neergelegd in het Presidiumbesluit over de hoogte van de vergoeding van de kosten van het beoogde externe onderzoek nihil is. In de geval hoeven Kamerleden ook geen kosten te declareren. Verder stelt het Presidium de vergoeding van de kosten van het externe onderzoek ambtshalve vast op nihil als Kamerleden niet voor het verstrijken van de declaratietermijnen declareren. In verband met zwangerschap en bevalling, ziekte of bijzondere omstandigheden kan het Presidium bepalen dat Kamerleden de kosten van het externe onderzoek alsnog mogen declareren.

3. Transparantie en tijdelijkheid

Transparantie

Het Kamerlid dient binnen één week na de vaststelling van de vergoeding door het Presidium een aantal gegevens te noteren in een openbaar register dat wordt bijgehouden op de Griffie, tenzij het Presidium de vergoeding ambtshalve op nihil heeft vastgesteld. In het register worden de volgende gegevens opgenomen:

- a) de hoogte van de vergoeding;
- b) de deskundigen die het externe onderzoek hebben verricht; en

c) eventuele derden die een bijdrage hebben geleverd aan de financiering van het externe onderzoek.

Het opnemen van dergelijke gegevens in een openbaar register is nodig met het oog op de transparantie van de bestedingen van de Tweede Kamer. Ook wordt met opnemen van deze gegevens voor iedereen duidelijk wie het externe onderzoek hebben verricht en gefinancierd, zodat men bewust kan zijn van eventuele "kleur" in het externe onderzoek. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn als een medicijnfabrikant het externe onderzoek voor een initiatiefwetsvoorstel over vaccinatiereggeving meefinanciert.

Tijdelijkheid

De Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen is een tijdelijke regeling. Kamerleden kunnen vanaf 1 maart 2010 tot 1 maart 2012 bij het Presidium een verzoek indienen om (een deel van) de kosten van een extern onderzoek te vergoeden. De regeling vervalt op het moment dat het Presidium voor de verzoeken die in deze periode zijn ontvangen, al dan niet ambtshalve, een vergoeding heeft vastgesteld.

Na deze proefperiode van twee jaren kan de Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen worden geëvalueerd en kan de regeling (eventueel gewijzigd) worden opgenomen in de Regeling parlementair en extern onderzoek.

II. Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1. Definities

In artikel 1 zijn de definitiebepalingen neergelegd voor de Tijdelijke regeling extern onderzoek ten behoeve van initiatiefwetsvoorstellen. In deze regeling wordt onder *accountant* begrepen een door het Presidium aangewezen accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken. Voor de begrippen *fractie* en *Presidium* wordt verwezen naar de definities uit het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Onder *extern onderzoek* wordt in deze regeling een onderzoek verstaan dat wordt:

- 1°. uitgevoerd door één of meer deskundigen op het te onderzoeken terrein;
- 2°. in opdracht van één of meer leden, die deze opdracht op eigen naam hebben gegeven;
- 3°. ten behoeve van een voorstel van wet door het lid of de leden, bedoeld in onderdeel 2°, aanhangig te maken als bedoeld in artikel 82, derde lid, van de Grondwet; en
- 4°. dat binnen één jaar na het besluit van het Presidium op het vergoedingsverzoek wordt afgerond.

Onderdeel 1°. betekent dat één of meer Kamerleden voor een extern onderzoek alleen deskundigen op het te onderzoeken terrein kunnen inschakelen. Uit onderdeel 2° volgt dat de opdracht voor het externe onderzoek door één of meer Kamerleden op eigen naam wordt verleend aan de betreffende deskundigen. Dientengevolge zijn deze Kamerleden aansprakelijk voor eventuele en onverhoopte tekortkomingen. Onderdeel 3°. houdt in dat het externe onderzoek wordt verricht ten behoeve van een initiatiefwetsvoorstel van wet van de Kamerleden die de opdracht hebben gegeven. Het laatste onderdeel 4°. geeft aan dat een extern onderzoek niet langer dan één jaar kan duren.

Artikel 2. Plafond en beperkingen

Artikel 2 bepaalt dat het Presidium aan het begin van het kalenderjaar een maximumbedrag vaststelt dat beschikbaar is voor de vergoeding van de kosten van

externe onderzoeken. Boven dit plafond worden de kosten van extern onderzoek niet vergoed.

Verder bepaalt dit artikel dat de vergoeding van (een deel van de) kosten van één extern onderzoek wordt gemaximeerd op € 15.000,- en dat deze vergoeding niet wordt verstrekt voor:

- a. uitgaven in strijd met wettelijke bepalingen;
- b. betalingen aan politieke partijen en met politieke partijen verbonden instellingen;
- c. betalingen aan met politieke partijen verbonden natuurlijke personen anders dan ter vergoeding van de kosten van een extern onderzoek op basis van een onderzoeksopdracht en een gespecificeerde, reële declaratie;
- d. betalingen aan ambtenaren, medewerkers en stagiaires van fracties of de Kamer;
- e. giften.

Artikel 3. Verzoek en besluitvorming

Ingevolge het derde artikel van deze regeling hebben Kamerleden het recht om, al dan niet gezamenlijk met andere Kamerleden, op eigen naam deskundigen de opdracht te geven een extern onderzoek te verrichten en om het Presidium te verzoeken (een deel van) de kosten van het externe onderzoek te vergoeden. Een vergoedingsverzoek voor de kosten van een extern onderzoek kan gedurende het gehele kalenderjaar aan het Presidium worden gezonden en dient altijd vergezeld te worden van een onderzoeksvoorstel voor een extern onderzoek. Het Presidium besluit binnen zes weken na ontvangst van het verzoek en het onderzoeksvoorstel tot welk bedrag (een deel van) de kosten van het externe onderzoek worden vergoed. Het Presidium kan dit bedrag op nihil stellen. Overigens geeft dit artikel het Presidium niet de mogelijkheid om een voorschot te verlenen.

Artikel 4. Het onderzoeksvoorstel

Het onderzoeksvoorstel moet volgens artikel 4 van deze regeling aan een aantal eisen voldoen. In het onderzoeksvoorstel moeten de volgende zaken worden opgenomen: de aanleiding voor het externe onderzoek, een vastomlijnde onderzoeksvraag en een opsplitsing daarvan in deelvragen, indicatie van de kosten en de tijdsduur van het externe onderzoek, een onderbouwde keuze voor het in te zetten onderzoeksinstrument, een indicatie van de benodigde ambtelijke ondersteuning van het Bureau Wetgeving en het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven, en een indicatie van de benodigde ondersteuning van één of meer deskundigen. Kamerleden kunnen bij het opstellen ondersteuning vragen aan het Bureau Wetgeving en het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven gezamenlijk. Het is niet mogelijk slechts één van deze bureaus te benaderen.

Artikel 5. Dagelijkse begeleiding van het externe onderzoek

De dagelijkse leiding over het externe onderzoek ligt ingevolge artikel 5 van deze regeling bij het Kamerlid dat of de Kamerleden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet.

Artikel 6. Aanbieding van het externe onderzoek

Het externe onderzoek wordt direct aangeboden aan het Kamerlid dat of de Kamerleden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet. Het is vervolgens aan het Kamerlid of de Kamerleden om te bepalen wat met het externe onderzoek wordt gedaan en of het onderzoek openbaar wordt gemaakt en zo ja, wanneer.

Artikel 7. Declaratie van de kosten van het externe onderzoek

De kosten van het externe onderzoek dienen binnen één jaar na het besluit van het Presidium op het vergoedingsverzoek door het Kamerlid dat of de Kamerleden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld bij het Presidium te worden gedeclareerd door middel van een gespecificeerd kostenoverzicht.

Bij beëindiging van het Kamerlidmaatschap dienen Kamerleden die een extern onderzoek hebben voorgesteld de kosten hiervan binnen zes weken na beëindiging van het Kamerlidmaatschap bij het Presidium te declareren. Dit geldt niet voor Kamerleden aan wie tijdelijk ontslag is verleend wegens zwangerschap en bevalling of ziekte. Deze termijn van zes weken geldt ook niet in het geval dat één of meer andere leden binnen deze zes weken aan het Presidium laten weten dat zij het externe onderzoek in plaats van de voorsteller(s) zullen voortzetten. Deze "voortzettende" leden én de leden aan wie tijdelijk ontslag is verleend, dienen de kosten gewoon binnen één jaar na het besluit van het Presidium op het vergoedingsverzoek te declareren.

Het lid of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld hoeven de kosten van het externe onderzoek niet binnen één jaar te declareren in het geval het Presidium in zijn besluit op het vergoedingsverzoek heeft bepaald dat het bedrag van de vergoeding nihil is.

Het Presidium wijst een accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken om de volledigheid en rechtmatigheid van het gespecificeerde kostenoverzicht te onderzoeken. De accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken legt de bevindingen van dit onderzoek vast in een verklaring. De accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken dient hierbij tevens verslag te doen over de vraag of de aard en omvang van het externe onderzoek voldoet aan de eisen van rechtmatigheid. Het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld dienen de accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken te allen tijde inzage in relevante stukken te geven en desgewenst alle inlichtingen te verstrekken die nodig zijn voor de uitvoering van de taak van de accountant of de Stafdienst Financieel Economische Zaken

Artikel 8. Vaststelling van de vergoeding na declaratie

Het Presidium stelt binnen zes weken na ontvangst van de verklaring en het verslag van de accountant of van de Stafdienst Financieel Economische Zaken de vergoeding voor de kosten van het externe onderzoek vast op het maximale bedrag dat het Presidium in zijn besluit op het vergoedingsverzoek heeft neergelegd. Het Presidium kan slechts in een beperkt aantal gevallen de vergoeding lager vaststellen dan het maximale bedrag dat het Presidium in zijn besluit op het vergoedingsverzoek heeft neergelegd. Hierdoor wordt voorkomen dat leden ineens geen vergoeding krijgen, terwijl zij naar aanleiding van het besluit op hun vergoedingsverzoek redelijkerwijs wel op een vergoeding mochten rekenen.

In de volgende gevallen kan het Presidium besluiten het bedrag in zijn besluit op het vergoedingsverzoek te verlagen en de vergoeding lager vast te stellen dan het maximale bedrag of op nihil vast te stellen:

1. als de gemaakte kosten lager zijn uitgevallen dan het maximum bedrag in het besluit;
2. als er uitgaven, betalingen of giften als bedoeld in artikel 2, derde lid, worden gedeclareerd; of
3. als de uitkomst van het externe onderzoek van de accountant of van de Stafdienst Financieel Economische Zaken daartoe aanleiding geeft. Het Presidium kan in dit laatste geval van verlaging afzien als de tekortkomingen naar het oordeel van het Presidium van bijzondere aard of geringe betekenis zijn of als het lid of de leden zich voldoende heeft of hebben ingespannen om de tekortkomingen op te heffen.

Artikel 9. Ambtshalve vaststelling van de vergoeding

Het Presidium stelt in een aantal gevallen de vergoeding voor de kosten van het externe onderzoek ambtshalve vast op nihil, namelijk:

- a. in het geval het Presidium in zijn besluit op het vergoedingsverzoek heeft bepaald dat het bedrag van de vergoeding nihil is. Het lid hoeft dan ook geen declaratie in te dienen;
- b. als het Kamerlid dat of de Kamerleden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld nalaten om binnen één jaar na het besluit van het Presidium op het vergoedingsverzoek een declaratie in te dienen of binnen zes weken na beëindiging van het Kamerlidmaatschap en het externe onderzoek niet door andere leden is voortgezet; of
- c. de leden die het externe onderzoek hebben voortgezet nalaten om de declaratie binnen een jaar na het besluit van het Presidium op het vergoedingsverzoek in te dienen. Het Presidium kan in verband met zwangerschap en bevalling, ziekte of bijzondere omstandigheden van de onderdelen b en c afwijken en bepalen dat het lid dat of de leden die het externe onderzoek heeft of hebben voorgesteld of voortgezet de kosten van het externe onderzoek alsnog mogen declareren binnen een door het Presidium gestelde termijn.

Artikel 10. Register

Kamerleden dienen binnen één week na de vaststelling van de vergoeding door het Presidium een aantal gegevens te noteren in een openbaar register dat wordt bijgehouden op de Griffie, tenzij het Presidium de vergoeding ambtshalve op nihil heeft vastgesteld. In dit openbare register wordt opgave gedaan van:

- a) de hoogte van de vergoeding;
- b) de deskundige of deskundigen die het externe onderzoek heeft of hebben verricht; en
- c) eventuele derden die een bijdrage hebben geleverd aan de financiering van het externe onderzoek.

Artikel 11. Archivering

Artikel 11 regelt de verantwoordelijkheid voor de archivering.

Artikel 12. Inwerkingtreding en vervallen

Dit artikel bepaalt dat deze regeling op 1 mei 2010 in werking treedt en dat de leden tot 1 mei 2012 verzoeken tot vergoeding van (een deel van) de kosten van een extern onderzoek aan het Presidium kunnen zenden. Deze regeling zal ingevolge het derde lid van artikel 12 vervallen op het moment dat het Presidium voor alle vergoedingsverzoeken die het Presidium voor 1 mei 2012 heeft ontvangen, al dan niet ambtshalve, een vergoeding heeft vastgesteld.

REGLEMENT VOOR DE DIENST VERSLAG EN REDACTIE

Vastgesteld in de vergaderingen van 20 april 2004 (Kamerstukken II, 29489;
Kamerstukken I, IXC)

Nadien gewijzigd:

Kamerstukken II, 30630 (29 juni 2006), art. 3,
Kamerstukken I, XLIX A (15 mei 2007)

Kamerstukken II, 32200 (10 november 2009), art. 2, 3 en 4
Kamerstukken I, 32200 A (22 december 2009)

Artikel 1. De zorg voor de Dienst Verslag en Redactie en de Gemengde commissie van beroep

1. De zorg voor de Dienst Verslag en Redactie voor de Staten-Generaal berust bij de Tweede Kamer.

2. De bevoegdheid om in het door de dienst geleverde verslag wijzigingen aan te brengen of aangebrachte wijzigingen ongedaan te maken, berust bij een Gemengde commissie van beroep, bestaande uit de Voorzitters van de Eerste en Tweede Kamer, die de bevoegdheid, bedoeld in artikel 3, vijfde lid, kunnen uitoefenen met dien verstande dat voor de Eerste Kamer deze bevoegdheid wordt uitgeoefend door de Voorzitter van de Tweede Kamer, en voor de Tweede Kamer door de Voorzitter van de Eerste Kamer. De Voorzitters kunnen zich laten vervangen door een Ondervoorzitter, elk voor hun eigen Kamer.

3. De commissie van beroep wordt bijgestaan door een griffier, daartoe door de commissie uit te nodigen.

4. Het hoofd van de dienst of diens plaatsvervanger woont als regel de vergaderingen van de commissie van beroep bij.

5. Met de Eerste Kamer wordt een dienstverleningsovereenkomst afgesloten waarin de te leveren producten en diensten alsmede de aard en kwaliteit daarvan, worden vastgelegd.

Artikel 2. De taakuitoefening

1. De Dienst Verslag en Redactie is belast met de vervaardiging van een geredigeerd doch zoveel mogelijk woordelijk (stenografisch) verslag van het verhandelde in de plenaire vergaderingen van elk van de Kamers en met de openbaarmaking van die Handelingen. De dienst is eveneens belast met de vervaardiging van stenografische en beknopte verslagen van andere vergaderingen ten behoeve van de Kamers.

2. De in het eerste lid bedoelde verslagen worden vervaardigd met gebruikmaking van schriftelijke optekening, alsmede alle technische hulpmiddelen op het gebied van geluids- en geheugentechniek die de Tweede Kamer, het hoofd van de dienst gehoord, dienstig acht.

3. Het hoofd van de dienst of een door hem daartoe aangewezen ambtenaar van de Dienst Verslag en Redactie draagt er zorg voor dat na de sluiting van elke openbare plenaire vergadering het officiële verslag dat aan de goedkeuring van de betreffende Kamer is onderworpen, zo spoedig mogelijk aan de Griffier van die Kamer ter hand wordt gesteld.

Artikel 3. De openbaarmaking

1. Aan degene die in een vergadering van een van de Kamers het woord heeft gevoerd, wordt zo spoedig mogelijk het door de dienst vervaardigde verslag daarvan gezonden, opdat hij of zij het, met inachtneming van het bepaalde in het tweede tot en met vijfde lid, kan nazien alvorens het wordt openbaar gemaakt.

2. De termijn waarbinnen het verslag moet zijn terugbezorgd, wordt door de Tweede Kamer, het hoofd van de dienst gehoord, in overleg met de Huishoudelijke commissie van de Eerste Kamer en het Presidium van de Tweede Kamer vastgesteld. Deze termijn wordt aan de betrokken woordvoerders bekendgemaakt bij het toezenden van het verslag.

3. Indien het verslag niet binnen de bekendgemaakte termijn is terugbezorgd, is het hoofd van de dienst bevoegd de tekst van het verslag zoals deze is toegezonden, zonder meer in de Handelingen te doen opnemen.

4. Interrupties worden in de Handelingen opgenomen, tenzij ze niet overluid zijn uitgesproken en de woordvoerder er niet op is ingegaan.

5. De Gemengde commissie van beroep is bevoegd om, indien haar ter kennis is gekomen dat in het door de dienst geleverde verslag wijzigingen zijn aangebracht die de zin en/of de strekking van het betoog aantasten, de oorspronkelijke tekst van het verslag openbaar te maken. Een besluit op grond van deze bevoegdheid wordt door de Gemengde commissie van beroep niet genomen dan na het horen van de daarbij betrokken personen en niet ten uitvoer gelegd dan nadat zij een termijn heeft gesteld waarbinnen daarvan bij de betrokken Kamer in beroep kan worden gekomen. Wordt de beslissing van de Kamer ingeroepen, dan wordt de uitvoering van het besluit geschorst tot na die beslissing.

6. De aantekeningen, waaronder begrepen becijferingen en aanhalingen, die door de woordvoerders bij het uitspreken van een rede zijn gebruikt, worden door hen in enigerlei vorm zo spoedig mogelijk ter beschikking van de dienst gesteld.

7. Het bepaalde in het eerste tot en met zesde lid is van overeenkomstige toepassing op andere stenografische verslagen.

8. Stenografische verslagen van openbare vergaderingen worden, zolang ze nog niet in druk zijn verschenen, door de Dienst Verslag en Redactie, mede ten behoeve van derden, ten kantore van de Dienst ter inzage gelegd. De voor de Tweede Kamer gemaakte verslagen worden op de intranet- en internetsite van de Tweede Kamer geplaatst, onder vermelding dat het om een ongecorrigeerd stenogram gaat waaraan geen rechten kunnen worden ontleend. De Eerste Kamer draagt op haar website zelf zorg voor de publicatie van verslagen die de Dienst Verslag en Redactie voor die Kamer heeft gemaakt.

9. Andere verslagen van openbare vergaderingen worden, zolang deze niet zijn vastgesteld, niet dan na voorafgaande toestemming van de commissies of werkgroepen van de Kamers waarvoor de verslagen zijn gemaakt, aan derden ter inzage gegeven.

10. Het negende lid is van overeenkomstige toepassing op de geluidsdragers van die vergaderingen en op de desbetreffende geheugendragers.

Artikel 4. De bewaartermijnen

1. De bij het vervaardigen van stenografische verslagen gebruikte geluids- en geheugendragers worden gedurende ten minste vier maanden na de publicatie van het verslag van de vergadering waarop ze betrekking hebben, door de Dienst Verslag en Redactie bewaard. Is omtrent het verhandelde in enige door de dienst verslagen vergadering geheimhouding opgelegd dan worden deze geluids- en geheugendragers gedurende een nader met de opdrachtgever af te spreken termijn door de Dienst onder zegel bewaard. Daarna worden ze onder toezicht van het hoofd van de dienst op zodanige wijze onbruikbaar gemaakt dat de geheimhouding niet alsnog kan worden geschonden.

2. De bij het vervaardigen van andere verslagen gebruikte geluids- en geheugendragers worden gedurende ten minste drie maanden na de vaststelling van de desbetreffende verslagen door de Dienst Verslag en Redactie bewaard. Is echter omtrent het verhandelde in de desbetreffende vergadering geheimhouding opgelegd, dan worden deze geluids- en geheugendragers na de vervaardiging of vaststelling van het verslag tezamen met het verslag aan de betrokken opdrachtgever ter hand gesteld.

REGLEMENT VOOR DE GRIFFIE VOOR DE INTERPARLEMENTAIRE BETREKKINGEN DER STATEN- GENERAAL

Vastgesteld in de vergaderingen van 3 juli 2008 (Kamerstukken II, 31517) en 8 juli 2008 (Kamerstukken I, LXX)

Artikel 1

Ten dienste van beide Kamers der Staten-Generaal is er bij de Tweede Kamer een Griffie interparlementaire betrekkingen. De Griffier van de Tweede Kamer is het bevoegd gezag voor de Griffie interparlementaire betrekkingen.

Artikel 2

Er is een gemengde commissie voor afstemming en advies voor de interparlementaire betrekkingen. De gemengde commissie is belast met:

a) de inhoudelijke aansturing van de dienstverlening door de Griffie interparlementaire betrekkingen aan de beide Kamers en hun delegaties naar interparlementaire assemblees en vergaderingen;

b) het adviseren van de leden van beide Kamers, het College van Senioren van de Eerste Kamer, het Presidium van de Tweede Kamer en de Voorzitters van beide Kamers over interparlementaire aangelegenheden, waaronder de besteding en de prioritering van gelden ten behoeve van het lidmaatschap van interparlementaire instellingen en in het kader van de interparlementaire betrekkingen;

c) het toezicht op de uitvoering van het reglement genoemd in artikel 5.
In voorkomende gevallen beslist de gemengde commissie over de toepassing van de bepalingen van dat reglement.

Artikel 3

De gemengde commissie bestaat uit ten minste vier leden, waartoe in ieder geval elk van beide Kamers twee leden uit haar midden benoemt.

Deze leden zijn in ieder geval lid van een delegatie naar een interparlementaire assemblee of vergadering.

Artikel 4

De gemengde commissie benoemt uit haar midden een voorzitter en een ondervoorzitter. Zij wordt bijgestaan door de griffier voor de interparlementaire betrekkingen.

Artikel 5

De gemengde commissie stelt een afzonderlijk reglement op voor het bijwonen van vergaderingen die verband houden met het lidmaatschap van interparlementaire instellingen, alsmede voor de vergoeding van de daaraan verbonden reis- en verblijfkosten. Dit reglement behoeft goedkeuring van de Huishoudelijke Commissie van de Eerste Kamer en het Presidium van de Tweede Kamer.

Artikel 6

De Griffie interparlementaire betrekkingen is belast met:

a) het onderhouden van de administratieve betrekkingen van de Staten-Generaal met interparlementaire instellingen;

b) het adviseren van de leden van beide Kamers, het College van Senioren van de Eerste Kamer, het Presidium van de Tweede Kamer en de Voorzitters van beide Kamers over interparlementaire aangelegenheden;

c) het bijstaan van de leden der Staten-Generaal, die deel uitmaken van internationale parlementaire vergaderingen, bij de uitoefening van hun taak;

d) het ondersteunen van de gemengde commissie voor afstemming en advies;

Reglement Griffie Interparlementaire betrekkingen

- e) het uitvoeren van het reglement genoemd in artikel 5;
- f) andere taken die haar in het kader van het onder artikel 2 genoemde door de Griffier van de Tweede Kamer, in overleg met de Griffier van de Eerste Kamer en de voorzitter van de gemengde commissie, worden opgedragen.

PROTOCOL VAN AFSPRAKEN OVER ONDERZOEKEN TWEEDE KAMER

Protocol van afspraken over onderzoeken van de Tweede Kamer waarbij inlichtingen van ministers en staatssecretarissen worden gevraagd

A. Algemeen

1. De Tweede Kamer kan op verschillende manieren onderzoek verrichten, waarbij inlichtingen van de regering of van individuele bewindspersonen worden gevraagd.
2. Op al deze onderzoeken is artikel 68 Grondwet van toepassing, waarin is neergelegd dat de ministers en de staatssecretarissen de verlangde inlichtingen geven waarvan het verstrekken niet in strijd is met het belang van de staat. Op de parlementaire enquête zijn artikel 70 Grondwet en de Wet op de Parlementaire Enquête van toepassing.

B. Procedures

1. De Tweede Kamer wijst uit haar midden een of meer leden aan die verantwoordelijk zijn voor het onderzoek. Deze leden kunnen zich doen bijstaan door medewerkers. Deze medewerkers kunnen werkzaam zijn voor het OVB (zie onder 3) of kunnen - al dan niet in het kader van onderzoeksinstituten - voor het onderzoek worden aangetrokken. De verantwoordelijke leden dragen er zorg voor dat de medewerkers zich houden aan de regels die gelden voor het onderlinge verkeer tussen (leden van) de regering en de Tweede Kamer alsmede aan de voorwaarden die zijn neergelegd in de onderzoeksopdracht.
2. De voor het onderzoek verantwoordelijke leden vormen het formele aanspreekpunt voor een minister of staatssecretaris.
3. Bij onderzoeken laat de Tweede Kamer zich ondersteunen door het Onderzoeks- en Verificatiebureau (hierna: OVB) van de Kamer, dat gebonden is aan de regels (waaronder die inzake vertrouwelijk ter beschikking gestelde informatie) welke voor de Tweede Kamer gelden bij het vragen van inlichtingen aan ministers en staatssecretarissen.
4. De onderzoeksinstituten en de medewerkers werken met betrekking tot het ingestelde onderzoek in opdracht en onder verantwoordelijkheid van de Tweede Kamer en worden gebonden aan de regels die de Tweede Kamer stelt alsmede aan de regels die voor de Tweede Kamer gelden bij het vragen van inlichtingen aan ministers en staatssecretarissen.
5. De Tweede Kamer draagt er zorg voor dat de medewerkers, voorzover zij nog niet in dienst van de Kamer zijn, voor de duur van het onderzoek worden beëdigd als ambtenaar van de Kamer.
6. Met het oog op de onafhankelijkheid van het onderzoek:
  - a. draagt de Tweede Kamer er zorg voor dat de onderzoeksinstituten of de medewerkers geen bijzondere belangen met betrekking tot het onderwerp van het onderzoek hebben;
  - b. kan de minister of staatssecretaris informatie geven over onderzoeksinstituten of op grond van het bepaalde in B 5 voor de duur van het onderzoek te beëdiggen medewerkers.
7. Het OVB en het ministerie wijzen elk een contactpersoon aan. De contactpersonen overleggen regelmatig met elkaar over de voortgang van het onderzoek en maken werkafspraken over de uitwisseling van informatie.

C. Vertrouwelijke informatie

1. De minister of staatssecretaris verstrekt de informatie aan de Tweede Kamer of de verantwoordelijke kamerleden en geeft daarbij aan, welke informatie vertrouwelijk dient te worden behandeld.
2. Vertrouwelijk ter beschikking gestelde informatie wordt binnen de Tweede Kamer behandeld op de voor dit soort informatie gebruikelijke wijze. Artikel 38 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is in dit geval van toepassing. De Tweede Kamer treft de benodigde voorzieningen om ten opzichte van derden het vertrouwelijke karakter van deze informatie te waarborgen.

D. Mondelinge informatie van ambtenaren

1. De medewerkers geven aan het OVB op over welke onderwerpen zij eventueel mondelinge informatie van ambtenaren van het ministerie nodig achten. Het OVB adviseert de voor het onderzoek verantwoordelijke kamerleden hierover. Na beoordeling geleiden deze kamerleden dit verzoek aan het ministerie door. De minister of staatssecretaris beslist in het licht van de Aanwijzingen voor externe contacten van rijksambtenaren of en in hoeverre hij aan het verzoek kan tegemoetkomen en deelt de beslissing mee aan de voor het onderzoek verantwoordelijke kamerleden.
2. Voorzover de minister of staatssecretaris mondelinge informatieverschaffing rechtstreeks door ambtenaren aan de medewerkers mogelijk acht, vindt deze plaats onder door hem te bepalen omstandigheden en voorwaarden (plaats, registratie, notulen, aard van de informatieverschaffing e.d.). Ambtenaren zijn hierbij gebonden aan de Aanwijzingen inzake externe contacten van rijksambtenaren alsmede aan hun wettelijke geheimhoudingsplicht (artikel 125a, derde lid, Ambtenarenwet en artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).
3. Indien de verantwoordelijke kamerleden ambtenaren, werkzaam onder de verantwoordelijkheid van de betrokken minister of staatssecretaris, willen horen, zijn de Aanwijzingen inzake externe contacten van rijksambtenaren (19 mei 1998, Stcrt. 104) van toepassing. Dit betekent dat de verantwoordelijke leden het verzoek tot het horen van ambtenaren zullen moeten richten tot de minister of staatssecretaris en dat laatstgenoemde de te horen ambtenaren aanwijst. De ambtenaren beperken zich tot het verstrekken van de gevraagde inlichtingen van feitelijke aard en onthouden zich van het uitdragen van persoonlijke beleidsopvattingen. De ambtenaren zijn bovendien gebonden aan hun wettelijke geheimhoudingsplicht (artikel 125a, derde lid, Ambtenarenwet en artikel 2:5 Algemene wet bestuursrecht).

E. Slotbepalingen

1. De betrokken minister of staatssecretaris krijgt de gelegenheid om vóór publicatie van het eindrapport dit rapport in te zien, teneinde het te beoordelen op:
  - feitelijke onjuistheden;
  - aspecten van vertrouwelijkheid;
  - het belang van de staat.Hij brengt zijn bevindingen ter kennis van de Kamer. Eventuele kwesties betreffende de vertrouwelijkheid en/of het belang van de staat worden opgelost in overleg tussen hem en de betrokken kamerleden.
2. Bij verschillen van mening over het verstrekken van informatie tussen medewerkers van de Kamer en ambtenaren van het ministerie wordt overlegd tussen de betrokken bewindspersonen en de verantwoordelijke kamerleden.
3. De Kamer en de minister of staatssecretaris maken afspraken over de eigendom, bewaring en archivering alsmede over de geheimhouding van de ter beschikking te stellen informatie na afloop van het onderzoek, dit met inachtneming van nationale en internationale wet- en regelgeving. De medewerkers die op grond van het bepaalde in B 5 voor de duur van het onderzoek zijn beëdigd als ambtenaar van de Kamer, dragen na afloop van het onderzoek alle bij hen berustende informatie aan de Kamer over.

*Getekend te Den Haag, 14 januari 2002.
Namens de Tweede Kamer der Staten-Generaal,
J. van Nieuwenhoven, voorzitter.
Namens het kabinet,*

Protocol van afspraken over onderzoeken Tweede Kamer

*K.G. de Vries, minister van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties.*

REGLEMENT VAN ORDE VAN DE VERENIGDE VERGADERING

Inhoud

Hoofdstuk I De Voorzitter en de griffiers

Hoofdstuk II Het houden van de vergaderingen

Hoofdstuk III Beraadslaging met gesloten deuren

Hoofdstuk IV Kennisgevingen

Hoofdstuk V Het verzenden der voorstellen, hetzij van wet, hetzij andere, naar een of meer commissies

Hoofdstuk VI Voorstellen van wet of Rijkswet aanhangig gemaakt door één of meer leden

Hoofdstuk VII Behartiging van aangelegenheden van het Koninkrijk

Hoofdstuk VIII Vergaderingen waarin niet beraadslaagd of besloten wordt

Hoofdstuk IX Het drukken van de stukken

Hoofdstuk X Toehoorders

Slotbepaling

HOOFDSTUK I. DE VOORZITTER EN DE GRIFFIERS

Artikel 1

De plichten van de Voorzitter zijn voornamelijk het leiden van de werkzaamheden der Vergadering; het handhaven der orde bij de beraadslagingen; het zorgen dat geen spreker in zijn rede gestoord wordt; het tot de orde roepen van een spreker, die zich beledigende uitdrukkingen veroorlooft; het tot de behandeling van het onderwerp terugroepen van een spreker, die daarvan afwijkt; het nauwgezet inacht nemen en doen naleven van het Reglement van Orde; het aan alle leden behoorlijk gelegenheid geven om hun bedenkingen voor te dragen; het juist stellen der door de Vergadering te beslissen vraagpunten; het aankondigen van de uitkomst der stemmingen en het uitvoeren der besluiten, door de Vergadering genomen.

Artikel 2

De Voorzitter mag gedurende de beraadslagingen slechts het woord nemen om de juiste stand van het geschilpunt aan te wijzen, of om de beraadslagingen, bij afdwaling, tot het juiste punt terug te brengen. Indien hij over het in overweging zijnde onderwerp het woord wil voeren, verlaat hij de voorzittersstoel, en neemt die zetel pas weer in nadat hij zijn rede geëindigd heeft.

Artikel 3

Het voorzitterschap wordt gedurende die rede alsmede bij afwezigheid of onstentenis van de Voorzitter waargenomen volgens de regels, welke het Reglement van Orde van de Eerste Kamer stelt voor de plaatsvervanging van de Voorzitter van die Kamer.

Artikel 4

Het griffierschap der Vergadering wordt door de Griffiers der beide Kamers vervuld.

Artikel 5

De bij de Vergadering ingekomen stukken worden ter griffie van de Eerste Kamer bewaard.

HOOFDSTUK II. HET HOUDEN VAN DE VERGADERINGEN

Artikel 6

De Voorzitter belegt de vergadering, ter beraadslaging en besluitvorming over een of meer aan de Vergadering voorbehouden zaken, zo dikwijls hij het nodig oordeelt, of dit door elf leden, schriftelijk, met opgave van de redenen, is verzocht.

Artikel 7

Ieder lid tekent naar volgorde van binnenkomst zijn naam op een lijst. Zodra deze lijst door de meerderheid van de zitting hebbende leden is getekend, geeft de Griffier haar aan de Voorzitter over, die alsdan de vergadering dadelijk opent; de bedoelde lijst blijft ter tafel van de Griffier liggen, ter tekening door de later komende leden.

Artikel 8

1. Indien een half uur na de tijd, voor de vergadering van die dag vastgesteld, het vereiste getal leden niet tegenwoordig is, opent de Voorzitter de bijeenkomst en doet de namen der afwezige leden oplezen. Hij kan kennis geven van de ingekomen stukken en voorstellen.

2. De bijeenkomst wordt daarna door de Voorzitter uitgesteld.

Artikel 9

1. Het officiële verslag bevat:
  - a. een woordelijk verslag van het gesprokene in de vergadering. Het Reglement voor de openbaarmaking van het verslag van het verhandelde in de vergaderingen der Staten-Generaal is hierop van overeenkomstige toepassing.
  - b. de namen van de leden die in de vergadering aanwezig waren;
  - c. de namen van de leden die met kennisgeving afwezig waren;
  - d. de namen van de leden die zich bij een stemming voor danwel tegen verklaarden;
  - e. een opgave van de beknopte inhoud van alle ingekomen stukken en alle door de Vergadering of door de Voorzitter genomen besluiten.
2. De onderdelen van het officiële verslag, genoemd in het vorige lid onder b tot en met e, worden gezamenlijk aangeduid met notulen.
3. De notulen worden door de Voorzitter en de Griffiers vastgesteld en ten bewijze daarvan door hen ondertekend.
4. Deze vastgestelde notulen worden één week voorafgaand aan de eerstvolgende vergadering voor de leden ter inzage gelegd op de griffie van de Eerste Kamer.
5. Tijdens bedoelde eerstvolgende vergadering kan elk lid bezwaar maken tegen het gestelde in de notulen en daarover een uitspraak vragen aan de Vergadering. Een uitspraak van de Vergadering wordt aan de notulen gehecht en wordt geacht de daarin gewraakte gedeelten te vervangen of aan te vullen.
6. De notulen worden op de griffie van de Eerste Kamer bewaard.

Artikel 10

1. Na het openen van de vergadering doet de Voorzitter een korte opgave van alle bij hem, sedert de laatste vergadering, ingekomen stukken.
2. Hij doet mededeling van alle besluiten en mededelingen van de Regering ontvangen, en stelt zodanige beslissing aan de Vergadering voor, als de aard der stukken medebrengt.

Artikel 11

1. Geen lid voert het woord, dan na het van de Voorzitter verzocht en verkregen te hebben.
2. De leden spreken - afgezien van het plaatsnemen van interrupties - van de spreekplaats, tenzij de Kamer toestaat dat een lid het woord, hetzij staande hetzij zittende, van zijn plaats af voert.

Artikel 12

1. Zodra enig onderwerp aan de orde is gesteld, kunnen de leden zich bij de Voorzitter aanmelden en de inschrijving hunner namen op de lijst der sprekers verzoeken.
2. De Voorzitter geeft naar de orde die lijst het woord, en daarna aan hen, die het later vragen. Deze orde kan echter altijd verbroken worden, wanneer een lid het woord vraagt over een persoonlijk feit of om een motie van orde voor te stellen.

Artikel 13

Niemand voert meer dan twee malen over hetzelfde onderwerp het woord, tenzij de Vergadering hem hiertoe verlof verleent.

Artikel 14

1. Een motie van orde tot sluiting der beraadslaging moet, alvorens de Voorzitter die in stemming brengen kan, door tenminste acht leden worden ondersteund. De leden doen van hun ondersteuning blijken door medeondertekening of hand opsteken.

2. Een motie tot sluiting mag niet met redenen zijn omkleed.

3. Over een motie tot sluiting wordt niet beraadslaagd, maar de Voorzitter vraagt, alvorens die in stemming te brengen, aan de ministers en staatssecretarissen, en met inachtneming van het bedoelde in artikel 15, aan door hen aangewezen personen, bedoeld in artikel 69, derde lid, van de Grondwet, alsmede aan de voorstellers van enig onderwerp in behandeling, of zij over hetgeen aan de orde is nog het woord verlangen te voeren.

Artikel 15

De Voorzitter geeft het woord aan de ministers en staatssecretarissen en aan de personen, bedoeld in artikel 69, derde lid, van de Grondwet, zo dikwijls de ministers of staatssecretarissen dit wensen, echter niet voordat de spreker die aan het woord is zijn rede geëindigd heeft.

Artikel 16

1. Na de sluiting der beraadslagingen gaat de Vergadering tot stemming bij hoofdelijke oproeping over, indien de Voorzitter daartoe besluit of een der leden het verlangt. Vóór de hoofdelijke oproeping wordt door het lot beslist bij welk nummer van de presentielijst de oproeping een aanvang neemt. De Voorzitter brengt zijn stem als laatste uit.

2. Ieder lid stemt met de woorden "voor" of "tegen", zonder enige bijvoeging.

Artikel 17

De ministers en staatssecretarissen, alsmede de personen, bedoeld in artikel 69, derde lid, van de Grondwet, hebben aan hen door de Voorzitter toegewezen zitplaatsen.

Artikel 18

1. Tenzij de Grondwet een versterkte meerderheid vereist, worden alle besluiten bij meerderheid van stemmen genomen.

2. Bij staken van stemmen wordt het nemen van het besluit tot een volgende vergadering uitgesteld.

3. In deze, en evenzo in een voltallige vergadering, wordt, bij staken van stemmen, het voorstel geacht niet te zijn aangenomen.

Artikel 19

Indien bij hoofdelijke oproeping blijkt, dat de helft of minder dan de helft van het aantal zitting hebbende leden aanwezig is, schorst de Voorzitter de vergadering voor enige tijd. Blijken bij heropening weer voldoende leden tegenwoordig te zijn, dan wordt

de vergadering voortgezet. De Voorzitter kan, indien bij de bovengenoemde hoofdelijke oproeping onvoldoende leden aanwezig blijken, de vergadering evenwel ook dadelijk sluiten en tegen een later tijdstip een nieuwe vergadering bijeenroepen.

Artikel 20

1. Van het ogenblik af, dat de Voorzitter een voorstel ter voorbereiding van de openbare beraadslaging aan een commissie heeft toevertrouwd of dat, indien geen schriftelijke voorbereiding werd voorzien, het voorstel op de agenda van de vergadering is geplaatst, staat het aan ieder lid vrij ondertekende en beknopt toegelichte voorstellen tot wijziging bij de griffie van de Eerste Kamer in te zenden. Deze stukken worden met de meeste spoed gedrukt en rondgedeeld.

2. Ook de commissie, in welker handen een voorstel werd gesteld, kan voorstellen tot wijziging indienen.

Artikel 21

De beraadslaging over een voorstel is tweeledig; zij beperkt zich in de eerste plaats tot het onderwerp in het algemeen, daarna tot de afzonderlijke artikelen en de beweegreden van het voorstel.

Artikel 22

Bij de beschouwingen over het onderwerp in het algemeen komen uitsluitend de algemene strekking en het geheel van het voorstel in aanmerking. De Vergadering kan mede tot een afzonderlijke beraadslaging over elke der hoofdafdelingen van het voorstel besluiten.

Artikel 23

1. De beraadslaging over de artikelen heeft in hun volgorde plaats, zodanig dat bij ieder artikel tevens de daartoe betrekkelijke wijzigingen worden behandeld, tenzij de inhoud of het verband met andere artikelen en wijzigingen een andere volgorde noodzakelijk maakt.

2. De Vergadering kan besluiten de beraadslaging over een artikel te splitsen, wanneer dit verschillende paragrafen of zinsneden bevat.

Artikel 24

De Voorzitter onderwerpt de voorgestelde wijzigingen gelijktijdig met het artikel of het onderdeel, waarop zij betrekking hebben, aan de beraadslaging.

Artikel 25

1. Elke voorgestelde wijziging kan door de voorsteller worden toegelicht.

2. Het lid, daartoe aangewezen door de commissie in welker handen het voorstel werd gesteld of anders haar voorzitter, heeft de rechten van voorsteller. De eerste ondertekenaar van een door verscheidene leden voorgestelde wijziging heeft insgelijks die rechten.

3. De voorsteller is bevoegd in zijn voorstel veranderingen aan te brengen, zolang de beraadslaging daarover nog niet gesloten is.

Artikel 26

1. Op voorstel van elf leden of van de Voorzitter kan de Vergadering de beraadslaging over elke wijziging uitstellen of deze verzenden naar de commissie, in welke handen het voorstel gesteld is waarop de voorgestelde wijziging betrekking heeft.

Indien het voorstel niet in handen van een commissie was gesteld, kan de Vergadering besluiten dit alsnog te doen. In deze gevallen wordt de wijziging, voorzover dit niet reeds geschied mocht zijn, gedrukt en rondgedeeld.

2. Gelijk uitstel of gelijke verzending, met de gevolgen daaraan verbonden, kan op voorstel van elf leden of van de Voorzitter plaats hebben voor de veranderingen, door de Regering vóór of gedurende de beraadslaging in het voorstel gebracht.

3. Indien de Vergadering hangende de beraadslaging beslist, dat de commissie in welke handen het voorstel gesteld is over een of meer voorgedragen wijzigingen verslag zal uitbrengen, voldoet de commissie aan die last bij monde van haar voorzitter of door het uitbrengen van een schriftelijk verslag.

Artikel 27

1. Wanneer niemand meer wijzigingen in het aan de orde zijnde artikel of in de beweegredenen wenst voor te stellen, noch daarover het woord verlangt te voeren, wordt de beraadslaging over dat deel van het voorstel gesloten.

2. Daarna wordt tot de stemming overgegaan, en wel zodanig, dat eerst elke ondergeschikte wijziging (elk sub-amendement), daarna de wijziging, waartoe zij betrekking heeft, en eindelijk het artikel of de beweegreden zelf, hetzij gewijzigd, hetzij niet gewijzigd, in stemming wordt gebracht. De wijziging, die de verste strekking heeft, heeft de voorrang.

Artikel 28

Het staat aan geen voorsteller van een wijziging vrij, zijn voorstel in te trekken, nadat de beraadslaging gesloten is, behalve ingeval de aanneming of verwerping van een voorgestelde wijziging andere voorgestelde wijzigingen vanzelf doet vervallen, waarover, bij geschil, de Vergadering beslist.

Artikel 29

1. Indien een voorstel in de loop der beraadslaging wijziging heeft ondergaan, kan de Vergadering besluiten, alvorens tot de eindstemming over te gaan, dat door de commissie in welke handen het voorstel gesteld is, verslag zal worden uitgebracht over de invloed, die de aangenomen wijzigingen op het verband en de strekking van het voorstel hebben. Indien het voorstel niet in handen van een commissie was gesteld, kan de Vergadering besluiten dit alsnog te doen.

2. Na het uitbrengen van dat verslag gaat de Vergadering, tenzij zij anders besluit, zonder heropening der beraadslaging, tot de eindstemming over.

Artikel 30

1. Indien de Vergadering op voorstel van de Voorzitter of een van de leden besluit de Raad van State over een voorstel te horen, schorst de Voorzitter de beraadslaging en zendt hij het voorstel onverwijld naar de Raad.

2. Nadat het advies is ontvangen, wordt het overgelegd aan de commissie in welke handen het voorstel was gesteld danwel aan een commissie die met dit doel wordt ingesteld. De commissie draagt zorg voor het opstellen van een schriftelijke reactie op het advies.

3. Advies en reactie worden tezamen openbaar gemaakt.

4. Na het uitbrengen van het nader rapport wordt de beraadslaging over het voorstel heropend.

5. Indien advies is gevraagd nadat de beraadslaging reeds was gesloten, gaat de Vergadering, tenzij zij anders besluit, na ontvangst van het advies en het nader rapport zonder heropening van de beraadslaging tot de eindstemming over.

Artikel 31

Veranderingen van het volgnummer der artikelen, nodig geworden door wijzigingen bij de beraadslaging in een wetsontwerp of voorstel gebracht, zomede veranderingen in de aanhaling van het nummer der artikelen of onderdelen, welke het gevolg daarvan zijn, worden door de Voorzitter daarin gebracht.

HOOFDSTUK III. BERAADSLAGING MET GESLOTEN DEUREN

Artikel 32

Overeenkomstig de desbetreffende bepalingen van de Grondwet worden de deuren gesloten, wanneer een tiende deel van het aantal aanwezige leden het vordert of de Voorzitter het nodig oordeelt. Vervolgens wordt door de Vergadering beslist of met gesloten deuren zal worden beraadslaagd en besloten.

Artikel 33

De Vergadering met gesloten deuren beraadslagende, kan op voorstel van de Voorzitter of van een der leden, omtrent het aldaar behandelde geheimhouding opleggen.

Artikel 34

De geheimhouding wordt door alle leden en ambtenaren in acht genomen, totdat zij op gelijke wijze wordt opgeheven.

Artikel 35

De notulen van de vergaderingen met gesloten deuren worden afzonderlijk gehouden.

HOOFDSTUK IV. KENNISGEVINGEN

Artikel 36

1. Wanneer de Vergadering een voorstel van wet of Rijkswet aanvaard heeft, geeft de Voorzitter daarvan kennis aan de Koning.

2. Indien het voorstel door of vanwege de Koning werd ingediend, richt de Voorzitter zich tot de Koning met het volgende formulier: Aan de Koning, De Staten-Generaal in Verenigde Vergadering hebben het voorstel aangenomen.

3. Indien het voorstel door een of meer leden aanhangig werd gemaakt, richt de Voorzitter zich tot de Koning met het volgende formulier: Aan de Koning, De Staten-Generaal in Verenigde Vergadering hebben nevenstaand voorstel aangenomen. Zij verzoeken daarop de bekrachtiging van de Koning.

Artikel 37

Wanneer de Vergadering een voorstel van wet of Rijkswet verwerpt geeft de Voorzitter daarvan eveneens kennis aan de Koning met het volgende formulier: Aan de Koning, De Staten-Generaal in Verenigde Vergadering bijeen hebben het voorstel verworpen.

HOOFDSTUK V. HET VERZENDEN VAN VOORSTELLEN NAAR ÉÉN OF MEER COMMISSIES

Artikel 38

1. De Voorzitter kan ter voorbereiding van de openbare beraadslaging een voorstel in handen stellen van een daartoe door hem in te stellen commissie. Hij benoemt de leden van de commissie en wijst hun plaatsvervangers aan.

2. De Voorzitter vraagt de Voorzitter van de Tweede Kamer advies, voordat hij tot instelling van een commissie of de benoeming van haar leden overgaat.

Artikel 39

1. De eerste vergadering van een commissie heeft op uitnodiging en onder leiding van de Voorzitter plaats. In deze vergadering kiest de commissie uit haar midden een voorzitter, die met de leiding der verdere werkzaamheden is belast en, indien zij dit nodig acht, een ondervoorzitter.

2. De keuze van de voorzitter en de ondervoorzitter wordt aan de Vergadering meegedeeld.

3. Een gezamenlijke vergadering van twee of meer commissies wordt voorgezeten door de commissievoorzitter, die het langst deel heeft uitgemaakt van de Staten-Generaal.

Artikel 40

1. De voorzitter van elke commissie is gehouden aan de Voorzitter op diens verzoek mededeling te doen van de loop en de stand van de werkzaamheden van die commissie.

2. De Voorzitter is bevoegd de vergaderingen van elke commissie bij te wonen.

Artikel 41

1. Plaatsvervangende leden van de commissie hebben toegang tot elke vergadering van die commissie.

2. Besluiten worden alleen door de leden van de commissie genomen, met dien verstande dat bij ontstentenis of afwezigheid van een lid zijn plaatsvervanger diens bevoegdheden uitoefent. Bij verhindering doet het lid hiervan mededeling aan zijn plaatsvervanger.

3. Stukken bestemd voor de leden van de commissie worden, tenzij de Voorzitter anders besluit, ook aan hun plaatsvervangers gezonden.

Artikel 42

Een commissie kan één of meer leden van de Vergadering, die lid noch plaatsvervangend lid zijn van de commissie, op hun verzoek toestemming verlenen een commissievergadering bij te wonen. In dat geval is zulk een lid bevoegd aan de beraadslagingen deel te nemen.

Artikel 43

Elke commissie wordt bijgestaan door een van de Griffiers van de Verenigde Vergadering of door een door hen aangewezen plaatsvervangende griffier van de Eerste of Tweede Kamer.

Artikel 44

Voor het overige zijn op de werkwijze van de commissies de bepalingen in het Reglement van Orde van de Eerste Kamer van overeenkomstige toepassing.

HOOFDSTUK VI. VOORSTELLEN VAN WET OF VAN RIJKSWET AANHANGIG GEMAAKT DOOR EEN OF MEER LEDEN

Artikel 45

De Vergadering kan besluiten aan een commissie opdracht te geven te overwegen of en, zo ja, in welke zin omtrent een bepaald, binnen haar bevoegdheid liggend, onderwerp een voorstel van wet of van Rijkswet zal worden ingediend.

Artikel 46

1. Alle voorstellen van wet of Rijkswet, door een of meer leden aanhangig te maken, worden schriftelijk bij de voorzitter ingezonden.
2. Door één of meer leden aanhangig gemaakte voorstellen van Rijkswet worden door de Voorzitter dadelijk na ontvangst aan de vertegenwoordigende lichamen van de Nederlandse Antillen en Aruba gezonden.
3. Dadelijk nadat een in de vorige leden bedoeld voorstel van wet of Rijkswet is ontvangen, zendt de Voorzitter deze aan de Raad van State teneinde de Raad daarover te horen.
4. Na ontvangst van het advies wordt een afschrift daarvan ter hand gesteld aan de initiatiefnemer. De initiatiefnemer draagt zorg voor een schriftelijke reactie op het advies.
5. Openbaarmaking van het advies geschiedt tezamen met openbaarmaking van de schriftelijke reactie.
6. Openbaarmaking blijft achterwege:
  - a. in gevallen, bedoeld in artikel 4 van de Wet openbaarheid van bestuur;
  - b. indien het advies zonder meer instemmend luidt, danwel uitsluitend opmerkingen van redactionele aard bevat.

Artikel 47

1. Door één of meer leden aanhangig gemaakte voorstellen van wet of Rijkswet worden op dezelfde wijze behandeld als door of namens de Koning ingezonden voorstellen, met dien verstande dat overal waar sprake is van het optreden van een minister de initiatiefnemer optreedt en dat het voorstel immer in handen van een commissie wordt gesteld ter voorbereiding van de openbare behandeling. De initiatiefnemer maakt van de commissie geen deel uit.
2. De initiatiefnemer kan zich in de vergaderingen der Commissie, zo hij daar wordt uitgenodigd, en tevens in de Verenigde Vergadering doen bijstaan door ten hoogste twee door hem daartoe aangewezen personen.
3. In het geval dat een minister of staatssecretaris tijdens de openbare beraadslaging het woord verlangt over het voorstel, wordt hem dat, tenzij de Vergadering anders besluit, verleend nadat de initiatiefnemer heeft gesproken.

4. De behandeling wordt niet aangevangen voordat het advies van de Raad van State en een schriftelijke reactie als in het vorige artikel bedoeld, ontvangen zijn.

Artikel 48

Het staat de initiatiefnemer vrij zijn voorstel te wijzigen of in te trekken, zolang over dat voorstel nog niet is beslist.

HOOFDSTUK VII. BEHARTIGING VAN AANGELEGENHEDEN VAN HET KONINKRIJK

Artikel 49

De Voorzitter geeft aan de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba en de bijzondere gedelegeerden gelegenheid de hun bij het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden toegekende bevoegdheden uit te oefenen.

Artikel 50

De Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba en de bijzondere gedelegeerden hebben in de Vergadering, aan aangelegenheden van het Koninkrijk gewijd, aan hen door de Voorzitter toegewezen zitplaatsen.

Artikel 51

De Voorzitter geeft aan de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba en de bijzondere gedelegeerden het woord zodra en zo vaak zij zulks verlangen, echter niet vóórdat de spreker, die aan het woord is, zijn rede heeft geëindigd.

Artikel 52

De betrokken commissie is bevoegd, voorzover het betreft de behandeling van een Rijkswet, door tussenkomst van de Voorzitter, de Gevolmachtigde Ministers van de Nederlandse Antillen en van Aruba en de bijzondere gedelegeerden om voorlichting te verzoeken, alsook de voorlichting te aanvaarden, welke dezen eigener beweging verstrekken.

HOOFDSTUK VIII. VERGADERINGEN WAARIN NIET BERAADSLAAGD OF BESLOTEN WORDT

Artikel 53

1. Op vergaderingen, waarin naar het oordeel van de Voorzitter niet zal worden beraadslaagd of besloten, zijn slechts de artikelen 3 t/m 5 en 54 van dit Reglement van toepassing.

2. Indien een vergadering als hierboven bedoeld volgt op een vergadering waarin is beraadslaagd en/of besloten, is artikel 9, vierde en het vijfde lid met inachtneming van hetgeen hieronder wordt bepaald, eveneens van toepassing.

3. In het geval een lid in gevolge het vijfde lid van artikel 9 bezwaar wil maken tegen het gestelde in de notulen en daarover een uitspraak wil vragen aan de Vergadering, deelt hij dat meteen bij de aanvang van de Vergadering mee.

4. De Voorzitter bepaalt terstond of en zo ja wanneer het bezwaar en de uitspraak tijdens de Vergadering als hier bedoeld aan de orde worden gesteld.

5. Zo het bezwaar naar zijn oordeel in de bedoelde Vergadering niet aan de orde kan worden gesteld, roept hij binnen 2 maanden een Vergadering bijeen ten einde het bezwaar te behandelen.

Artikel 54

In deze vergaderingen als bedoeld in het eerste lid van artikel 53 bestaat de taak van de Voorzitter voornamelijk uit het desgewenst benoemen van een commissie van in- en uitgeleide van degene, die de Vergadering zal toespreken, uit het leiden van de Vergadering en het handhaven van de orde. De Voorzitter kan een lid, dat zulk een vergadering verstoort, uitsluiten van de verdere bijwoning der vergadering.

HOOFDSTUK IX. HET DRUKKEN VAN DE STUKKEN

Artikel 55

1. Alle stukken van regeringswege bij de Vergadering ingekomen of aan haar medegedeeld en die uit hun aard aan de leden behoren te worden rondgezonden, worden gedrukt aan hen bezorgd.

2. Van andere stukken beveelt de Voorzitter het drukken zodra hij dit nodig oordeelt.

3. Wanneer hij het drukken voor de leden alléén beveelt hetzij met of zonder geheimhouding, wordt dit boven aan het stuk vermeld, en worden de zodanige, onder verzegelde omslag, aan de leden alléén rondgezonden.

HOOFDSTUK X. TOEHOORDERS

Artikel 56

Alle tekenen van goed- of afkeuring van de zijde der toehoorders zijn verboden. De Voorzitter zorgt, door gepaste maatregelen, voor de naleving van deze bepaling en voor de bewaring van behoorlijke stilte. Hij kan, bij inbreuk daarop een of meer of alle toehoorders doen vertrekken.

Slotbepaling

Artikel 57

In alle gevallen waarin dit Reglement niet voorziet, kan de Voorzitter, na het advies te hebben ingewonnen van de Voorzitter van de Tweede Kamer, het Reglement van Orde van de Eerste of de Tweede Kamer van overeenkomstige toepassing verklaren. Deze beslissing van de Voorzitter wordt terstond aan de leden en de Regering medegedeeld.

WET MINISTERIËLE VERANTWOORDELIJKHEID

Wet van den 22sten April 1855, houdende regeling der verantwoordelijkheid van de Hoofden der Ministeriële Departementen (Wet ministeriële verantwoordelijkheid)

Wet van den 22sten April 1855, houdende regeling der verantwoordelijkheid van de Hoofden der Ministeriële Departementen (Wet ministeriële verantwoordelijkheid)

Artikel 1

1. De Hoofden der Ministeriële Departementen zorgen voor de uitvoering der Grondwet en der andere wetten, voor zooverre die van de Kroon afhangt.
2. Zij zijn wegens het niet naleven van deze verpligting verantwoordelijk en in regten vervolgbaar overeenkomstig de volgende bepalingen.

Artikel 2

De mede-onderteekening van Koninklijke besluiten of Koninklijke beschikkingen wijst het Hoofd van het Ministerieel Departement aan, dat voor die besluiten of beschikkingen aansprakelijk is.

Artikel 3

[Vervallen]

Artikel 4

De Hoofden der Ministeriële Departementen staan ter vervolging, hetzij van Onzentwege, hetzij van wege de Tweede Kamer, te regt voor den Hoogen Raad.

Artikel 5

1. Het besluit, waarbij van Onzentwege de vervolging van een der Hoofden van Ministeriële Departementen bevolen wordt, bevat eene naauwkeurige aanduiding der feiten, waarop de beschuldiging van een of meerdere der bij deze wet strafbaar gestelde misdrijven rust, benevens den last op den procureur-generaal bij den Hoogen Raad om de vervolging in te stellen.
2. Afschrift van dit besluit wordt aan de beide Kamers der Staten-Generaal medegedeeld.

Artikel 6

De Tweede Kamer der Staten-Generaal, zoodanige mededeeling ontvangen hebbende, neemt harerzijds geene aanklagt tegen denzelfden persoon wegens dezelfde feiten in overweging.

Artikel 7

Geene aanklagt tegen een der Hoofden van de Ministeriële Departementen wordt bij de Kamer in overweging genomen, tenzij door vijf leden schriftelijk en met opgave der feiten ingediend.

Artikel 8

1. De Kamer overweegt in de afdeelingen of de aanklagt een onderwerp van nader onderzoek zal uitmaken.
2. De Voorzitter geeft van het indienen der aanklagt binnen 24 uren kennis aan den betrokken Minister.
3. Het in overweging nemen der aanklagt kan niet vroeger dan acht dagen na deze kennisgeving aan de orde gesteld worden.

Artikel 9

Wanneer tot het in overweging nemen der aanklagt besloten is, wordt zij gesteld in handen eener commissie van onderzoek, daartoe door de volle Vergadering te benoemen.

Artikel 10

Zij, die de aanklagt hebben ingediend, zijn van deze commissie uitgesloten, doch kunnen door haar, tot het geven van nadere inlichtingen, worden gehoord.

Artikel 11

1. De commissie van onderzoek is belast met het opsporen en verzamelen van alle bescheiden, inlichtingen en bewijzen, die tot opheldering van de feiten, in de aanklagt vermeld, kunnen leiden.

2. De Wet op de parlementaire enquête 2008 is van toepassing.

3. De bloedverwanten en aanverwanten van de betrokken minister, in de rechte linie en tot in de derde graad, alsmede zijn echtgenoot of zijn geregistreerde partner, zelfs na echtscheiding onderscheidenlijk beëindiging van het geregistreerd partnerschap anders dan door de dood of vermissing, kunnen niet genoodzaakt worden verklaringen af te leggen.

Artikel 12

1. In iederen stand van het onderzoek is de commissie verplicht den betrokken Minister, wanneer hij dit wenscht, te hooren.

2. Hij kan niet genoodzaakt worden voor haar te verschijnen.

Artikel 13

1. Zoodra de commissie van onderzoek de aanklagt genoegzaam toegelicht acht, brengt zij over de daarbij aangevoerde feiten verslag uit.

2. Dit verslag wordt aan de Afdeelingen verzonden, en over de aanklagt verder geraadpleegd als over een voorstel van wet.

Artikel 14

1. Bij de beraadslaging over de aanklagt wordt de betrokken Minister, op zijn verlangen, gehoord, en aan hem in ieder geval het laatst het woord gegeven.

2. Hij behoudt dit regt, niettegenstaande hij vóór of gedurende het onderzoek mogt zijn afgetreden.

Artikel 15

1. Wanneer eene aanklagt tegen een der Hoofden van de Ministeriële Departementen door de Tweede Kamer niet in overweging is genomen, kan, bij het opkomen van nieuwe bezwaren, de aanklagt hervat, in ieder geval, van Onzentwege de vervolging van den betrokken Minister ter zake derzelfde feiten bevolen worden.

2. Wanneer echter de aanklagt, na gedaan onderzoek en gehouden beraadslagingen, door de Tweede Kamer verworpen is, kan tegen den betrokken Minister wegens dezelfde feiten, noch van Onzentwege, noch van wege de Kamer, op nieuw eenig onderzoek ingesteld of eene strafvervolging gelast worden.

Artikel 16

1. Iedere aanklagt tegen een der Hoofden van de Ministeriële Departementen wordt geacht verworpen te zijn, wanneer binnen drie maanden, na hare indiening, door de Tweede Kamer geen eindbesluit is genomen.

2. Wanneer de aanklagt aanleiding geeft tot een onderzoek in de overzeesche bezittingen, kan deze termijn door de Tweede Kamer tot één jaar verlengd worden.

3. Bij sluiting der zitting van de Staten-Generaal gedurende den loop van het onderzoek, begint, met den dag der opening van de volgende zitting, een nieuwe termijn van drie maanden te loopen.

4. Bij ontbinding der Tweede Kamer vervalt eene, bij haar aanhangige, aanklagt van regtswege, onverminderd de bevoegdheid tot het doen eener nieuwe aanklagt overeenkomstig art. 7.

Artikel 17

De stilzwijgende verwerping eener aanklagte, ten gevolge van het verloopen van den termijn, kan niet ingeroepen worden tegen den van Onzentwege gegeven last, om denzelfden persoon wegens dezelfde feiten te vervolgen.

Artikel 18

1. De Tweede Kamer toetst de aangeklaagde feiten aan het regt, de billijkheid, de zedelijkheid en het staatsbelang.

2. Genoegzame gronden tot vervolging vindende, wijst zij, bij haar besluit, de feiten, waarop de beschuldiging rust, naauwkeurig aan, en belast den procureur-generaal bij den Hoogen Raad met de vervolging, onder toezending, binnen drie dagen, van het besluit met de aanklagt en de verzamelde bescheiden.

3. Afschrift van dat besluit wordt aan Ons en aan de Eerste Kamer der Staten-Generaal medegedeeld.

Artikel 19

Na de ontvangst der mededeeling, bij het vorig artikel voorgeschreven, wordt van Onzentwege tegen den aangeklaagden Minister wegens dezelfde feiten geene vervolging gelast.

Artikelen 20-35

[Vervallen]

Artikel 36

De regtsvordering tot vergoeding van schade, door een bij deze wet strafbaar gesteld feit geleden, kan alléén op eene veroordeeling door den Hoogen Raad rusten, en wordt voor den gewonen burgerlijken regter ingesteld.

Artikel 37

[Vervallen]

Lasten en bevelen, dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst, en dat alle Ministeriële Departementen, Autoriteiten, Collegien en Ambtenaren, wien zulks aangaat, aan de naauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Wet ministeriële verantwoordelijkheid

Gegeven op het Loo, den 22sten April 1855.
WILLEM.

De Minister van Justitie,
D. DONKER CURTIUS.

Uitgegeven den dertigsten April 1855.
De Directeur van het Kabinet des Konings,
DE KOCK.

Wet op de parlementaire enquête

WET OP DE PARLEMENTAIRE ENQUÊTE 2008

Wet van 1 april 2008, houdende regels over de parlementaire enquête

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het, mede gelet op artikel 70 van de Grondwet, wenselijk is de huidige Wet op de Parlementaire Enquête te moderniseren en te vervangen door een nieuwe Wet op de parlementaire enquête, onder meer met het oog op de uitbreiding en verduidelijking van de bevoegdheden van de enquêtecommissie en met het oog op de verbetering en verduidelijking van de positie van personen die verplicht zijn tot medewerking aan een parlementaire enquête, de samenloop met ander onderzoek en de regeling van de openbaarheid dan wel vertrouwelijkheid bij een parlementaire enquête;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1. ALGEMENE BEPALING

Artikel 1

1. In deze wet wordt verstaan onder:
  - a. Kamer: Eerste Kamer, Tweede Kamer of de verenigde vergadering der Staten-Generaal;
  - b. commissie: commissie als bedoeld in artikel 2, tweede lid;
  - c. document: schriftelijk stuk of ander materiaal dat gegevens bevat.
2. In deze wet wordt mede verstaan onder ambtenaar: degene die op arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht werkzaam is of is geweest.

Hoofdstuk 2. De instelling van een parlementaire enquête

Artikel 2

1. De Kamer kan op voorstel van één of meer leden besluiten een parlementaire enquête te houden.
2. Een parlementaire enquête wordt uitgevoerd door een commissie van de Kamer.
3. Het besluit tot het houden van een parlementaire enquête bevat een omschrijving van het onderwerp waarop de parlementaire enquête betrekking zal hebben. De Kamer kan, al dan niet op voorstel van de commissie die de parlementaire enquête verricht, de omschrijving wijzigen.
4. De Kamer benoemt de leden van de commissie uit haar midden. De Kamer kan een lid van de commissie, al dan niet op zijn verzoek, in zijn hoedanigheid van lid van de commissie ontslaan.
5. De voorzitter van de Kamer doet van de besluiten, bedoeld in dit artikel, mededeling in de Staatscourant.

Artikel 3

1. De Kamer stelt de raming op van de uitgaven, uitgesplitst naar begrotingsjaren, die naar haar oordeel voor een parlementaire enquête nodig zijn, en brengt deze ter kennis van Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
2. De uitgaven worden verwerkt in de begroting, bedoeld in artikel 1, eerste lid, onder e, van de Comptabiliteitswet 2001.

Hoofdstuk 3. De bevoegdheden van de commissie

Paragraaf 1. Algemene bepaling

Artikel 4

1. De commissie kan de haar bij deze wet verleende bevoegdheden uitoefenen met ingang van de dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin het besluit tot het houden van een parlementaire enquête bekend is gemaakt tot de dag met ingang waarvan de enquête door de Kamer wordt beëindigd.

2. De commissie oefent de haar bij deze wet verleende bevoegdheden slechts uit voor zover dat naar het redelijk oordeel van de commissie voor de vervulling van haar taak nodig is.

3. De bevoegdheden en werkzaamheden van de commissie worden niet beëindigd door het verstrijken van de zittingsduur of de ontbinding van de Kamer.

Paragraaf 2. De bevoegdheden van de enquêtecommissie

Artikel 5

1. De commissie kan schriftelijke inlichtingen vorderen.

2. De commissie kan de wijze waarop de schriftelijke inlichtingen worden verstrekt bepalen.

Artikel 6

1. De commissie kan inzage in, afschrift van of kennisneming op andere wijze van documenten vorderen.

2. De commissie kan de wijze waarop de kennisneming wordt verleend bepalen.

Artikel 7

1. De commissie kan, zonder toestemming van de rechthebbende, met de door haar aangewezen personen elke plaats in Nederland betreden.

2. De commissie kan, zonder toestemming van de rechthebbende, met de door haar aangewezen personen elke plaats in Nederland, daaronder begrepen de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba, betreden.

3. De commissie geeft, voor zover dit niet in strijd is met het belang van de parlementaire enquête, schriftelijk kennis aan de rechthebbende van een plaats van een voornemen een plaats te betreden. Indien sprake is van verhuur, dan wordt de kennisgeving gegeven aan de huurder.

4. De leden van de commissie en de door haar aangewezen personen dragen bij het betreden van de plaats een legitimatiebewijs bij zich, dat is uitgegeven door de voorzitter van de Kamer. Zij tonen het legitimatiebewijs desgevraagd aanstonds.

5. De commissie maakt een schriftelijk verslag op van het betreden van een plaats.

6. Voor de toepassing van dit artikel is de Algemene wet op het binnentreden tevens van toepassing in de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Artikel 8

1. De commissie kan een besloten voorgesprek houden met personen die zij mogelijk als getuige of deskundige zal horen.

2. Niemand is verplicht om medewerking te verlenen aan een voorgesprek. Artikel 14 is niet van toepassing.

3. De leden van de commissie bewaren geheimhouding over hetgeen hun tijdens het voorgesprek ter kennis komt.

4. Van een voorgesprek wordt een vertrouwelijk verslag opgemaakt, dat door de voorzitter of een ander lid van de commissie en de persoon met wie de commissie een voorgesprek heeft gehouden, wordt ondertekend.

Artikel 9

1. De commissie kan personen als getuige of deskundige horen.

2. De commissie kan een getuige of deskundige uitsluitend horen, indien ten minste drie leden aanwezig zijn.

Paragraaf 3. Bijzondere bepalingen ten aanzien van de bevoegdheid van de commissie getuigen en deskundigen te horen

Artikel 10

1. De voorzitter van de commissie roept een persoon die zij als getuige of deskundige wil horen bij aangetekende brief op, hetzij in persoon, hetzij op de woonplaats, hetzij op het werkadres van de persoon. De voorzitter kan de oproeping bij deurwaardersexploot doen betekenen.

2. Het verhoor vindt niet eerder plaats dan op de achtste dag na de ontvangst van de oproeping.

3. De oproeping maakt melding van dag, uur en plaats van het verhoor, van de feiten waaromtrent informatie wordt verlangd en van de gevolgen, verbonden aan het niet verschijnen op het verhoor.

4. In afwijking van het tweede lid kan de commissie bepalen dat het verhoor eerder plaats vindt dan op de achtste dag na ontvangst van de oproeping, indien:

- a. naar het redelijk oordeel van de commissie in het belang van de parlementaire enquête een verhoor op een kortere termijn nodig is, of
- b. de betrokken getuige of deskundige met een kortere termijn instemt.

Artikel 11

1. Een getuige of deskundige wordt in een openbare zitting van de commissie gehoord.

2. De commissie kan, al dan niet op verzoek van de getuige of deskundige, om gewichtige redenen besluiten dat van een openbare zitting geen beeld- of geluidsregistraties door derden mogen worden gemaakt.

3. Van een openbare zitting wordt een openbaar verslag opgemaakt dat door de voorzitter of een ander lid van de commissie en de persoon die de commissie heeft gehoord, wordt ondertekend. Zo spoedig mogelijk na ondertekening kan een ieder het verslag inzien op de griffie van de Kamer.

Artikel 12

1. De commissie kan, al dan niet op verzoek van de getuige of deskundige, om gewichtige redenen besluiten een verhoor of een gedeelte daarvan in een besloten zitting van de commissie af te nemen.

2. De leden van de commissie bewaren geheimhouding over hetgeen hun tijdens de besloten zitting ter kennis komt.

3. Van een besloten zitting wordt een vertrouwelijk verslag opgemaakt dat door de voorzitter of een ander lid van de commissie en de persoon die de commissie heeft gehoord, wordt ondertekend.

Artikel 13

1. Voorafgaande aan het verhoor legt een getuige, mits deze de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt, in handen van de voorzitter de eed of de belofte af dat hij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen, tenzij de commissie besluit het verhoor zonder voorafgaande eed of belofte te doen plaatsvinden.

2. Voorafgaand aan het verhoor legt een deskundige in handen van de voorzitter de eed of de belofte af dat hij zijn verslag onpartijdig en naar beste weten zal uitbrengen.

Hoofdstuk 4. De positie van personen die verplicht zijn medewerking te verlenen aan een parlementaire enquête

Paragraaf 1. Algemene bepalingen

Artikel 14

1. Elke Nederlander, elke ingezetene van Nederland, elke natuurlijke persoon die in Nederland verblijft, elke rechtspersoon die in Nederland is gevestigd en elke rechtspersoon die haar bedrijfsactiviteiten geheel of gedeeltelijk in Nederland uitoefent, is verplicht de commissie binnen de door haar gestelde termijn alle medewerking te verlenen die deze vordert bij de uitoefening van de haar bij deze wet verleende bevoegdheden, behoudens de mogelijkheid van verschoning overeenkomstig de artikelen 19 tot en met 24.

2. In dit artikel worden onder Nederland mede begrepen: de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

3. Voor de toepassing van het eerste lid worden zij die als ingezetene met een adres zijn ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens van een gemeente in Nederland of in de basisadministratie persoonsgegevens van een van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius of Saba, geacht ingezetene van Nederland te zijn.

Artikel 15

1. De verplichting tot medewerking geldt eveneens voor degene voor wie een verplichting tot geheimhouding geldt, ook indien deze verplichting bij wet is opgelegd, behoudens de mogelijkheid van verschoning overeenkomstig de artikelen 19 tot en met 24.

2. Degene die bij wet verplicht is tot geheimhouding en ten behoeve van een ander werkzaam is of is geweest, is slechts verplicht tot medewerking voor zover de persoon ten behoeve van wie hij werkzaam is of is geweest, hem op vordering van de commissie schriftelijk van de verplichting tot geheimhouding heeft ontheven. Indien de commissie ontheffing van de geheimhoudingsverplichting vordert, is de persoon ten behoeve van wie hij werkzaam is of is geweest, verplicht deze ontheffing te verlenen, behoudens de mogelijkheid van verschoning overeenkomstig de artikelen 19 tot en met 24.

Artikel 16

1. Een gewezen minister of gewezen staatssecretaris verleent ten aanzien van informatie die betrekking heeft op de periode van zijn ambtsvervulling uitsluitend door

tussenkomst van Onze Minister-President medewerking aan vorderingen van de commissie als bedoeld in artikel 5 of 6.

2. Een ambtenaar die ten behoeve van een minister werkzaam is of is geweest, verleent ten aanzien van informatie die betrekking heeft op de periode van zijn ambtsvervulling uitsluitend door tussenkomst van Onze Minister wie het aangaat medewerking aan een vordering van de commissie als bedoeld in artikel 5 of 6.

Artikel 17

1. Een ieder kan zich in het verkeer met de commissie doen bijstaan.
2. De commissie kan om gewichtige redenen besluiten dat iemand zich tijdens een voorgesprek of een verhoor niet mag laten bijstaan.
3. De commissie stelt de betrokkene onverwijld van een weigering in kennis.

Artikel 18

Voor een vergoeding van de commissie overeenkomstig het krachtens artikel 26 van de Wet griffierechten burgerlijke zaken bepaalde komen in aanmerking:

- a. personen met wie de commissie een voorgesprek heeft gehouden, en
- b. personen die de commissie heeft gehoord.

Paragraaf 2. Verschoningsgronden

Artikel 19

1. Een minister, een gewezen minister, een staatssecretaris, een gewezen staatssecretaris, een lid of bestuurder van een tot de staat behorend orgaan, een gewezen lid of bestuurder van een tot de staat behorend orgaan en een ambtenaar, werkzaam of werkzaam geweest ten behoeve van een tot de staat behorend orgaan, zijn niet verplicht informatie aan de commissie te verstrekken, voor zover deze verstrekking in strijd met het belang van de staat is.

2. Indien een staatssecretaris, een lid of bestuurder van een tot de staat behorend orgaan, een gewezen lid of bestuurder van een tot de staat behorend orgaan of een ambtenaar, werkzaam of werkzaam geweest ten behoeve van een tot de staat behorend orgaan, zich beroept op het belang van de staat, kan de commissie verlangen dat de gegrondheid van zijn beroep op verschoning wordt bevestigd door Onze Minister wie het aangaat.

3. Indien een gewezen minister of gewezen staatssecretaris zich beroept op het belang van de staat ten aanzien van informatie die betrekking heeft op de periode van zijn ambtsvervulling, kan de commissie verlangen dat de gegrondheid van zijn beroep op verschoning wordt bevestigd door Onze Minister-President.

Artikel 20

1. Een minister, een gewezen minister, een staatssecretaris, een gewezen staatssecretaris en een ambtenaar die ten behoeve van een minister werkzaam is of is geweest, zijn niet verplicht informatie aan de commissie te verstrekken over de beraadslagingen in een vergadering van de ministerraad. Een ambtenaar die ten behoeve van een minister werkzaam is of is geweest, is evenmin verplicht informatie aan de commissie te verstrekken over de in een vergadering van de ministerraad genomen beslissingen en de gronden waarop zij berusten.

2. Onverminderd artikel 19, verstrekt een minister, een gewezen minister, een staatssecretaris of een gewezen staatssecretaris aan de commissie op haar vordering informatie over de in die vergadering genomen beslissingen en de gronden waarop zij

berusten. Voor zover deze informatie schriftelijk wordt verlangd, geschiedt dit door Onze Minister-President.

Artikel 21

1. Niemand is verplicht informatie aan de commissie te verstrekken, voor zover het informatie betreft over de beraadslagingen in een vergadering van een college en bij wet een verplichting tot geheimhouding over die beraadslagingen is opgelegd.
2. Het college dat het betreft kan op verzoek van de commissie besluiten ontheffing te verlenen van de geheimhoudingsverplichting.
3. Het tweede lid is niet van toepassing ten aanzien van een gerechtelijke raadkamer of de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Artikel 22

Niemand is verplicht informatie aan de commissie te verstrekken, voor zover deze informatie geheime bedrijfs- en fabricagegegevens of anderszins bedrijfsvertrouwelijke en concurrentiegevoelige informatie van een onderneming betreft en het belang van informatieverkrijging door de commissie niet opweegt tegen het belang van de vertrouwelijkheid van deze informatie.

Artikel 23

Niemand is verplicht informatie aan de commissie te verstrekken, voor zover deze informatie de persoonlijke levenssfeer betreft en het belang van informatieverkrijging door de commissie niet opweegt tegen het belang van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Artikel 24

Niemand is verplicht informatie aan de commissie te verstrekken, voor zover hij uit hoofde van zijn ambt of beroep tot geheimhouding verplicht is en het informatie betreft die aan hem in die hoedanigheid is toevertrouwd.

Hoofdstuk 5. Dwangmiddelen

Artikel 25

1. De voorzieningenrechter van de rechtbank te 's-Gravenhage kan op verzoek van de commissie een persoon die weigert haar medewerking te verlenen bij de uitoefening van de haar bij deze wet verleende bevoegdheden bevelen deze medewerking alsnog te verlenen. Het verzoek wordt ingeleid bij verzoekschrift.
2. Het verzoek van de commissie vermeldt welke medewerking van de betrokken persoon wordt verlangd.
3. De commissie kan het verzoek indienen zonder de bijstand van een procureur.
4. De voorzieningenrechter doet uitspraak uiterlijk op de zevende dag nadat hij het verzoek heeft ontvangen, tenzij de commissie hem heeft verzocht onverwijld uitspraak te doen.
5. De voorzieningenrechter wijst het verzoek toe, tenzij:
  - a. het verzoek niet berust op de wet;
  - b. de betrokken persoon een wettelijke grond tot weigering heeft, of
  - c. de commissie in redelijkheid niet tot haar oordeel kan komen dat de verlangde medewerking nodig is voor de vervulling van haar taak.

6. De uitspraak van de voorzieningenrechter is uitvoerbaar bij voorraad.

Artikel 26

De voorzieningenrechter kan op verzoek van de commissie aan een bevel als bedoeld in artikel 25, eerste lid, een dwangsom verbinden. De derde afdeling van de vijfde titel van Boek 2 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering is van toepassing.

Artikel 27

De voorzieningenrechter kan op verzoek van de commissie bepalen, dat een bevel als bedoeld in artikel 25, eerste lid, met ondersteuning van de openbare macht ten uitvoer kan worden gelegd.

Artikel 28

1. Indien een getuige of deskundige voor de commissie is verschenen, maar zonder wettelijke grond weigert zijn verklaring af te leggen, kan de voorzieningenrechter van de rechtbank te 's-Gravenhage op verzoek van de commissie bevelen dat hij op kosten van de staat in gijzeling zal worden gesteld totdat hij aan zijn verplichting zal hebben voldaan. Het verzoek wordt ingeleid bij verzoekschrift.

2. De commissie kan het verzoek indienen zonder de bijstand van een procureur.

3. De commissie kan de getuige of deskundige in bewaring houden totdat de voorzieningenrechter uitspraak heeft gedaan. Zij kan daarbij de ondersteuning van de openbare macht inroepen.

4. De voorzieningenrechter doet onverwijld, doch uiterlijk binnen drie dagen na ontvangst van het verzoek uitspraak.

5. De voorzieningenrechter wijst een verzoek als bedoeld in dit artikel toe, tenzij:

a. de getuige of deskundige een wettelijke grond tot weigering heeft of

b. de commissie in redelijkheid niet tot haar oordeel kan komen dat de gijzeling nodig is voor de vervulling van haar taak.

6. De uitspraak van de voorzieningenrechter is uitvoerbaar bij voorraad.

7. Gedurende de bewaring en de gijzeling kan de getuige of deskundige zich beraden met een advocaat. De advocaat heeft vrije toegang tot de getuige of deskundige, kan hem alleen spreken en met hem brieven wisselen zonder dat van de inhoud door anderen wordt kennisgenomen, een en ander onder het vereiste toezicht en met inachtneming van de huishoudelijke reglementen.

8. De gijzeling kan ten hoogste dertig dagen duren. De voorzieningenrechter beëindigt ambtshalve, op verzoek van de commissie of op verzoek van de getuige of deskundige de gijzeling indien voortzetting ervan naar zijn oordeel niet meer door het belang dat met de toepassing van de gijzeling werd gediend, wordt gerechtvaardigd, of hem blijkt dat de getuige of deskundige een wettige grond tot weigering heeft.

Artikel 29

Dit hoofdstuk is niet van toepassing op een lid van de Kamer, een minister of een staatssecretaris.

Hoofdstuk 6. De verhouding tot andere procedures

Artikel 30

In een civielrechtelijke, strafrechtelijke, bestuursrechtelijke of tuchtrechtelijke procedure kunnen verklaringen en documenten die op vordering van de commissie zijn afgelegd onderscheidenlijk verstrekt, niet als bewijs worden gebruikt. Evenmin kan op zulke verklaringen en documenten een disciplinaire maatregel, een bestuurlijke sanctie of een bestuurlijke maatregel worden gebaseerd.

Artikel 31

1. De commissie verstrekt geen informatie aan andere personen of organen ten behoeve van een strafrechtelijk, tuchtrechtelijke of civielrechtelijke procedure of een procedure tot oplegging van een disciplinaire maatregel, een bestuurlijke sanctie of een bestuurlijke maatregel, ook niet indien de commissie of het lid op grond van een wettelijk voorschrift tot het verstrekken van informatie is verplicht.

2. In afwijking van het eerste lid verstrekt de commissie informatie aan andere personen of organen indien degene die de informatie heeft verstrekt en degene op wie de informatie betrekking heeft, daarvoor schriftelijk toestemming hebben verleend.

Artikel 32

1. In afwijking van artikel 30 kunnen verklaringen en documenten die in het kader van een parlementaire enquête zijn afgelegd onderscheidenlijk verstrekt als bewijs worden gebruikt in een strafrechtelijke procedure naar meened, naar omkoping van een getuige of deskundige bij een parlementaire enquête of naar de delicten, bedoeld in de artikelen 192 tot en met 192c van het Wetboek van Strafrecht, dan wel de delicten, bedoeld in de artikelen 198 tot en met 198c van het Wetboek van Strafrecht BES.

2. In afwijking van artikel 31 verstrekt de commissie aan het openbaar ministerie ten behoeve van een strafrechtelijk onderzoek naar meened, naar omkoping van een getuige of deskundige bij een parlementaire enquête of naar de delicten, bedoeld in de artikelen 192 tot en met 192c van het Wetboek van Strafrecht dan wel de delicten, bedoeld in de artikelen 198 tot en met 198c van het Wetboek van Strafrecht BES, de informatie die redelijkerwijs hiervoor nodig is, ook indien het informatie betreft ten aanzien waarvan voor de leden van de commissie op grond van deze wet een geheimhoudingsverplichting geldt.

Hoofdstuk 7. De beëindiging van een parlementaire enquête en het einde van het lidmaatschap van de commissie

Artikel 33

De commissie legt haar bevindingen vast in een openbaar rapport dat zij aan de Kamer aanbiedt.

Artikel 34

1. Nadat de commissie aan de Kamer verantwoording over haar werkzaamheden heeft afgelegd, beëindigt de Kamer de enquête.

2. De Kamer kan besluiten een parlementaire enquête voortijdig te beëindigen.

3. De voorzitter van de Kamer doet van het besluit tot beëindiging van de enquête mededeling in de Staatscourant.

Artikel 35

De documenten die onder de commissie berusten, gaan met ingang van de dag waarop de enquête door de Kamer wordt beëindigd van rechtswege over op de Kamer.

Artikel 36

Het lidmaatschap van de commissie eindigt op de dag met ingang waarvan:

- a. het lidmaatschap van de Kamer van het betrokken commissielid eindigt en dit lidmaatschap niet terstond opnieuw aanvangt;
- b. het lid van de commissie door de commissie als getuige of deskundige wordt gehoord;
- c. de enquête door de Kamer wordt beëindigd of
- d. het lid van de commissie, al dan niet op zijn verzoek, door de Kamer in zijn hoedanigheid van lid van de commissie wordt ontslagen.

Hoofdstuk 8. Openbaarheid en vertrouwelijkheid van documenten

Artikel 37

1. Onverminderd artikel 11, derde lid, heeft niemand tot op de dag waarop de commissie haar rapport aanbiedt aan de Kamer recht op inzage in documenten die onder de commissie berusten.

2. De commissie kan getuigen, deskundigen en personen die in opdracht van de commissie werkzaamheden verrichten inzage verlenen in documenten die op haar vordering aan de commissie zijn verstrekt. Degenen die de documenten inzien bewaren geheimhouding over de inhoud van deze documenten.

Artikel 38

1. Met ingang van de dag na de dag waarop de commissie haar rapport aan de Kamer aanbiedt kan elk lid van de Kamer de documenten die op vordering van de commissie aan haar zijn overgelegd, inzien.

2. De leden van de Kamer bewaren geheimhouding over de inhoud van documenten waarin hen inzage is verleend, voor zover de commissie op grond van artikel 40 beperkingen heeft gesteld aan de openbaarheid.

3. Met ingang van de dag na de dag waarop de commissie haar rapport aan de Kamer aanbiedt, kan elk lid van de Kamer een vertrouwelijk verslag van een besloten verhoor inzien. De leden van de Kamer bewaren geheimhouding over de inhoud van het verslag.

Artikel 39

1. Een ieder heeft, behoudens de beperkingen die de commissie op grond van artikel 40 aan de openbaarheid heeft gesteld, met ingang van de dag na de dag waarop de commissie haar rapport aanbiedt aan de Kamer recht op inzage in de documenten die onder de commissie berusten of, nadat deze documenten op grond van artikel 35 zijn overgegaan op de Kamer, hebben berust. Dit inzagerecht geldt zolang de documenten onder de commissie onderscheidenlijk de Kamer berusten.

2. De Kamer kan besluiten een op grond van artikel 40 aan de openbaarheid gestelde beperking op te heffen, dan wel ten aanzien van een verzoeker, die bij kennisneming een bijzonder belang heeft, buiten toepassing te laten. De Kamer kan een verzoeker geheimhouding opleggen over de inhoud van documenten waarin hem inzage is verleend.

Artikel 40

1. De commissie kan voor de periode na de dag waarop zij haar rapport aanbiedt aan de Kamer beperkingen stellen aan de openbaarheid van documenten die onder de commissie berusten of, nadat deze documenten op grond van artikel 35 zijn overgegaan op de Kamer, hebben berust. Deze beperkingen gelden zolang de documenten onder de commissie onderscheidenlijk de Kamer berusten.

2. De commissie stelt beperkingen aan de openbaarheid voor zover:

a. de openbaarmaking van het document de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;

b. de openbaarmaking van het document de veiligheid van de staat zou kunnen schaden;

c. het document bedrijfs- en fabricagegegevens bevat, die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;

d. het document persoonsgegevens bevat als bedoeld in Hoofdstuk 2 van de Wet bescherming persoonsgegevens, tenzij de openbaarmaking kennelijk geen inbreuk op de persoonlijke levenssfeer maakt of de persoon op wie de gegevens betrekking hebben heeft ingestemd met de openbaarmaking;

e. het document een verslag van een voorgesprek of een besloten verhoor betreft.

3. De commissie kan eveneens beperkingen aan de openbaarheid stellen voor zover het belang van openbaarheid van het document niet opweegt tegen de volgende belangen:

a. de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties;

b. de economische of financiële belangen van de staat;

c. de opsporing en vervolging van strafbare feiten;

d. inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;

e. de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;

f. het voorkomen van onevenredige bevoordeling of benadeling van bij de aangelegenheid betrokken natuurlijke personen of rechtspersonen dan wel van derden.

4. De beperkingen aan de openbaarheid kunnen eveneens worden gesteld voor zover het document is opgesteld ten behoeve van intern beraad van de commissie.

5. De leden van de commissie bewaren geheimhouding over de inhoud van documenten, voor zover de commissie beperkingen heeft gesteld aan de openbaarheid.

Hoofdstuk 9. Slot- en overgangsbepalingen

Artikel 41

[Wijzigt de Wet ministeriële verantwoordelijkheid]

Artikel 42

[Wijzigt het Wetboek van Strafrecht]

Artikel 43

[Wijzigt het Wetboek van Strafvordering]

Artikel 44

[Wijzigt deze wet]

Artikel 45

Indien op het tijdstip van inwerkingtreding van deze wet de Kamer op grond van de Wet op de Parlementaire Enquête een enquête heeft ingesteld, blijft die wet op die enquête van toepassing.

Artikel 46

De Wet op de Parlementaire Enquête wordt ingetrokken.

Artikel 47

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst.

Artikel 48

Deze wet wordt aangehaald als: Wet op de parlementaire enquête, met vermelding van het jaartal van het Staatsblad waarin zij zal worden geplaatst.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven te 's-Gravenhage, 1 april 2008
Beatrix

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
G. ter Horst

Uitgegeven de achtste mei 2008

De Minister van Justitie,
E. M. H. Hirsch Ballin

BESLUIT TOT INSTELLING VAN EEN REGULIER OVERLEG TUSSEN HET MANAGEMENTTEAM VAN DE TWEDE KAMER EN DE FRACTIEORGANISATIES

Het Presidium, overwegende

- dat de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal worden ondersteund door zowel de ambtenaren in dienst van de Tweede Kamer als de medewerkers van de fracties;
- dat de organisatie van de Tweede Kamer bestaat uit een groot aantal organisatorische eenheden zoals de onderscheiden diensten van de Kamer, de fracties en de rechtspersonen ter ondersteuning van de fracties;
- dat deze organisatorische eenheden onderscheiden taken en bevoegdheden hebben;
- dat al deze diensten en organisatorische eenheden een gezamenlijk belang hebben bij een soepel lopende organisatie van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- dat de Griffier is belast met de leiding van de ambtelijke organisatie;
- dat het belang van de Tweede Kamer is gediend met heldere afspraken over de onderlinge samenwerking;
- dat het Presidium voor de Kamerorganisatie functioneert als ware het een Raad van Toezicht en het Managementteam als ware het een college van bestuur

Besluit

- een regulier overleg in te stellen van Managementteam en de ambtelijk secretarissen waarin overlegd wordt over de beleidsvoorbereiding en beleidsuitvoering van de Ramingsdoelstellingen en alle andere zaken van gemeenschappelijk belang;
- daartoe deze regeling vast te stellen:

REGELING VOOR HET OVERLEG VAN HET MANAGEMENTTEAM VAN DE TWEEDE KAMER EN DE AMBTELIJK SECRETARISSEN VAN DE FRACTIES VASTGESTELD BIJ HET PRESIDIUMBESLUIT D.D. 17 juni 2008.

Artikel 1 Definitiebepalingen

ambtelijk secretaris: door een fractie aangewezen functionaris met de bevoegdheid om die fractie te vertegenwoordigen;

ambtenaar: ambtenaar aangesteld bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

fractie: fractie als bedoeld in de artikelen 11 en 12 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

het overleg: het overleg bedoeld in artikel 2, eerste lid, van deze regeling.

Griffier: de Griffier genoemd in artikel 61 van de Grondwet en de artikelen 13 en 14 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Managementteam: de Griffier, de directeur Bedrijfsvoering en de directeur Informatiseringsbeleid, bedoeld in artikel 13 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

Presidium: het Presidium bedoeld in artikel 9 van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Artikel 2 Het overleg

1. Er is een overleg waaraan wordt deelgenomen door het Managementteam enerzijds en de ambtelijk secretarissen van de fracties anderzijds.

2. De leden van het Managementteam worden desgewenst bijgestaan door daartoe aangewezen ambtenaren.

3. De ambtelijk secretarissen worden desgewenst bijgestaan door andere functionarissen van de fracties.

Artikel 3 Doel van het overleg

Het overleg heeft tot doel:

a. om vanuit de eigen verantwoordelijkheden van het Managementteam en de ambtelijke secretarissen en onverminderd hun eigen taken en bevoegdheden, bij te dragen aan optimale ondersteuning van de Leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;

b. om informatie uit te wisselen tussen het Managementteam en de ambtelijke secretarissen ter bevordering van samenwerking en coördinatie tussen de ambtelijke organisatie en de fracties met betrekking tot zaken van gemeenschappelijk belang;

c. om zaken als bedoeld in artikel 4 alsmede andere zaken te bespreken die van gemeenschappelijk belang zijn voor het Managementteam en de ambtelijke secretarissen;

d. om in voorkomende gevallen het Presidium te adviseren over zaken die geagendeerd staan op de agenda van de vergadering van het Presidium; en

e. om ten aanzien van de onder a tot en met d bedoelde zaken al dan niet gezamenlijke standpunten te bereiken van enerzijds het Managementteam en anderzijds de gezamenlijke ambtelijke secretarissen.

Artikel 4 Zaken van gemeenschappelijk belang

In het overleg worden in ieder geval de volgende zaken besproken:

a. constitutionele zaken van overwegend organisatorische aard;

b. facilitaire zaken, waaronder de huisvesting, restauratieve voorzieningen, vergaderfaciliteiten, openingstijden van ondersteunende diensten en faciliteiten,

dienstverleningsovereenkomsten, zaken met betrekking tot de toegankelijkheid van het gebouw en ontruiming;

c. representatieve zaken, waaronder toegangsregels publieke tribunes, bezoekersregime, faciliteiten aan/rond groepsbezoeken, voorlichtingsfilms en tentoonstellingen;

d. automatiseringsaangelegenheden, waaronder de dienstverleningsovereenkomsten, apparatuur en programmatuur;

e. personele zaken met betrekking tot arbeidsomstandigheden, bedrijfsmaatschappelijk werk, de mogelijkheid om gezamenlijk verzekeringen aan te gaan inzake bijvoorbeeld ziektekosten, pensioenen, alsmede procedureafspraken over het aannemen van personeel;

f. financiële zaken, waaronder de voorbereiding van de Raming van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de uitvoering en de eventuele wijzigingen van de 'Regeling financiële ondersteuning fracties Tweede Kamer (23686)', de accountantscontrole en afrekening van de fractiesubsidies en de materiële verstrekkingen aan fracties;

g. overige voorkomende zaken die het gezamenlijk belang van de ambtelijke organisatie en de fracties raken.

Artikel 5 Leiding van het overleg

1. Het overleg staat onder leiding van de Griffier.
2. De Griffier kan een ambtenaar als secretaris van het overleg aanwijzen.

Artikel 6 Frequentie van het overleg

1. Het overleg wordt gevoerd op een plaats, dag en uur door de Griffier te bepalen, zulks desgewenst of desgevraagd vanuit de kring van de ambtelijk secretarissen.
2. Het overleg vindt tenminste één maal per twee Presidiumvergaderingen plaats.

Artikel 7 Agenda van het overleg

1. Agendapunten voor het overleg kunnen, indien mogelijk onder opgave van reden en voorzien van de bijbehorende stukken, door de deelnemers van het overleg bij de Griffier worden aangemeld.
2. De agenda en de bijbehorende stukken worden tenminste vijf dagen voorafgaand aan het overleg aan alle deelnemers van het overleg gezonden.
3. De deelnemers van het overleg voorzien elkaar over en weer tijdig van relevante informatie met betrekking tot de agendapunten.

Artikel 8 Karakter overleg en besluitvorming

1. Het overleg is gericht op het bereiken van gezamenlijke standpunten van enerzijds het Managementteam en anderzijds de gezamenlijke ambtelijke secretarissen.
2. Van elk overleg wordt een lijst van standpunten opgemaakt. Indien geen gezamenlijk standpunt wordt bereikt, worden de onderscheiden standpunten van de deelnemers afzonderlijk op de standpuntenlijst vermeld.
3. De standpuntenlijst wordt binnen twee dagen na het overleg aan de deelnemers van het overleg gezonden. De standpuntenlijst wordt drie dagen na verzending als vastgesteld beschouwd, tenzij één van de deelnemers binnen deze drie dagen laat weten het niet eens te zijn met de verzonden standpuntenlijst.
4. De vastgestelde standpuntenlijst wordt aan het Presidium, de deelnemers aan het overleg, de fracties en aan de ambtenaren gezonden.
5. Indien voor een vergadering van het Presidium een onderwerp wordt geagendeerd dat reeds in het overleg aan de orde is geweest, draagt het Managementteam er zorg

voor dat in de begeleidende notities van het Managementteam de gezamenlijke of onderscheiden standpunten worden vermeld die door het overleg zijn vastgesteld.

6. Het Managementteam, in zijn hoedanigheid van leiding van de ambtelijke organisatie, spant zich in voor besluitvorming aangaande vastgestelde gezamenlijke standpunten.

7. De ambtelijk secretarissen, in hun hoedanigheid als vertegenwoordigers van de fracties, communiceren in de richting van hun fracties over de vastgestelde, gezamenlijke standpunten.

Artikel 9 Regeling onverminderd de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de deelnemers.

Deze regeling laat onverlet de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van:

- a. de ambtelijk secretarissen krachtens hun functie bij de fractie;
- b. de fracties en de individuele Kamerleden krachtens hun (grondwettelijke) functie;
- c. de Griffier, zoals onder meer neergelegd in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- d. van het Managementteam, zoals onder meer neergelegd in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
- e. het Presidium, zoals onder meer neergelegd in het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

REGELING VERTROUWELIJKE STUKKEN

Paragraaf 1 Algemeen

Artikel 1 Definities

In deze regeling wordt verstaan onder:

- a. *vertrouwelijke stukken*: aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal gezonden schriftelijke stukken of ander materiaal dat gegevens bevat, die na ontvangst een Kamerstuknummer worden toegekend en die door de afzender op enigerlei wijze zijn aangemerkt als zijnde vertrouwelijk;
- b. *Parlis*: het Parlementair informatiesysteem;
- c. *embargo*: door de afzender aangegeven vertrouwelijkheid met een beperkte tijdsduur;
- d. *commissie*: een commissie als bedoeld in hoofdstuk VII van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Paragraaf 2 Vertrouwelijke stukken

Artikel 2 Registratie van vertrouwelijke stukken

1. De Griffie registreert vertrouwelijke stukken in Parlis.
2. In Parlis worden van een vertrouwelijk stuk de volgende gegevens geregistreerd:
  - a. de afzender;
  - b. de datum van ontvangst;
  - c. het onderwerp, tenzij het onderwerp tevens is aangemerkt als zijnde vertrouwelijk.
3. Indien door de afzender is aangegeven dat op het stuk een embargo rust, wordt het einde van het embargo door de Griffie aangegeven op het stuk. Na afloop van het embargo doet de Voorzitter mededeling van de ontvangst van het stuk. De Griffie draagt vervolgens zorg voor de openbaarmaking van het stuk.

Artikel 3 Drukken, ter inzage legging en bewaring van vertrouwelijke stukken

1. Na registratie in Parlis worden in ieder geval de geregistreerde gegevens van een vertrouwelijk stuk gedrukt.
2. Het vertrouwelijke stuk wordt vervolgens ter inzage gelegd bij het Centraal Informatie Punt van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.
3. Vertrouwelijke stukken worden ter Griffie dan wel ter Centraal Informatie Punt bewaard in een afgesloten ruimte, waarvan de sleutel berust bij de Griffie dan wel het Centraal Informatie Punt.

Artikel 4 Inzage in vertrouwelijke stukken

1. De volgende personen kunnen bij het Centraal Informatie Punt verzoeken om inzage in een vertrouwelijk stuk:
  - a. de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
  - b. de Griffier;
  - c. de plaatsvervangend griffiers;
  - d. de adjunct-griffiers;
  - e. het Hoofd van het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven;
  - f. de inhoudelijk medewerkers van het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven;
  - g. het Hoofd Griffie/Bureau Wetgeving;
  - h. de medewerkers van de Griffie.

Regeling vertrouwelijke stukken

2. De personen, bedoeld in het eerste lid, onderdelen e en f, hebben slechts inzage wanneer een commissie het Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven verzocht heeft om onderzoek te doen naar het vertrouwelijke stuk.

3. Het inzien van vertrouwelijke stukken vindt plaats op een door het Centraal Informatie Punt aangewezen plaats. Het meenemen van het vertrouwelijke stuk naar een andere plaats dan bedoeld in de vorige volzin is niet toegestaan.

4. Het is niet toegestaan om op enigerlei wijze het vertrouwelijke stuk dan wel delen van het vertrouwelijke stuk te vermenigvuldigen.

5. Het vierde lid is niet van toepassing in het geval de afzender van het vertrouwelijke stuk toestemming heeft gegeven voor de vermenigvuldiging van het vertrouwelijke stuk.

6. Indien de afzender kopieën van het vertrouwelijke stuk voegt bij het vertrouwelijke stuk, draagt de Griffie zorg voor het verspreiden van deze kopieën onder de fracties. Het vierde lid is tevens op de kopieën van toepassing, tenzij de afzender van het vertrouwelijke stuk toestemming heeft gegeven voor de vermenigvuldiging.

7. Na overleg tussen de plaatsvervangend griffier en de Griffie kan op verzoek van de afzender worden afgeweken van het eerste lid. Hiervan wordt mededeling gedaan bij het drukken van het vertrouwelijke stuk, bedoeld in artikel 2, eerste lid.

Paragraaf 3 Positie niet-beëdigde personen

Artikel 5 Positie niet-beëdigde personen

Personen die niet op basis van een aanstelling werkzaam zijn bij de ambtelijke diensten van de Tweede Kamer der Staten-Generaal ondertekenen voorafgaand aan de aanvang van de werkzaamheden een verklaring, inhoudende dat zij bekend zijn met de inhoud van deze regeling en dat zij deze in acht zullen nemen.

Paragraaf 4 Slotbepalingen

Artikel 6 Inwerkingtreding

Deze regeling treedt in werking op hetzelfde tijdstip waarop de wijziging van het Reglement van Orde van de Tweede Kamer der Staten-Generaal in verband met de uitvoering van de aanbevelingen van de Commissie Prinsjesdagstukken alsmede in verband met enige technische wijzigingen in werking treedt. (Kamerstukken II, 2009-2010, 32391, nr.2)

Toelichting

Deze regeling is opgesteld in verband met de uitvoering van de aanbevelingen van de Commissie Prinsjesdagstukken (Kamerstukken II, 2009-2010, 32173 nr. 2). In deze regeling worden regels uiteengezet omtrent de vertrouwelijkheid en het registreren, het ter inzage leggen, het inzien, het verspreiden en het vermenigvuldigen van vertrouwelijke stukken. Uitgangspunt hierbij is dat een stuk in principe openbaar is, tenzij door de afzender anders is aangegeven. In het hiernavolgende volgt een nadere toelichting.

Artikel 1

Dit artikel bevat de definitiebepalingen. Hieruit blijkt onder andere dat in deze regeling met "vertrouwelijke stukken" wordt bedoeld op schriftelijk stukken of ander materiaal dat gegevens bevat en (1) aan de Voorzitter van de Kamer is gezonden, (2) een Kamerstuknummer heeft gekregen en (3) door de afzender op enigerlei wijze is aangemerkt als vertrouwelijk. Een afzender kan op verschillende wijzen een stuk

Regeling vertrouwelijke stukken

aanmerken als vertrouwelijk. Bijvoorbeeld door op of in het stuk te vermelden dat het geheim, staatsgeheim of (zeer) vertrouwelijk is.

Onder "vertrouwelijke stukken" worden in deze regeling tevens stukken verstaan waarop een embargo rust. Van een "embargo" is sprake als de afzender heeft aangegeven dat het stuk voor een bepaalde tijd vertrouwelijk is. Er is dan dus sprake van een vertrouwelijk stuk voor een beperkte tijdsduur. Ten slotte wordt in dit artikel het parlementair informatiesysteem gedefinieerd.

Artikel 2

Alle stukken worden ontvangen bij de Griffie. De afzender bepaalt of het document vertrouwelijk is. Ongeacht de vertrouwelijkheid worden alle stukken na binnenkomst door de Griffie geregistreerd in Parlis, met dien verstande dat van een vertrouwelijk stuk alleen de openbare gegevens worden opgenomen. Dit betreft veelal de afzender, de datum van ontvangst en het onderwerp van het stuk. Het kan evenwel voorkomen dat het onderwerp van een vertrouwelijk stuk ook vertrouwelijk is. In zo'n geval wordt volstaan met het opnemen van de afzender en de datum van ontvangst. Ingeval de afzender stukken onder embargo naar de Kamer stuurt, betekent dat in feite dat de stukken voor een bepaalde tijd vertrouwelijk zijn. De Griffie plaatst dan op het stuk een opmerking waarmee de vertrouwelijkheid wordt weergegeven en de eindtijd van het embargo duidelijk is voor de lezer van het stuk.

Artikel 3

De Griffie zorgt ervoor dat het eventuele openbare gedeelte (veelal de aanbiedingsbrief) als Kamerstuk wordt gedrukt. Indien het gehele document als vertrouwelijk is aangemerkt, wordt een zogenaamde Mededeling gepubliceerd. Daarin worden de afzender, de datum van ontvangst en zo mogelijk het onderwerp van het vertrouwelijke stuk opgenomen. In beide gevallen worden het vertrouwelijke stuk dan wel de vertrouwelijke bijlagen bij het Centraal Informatie Punt (hierna: het CIP) ter inzage gelegd. Het laatste lid van dit artikel stelt vast dat een vertrouwelijk stuk na ontvangst bij de Tweede Kamer zorgvuldig wordt behandeld. Zo lang een vertrouwelijk stuk bij de Griffie ligt, wordt het bewaard in de kluis wanneer een medewerker van de Griffie geen werkzaamheden verricht met betrekking tot het vertrouwelijke stuk. Wanneer een vertrouwelijk stuk is overgedragen aan het CIP bewaart het CIP het vertrouwelijk stuk ook in een kluis, tenzij een persoon die daartoe gerechtigd is het stuk wil inzien.

Artikel 4

Om de vertrouwelijkheid van een stuk te waarborgen is de kring van gerechtigden tot inzage in beginsel klein. De hoofdregel is opgenomen in dit artikel. Alleen Kamerleden, de Griffier, de commissiegriffiers en de adjuncten daarvan, het Hoofd Griffie/Bureau Wetgeving en de medewerkers van de Griffie hebben inzage in vertrouwelijke stukken. Het Hoofd Bureau Onderzoek en Rijksuitgaven (hierna: het BOR) en de inhoudelijk medewerkers van het BOR kunnen ook inzage hebben in vertrouwelijke stukken, maar alleen wanneer een commissie het BOR verzocht heeft een onderzoek te doen naar de vertrouwelijke stukken. Van een dergelijk verzoek wordt door de commissiegriffier melding gemaakt bij het CIP, zodat de inzage door het Hoofd van het BOR dan wel de inhoudelijk medewerkers van het BOR daadwerkelijk kan plaatsvinden. Andere personen, zoals fractiemedewerkers, hebben geen toegang tot de vertrouwelijke stukken. Het zevende lid geeft evenwel een uitzonderingsmogelijkheid op deze hoofdregel. Indien de afzender de kring van gerechtigden tot inzage kleiner wil maken, bijvoorbeeld door niet alle Kamerleden maar slechts de woordvoerders inzage te geven, kan de afzender dit aangeven. De commissiegriffier kan dan in overleg met de Griffie afwijken van de hoofdregel. Hier wordt een opmerking van gemaakt op de Mededeling dan wel op het openbare gedeelte van het vertrouwelijke stuk.

Het inzien van de vertrouwelijke stukken kan alleen op de door het CIP aangewezen plaats om de vertrouwelijkheid ten volle te kunnen waarborgen. Hiermee hangt samen

Regeling vertrouwelijke stukken

dat het niet is toegestaan de vertrouwelijke stukken op enigerlei wijze te vermenigvuldigen. Op enigerlei wijze vermenigvuldigen betekent in deze context onder andere het kopiëren, het overschrijven en het fotograferen van de vertrouwelijke stukken. Ook is het niet toegestaan om te citeren uit de vertrouwelijke stukken. Indien echter de afzender toestemming heeft gegeven om vertrouwelijke stukken te kopiëren, is een en ander wel toegestaan. Dit laat de vertrouwelijkheid van het stuk onverlet. Het komt voor dat de afzender zelf kopieën van vertrouwelijke stukken stuurt ter verspreiding onder de fracties. De Griffie draagt dan zorg voor de verspreiding van deze stukken onder de fracties. Een voorbeeld van deze stukken zijn de Prinsjesdagstukken. Het verbod om een vertrouwelijk stuk dan wel delen daaruit te vermenigvuldigen is ook van toepassing op de kopieën, tenzij anders aangegeven door de afzender. Het is aldus de fracties na ontvangst van de kopie niet toegestaan deze te vermenigvuldigen. Ook blijft de vertrouwelijkheid, die voor het vertrouwelijke stuk zelf geldt, voor deze kopieën onverkort van kracht.

Artikel 5

Personen die op basis van een aanstelling werkzaam zijn bij de Kamer, de ambtenaren, leggen aan het begin van de aanstelling een eed of een belofte af. Met de aflegging van deze eed of belofte wordt onder andere de geheimhouding door de ambtenaar vastgelegd. De persoon die geen ambtenaar is, maar wel werkzaam bij de ambtelijke diensten van de Kamer dient ingevolge dit artikel een verklaring te tekenen teneinde de zorgvuldige omgang met vertrouwelijke stukken en brieven van derden te waarborgen. In de praktijk zal dit betekenen dat onder andere stagiaires, uitzendkrachten, flexwerkers en andere ingeschakelde externen bij de ambtelijke diensten een geheimhoudingsverklaring zullen moeten ondertekenen.

Artikel 6

Dit artikel regelt de inwerkingtreding van deze regeling. Voor dit tijdstip is gekozen omdat de wijziging van het Reglement van Orde, waarnaar de tekst verwijst, de grondslag geeft voor deze regeling.

TREFWOORDENREGISTER REGLEMENT VAN ORDE

trefwoord	artikel
aanhalingen, verandering van	106
aanhangsel van de Handelingen	135
afwijking Reglement	154
algemeen overleg	28d, 41, 44a
algemene beraadslaging	101, 102b
algemene regel behandeling Rijkswetten	109
Algemene Rekenkamer	21a
ambtenaren	13, 15, 42
ambtelijke organisatie	14
amendementen	43, 96 t/m 103
amendementen op conclusies commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	131
amendementen, indienen	96
amendementen, intrekken van	98
amendementen, ontoelaatbare	97
amendementen, overnemen	100
amendementen, toelaatbaarheid	97
amendementen, vervallen van	103
amendementen, wijzigingen van	98
archieven	14
artikelsgewijze behandeling	101
artikelsgewijze behandeling in wetgevingsoverleg	102
Aruba	51, 111, 114, 124, 125, 126, 127, 128
begripsbepalingen	1
begrotingen	21a, 132a
begrotingsoverleg	28, 34, 39a, 43
behandeling initiatiefvoorstellen	116
behandeling voorstel van wet in wetgevingsoverleg	102
beledigende uitdrukkingen	58, 59
benoemingen	74
Benoemingen, niet in de Grondwet vermelde	84
beroep op de Kamer	62
besloten vergadering	37, 143, 144
besluit	69, 90, 119, 132, 132a, 145
besluitvorming commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	36
besluitvorming commissievergaderingen	36
besluitvorming gezamenlijke vergaderingen	36
bevoegdheden commissies	27
bezoekers en toehoorders	152
bijeenroeping commissie	33
bijeenroeping Kamer	46, 49, 50
Bijstand commissies	15
budgetrecht	21a
buitenlandse reizen Kamerleden	150a
burgerinitiatief	20, 132a
Centraal Archief	87, 89
centraal stembureau	11

Trefwoordenregister Reglement van Orde

Colleges van Advies	27, 30
commissie	7, 15 t/m 30, 32t/m 42, 85, 91 t/m 95, 102, 105, 116, 119, 120 t/m 123, 126, 143, 146, 153
commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten	22
commissie voor de Rijksuitgaven	21a
commissie voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	20, 36, 131, 132
commissie voor de Werkwijze	21, 153
commissie voor het onderzoek van de Geloofsbriefen	19
commissie, gemengde, van toezicht op de griffie voor de interparlementaire betrekkingen	23
commissie, gemengde, voor de Dienst Verslag en Redactie	24
commissieleden	25, 34
commissies van advies	9, 22a
commissies, algemene	17, 20, 25, 90, 132
commissies, thema	17a
commissies, tijdelijke	18, 142
commissies, vaste	16, 20, 90, 132
commissievergaderingen	7, 33 t/m 37, 143
commissievergaderingen, gezamenlijke	35, 36
commissievergaderingen, openbare	37
commissievoorzitter	26, 35
conclusies commissies voor de Verzoekschriften en de Burgerinitiatieven	131, 132
Curaçao	51, 111, 114, 124 t/m 128
debat op hoofdlijnen	91, 120
debat over verkiezingsuitslag	139a
dertigledendebat	54a
deskundigen, externe	27
Dienst Verslag en Redactie	24, 89
Directeuren	9, 13
drukken	1
eerste en tweede ondervoorzitter	39, 90, 119
Eerste Kamer	107, 113, 117, 118, 125, 126, 127, 128, 130a t/m 130c
eindstemming	104, 115
eindstemming, uitstel	105
enquête	140, 141
Europees parlement	3, 19, 55a
Europese Zaken	16
formateur	139b
fractie	11, 12, 43, 51, 64, 44a
geheimhouding	58, 59, 143, 144, 145
geloofsbriefen	2, 19
geschenken, Kamerleden	150a
Gevolmachtigde Minister	51, 55, 113, 114, 124, 125, 126, 127, 128
griffie	2, 146, 150a
Griffier	9, 10, 13, 14, 15, 48, 53, 87, 89, 124, 130, 135, 150a
griffier, plaatsvervangend	13, 15

Trefwoordenregister Reglement van Orde

Grondwet	84, 118, 132a, 154
grote projecten	27, 31
Handelingen	50, 87
herziening van het Reglement	153
hoorzittingen	27, 29
inbreng leden	93, 121
informatuur	139b
ingekomen stukken	50, 53, 87
inhandenstelling	90, 119, 132
initiatiefnota	119
interparlementaire vergaderingen	54b
interpellatie	133, 139
interrupties	57, 138
initiatiefvoorstellen	114 t/m 118
inwerkingtreding van het Reglement	155
PKO	24a
Kabinets(in)formatie	139a, 139b
keuze van personen	74, 84, 85
Koning, aanbieding voordracht van personen aan de koninklijk besluit	86
Koninkrijksrelaties	16
lidmaatschap Europees parlement	3, 19
lidmaatschap Kamer	2, 3
lidmaatschap, ontheffing van commissie	25
mandaat	13
maximumspreektijd	39, 43, 44a, 55a, 64, 65
minister/ministers	1, 10, 27, 28, 29, 32, 37, 42, 51, 55, 58, 64, 87, 100, 116, 130a t/m 130c, 132, 133, 134, 135, 136, 138
Minister van Buitenlandse zaken	125, 126, 127, 128
ministerie	16, 17, 17a
minister-president	113
mondeling overleg	27, 28, 32
mondeling overleg, rijksambtenaren	42
mondelijke vragenuur	136, 138, 139
moties, begrotingsoverleg	39a
moties, indienen van	44a, 66
moties, notaoverleg	40
moties, stemming	69
moties, tweeminutendebat	44a
moties, vragenuur	139
moties, wetgevingsoverleg	39
Nationale ombudsman	20
nevenactiviteiten	150a
notaoverleg	28, 34, 40, 123
officieel verslag	87
ondertekenaar, eerste	98
ondervoorzitter	4, 5, 8, 9, 26, 39, 90, 119
onderzoek, parlementair	140, 142
onderzoek, extern	140
onderzoek, tijdelijke commissie	142
ontneming van het woord	59

Trefwoordenregister Reglement van Orde

onwettige handelingen	58, 59
openbaarheid commissievergaderingen	37
opzegging van een verdrag	129
orde verstoren	58, 59, 152
oud-ondervoorzitter	4
oud-Voorzitter	4
parlementaire enquête	140, 141
persoonlijk feit	56, 63
plenaire behandeling	43, 44a
plenaire vergadering	46, 144
politie	152
presentielijst	48, 49, 70, 78
Presidium	4, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 21a, 30, 46, 51, 95, 122, 145, 152
procedurevergadering	37
projecten, grote	27, 31
publicatie van stukken	151
quorum	49, 50, 76
Raad van State	115
rapportage	54b
rapporteur	93a, 121a
regeling van werkzaamheden	54, 54a, 133
regering	46
registers	150a
rijksambtenaren	29, 42
Rijkswet	109 t/m 111, 114 t/m 117, 124
rondetafelgesprekken	27
samenloop vergaderingen	45
schorsing plenaire vergadering	47
schriftelijke voorbereiding	110
schriftelijke vragen, beantwoording	135
schriftelijke vragen, indienen	134
Sint Maarten	51, 111, 114, 124 t/m 128
sluiting vd beraadslaging	67, 68, 69, 73
spreekplaats	52
spreektijden	39, 64, 65, 138
spreker	55, 58, 59
sprekerslijst	55
sprekersvolgorde	56
staatssecretarissen	1
staken van stemmen	72, 83
staken van stemmen in Presidium	9
Statuut voor het Koninkrijk	154
stembriefjes	74 t/m 78
stemmen, besluit inhandenstelling	90, 119
stemmen, ongeldige	77
stemmen, volgorde amendementen	103
stemming	69 t/m 83, 85, 87, 103, 104, 105, 145
stemming over personen	74 t/m 86
stemming, hoofdelijke	70
stemopnemers	74, 83
stemverhouding, onduidelijke	70

Trefwoordenregister Reglement van Orde

stemverklaring	65, 73
stenografisch verslag	39, 39a, 40, 41, 45, 87, 89
stilzwijgende goedkeuring	124
subamendementen	99, 103
termijn voor verslag vertegenwoordigend lichaam bij Rijkswet	111
termijnen	95, 101, 111, 122
termijnen in handen gestelde stukken	122
terugneming van woorden	58
tijdstippen van bijeenkomen commissies	33
toehoorders	152
toetreding tot een verdrag	129
tweede lezing	105
tweeminutendebat (ook wel: VAO)	44a
Uitgaven van de Kamer	10
uitsluiting vergadering	60
VAO (zie: tweeminutendebat)	44a
verdediging van wetsvoorstel	118
verdrag ter stilzwijgende goedkeuring	124
verdragen	124 t/m 129
vergissing tijdens stemming	71
verkiezingen	19
verlof tot het houden van interpellatie	133
verslag van een vergadering met gesloten deuren	89
verslag van het vertegenwoordigende lichaam	112
verslag, commissievergadering	32, 94, 95
verslag, notaoverleg	40
vertrouwelijk stuk	145 t/m 147, 151
vertrouwelijkheid	58, 59, 146, 147
verworpen voorstel van wet	108
verzending initiatiefvoorstel van wet	117
verzending voorstel van wet	107
volgnummers, verandering van	106
voordrachten, van personen	74, 84, 86
voorstel van orde	56, 63
voorstel van Rijkswet	109, 110, 111
voorstel van wet	90 t/m 96, 100 t/m 108
Voorzitter	1, 3, 4, 6, 7, 8, 9
voorzitter commissievergadering	35
Voorzitter, benoeming	4
Vragenstellers tijdens het vragenuur	138
vragenuur	136 t/m 139
waarschuwing door de voorzitter	58
wens, kennisgeving van	124, 130
wens, uitspreken van	125 t/m 128, 130a t/m 130c
werkbezoeken	27
wetgevingsoverleg	28, 34, 39, 100, 102
wetgevingsrapport	92
wijziging amendementen	98
wijziging in tweede lezing	105
woordvoering leden	52, 55, 63, 64
woordvoering door Voorzitter	55
zitplaatsen vergaderzaal	51

